

Uluslararası

maarif

Yıl 6 ■ Sayı 18 ■ Ocak-Şubat-Mart 2025

Dergisi

4. İSTANBUL
EĞİTİM ZİRVESİ

İSTANBUL
EĞİTİM
ZİRVESİ
TÜRKİYE MAARİF
VAKFI

Eşit ve
Daha Adil
Bir Toplum ve
Sürdürülebilir
Bir Gelecek İçin
Eğitim

Senin desteđin olmasa,
Kızılay da olmaz.

KIZILAY #SENSİZOLMAZ

Desteđinin verdiği gle,
her gün ihtiyaç sahiplerinin yanındayız.
Biz iyiliğini, senin adına yaymak için varız.

**TÜRKİYE
MAARİF VAKFI**
Eğitime değer

Türkiye Maarif Vakfı

E-posta: iletisim@turkiyemaarif.org | **Tel.:** +90 216 323 35 35

www.turkiyemaarif.org   tmaarifvakfi

DOSYA

4 İSTANBUL EĞİTİM ZİRVESİ

Eşit ve Daha Adil
Bir Toplum
ve Sürdürülebilir
Bir Gelecek İçin
EĞİTİM

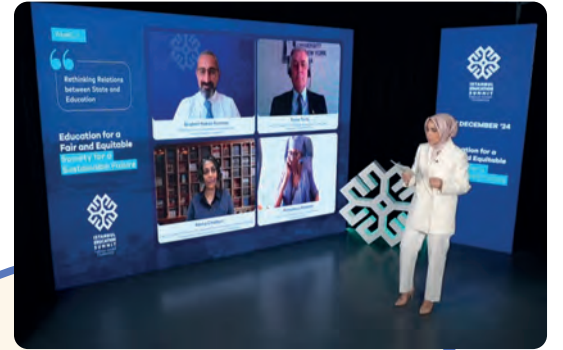

6-7 Aralık'24
Çevrim içi

04 / IV. İSTANBUL EĞİTİM ZİRVESİ'NİN
ARDINDAN *Prof. Dr. Birol Akgün*

EĞİTİM GÜNDEMİ

- 05 / Uluslararası Öğrenci Sayısında Hedef İlk 5'e Girmek
- 05 / Türkiye'de Doktora Öğrencisiydi, Suriye'de Dışişleri Bakanı Oldu
- 06 / Bu 5 Oyunu Çocuklarınıza Oynatmayın... Gerçeklik Algısını Bozuyor
- 07 / Alfa Kuşağı Düşmeyi Bilmiyor... Fiziksel Olarak Okula Hazır Değiller
- 08 / Türkiye, TIMSS'te Tüm Sıralamalarda Zirveye Ulaştı
- 08 / Yapay Zekâ Doğru Kullanıldığı Takdirde Eğitimde Verimliliği Artırabiliyor

- 12 / Eğitimde Adalet ve Sürdürülebilirlik: 4. İstanbul Eğitim Zirvesi
Doç. Dr. Rıdvan Elmas
- 14 / Eşit ve Daha Adil Bir Toplum ve Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Eğitim
Doç. Dr. Zeynep Arkan
- 28 / Eşitlikçi Bir Toplum Düzeni İçin Devlet ve Eğitim İlişkileri
Prof. Amlta Chudgar
- 34 / Eğitimde Sürdürülebilirliğin Merkezinde Eğitimci-öğrenen İlişkisi
Dr. Claire Alkouatli
- 38 / Çeşitlilik, Eşitlik ve Kapsayıcılık Bağlamları: Adil ve Eşit Muamele İçin Potansiyel Kurumlar Olarak Asya Üniversiteleri Arka Plan ve Perspektifler
Prof. Kerry Kennedy
- 44 / Sürdürülebilir Bir Gelecek İnşasında Öğretmenlik Mesleği: Yapay Zekâ Otomasyon Sistemleriyle Barışacak mı?
Prof. Dr. Mutlu Çukurova
- 54 / Okul Tasarımında Duvarları Yıkamak
Prof. Takaharu Tezuka
- 60 / Kararan Göğün Altında Uyumlu Değişim İçin Eğitim
Prof. Richard A. Falk

İÇİNDEKİLER

Yıl: 6, Sayı: 18

Ocak-Şubat-Mart 2025

RAPOR

Gelecekte Dünya
Çocuk Nüfusu

s.10

Uluslararası
maarif
Dergisi

İmtiyaz Sahibi

Türkiye Maarif Vakfı Adına
Prof. Dr. Birol Akgün

Genel Yayın Yönetmeni

Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Cihad Demirli

Selim Cerrah

Doç. Dr. Zeynep Arkan

Prof. Dr. Mehmet Özkan

Prof. Dr. Semih Aktekin

Prof. Dr. M. Akif Kireççi

Yayın Kurulu

Dr. Hasan Taşçı

Mahmut Mustafa Özdil

Mustafa Çaltılı

Ahmet Türkbek

Dr. Halime Kökçe

Doç. Dr. Rıdvan Elmas

Doç. Dr. Yusuf Alpaydın

Dr. Metin Çelik

Ali Çiçek

Sait Karahasan

Ahmet Yavuz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Bekir Bilgili

bbilgili@turkiyemaarif.org

Editör

Dr. Firdevs Kapusizoğlu

fkapusizoglu@

turkiyemaarif.org

Fotoğraf

Zekeriya Güneş

Tasarım

Ahmet Said Çelik

Yönetim Adresi

Altunizade Mah.

Ord. Prof. Dr. Fahrettin

Kerim Gökay Cad.

No: 22

Üsküdar - İstanbul

0 216 323 35 35

www.maarifdergisi.com

instagram.com/maarifdergisi

facebook.com/MaarifDergisi

twitter.com/MaarifDergisi

ISSN 2717-9222

Baskı ve Cilt

Özlem Matbaacılık ve

Reklamcılık LTD. ŞTİ.

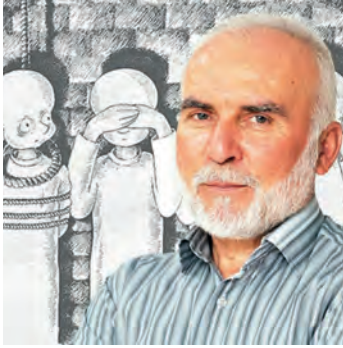
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit.

A Blok Bodrum Kat No:1BA11

Topkapı/İstanbul

0212 612 06 62

Dergide yer verilen yazıların bütün sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazıların yayın ve her türlü telif hakkı Uluslararası Maarif Dergisi'ne aittir. Makale gönderen yazarlar bu durumu baştan kabul etmiş sayılırlar. Dergide yayınlanan yazılardan kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

RÖPORTAJ / HASAN AYCIN

"Ben Kendi Hakikatimin Peşindeyim"

Hasan Aycin, geçmiş ve içinde bulunduğumuz anı kuşatan bir derinliği, çizgisiz somutlaştıran bir sanatçı. Onun, hayatın anlamı ve var olmaya dair düşünceleri ve sanat anlayışı öteden beri hep ilgimi çekmiştir. s.70

ÜLKELER VE KÜLTÜRLER

Medeniyetin Doğduğu Topraklar Irak

Tarihinin her döneminde çeşitli kültür ve etnik kökenden insanların bir arada yaşadığı Irak, bu çeşitlilik üzerine kurgulanan çatışmaları belli dönemlerde yoğun olarak yaşamış bir ülkedir. s.78

PORTRE

Temaşadan Tefekküre Adanmış Bir Ömür: Ali Emiri Efendi ve Kitap Sevgisi

Ali Emiri Efendi, Osmanlı kayıtlarında muhtelif yazı, hat türlerini, kayıt tekniklerini kavrayan ilk paleografya ve diplomatika uzmanı sayılmaktadır. s.88

EĞİTİM TARİHİ

Uygarıkların İzinde: Pantokrator Manastırı'ndan Molla Zeyrek Camii'ne Bakış

Dik yokuşları, çarpık yerleşme düzeniyle pejmürde; zamana meydan okuyan kâgir yapılarıyla yorgun; farklı dinleri bir araya getiren ibadethaneleri ve şahsiyetleriyle mistik, kadim ve katmanlı bir semtte, Zeyrek'teyiz. s.94

EĞİTİM

100 / Pierre Bourdieu'ye Göre Okulun Toplumsal İşlevi: Toplumsal Tahakkümün Yeniden-Üretimi
Prof. Dr. Ahmet Zeki ÜNAL

SİNEMA

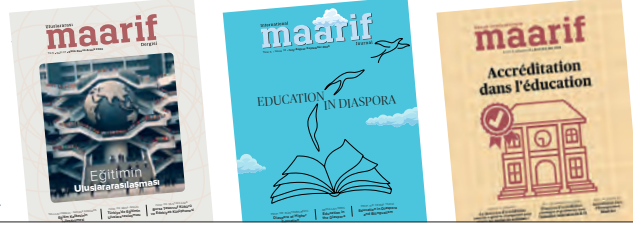
104 / Kültürel İletişimin Bir Aracı Olarak Türk Dizileri
Aykut Yıldırım

KİTAPLIK

108 / Eğitim ve Kültür Hayatımıza Entellektüel Bir Katkı: TÜRK MAARİF ANSİKLOPEDİSİ

Uluslararası Maarif Dergisi'nin on sekizinci sayısı, IV. İstanbul Eğitim Zirvesi'nin ardından özel sayısıyla okurlarıyla buluşuyor.

IV. İSTANBUL EĞİTİM ZİRVESİ'NİN ARDINDAN

Dördüncü yılında uluslararası alanda en etkili eğitim zirvelerinden biri haline gelen İstanbul Eğitim Zirvesi, “Eşit ve Daha Adil bir Toplum ve Sürdürülebilir bir Gelecek için Eğitim” temasıyla 6-7 Aralık 2024 tarihlerinde çevrimiçi olarak gerçekleştirildi. Hem kurumsal hem de bireysel düzeyde eğitim alanında söz sahibi aktörlerin katılımıyla gerçekleştirilen zirvede katılımcılar dünyada adaletsizliklerin, çatışmaların, geleceğe ilişkin kaygıların arttığı bir dönemde insanlığı bekleyen sorunlara dikkat çekerken, eğitim alanında daha adil ve eşitlikçi bir dünya için yapılması gerekenlere dair tartışma ve çözüm önerilerini sunma fırsatı buldular.

Dünyamız büyük bir değişim sürecinden geçiyor. Bu durum her alanda insanlığı yeni fırsatlar ve sorunlarla karşı karşıya bırakıyor. Bu süreçte toplumların geleceğin taleplerine adaptasyonunda eğitim, üzerinde düşünülmesi gereken en önemli ve belki de en öncelikli alandır. Eğitim paradigmalarımız kökten değişirken, eğitimden beklentiler de değişmektedir. Bu bağlamda en çok tartışılan konulardan biri, sürdürülebilir bir gelecek ve bu geleceği inşa edecek bireylerin sahip olması gereken niteliklerdir. Meseleye böyle bakınca teknolojinin her alanı kuşattığı; küresel düzeyde iklim ve çevre krizlerinin, çatışmaların eksik olmadığı bir dünyada, toplumu daha adil bir geleceğe hazırlamak eğitimin en temel meselesi haline geliyor.

Gelecek nesillerin daha müreffeh ve toplumla, çevreyle daha uyumlu bir dünyada yaşamaları; ancak onların teknolojinin iyiden iyiye egemenliğini tesis ettiği bir gelecekte, gereken donanım ve yorumlama becerisine sahip olmasıyla mümkün olabilecektir. Bu konuda devlet, toplum ve eğitimciler olarak sıralayabileceğim eğitimin ana paydaşlarına büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu açıdan zirvenin; “Sosyal Adalet ve Eğitim”, “Devletler ve Eğitim Arasındaki ilişkileri Yeniden Düşünmek”, “Yeni ve Sürdürülebilir Okul Kültürü” olarak belirlenen yan temaları, giderek derinleşen sorunlar ve çözüm önerilerini bütün boyutlarıyla dünyanın gündemine taşımak için önemli bir kapı aralamıştır.

Bu sayımızı “IV. İstanbul Eğitim Zirvesi” özel sayısı olarak beğenilerinize sunarken, zirvede ele alınan konular ışığında bu alandaki arayışlara katkıda bulunmak en büyük arzumuz.

IV. İstanbul Eğitim Zirvesine video mesajla katılıp bize destek veren Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan başta olmak üzere, Milli Eğitim bakanımız Sayın. Yusuf Tekin'e, Bilgi ve tecrübeleriyle zirveye değer katan akademisyenlerimize, öğretmenlerimize; zirvenin düzenlenmesinde emeği geçen Müttevelli Heyeti ve Yönetim Kurulu üyelerimiz ile vakfımızın tüm çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Birol Akgün

Türkiye Maarif Vakfı Müttevelli Heyeti Başkanı

Eğitim paradigmalarımız kökten değişirken, eğitimden beklentiler de değişmektedir. Bu bağlamda en çok tartışılan konulardan biri, sürdürülebilir bir gelecek ve bu geleceği inşa edecek bireylerin sahip olması gereken niteliklerdir.

Uluslararası Öğrenci Sayısında Hedef İlk 5'e Girmek

Yükseköğretim Kurulu Başkanı Özvar, YÖK'ün en önemli hedeflerinden bir tanesinin uluslararası öğrenci sayısı bakımından dünyada ilk 5 ülke arasına girmek olduğunu vurguladı.

Yükseköğretim Kurulu Başkanı Erol Özvar, Erciyes Üniversitesi 2024-2025 Akademik Yılı Açılış Töreni'nde hedeflerini açıkladı. Özvar, YÖK'ün en önemli hedeflerinden bir tanesinin uluslararası öğrenci sayısı bakımından dünyada ilk 5 ülke arasına girmek olduğunu vurguladı. Özvar, "Bu hedefimize ulaşacağımıza canı gönülden inanıyorum. Yakın zamanda Bakü'de Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi kurulmuş ve

eğitim-öğretim faaliyetlerine başlamıştır. Diğer yandan Kazakistan'la yapmış olduğumuz anlaşmayla Gazi Üniversitesi, Kazakistan'da şube açacak. Ayrıca Arnavutluk'ta İstanbul Teknik Üniversitesi'nin de bir şubesi açılacak. Bunun yanında birkaç gün önce, Mısırlı mevkidaşlarımızla yaptığımız görüşmeler neticesinde Kahire'de ülkemizin önde gelen üniversitelerimizin şubelerinin açılması konusunda da prensipte mutabakata vardık." bilgisini verdi.

Kaynak: https://www.egitimajansi.com/haber/yok-hedef-uluslararası-ogrenci-sayısında-dunyada-ilk-5-haber-87355h.html#google_vignette

Türkiye'de Doktora Öğrencisiydi, Suriye'de **Dışışleri Bakanı** Oldu

Suriye'de yeni yönetimin ilk kabinesi netleşiyor. Dışışleri Bakanlığı görevine getirilen Esaad Hasan Şeybani'nin yüksek lisans ve doktora eğitimlerini Türkiye'deki üniversitede aldığı öğrenildi. Şeybani'nin yüksek lisans tezinde "Arap İsyanlarının 2010-2020 Yılları Arasında Suriye'ye Yönelik Türk Dış Politikasına Etkisi" konusunu ele aldığı belirtildi.

"DOKTORA ÖĞRENCİM BAKAN OLDU"

Şeybani'nin doktora hocası Hasan Aksakal öğrencisinin bakan olmasının ardından sosyal medya hesabından "Doktora öğrencim Esaad Hasan, az önce öğrendim ki Suriye'nin yeni

Dışışleri Bakanı olmuş. Ben de derslere iki haftadır niye gelmiyor diye Endonezyalı, Filistinli sınıf arkadaşlarına soruyordum." ifadelerini kullandı.

Aksakal, "Eh, artık "Mazeretim var, gelemiyorum." deyip finallerden kalmaz inşallah... Şaka bir yana, kendisine, çocuklarına ve ülkesine kalıcı bir barış ve huzur diliyorum." diyerek Şeybani'ye başarılar diledi.

Kaynak: https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/turkiyede-doktora-ogrencisiydi-suriyede-disisleri-bakani-oldu,XnbsRGq7xk-hpBuHiqWxeg/_C7FdV_CrkqTsawmsl-xVA

Bu 5 Oyunu Çocuklarınıza Oynatmayın... Gerçeklik Algısını Bozuyor

13 yaş altı çocukların psikolojisini olumsuz yönde etkileyen, gerçeklik algılarını bozan, kumara ve hatta intihara kadar teşvik eden onlarca bilgisayar oyunu var.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) çocukların istismarına sebep olacak içerikler barındırması gerekçesiyle 7 Ağustos'ta Roblox video oyununa erişim yasağı getirmişti. Ancak çocukların sosyal ve fiziksel gelişimine ciddi zararlar veren bilgisayar oyunlarına her geçen gün bir yenisi daha ekleniyor. Özellikle 13 yaş altı çocukların psikolojisini olumsuz yönde etkileyen, gerçeklik algılarını bozan, kumara ve hatta intihara kadar teşvik eden onlarca bilgisayar oyunu var. İşte 13 yaş altı çocukların kesinlikle oynamaması gereken o oyunlar:

1

BRAWL STARS

Oyun, içindeki bazı seviyelere daha hızlı ilerlemek için ya da bazı karakterlere daha çabuk sahip olabilmek için ödeme yapılmasını şart koşuyor. Ebeveynler bu oyunda 6-7 yaşlarındaki çocukların tek tuşla 5 bin TL'ye varan harcamalar yaptığını söylüyor. Günlük ödül sistemine dayalı olması bağımlılığı artırırken içeriği yüksek dozda şiddet içeriyor.

2

PUBG

Çevrimiçi savaş oyununun amacı, 100 kişi arasında rakiplerinizi yok ederek birinci olmak. Oyun içinde kredi kartıyla alışveriş yaptığınız zaman, oyun sistemi kredi kartınızı otomatik olarak kaydedebiliyor. Yani çocuğunuz oyun içinde bir şey satın aldığında, diğer satın alma işlemlerini çok kolay bir şekilde gerçekleştirebilir. Yaş sınırı 17 olsa da çocuklar arasında en popüler oyunların başında geliyor.

3

FORTNITE

Yazılımında küfür ve aşırı şiddet unsurları olmadığı için oyun masum görünüyor. Ancak çevrimiçi oynandığı için kötü niyetli kişilerle karşılaşma oranı yüksek. Ebeveynler çocukların günlük rutinlerini ve uyku düzenini bozan oyundan oldukça şikayetçi. Oyun birçok ülkede ebeveynler tarafından dava edildi.

4

CLASH OF CLANS

Dünyadaki en popüler oyunlardan biri. Vahşet unsurları içeren oyunun çocukların sosyal becerilerinde gerilemeye neden olduğu görülüyor.

5

LEAGUE OF LEGENDS

Kısaca LOL olarak bilinen oyun çocuklar kadar yetişkinler arasında da oldukça popüler. Küfürlü konuşmaların yaygın şekilde kullandığı oyunun zamanla asosyallık yarattığı, hatta konuşma bozukluklarına bile neden olabileceği iddia ediliyor.

Kaynak: <https://www.sabah.com.tr/egitim/bu-5-oyunu-cocuklariniza-oyunmatmayin-gerceklik-algisini-bozuyor-7129909>

Alfa Kuşığı Düşmeyi Bilmiyor... Fiziksel Olarak Okula Hazır Değiller

Beden eğitimi öğretmenleri okula yeni başlayan öğrenciler için tedirgin. Çünkü sokakta oynamamış, pandemi ile birlikte evlerde büyümüş alfa kuşığı çocukların kaba motor becerilerinin tam olarak gelişmediği görülüyor. Alfa kuşığı üzerine yapılan araştırmalar beden eğitimi öğretmenlerinin bu gözlemini destekliyor.

5 yıl öncesine kadar çocukların sokak oyunları kültürüyle büyüdüklarini şimdise hareket becerilerinin gerilediğini ifade eden uzmanlar, çocukları bir spor dalıyla tanıştırmadan önce düşme ve bunun reaksiyonlarının öğretilmesi gerektiğini savunuyor.

HAREKET BECERİLERİ EN DÜŞÜK SEVİYEDE

Ege Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Tolga Akşit yapılan çalışmalara göre çocukların hareket beceri düzeylerinin tüm zamanların en düşük seviyesinde olduğunu gösterdiğini ifade ediyor. Okul çağı çocuklarını gözlemleyen erken çocukluk dönemi uzmanları, çocukların sınıfta öğrenme becerilerini etkileyen denge ve koordinasyon becerilerine yönelik yaşadığı problemlerin düşünüldüğünden daha fazla olduğunu söylüyor.

Özellikle gelişimsel bozukluklar, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu (DEHB), motor beceri yani hareket etme yeteneği ile ilişkilendirilmiş tipik sendromlar var. Bu problemler çocuklarda koordinasyon sorunları

na da yol açabiliyor. Çalışmalar, düşmelerin sıklığının, çocukların motor gelişim düzeyleri ile doğrudan ilişkili olduğunu gösteriyor.

ÇOCUKLAR FİZİKSEL OLARAK HAZIR DEĞİL

Ne yazık ki, günümüzde çocuklar okul öncesi döneme motor beceri-

lerin gelişimi için gerekli fiziksel aktivitelerden yoksun olarak başlıyor. Bunun en büyük nedenleri arasında, çocukların açık hava oyunları yerine dijital oyunlara ilgi duyması gösteriliyor. Ayrıca aileler de çocuklarıyla birlikte vakit geçirmek istediklerinde, açık hava oyun parkları ya da doğal alanlar yerine alışveriş merkezlerini daha fazla tercih ediyor.

NELER YAPILABİLİR?

Hareket eğitimi: Spor uzmanı eşliğinde yapılan egzersizler, motor becerilerin geliştirilmesine yardımcı olabilir.

Oyun terapisi: Eğlenceli aktivitelerle çocukların koordinasyon becerilerini geliştirmek mümkün.

Eğitim ve bilinçlendirme: Ailelerin ve öğretmenlerin bu konudaki farkındalığını artırmak önemli.

Çocuğu sokakla tanıştırmak: Yürümeyi öğrenen her çocuğun klasik çocuk parkları ve sokak oyunları ile tanıştırılması gerekiyor.

Kaynak: <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/alfa-kusagi-dusmeyi-bilmiyor-fiziksel-olarak-okula-hazir-degiller-42590449>

Türkiye, TIMSS'te Tüm Sıralamalarda Zirveye Ulaştı

TIMSS 2023 sonuçları, Türkiye'nin matematik ve fen bilimlerindeki uluslararası başarı seviyesinin arttığını gösteriyor. Türkiye 4. sınıf fen bilimleri alanında 58 ülke arasında 4. Avrupa ülkeleri arasında ise 1. oldu.

Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kurulu'nca (IEA) 4 yıllık periyotlarla yapılan, 4 ve 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin matematik ve fen alanlarındaki başarılarının değerlendirildiği Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması'nın (TIMSS) 2023 yılı sonuçları açıklandı. Sonuçların Türkiye raporuna göre, TIMSS 2023'te ülkenin tüm sıralamalardaki yeri yükseldi. Rapordan Türkiye ile ilgili öne çıkan veriler şöyle:

Türkiye'nin 4. sınıf düzeyinde fen bilimleri puanı, TIMSS 2019'a göre 44 puan arttı. TIMSS 2023'te bu alanda 570 ortalama puanıyla 58 ülke arasında 4'üncü sıraya yerleşti. Bu başarıyla Türkiye, OECD ülkeleri arasında Güney Kore'den sonra 2'nci sırada yer aldı. Bu performansı İngiltere, Japonya, Finlandiya, İsveç'i geride bıraktı. Tüm Avrupa ülkelerinin de üzerinde performans göstererek birinci sıraya yerleşti.

Türkiye, 8. sınıf fen bilimleri alanında 530 ortalama puanı ile 44 ülke arasında 7'nci sırada yer aldı. Puanı, 2019'a göre 15 puan arttı. OECD üyesi ülkeler arasında da 5. sıraya yükseldi.

Türkiye 4'üncü sınıf düzeyinde ortalama matematik performansında da sıralamadaki yerini 2019'a göre 15 basamak yükseltti. 2023'te 553 ortalama puanıyla 58 ülke arasında 8. sıraya yerleşti. OECD üyesi ülkeler arasında 4'üncü; tüm Avrupa ülkeleri arasında 2'nci oldu. 8. sınıf matematik puanını 13 puan artırarak 509'a yükseltti. Bu alanda 44 ülke arasında 13. sırada yer aldı. OECD ülkeleri arasında da 10. oldu.

Kaynak: <https://www.milliyet.com.tr/egitim/turkiye-timsste-tum-siralamalarda-zirveye-ulasi-fen-bilimlerinde-avrupa-birincisi-7251695>

Yapay Zekâ Doğru Kullanıldığı Takdirde Eğitimde Verimliliği Artırabiliyor

Kullanım sıklığı ve alanı artan yapay zekâ araçlarının araştırmayı azaltmasına rağmen verimliliği artırdığını ifade eden uzmanlar, bu teknolojinin iyi kullanılması halinde eğitime ve bilgiye ulaşmayı kolaylaştırdığını bildirdi.

Geçmiş yıllarda kütüphanelerde indeksler kullanılarak yürütülen araştırmalar, yapay zekâ aracılığıyla kısa sürede zamandan tasarruf edilerek yapılabilir. Araştırmaları için vakit bulamayan kişiler, yapay zekâ desteğiyle geliştirilen çeşitli uygulamalarla bilgiyi kısa sürede ve kolayca buluyor.

İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Bilişim Enstitüsü öğretim üyesi Prof. Dr. Kemal Bıçakçı, yapay zekâyı artık öğrencilerin ve akademisyenlerin de kullandığını dile getirerek eğitim ve istihdam da dahil pek çok şeyi değiştirme potansiyeline sahip yeni bir teknoloji olduğunu ve bunun araştırmayı kolaylaştırarak verimliliği artırdığını vurguluyor.

"ÖĞRENCİ BİLİNÇLİYSE TABİİ Kİ OLUMSUZ ETKİLENMEZ"

Prof. Dr. Bıçakçı, yapay zekânın ilerlemeyi kaydetmek ve araştırmayı tetiklemek için büyük fırsat olduğunu düşünüyor. Eğitimde-

ki eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yardımcı olan yapay zekânın öğrenciler tarafından sıklıkla kullanıldığını ifade eden Bıçakçı, bu araçların kullanılıp kullanılmadığını tespit eden yazılımların geliştirebileceğini, öğrencilerin bilinçli oldukları takdirde yapay zekâdan olumsuz etkilenmeyeceklerini ifade etmektedir.

"YAPAY ZEKÂ STANDART İŞLERİN DAHA KOLAY YAPILMASINI SAĞLIYOR."

İTÜ Bilişim Enstitüsü öğretim üyesi Doç. Dr. Ömer Melih Gül ise "Aslında yapay zekâyı baktığımız zaman meta sezgisel algoritmalarla itibaren hayatımızda on yıllardır kullanılmaktaydı. Fakat insanların son yıllarda sorduğu esas soru şu: Biz yapay zekâyı insan yerine kullanabilir miyiz, yani insanların yerini alabilir mi? İşte bu insanları çok daha fazla heyecanlandırıyor." dedi.

Doç. Dr. Gül, yapay zekânın her yeni popüler oluşum gibi dikkatle kullanılması ve değerlendirilmesi gereken bir kavram olduğunu dile getirdi. Akademisyenlerin de yapay zekâdan faydalandığını aktaran Gül, bu teknolojinin iyi yönde kullanılmadığı takdirde öğrencileri ve akademisyenleri tembelleğe iteceğini anlattı.

5.12.2024
Hasan

Gelecekte Dünya Çocuk Nüfusu

Dünya çocuk nüfusu* 2022 yılında zirveye ulaşmış olup bundan sonra azalması beklenirken, Afrika'da çocuk nüfusunun artırmaya devam etmesi beklenmektedir.

* Çocuk nüfusu: 0-17 yaş arası çocuklar.

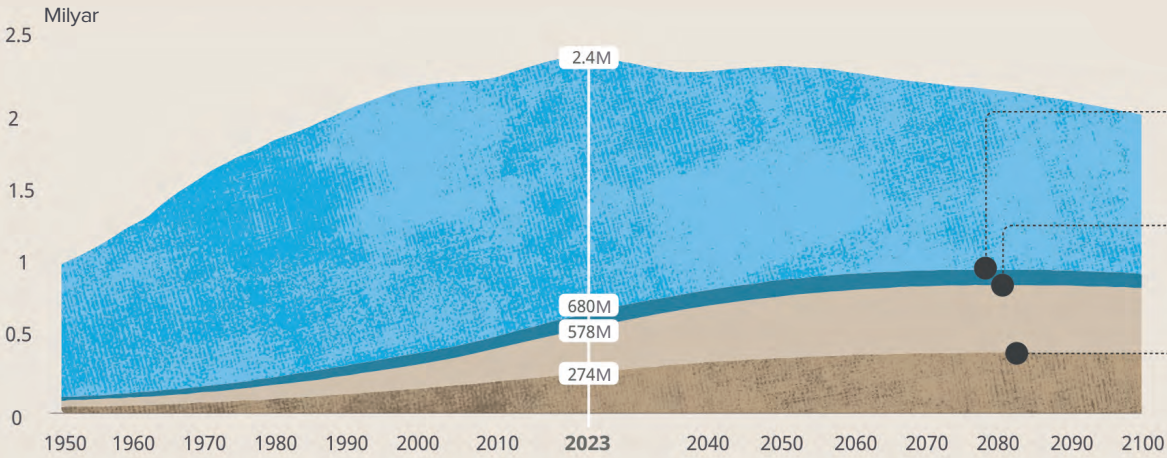
Dünyada çocuklar

**DÜNYA ÇOCUK NÜFUSU
2022'DE ZİRVEYE ULAŞTI.**

**2.416
Milyar**

Gezegende yaşamış ve muhtemelen yaşayacak en büyük çocuk nüfusu.

Bölgelere göre çocuk sayısı

Afrika'nın **2079** yılında çocuk nüfusunda zirveye ulaşması ve **976 milyon** çocuğa ulaşması bekleniyor.

Sahra Altı Afrika'nın **2080** yılına kadar büyümesi ve **871 milyon** çocuğa ulaşması bekleniyor.

Doğu/Güney Afrika'nın 2082'de büyüyerek zirveye ulaşması ve **412 milyon** çocuğa ulaşması bekleniyor. 2023 sayısına göre **%50** artış.

● Doğu ve Güney Afrika ● Diğer Sahra Altı Afrika ülkeleri ● Afrika'nın geri kalanı ● Dünya'nın geri kalanı

Önümüzdeki 10 yıl için ortalama yıllık çocuk nüfusu artışı (2025-2034)

Dünyanın geri kalanı
(Afrika hariç)

-17.5 Milyon/Yıl

Doğu ve Güney Afrika

+4.5 Milyon/Yıl

Bugün Dünya Nüfusunun **%30'u** çocuktur

Yüzyılın sonunda %20'ye düşmesi beklenmektedir.

Bugün Doğu ve Güney Afrika ile Sahra Altı Afrika'da
çocuk nüfusun oranı **%46** ila **%48**'dir.

Yüzyılın sonunda %25 artış beklenmektedir.

Herkes için müreffeh bir geleceğe yatırım yapın

1

Doğu ve Güney Afrika ülkelerinin, sonuçları iyileştirmek ve büyüyen çocuk nüfusuna uzun vadeli bir bakış açısıyla yaklaşabilmek için tüm sosyal sektörlere yatırımları hızlandırmaları gerekiyor.

2

Önümüzdeki 10 yıl içinde, Doğu ve Güney Afrika çocuk nüfusuna 45 milyon çocuk eklenecek. Eğitim sistemlerinin, çocuklara ve gençlere güçlü temel öğrenim ve değişen iş piyasalarına uyarlanmış beceriler sağlamak için uyarlanması gerekiyor.

3

Bu büyük gençlik nüfusundan yararlanma fırsatı var ancak yatırım yapılmazsa üretken ve motive olmuş bir iş gücü şansı kaybolabilir ve bu da ekonomilerde ve sivil toplumda aşağı yönlü bir sarmalın oluşmasına yol açabilir.

Eğitimde Adalet ve Sürdürülebilirlik: 4. İstanbul Eğitim Zirvesi

*Türkiye Maarif Vakfı'nın öncülüğünde bu yıl dördüncüsü düzenlenen zirve,
"Eşit ve Daha Adil bir Toplum ve Sürdürülebilir bir Gelecek için Eğitim"
temasıyla ön plana çıktı.*

DOÇ. DR.
RIDVAN ELMAS*

İstanbul, dünyanın dört bir yanından eğitim liderlerini, akademisyenleri ve fikir önderlerini bir araya getiren 4. İstanbul Eğitim Zirvesi ile birlikte yine eğitim dünyasında güncelin konuşulduğu bir merkez haline geldi. Türkiye Maarif Vakfı'nın öncülüğünde bu yıl dördüncüsü düzenlenen zirve, "Eşit ve Daha Adil bir Toplum ve Sürdürülebilir bir Gelecek için Eğitim" temasıyla ön plana çıktı. Sadece akademik bir etkinlik olmanın ötesine geçen İstanbul Eğitim Zirvesi, küresel eğitim politikalarına ışık tutan bir fikir platformuna dönüştü.

İSTANBUL'DAN DÜNYAYA BİR EĞİTİM MESAJI

Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın konuşmalarıyla açılışı yapılan zirvede Sayın Cumhurbaşkanı, "eğitimde adalet ve eşitlik" mesajını vererek Türkiye'nin uluslararası öğrenci kapasitesindeki büyük artışı vurguladı. Bugün 338 bin 161 uluslararası öğrenci ile birlikte Türkiye, eğitimde dünyanın lider ülkeleri arasında yer almaktadır. Bu rakam, sadece akademik başarıların bir göstergesi değil aynı zamanda Türkiye'nin eğitim alanında üstlendiği kapsayıcı liderlik rolünün de altını çizmektedir.

TÜRKİYE MAARİF VAKFI'NDAN EVRENSEL EĞİTİM VİZYONU

Bu önemli organizasyonu uluslararası eğitim camiasına armağan eden Türkiye Maarif Vakfı, etkinlikle birlikte sadece kendi başarılarını değil aynı zamanda eğitimde uluslararası iş birliğini de ön plana çıkardı. Türkiye Maarif Vakfı Okulları mezunlarından Bejda Torbani (Prizren/Kosova)'nin zirvede düzenlenen gençlik oturumuna katılarak eğitimde globalleşmenin önemi hakkındaki görüşlerini paylaşması, Türkiye Maarif Vakfı'nın geliştirdiği Uluslararası Maarif Programı (IM)'nin eğitim alanındaki etkisini bir kez daha gözler önüne serdi. Maarif mezunlarının bu tür organizasyonlarda yer alması, ülkelerarası eğitim diplomasisini güçlendiren bir adım olarak açıkça görülebilir.

Türk Maarif Vakfı Başkanı Prof. Dr. Birol Akgün'ün zirvede yaptığı konuşmada, vakfın çalışma felsefesinin ana ekseninde bulunan "adalet" ve "eşitlik" ilkelerini vurgulayarak bu değerlerin uluslararası arenada eğitim aracılığıyla yaygınlaştırılabileceğini aktardı. Ayrıca, Türkiye Maarif Vakfı'nın yabancılar için Türkçe öğretimindeki rolü, Uluslararası Maarif Programı (IM) ve yapay zekâ okur yazarlığı gibi güncelin izinde olan yeni ders programlarının yedi farklı ülkedeki Maarif Okulları'nda uygulamaya başlatılması, vakfın modern eğitim anlayışındaki yenilikçi tutumunun bir göstergesi olarak sunuldu.

EĞİTİMDE ADALET VE EŞİTLİK NEDEN ÖNEMLİ?

Eğitimde adalet ve eşitlik, sadece bireylerin potansiyelini ortaya çıkarmakla kalmayıp aynı zamanda toplumsal dayanışmayı ve barışı da güçlendirir. Eğitim sistemi, herkesin adil imkanlara sahip olmasını sağlayarak toplumsal yapıyı güçlendirmektedir. Bu yüzden İstanbul Eğitim Zirvesi'nde ele alınan "eğitim ve devlet ilişkisi" ve "sosyal adalet" gibi temalar eğitim politikaları için kritik yol haritası sunmaktadır. Filistin ve Ukrayna gibi ülkelerde yaşanan sıkıntılar neticesinde toplumun temel ihtiyaçlarını

gideremediği bir ortamda eğitim, sadece bireysel bir gelişim aracı değil aynı zamanda insani yardım ve kalkınma için bir köprü olduğunu da göstermektedir. Zirvenin bu konuda sunduğu çözümler, eğitim aracılığıyla daha adil bir dünya kurmanın mümkün olduğunu ortaya koymaktadır.

BU TÜR ZİRVELER NEDEN ÖNEMLİ?

Uluslararası eğitim zirveleri sadece fikir alışverişi için değil eğitimin uluslararası sorunlarına ortak çözüm arayışlarını hızlandırmak için de hayati bir öneme sahiptir. Bu tür platformlar, farklı ülkelerden lider ve akademisyenlerin bir araya gelerek küresel sorunlara yerel çözümler geliştirebileceği bir ortam sağlar. Özellikle eğitimin, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal adalet gibi geniş kapsamlı hedeflere ulaşmada oynadığı kritik rol düşünüldüğünde, bu tür zirveler geleceğin daha adil ve kapsayıcı bir dünya için nasıl şekillendirilebileceğine dair yol haritaları çizer. 4. İstanbul Eğitim Zirvesi, bu misyonu başarıyla yerine getirerek katılımcılara yeni bakış açıları kazandırıyor.

RAKAMLARLA 4. İSTANBUL EĞİTİM ZİRVESİ

108
ülke

70.000
katılımcı

10.500
öğretmen

1365
akademisyen

EĞİTİMDE YAPAY ZEKÂ VE YENİ UFUKLAR

Prof. Dr. Mutlu Çukurova, yapay zekânın eğitimdeki adalet ve eşitlik rolüne dair çarpıcı bir kapanış konuşması yaptı. Yapay zekânın insanları tamamlayıcı bir güç olarak nasıl kullanılabileceğini anlatan Çukurova, eğitimde insanın muhakeme ve empati gibi benzersiz özelliklerini korumanın önemine dikkat çekti. Teknolojinin, öğretmenlerin işini kolaylaştırırken öğrencilerin yeteneklerini geliştirebilecek potansiyele sahip olduğunu belirtti. Bu konuşma, yapay zekâ teknolojilerinin kapsayıcı eğitim sistemleri için nasıl stratejik bir role sahip olabileceğine dair somut örneklerle desteklendi.

ZİRVE KATILIMCI SAYISI İLE REKOR KIRDI

Bu yıl düzenlenen zirve, sadece içeriğiyle değil aynı zamanda kapsayıcı yapısıyla da dikkat çekti. 108 farklı ülkeden 70 bin katılımcı, 10.500 öğretmen ve 1365 akademisyenin katılımı ile gerçekleştirilen bu büyük buluşma, eğitimin uluslararası boyutuna yeni bir soluk getirdi. Türkiye'nin eğitim alanındaki liderlik vizyonunu daha da güçlendiren zirve, farklı kültürler arasında gerçekleşen paylaşımın önemine vurgu yaptı.

EĞİTİMLE GELECEĞE YÖN VERMEK

Bu zirve, sadece uluslararası bir etkinlik değil aynı zamanda eğitim sistemlerini dönüştürme ve daha adil bir dünya yaratma konusunda bir çağrı niteliği taşımaktadır. Katılımcılar, zirve boyunca edindikleri bilgi ve deneyimlerin yanı sıra geleceğe dair yenilikçi fikirleri ve vizyoner bakış açılarını donanmış olarak etkinlikten ayrıldılar.

* Türkiye Maarif Vakfı, Akademik Faaliyetler ve Yayınlar Daire Başkanı

DOSYA

DOÇ. DR.
ZEYNEP ARKAN*

4 İSTANBUL EĞİTİM ZİRVESİ

Eşit ve Daha Adil
Bir Toplum
ve Sürdürülebilir
Bir Gelecek İçin
EĞİTİM

6-7 Aralık'24
Çevrim İçi

Hasan Ümit

Türkiye Maarif Vakfı tarafından her yıl gerçekleştirilen ve eğitim alanında marka olma yolunda hızla ilerleyen İstanbul Eğitim Zirvelerinin 4.'sü 6-7 Aralık 2024 tarihinde çevrimiçi olarak gerçekleştirildi. Farklı ülkelerden, dillerden ve kültürlerden akademisyenleri, politika yapıcılarını, öğretmenleri, öğrencileri, okul yöneticilerini, aktivistleri ve eğitim alanının pek çok paydaşını bir araya getiren Zirve'nin önemli hedefleri bulunmaktadır. Bunlardan en öne çıkanı; her yıl ele aldığı farklı temalar bağlamında toplumlarda farkındalık oluşturmaktır. Zirve eğitimde meydana gelen değişimler, sorunlar, eşitsizlikler ve kaliteli eğitime erişim gibi konularda toplumların dikkatini çekerek, farklı perspektifler ve öneriler ile sorunların çözümüne katkıda bulunmaktadır. Diğer yandan, eğitim alanında

meydana gelen değişimleri, gelişimleri ve teknolojik ilerlemeleri, başarılı uygulamaları ve güncel bilgileri paylaşmak ve bu doğrultuda katılımcıların vizyonlarını genişletmek de önemli amaçlardandır. İstanbul Eğitim Zirve'lerinde dikkat çeken hedeflerden biri de eğitim politikalarının geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, eğitimin pek çok paydaşını bir araya getirerek iş birliklerini artırmak, yeni çalışmalar, araştırmalar ve projeler için fırsatlar oluşturmak da amaçlanmaktadır.

Bu hedefler doğrultusunda "Eşit ve Daha Adil Bir Toplum ve Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Eğitim" temasıyla gerçekleştirilen bu yılki zirvenin açış konuşmasını yapan **Türkiye Maarif Vakfı Başkanı Prof. Dr. Birol Akgün**, zirvelerin küresel bağlamda etki yapacak pratik çözümler geliştirme amacıyla gerçekleştirildiğini vurguladı. Akgün, özellikle çocuklar ve

savunmasız gruplara yönelik şiddet ve adaletsizliği kınayarak, eğitimin empati, anlayış ve barış için umut yaratma gücüne sahip olduğunu ifade etti. Çevrimiçi gerçekleştirilen programa video mesajıyla katılan **Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Yusuf Tekin** ise konuşmasında eğitimin toplumsal adalet ve sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada dönüştürücü gücünü vurgulayarak; zirvenin bu hedeflere ulaşmak için önemli bir bakış açısı sunacağına, eşitlik ve adalet temalı eğitim anlayışını güçlendireceğine ve sürdürülebilir bir geleceği şekillendirmek için güçlü bir kararlılık göstereceğine inandığını ifade etti. Buna ek olarak; Türkiye Maarif Vakfının küresel eğitim politikalarına yerel değerleri merkeze alarak yön veren önemli bir kurum olduğunu ve medeniyetler arası köprüler kurarak adalet ve hikmet ekseninde bir medeniyet tasavvurunun şekillenmesine katkı sağladığını vurguladı. Bakan Tekin ayrıca, Türkiye'nin zengin medeniyet mirasını kullanarak eğitimi sadece kalkınma aracı değil, adil ve sürdürülebilir bir geleceğin inşasında liderlik aracı olarak gördüğünü ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin, bu vizyonun gerçekleştirilmesinde atılan önemli adımlardan biri olduğunu belirtti. Açış konuşmasına mesaj gönderen **Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan**; bu yılki zirvenin, dünya genelindeki eğitim eşitsizliklerini ve sosyal adalet gibi önemli konuları tartışarak başarılı sonuçlar doğuracağına inandığını belirtti. Türkiye'nin, 338 bin uluslararası öğrenciyle yükseköğretimde dünya sıralamasının ilk 10'u arasında yer aldığını vurguladı. Türkiye Maarif Vakfı'nın, 55 ülkede 50 binden fazla öğrenciye hizmet veren 446 okul, üniversite ve eğitim merkeziyle, yerel müfredatla birlikte uluslararası eğitim yöntemlerini başarıyla uyguladığını ifade etti. Vakfın, erdemli insan yetiştirme ve toplumlar arası iletişimi güçlendirme hedeflerini desteklediklerini belirterek, dünya genelinde fedakarca hizmet veren vakıf mensuplarına teşekkür etti.

CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN; BU YILKI ZİRVENİN, DÜNYA GENELİNDEKİ EĞİTİM EŞİTSİZLİKLERİNİ VE SOSYAL ADALET GİBİ ÖNEMLİ KONULARI TARTIŞARAK BAŞARILI SONUÇLAR DOĞURACAĞINA İNANDIĞINI BELİRTTİ.

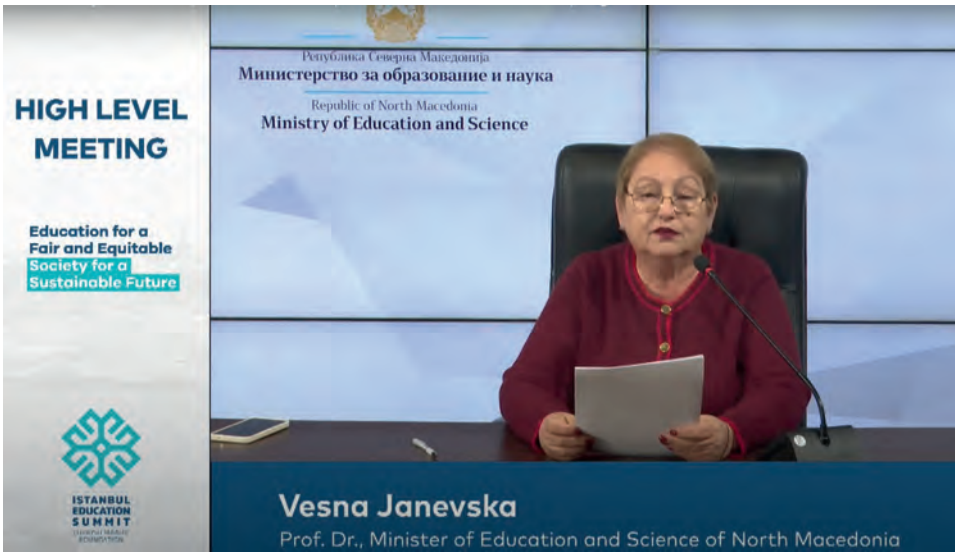
Açış konuşmalarının ardından başlayan üst düzey oturumunda **Kuzey Makedonya Eğitim ve Bilim Bakanı Vesna Janevska, Liberya Eğitim Bakanı Dr. Jarso Maley Jallah ve Endonezya İlköğretim ve Ortaöğretim Bakanı Prof. Dr. Abdul Mu'ti, M. Ed.** yer aldı. **Bakan Janevska** konuşmaları kapsamında eğitimin toplumsal gelişim ve eşitlik için en önemli araç olduğu ve Kuzey Makedonya'nın eğitim sisteminde kaliteyi artırmak, fırsat eşitliği sağlamak ve kapsayıcı bir eğitim anlayışı oluşturmak amacıyla reformlar gerçekleştirdiğini belirtti. **Bakan Janevska**, her kişisel başarının, ulusal ilerlemenin bir parçası olduğunu ve ülkelerinin eğitimdeki başarılarını sadece ulusal kalkınmaya değil, aynı zamanda küresel düzeyde de katkı sağlayacak bir faktör olarak gördüklerini vurguladı. Ayrıca, öğretmenlerin desteklenmesi, dezavantajlı öğrenciler için özel imkanlar sunulması ve uluslararası iş birliklerinin bu süreçte önemli bir rol oynadığını ifade etti. Daha sonra söz alan **Bakan Abdul Mu'ti**, Endonezya'nın eğitim vizyonunun herkes için kaliteli eğitim sağlamak ve her çocuğa eşit fırsatlar sunmak olduğunu vurguladı. Eğitimde sadece akademik başarı değil, karakter gelişimi de ön planda tutulmaktadır.

TÜRKİYE MAARİF VAKFI BAŞKANI PROF. DR. BİROL AKGÜN, ÖZELLİKLE ÇOCUKLAR VE SAVUNMASIZ GRUPLARA YÖNELİK ŞİDDET VE ADALETSİZLİĞİ KINAYARAK, EĞİTİMİN EMPATİ, ANLAYIŞ VE BARIŞ İÇİN UMUT YARATMA GÜCÜNE SAHİP OLDUĞUNU İFADE ETTİ.

Öğretmen kalitesini artırmak, kırsal bölgelerde okul altyapısını güçlendirmek ve mesleki eğitim programlarını geliştirmek de öncelikler arasındadır. Bunun yanında

Endonezya, dilsel ve kültürel mirasını korurken küresel bağlantıları güçlendirmeyi de hedeflemektedir. Bakan ayrıca, eğitimde sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmanın işbirliği gerektirdiğini belirterek, küresel toplumu "daha adil ve eşit bir toplum" için harekete geçmeye çağırdı. Bu oturumun son konuşmacısı olan **Liberya Eğitim Bakanı Dr. Jarso Maley Jallah**, eğitimde eşitliğin sağlanmasının adil bir toplum için temel şart olduğunu vurguladı. Her bireyin kaliteli eğitime erişiminin sağlanması gerektiğini, ancak yoksulluk, cinsiyet ayrımcılığı ve çatışmalar gibi engellerin bu hakkı engellediğini belirtti. Eğitimin, çevresel sürdürülebilirlik ve iklim değişikliğiyle mücadele için de önemli bir araç olduğu; bu nedenle çevresel eğitimin müfredata entegre edilmesinin gerekliliğine dikkat çekti. Ayrıca, dijital okuryazarlık ve teknolojinin sorumlu kullanımı için dijital altyapıya yatırım yapılması gerektiğini vurguladı.

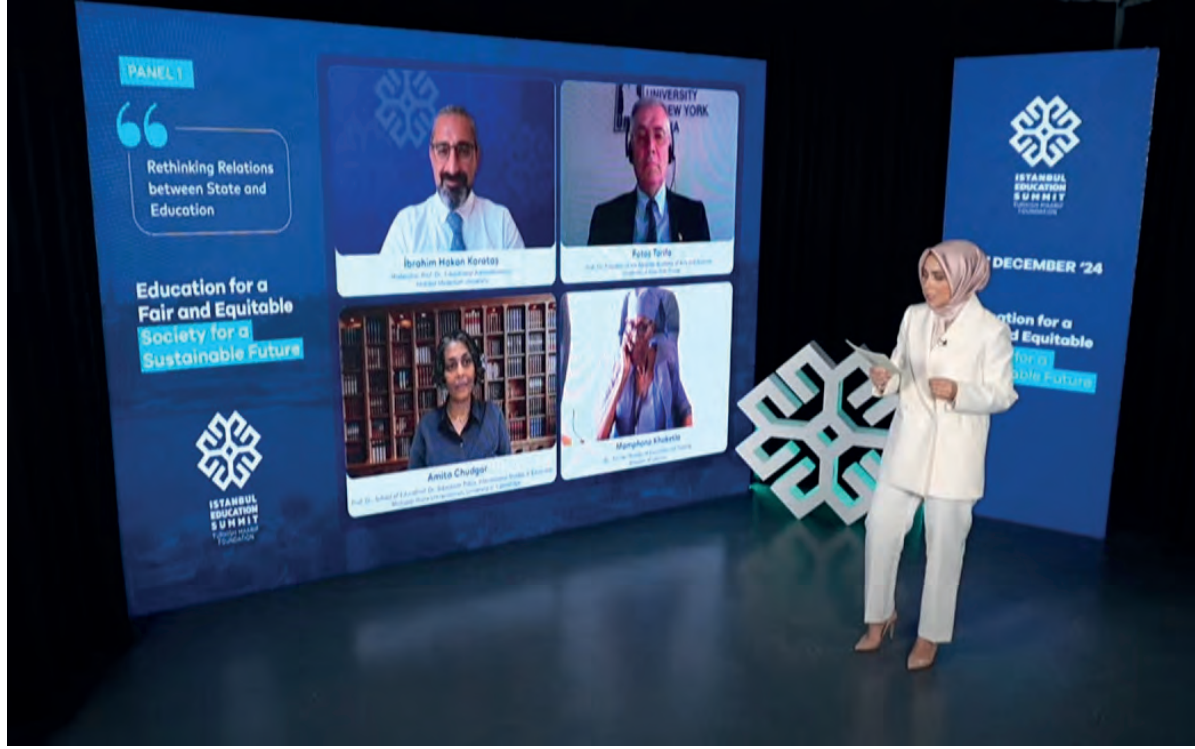
Eğitimdeki zorlukları aşmak için öğretmenlerin güçlendirilmesi, onlara gerekli kaynakların sağlanması, eğitimde eşitliğin sağlanması için uluslararası iş birlikleri ve yenilikçi çözümlere daha fazla yatırım yapılması gerektiğinin de önemle altını çizdi.

İstanbul Eğitim Zirvelerinde dikkat çeken önemli bir unsur ana konuşmacılardır. Bu bağlamda, bu yıl zirveye katılan **Princeton Üniversitesinden Prof. Dr. Richard A. Falk** ve **University College London (UCL)'dan katılan Prof. Dr. Mutlu Çukurova** tema kapsamında dikkat çeken sunumlar gerçekleştirdi. Örneğin konuşmasında **Richard Falk**, eğitimin küresel zorluklarla başa çıkmak için dönüştürücü bir güç olabileceğini ve dijital okuryazarlığın ötesinde, toplumsal katılım ve etik sorumluluk gibi beceriler kazandırması gerekliliğine dikkat çekti. **Falk**, mevcut eğitim sisteminin ulusal odaklı ve parçalı yapısını eleştirerek, küresel sorunlara (iklim değişikliği, nükleer tehditler, toplumsal eşitsizlik) karşı daha bütünsel ve küresel bir yaklaşım önerdi. Ayrıca, eğitimdeki yenilikçi yaklaşımların, vatandaşlık katılımı, küresel işbirliği ve teknolojik uyum gibi konuları içermesi gerektiğini savundu. **Falk** ayrıca, Gazze'deki durumu bir soykırım olarak tanımlayarak, bu soykırımın 14 yıldır devam ettiğini, Batılı demokratik ülkeler ve ABD'nin İsrail'e karşı baskı yapmaktan kaçındığını, Gazze'deki durumu engellemek için adım atılmadığını ifade etti. Bu durumu insanlık için büyük bir utanç olarak değerlendiren Falk, bu tür felaketlerin eğitimde işlenmesi gerektiğini, gençlerin bu sorunlara karşı bilinçlenip mücadele etmeyi öğrenmeleri gerektiğini vurguladı. Zirve temasını bambaşka bir şekilde ele alan diğer konuşmacı **Prof. Dr. Mutlu Çukurova** yapay zekânın potansiyeli ve sınırlılıklarına değindiği konuşmasında YZ'nin adalet, eşitlik, demokrasi ve sürdürülebilirlik gibi sorunları çözme kapasitesine sahip olduğunu, ancak insanî duyguları ve etik muhakemeyi taklit edemediğini vurguladı. Yapay zekânın eğitimde insan zekâsını

İSTANBUL EĞİTİM ZİRVESİNE KATILAN PRINCETON ÜNİVERSİTESİNDEN PROF. DR. RICHARD A. FALK VE UNIVERSITY COLLEGE LONDON (UCL)'DAN KATILAN PROF. DR. MUTLU ÇUKUROVA TEMA KAPSAMINDA DİKKAT ÇEKEN SUNUMLAR GERÇEKLEŞTİRDİ.

tamamlayan bir araç olarak kullanılması gerektiğini ve eğitimdeki insani değerlerin merkezde kalmasının zorunlu olduğunu belirtti. Amaç, yapay zekâyı sorumlu bir şekilde kullanarak, insan değerlerini koruyarak ve toplumsal zorluklara çözüm bularak eğitim sistemlerini şekillendirmektir. **Prof. Dr. Çukurova**'ya göre; yapay zekânın eğitim sistemlerine entegrasyonuna proaktif bir şekilde rehberlik edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, YZ'nin kullanımı, insani ve ahlaki değerleri koruyarak ve insan ajansını destekleyerek entegre edilmelidir. Ayrıca, YZ'nin eğitimdeki etkilerini yönlendirirken etik sorunlar, algoritmik önyargılar ve eşitsizlik gibi zorlukların göz önünde bulundurulması önemlidir.

Bu sunumların yanı sıra 4. İstanbul Zirvesi, panelleri ve diğer oturumları ile de öne çıkmıştır. İstanbul Medeniyet Üniversitesinden **Prof. Dr. İbrahim Hakan Karataş**'ın moderatörlüğünü yaptığı ve "Devlet ve Eğitim Arasındaki İlişkileri Yeniden

Düşünmek" başlıklı birinci panele Lesotho Krallığı'ndan **Eğitim ve Öğretim Eski Bakanı Dr. Mamphono Khaketla**, **Prof. Dr. Fatos Tarifa** (Tiran New York Üniversitesi) ve **Dr. Amita Chudgar** (Michigan Eyalet Üniversitesi) katıldı. Panel kapsamında; devletin eğitimi şekillendiren rolünün, finansman, politika ve yerel uygulamalar arasında doğru dengeyi kurmaya dayandığı ve eğitimdeki eşitlik, kalite ve erişim sorunlarını çözebilmek için merkezi ve yerel düzeydeki işbirliği ve özel sektörle olan dengenin kritik öneme sahip olduğu vurgulandı. Panel kapsamında ayrıca,

vatandaşların eğitiminin özel bir konu mu yoksa devletin bir sorumluluğu mu olduğu sorusu siyasi ve eğitim felsefesi tarihi bağlamında önemli bir tema olarak ele alındı. Bu bağlamda, Platon'un *Devlet* adlı eserinde devletin kontrolünde gerçekleşecek zorunlu eğitimi savunmasına, Rousseau, John Dewey ve John Stuart Mill gibi farklı düşünürlerin eğitimde devletin rolüyle ilgili nasıl bir gerilim ve denge kurduklarına ve bireysel özerklik ile devlet kontrolü arasındaki çatışmaya değinildi. Bu kapsamda ayrıca, eğitimin özünde kamuya ait bir mesele olduğu ve eğitim yönetiminin tarihsel

ZİRVEDE EĞİTİMİN ÖZÜNDE KAMUYA AIT BİR MESELE OLDUĞU VE EĞİTİM YÖNETİMİNİN TARİHSEL OLARAK DEVLETİN ULUS İNŞA ETME, TOPLUMSAL İSTİKRAR SAĞLAMA VE EKONOMİK KALKINMA ÇIKARLARIYLA ŞEKİLENDİĞİ VURGULANDI.

olarak devletin ulus inşa etme, toplumsal istikrar sağlama ve ekonomik kalkınma çıkarlarıyla şekillendiği vurgulandı. Bununla birlikte, devletin eğitimdeki rolü ve kapsamı, tarihi, politik ve toplumsal bağlamlara göre değişen karmaşık bir soru olduğu ve günümüzde devletin eğitimdeki rolüne dair, müfredat ve pedagojik denetim konularında farklı görüşler bulunduğu belirtildi. Son olarak; Lesotho'daki eğitim sisteminin devlet, kiliseler ve özel sektör arasındaki karmaşık ilişkiyle şekillendiği, okulların çoğunluğunun kiliselere ait olduğu, devletin, okulları finanse etmek, öğretmen maaşlarını ödemek ve ücretsiz eğitim sağlamak gibi önemli sorumluluklar üstlendiği ve bu durumun eğitimdeki eşitsizlikleri ve yönetimsel zorlukları beraberinde getirdiği bilgisi dikkat çekti.

İkinci panelin moderatörlüğünü Boğaziçi Üniversitesinden **Macit Ayhan Me-**

lekoğlu yaptı. “*Sosyal Adalet ve Eğitim*” başlıklı panele; **Prof. Dr. Kerry John Kennedy** (Hong Kong Eğitim Üniversitesi) **Dr. Fella Lahmar** (Open University, İngiltere) ve **Dr. Robert Jenkins** (Harvard Üniversitesi) katıldı. Panel kapsamında; Asya'daki kültürel değerler ve yerel koşullar doğrultusunda, çeşitlilik, eşitlik ve katılım'ın (DEI) daha farklı şekillerde ve genellikle daha örtük olarak uygulandığını, bu nedenle bu yaklaşımların Batı'dan farklı bir şekilde ele alınması gerektiği vurgulandı. Özellikle, Batı'daki formal yapıların aksine, Asya'daki üniversitelerin “adalet ve eşitlik” anlayışını daha az yapısal ve daha kültürel bir temele oturttukları uyguladığı öne sürüldü. Panelde ayrıca, eğitim sistemlerinin sosyal adaletin sağlanmasındaki kritik rolüne dikkat çekildi. Bunun yanı sıra, eğitimin, çocukların temel haklarına ve fırsatlara eşit erişimini

sağlamak için güçlü bir araç olduğu, ancak dünya genelinde sosyo-ekonomik durum, coğrafya, cinsiyet gibi engeller nedeniyle bu eşitliğin sağlanamadığı, eğitimdeki kaynak ve kalite eşitsizliklerinin, özellikle düşük gelirli ülkelerde, sosyal adaletin önündeki en büyük engel olduğu belirtildi. Bu bağlamda, eğitime daha fazla kaynak ayrılması ve verimliliğin artırılması gerektiği ve her çocuğa adil bir eğitim sunarak sosyal adaletin güçlendirilmesinin sağlanabileceği vurgulandı. Son olarak Gazze konusu da panelde öne çıktı. Bu çerçevede, küresel eğitim sıralamalarının ve standartlarının etik sorumlulukları göz ardı ederek, toplumlar üzerindeki olumsuz etkilerini ve adaletsizlikleri pekiştirdiğine dikkat çekildi. Özellikle Gazze'deki eğitim sisteminin yok edilmesi ve buna rağmen İsrail'in Technion Üniversitesi gibi kurumlarının global sıralamalarda övgü alması, bu çelişkinin açık bir örneği olarak verildi. Bunun yanı sıra, eğitimin, bir yandan özgülleşme ve eşitlik aracı olabilirken, diğer yandan bu tür sistemlerin, kolonizasyonu ve ayrımcılığı sürdüren araçlar haline gelebildiği ve bu bağlamda, eğitimde adaleti ve etik sorumluluğu ön planda tutmanın, küresel eğitim sistemlerinin daha adil ve etik hale getirilmesi için temel bir ihtiyaç olduğu vurgulandı. Bu amaca ulaşmak için dekolonyal eğitim politikaları, yerel müfredatlar ve küresel işbirliklerinde etik sorumluluk öne çıkarılarak, eğitimde insan hakları ve sosyal adaleti önceliklendirme önerildi.

Moderatörlüğünü Gazi Üniversitesinden **Prof. Dr. Hayati Akyol'un** yaptığı ve **Prof. Dr. Takaharu Tezuka** (Tokyo City Üniversitesi), **Dr. Sabba Quidwai** (yazar-egitimci) ve **Dr. Claire Alkouatli'nin** (Güney Avustralya Üniversitesi) katıldığı üçüncü panel “Yeni ve Sürdürülebilir Okul Kültürü” başlığını taşımaktadır. Panelde; öğretmen-öğrenci ilişkisinin eğitimdeki sürdürülebilirliğin temelini oluşturduğu ifade edildi. Eğitimcinin öğrencilerin gelişimini

MODERATÖRLÜĞÜNÜ PROF. DR. HAYATİ AKYOL'UN YAPTIĞI VE PROF. DR. TAKAHARU TEZUKA, DR. SABBA QUIDWAI VE DR. CLAIRE ALKOUATLI'NİN KATILDIĞI ÜÇÜNCÜ PANEL “YENİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR OKUL KÜLTÜRÜ” BAŞLIĞINI TAŞIYORDU.

HER YIL OLDUĞU GİBİ BU YIL DA ZİRVE'NİN EN ÇOK İLGİ ÇEKEN OTURUMU "GENÇ OTURUMU" OLDU.

teşvik etme rolünün, öğrencilerin "insani boyutlarını anlamak" onları "belirli hedeflere" yönlendirmek ve "sevgi" ile öğrencilere "iyi örnek" olma gibi unsurlar etrafında şekillendiği, bu ilişkinin, hem eğitmen hem de öğrenci için sürekli bir gelişim süreci gerektirdiği vurgulandı. Ayrıca, eğitimde yenilik ve sürdürülebilirlik için, yapay zekâ ve benzeri araçlarla sağlanan fırsatların nasıl daha etkili kullanılabileceğine dair örnekler verildi. Bu bağlamda, "design thinking" (tasarım odaklı düşünme) yönteminin empati kültürüyle öğrencilerde yenilikçi düşünceyi geliştirebileceği ve onların potansiyellerini ortaya çıkarabileceği anlatıldı. Eğitimcilerin de bu tür yöntemlerle güçlendirilmesine olan ihtiyaç dile getirilirken, sınırlamalarla başa çıkabilen, yaratıcı ve etik sorumluluk taşıyan bir eğitim ortamı oluşturulmasının gerekliliği üzerinde duruldu. Bunlara ek olarak; çeşitli video ve fotoğraflar eşliğinde, özellikle de yapay zekâ çağında- eğitim anlayışını daha açık, özgün ve kapsayıcı hale getirmeye yönelik bir "yeniden düşünme" önerildi. Aynı zamanda doğa, toplum ve bilgelik ile daha derin bağlar kurmaya

dikkat çekildi. Bununla birlikte bu vizyona, modern eğitimde genellikle öne çıkan geleneksel, rekabetçi ve katı yaklaşımlarla zıtlık oluşturduğu vurgulandı.

Zirve'de Türkiye Maarif Vakfından okul yöneticilerinin katıldığı "okul yöneticileri" oturumu da gerçekleştirildi. "Okulları Eşitliğe Yönlendirmek" başlığını taşıyan oturuma **Khaldiya Mustafa** (ABD) yönetiminde; **Lidra Meidani** (Arnavutluk), **Naoufel Nechi** (Tunus) **Dr. Zerfishan Adnan** (Pakistan) ve **Dr. Nsaghah Samuel Siben'in** (Kamerun) katıldı. Panel kapsamında; okul müdürlerinin "eşitlikçi" ve "kapsayıcı" bir eğitim ortamı oluşturma sorumluluğunun okul başarısı için kritik olduğu, müdürlerin, öğretmenler, öğrenciler ve veliler arasında güçlü bir işbirliği oluşturarak, modern öğretim tekniklerini destekleyerek ve çeşitliliği kabul ederek, her öğrenciye eşit fırsatlar sunan bir eğitim sistemi inşa etmelerinin gerekliliğine işaret edildi. Bu kapsamda; okul yöneticilerinin liderliğinde, "kapsayıcılığın" sürekli bir süreç olarak benimsenmesi gerektiği vurgulanırken, doğru okul kültürü, esnek öğ-

retim yöntemleri ve öğretmenlerin sürekli mesleki gelişimi ile daha kapsayıcı bir eğitim ortamı oluşturulabileceğine dikkat çekildi. Ayrıca, "katılımcı öğretim ve öğrenme yöntemlerinin", öğrencilerin aktif katılımını teşvik ettiği ve onların deneyimlerinden öğrenmelerini sağladığı, böylece eğitimde "eşitlik" ve "öğrenci katılımının" ön planda tutulacağı belirtildi.

Her yıl olduğu gibi bu yıl da Zirve'nin en çok ilgi çeken oturumu "Genç Oturumu" oldu. Farklı okullardan öğrencilere yer verilen oturumu **Boğaziçi Üniversitesi'nden Dr. Dr. Hasan Umut** yönetti ve oturuma **Dr. Ümmuhan Zeynep Bilgili** (Harvard Tıp Fakültesi, ABD), **Yılmaz Acar** (Chicago Üniversitesi, ABD), **Ahmed Elkahlout** (Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi) ve **Bejda Torbani** (Samsun Üniversitesi) konuşmacı olarak katıldı. Oturum kapsamında; eğitimde eşitlik konusu ele alınırken, eğitimin sadece eşit materyal sağlamakla değil, her öğrencinin başarıya ulaşması için gerekli fırsatlar ve kaynaklar sağlamakla ilgili olduğu vurgulandı. Gençlerin değişim için izin beklemedikleri, zaten mevcut araçlarla geleceği inşa ettikleri, asıl görevin onlara sadece hayatta kalmak değil, gelişmek için gerekli olanakları sağlamak olduğu belirtildi. Ayrıca, eğitimin yalnızca bireyleri değil, toplulukları da dönüştürme gücüne sahip olduğu, gençlerin geçmişte olduğu gibi bugün de toplumsal adalet için savaşılmaya devam etmeleri gerektiği dile getirildi. Eğitimin, topluma hizmet eden, adalet ve dayanışma için çalışan bireyler yetiştirmeyi amaçlaması gerektiğinin de altı çizildi. Bunların yanında; gençlerin yarını şekillendirmede önemli bir rolü olduğu, ancak bunun için bir "yarın"ları olması gerektiği belirtildi. Bu bağlamda, Gazze gibi bölgelerdeki savaş ve adaletsizliklerin, tüm dünya için ortak bir sorumluluk olduğu hatırlatılarak, eğitimde eşitlik meselesine dikkat çekildi. Ayrıca, kararların yalnızca mevcut nesillerin değil, gelecekteki nesillerin de yaşam

haklarını gözetmesi gerektiğine ve nesiller arası adaletin sağlanması için uzun vadeli düşünmenin önemine değinildi. Eğitim, çevre politikaları ve sürdürülebilir kalkınma gibi konularda alınacak kararların geleceği şekillendireceği, bu nedenle bugünün kararlarının büyük bir sorumluluk taşıdığı ifade edildi. Bunun yanı sıra, eğitimde bireyler arası kültürel anlayışın ve empati duygusunun önemine değinilerek, sadece kazanmanın değil, başkalarına nasıl davrandığının da değerli olduğu vurgulandı. Genç oturumunda bir lise öğrencisinin görüşlerine yer verilmesi, oturumun gençlerin sesiyle şekillenerek geleceğin mimarlarını merkezine aldığı gözler önüne serdi.

4. İstanbul Eğitim Zirvesinin kapanış konuşması Zirve Düzenleme Komitesi başkanı **Doç. Dr. Zeynep Arkan** tarafından yapıldı. **Arkan** konuşması kapsamında; sadece bireysel güçlenme değil, aynı zamanda toplumsal dönüşüm için bir katalizör olan eğitimin; toplumsal adalet, eşitlik ve sürdürülebilirlik için güçlü bir araç olduğunu, eğitim yoluyla toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi, fırsat eşitliği sağlanması ve sürdürülebilir bir geleceğin inşa edilmesi gerektiğini vurguladı. Ayrıca zirvenin, bu değerlerin küresel çapta yayılmasına katkı sağlamak amacıyla bir araya gelmiş insanları birleştiren önemli bir platform olduğuna dikkat çekti. Bu bağlamda Zirve'nin sağladığı fırsatlar ve paylaşılan bilgilerin, katılımcıların küresel düzeyde daha adil, eşit ve sürdürülebilir bir toplum inşa etme yönünde ilham almasına yol açtığını ifade etti. Bunun yanı sıra, Zirve'de desteklenen değerlerin, yenilikçi fikirlerin ve küresel iş birliklerinin önemini altını çizerek, eğitimdeki dönüşümün sadece bireysel değil, toplumsal ve küresel düzeyde de olumlu değişiklikler yapacağını belirtti.

Zirve kapsamında ayrıca, 2018 yılından itibaren düzenlenen "Eğitimde İyi Örnekler" ödülleri, bu yıl yedinci kez sahiplerini buldu. Türkiye Maarif Vakfı Okullarında gerçekleştirilen yenilikçi eğitim uygulamaları, bu yıl genişletilen üç farklı

ZİRVE KAPSAMINDA AYRICA, 2018 YILINDAN İTİBAREN DÜZENLENEN "EĞİTİMDE İYİ ÖRNEKLER" ÖDÜLLERİ, BU YIL YEDİNCİ KEZ SAHİPLERİNİ BULDU.

kategoride değerlendirildi. Okul Ödülleri kapsamında Minik Seyyahlar, Teranga-Cuma Selamlığı, Türkçe'nin Ritmi ve Maarif Çevre Gönüllüleri projeleri ödüllendirildi. Özel Ödül kategorisinde ise Mali Dialogun (Calagun) Ada Okulu ve Maarif Her Yerde (Mobil Eğitim Merkezi) projeleri öne çıktı. Ülke ödülleri, farklı kademelerde birden fazla iyi örnek çalışması sunan

okullara verilirken, bu yıl Kosova ödüle layık görüldü.

Zirve'de; Maarif öğrencileri ve personelinin iki farklı kategoride katıldığı fotoğraf yarışmasının sonuçları da açıklandı. Yarışma bu yıl "Benim Ülkem / Kültür - Sanat - Gelenek" temasıyla beşinci kez yapıldı. Eylül-Kasım 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilen yarışmaya, 32 ülkeden 364

YOUTH SESSION

Shaping Tomorrow:
How Youth Can Drive
Equity and Sustainability
in Education

Education for a
Fair and Equitable
Society for a
Sustainable Future

ISTANBUL
EDUCATION
SUMMIT
TÜRKİYE MAARİF
VAKFI

Hasan Umut

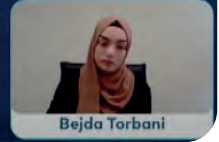
Ummuhan Zeynep Bilgili

Yılmaz Acar

Ahmed Elkahout

Bejda Torbani

EŞİTLİK, ADALET VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK TEMALARI ETRAFINDA ŞEKİLLENEN ZİRVE SIRASINDA ÖNE ÇIKAN ANA TEMALAR ARASINDA, EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASI, TEKNOLOJİNİN EĞİTİME ENTEGRASYONU, KÜRESEL İŞ BİRLİKLERİNİN ROLÜ VE EĞİTİMDE ETİK SORUMLULUKLAR BULUNMAKTAYDI.

öğrenci ve 126 çalışan olmak üzere toplam 612 katılımcı başvurdu. Jüri değerlendirmeleri sonucunda dereceye giren fotoğraflar Zirve'nin son dakikalarında ilan edildi.

Dönüştürücü gücüyle, ayrılıkları kapatma, yaraları sarma ve diyalog ile birlikte yaşama kültürünü geliştirme potansiyeline sahip olan eğitimin; “Eşit ve Daha Adil Bir Toplum ve Sürdürülebilir Bir Gelecek” bağlamında ele alındığı 4. İstanbul Eğitim Zirvesi; dünya genelindeki eğitim liderlerini, akademisyenleri, öğretmenleri, öğrencileri ve farklı alanlardaki paydaşlarını bir araya getirdi. İki gün boyunca eğitimin, yalnızca bireylerin potansiyelini maksimize etmekle kalmadığı, aynı zamanda daha

adil, eşit ve sürdürülebilir bir toplumu inşa etmek için en güçlü araçlardan biri olduğu vurgulandı.

Eşitlik, adalet ve sürdürülebilirlik temaları etrafında şekillenen zirve sırasında öne çıkan ana temalar arasında, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, teknolojinin eğitime entegrasyonu, küresel iş birliklerinin rolü ve eğitimde etik sorumluluklar bulunmaktaydı. Ayrıca, gençlerin eğitimdeki dönüşüm sürecindeki kritik önemi ve insani değerlerin korunması gerektiği ifade edildi. Eğitimin, toplumsal adaletin ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında temel bir güç olarak kullanılmasının gerektiği vurgulandı. Bu bağlamda, bireysel ve

küresel düzeydeki sorumluluklar özellikle Gazze’de yaşananlar kapsamında bir kez daha gündeme geldi.

Zirve, katılımcılara sadece bilgi paylaşımı ve iş birliği fırsatları sunmakla kalmayıp, aynı zamanda eğitimdeki yenilikçi yöntemlerin sosyal adaletin güçlendirilmesine nasıl katkı sağlayabileceğini de gösterdi. Etkinlik, küresel ölçekte daha adil ve eşit bir toplum oluşturmak için atılacak adımlar konusunda ilham verici bir platform oluşturdu. Eğitimdeki bu dönüşümün, sadece bugünü değil, geleceği de şekillendirecek bir etki yaratacağına dair güçlü bir inanç ortaya çıktı.

* Türkiye Maarif Vakfı Mütevelli Heyeti Üyesi

Recep Tayyip Erdoğan

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

Türkiye Maarif Vakfı bir taraftan erdemli ve nitelikli insan yetişmesine hizmet ederken bir taraftan da toplumlar arası iletişimin gelişmesine katkı sağlıyor.

4. Maarif Eğitim Zirvesi'ndeki mesajında, zirvenin hayırlı olması temennisinde bulunan Cumhurbaşkanı Erdoğan, sözlerine şöyle devam etti:

“Dünyanın pek çok ülkesinde öğrencilerin maruz kaldığı eşitsizliklerle ilgili tespitlerin yer alacağı, aynı zamanda eğitim ve devlet, eğitim ve sosyal adalet gibi konuların tartışılacağı bu yılki zirveden de başarılı neticeler alınacağına inanıyorum. Bu yıl itibarıyla 338 bin 161 uluslararası öğrenciye üniversitelerinde eğitim veren ülkemiz, yükseköğretim kapasitesinin yüzde 4,76'lık kısmını ifade eden bu kontenjanla dünya sıralamasının ilk 10'u arasında yer alıyor. Türkiye Maarif Vakfımız da ülkemizi-

zin eğitim alanındaki zengin, mümbit ve köklü birikimini dünyanın dört bir yanına ulaştırmak için yoğun bir çaba sarf ediyor. 446 okul, 1 üniversite, 19 eğitim merkezi, 11 Türkiye Araştırmaları Merkezi ve 44 yurt ile 55 ülkede faaliyet gösteren Türkiye Maarif Vakfı, toplamda 50 binden fazla öğrenciye hizmet sunuyor.”

Vakfın bu eğitim kurumlarında yerel müfredatla birlikte uluslararası eğitim yöntemlerini de başarıyla uyguladığını vurgulayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, vakfın bir taraftan erdemli ve nitelikli insan yetişmesine hizmet ettiğini, bir taraftan da toplumlar arası iletişimin gelişmesine katkı sağladığını kaydetti.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, çalışmalarını takdirle takip ettikleri ve başarılarından gurur duydukları Vakfa gereken desteği verdiklerini, bundan sonra da destek vermeye devam edeceklerini belirterek, “Bu vesileyle Kosova'dan Kolombiya'ya, Ürdün'den Pakistan'a, Güney Afrika'dan Azerbaycan'a, Afganistan'dan Somali'ye kadar, dünyanın 55 farklı ülkesinde fedakarlıkla hizmet eden tüm vakıf mensuplarımızı canı gönülden tebrik ediyorum. Çoğu zaman zor şartlar altında pek çok riski, tehlikeyi göze alarak Türkiye'nin maarif sancağını gururla dalgalandıran her bir öğretmen, idareci ve vakıf çalışanımıza ülkem ve milletim adına teşekkür ediyorum.” ifadelerini kullandı.

Prof. Dr. Yusuf Tekin

Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanı

Eğitim, bireylerin hak ve sorumluluk bilincini geliştirir.

Türkiye Maarif Vakfı tarafından “Eşit ve Daha Adil Bir Toplum ve Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Eğitim” temasıyla çevrim içi düzenlenen 4. İstanbul Eğitim Zirvesi’nde konuşan T.C. Millî Eğitim Bakanı Yusuf Tekin, mesajında eğitimin toplumsal adalet ve sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmadaki dönüştürücü gücünü ele almak açısından zirvenin büyük bir anlam taşıdığını vurguladı. Zirvenin temasının, insanlığın bugün karşı karşıya olduğu en temel sorunlara çözüm üretmek için önemli bir bakış açısını ortaya koyacağını kaydetti.

Zirvenin, insanlığın ortak meselelerine dair çözüm arayışlarına rehberlik edecek bir istişare zemini oluşturacağını, eşitlik ve adalet ekseninde bir eğitim anlayışını derinleştireceğini, sürdürülebilir bir geleceği inşa etmek için önemli bir irade ortaya koyacağını ifade eden Tekin, bu istişarelerden doğacak müktesebatın küresel eğitim politikalarına yön vereceğine, aynı zamanda milletin eğitim vizyonunu uluslararası alanda daha da güçlendirecek katkılar sunacağına inandığını belirtti.

Bakan Tekin “Türkiye Maarif Vakfı, bulunduğu ülkelerde yerel kültür-lere ve değerlere saygılı bir eğitim fel-

sefiyle hareket etmekte, ülkemizin barış, adalet ve eşitlik eksensli eğitim anlayışını tüm dünyaya taşımaktadır. Bu çabalar, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamakla kalmayıp medeniyetler arası köprüler kurarak adalet ve hikmet ekseninde bir medeniyet tasavvurunun şekillenmesine de hizmet etmektedir.” sözleriyle medeniyetlerin yalnızca maddi kazanımlarla değil, bu kazanımları kuşatan manevi değerler, adalet anlayışı ve insana dair kadim hikmetle yükseleceğinin altını çizdi.

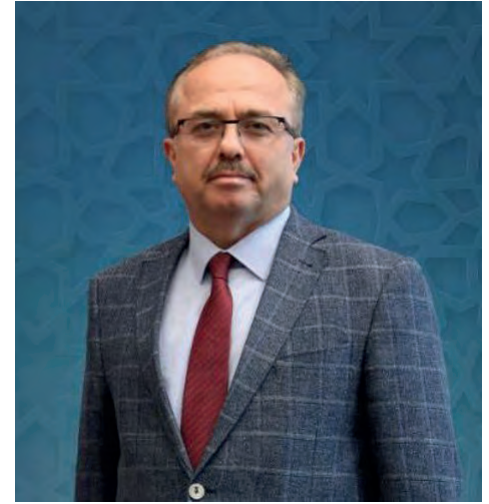
Tekin, bu bağlamda “Eşit ve Daha Adil Bir Toplum ve Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Eğitim” temasının, eğitimin toplumsal dokuyu yeniden inşa eden dönüştürücü gücünü anlamak ve daha adil bir düzeni tesis etmek için kıymetli bir zemin sunduğunu dile getirerek “Adalet, insan onurunu koruyan ve hak temelli bir düzeni ifade ederken, eşitlik her bireyin bu düzenden hakkaniyetle pay almasını sağlar. Eğitim ise bireylerin hak ve sorumluluk bilincini geliştirerek toplumsal faydayı önceleyen değerlerin içselleştirilmesini ve bu değerlerin hayatın her alanında yer bulmasını mümkün kılar.” ifadelerini kullandı.

Prof. Dr. Birol Akgün

Türkiye Maarif Vakfı

Başkanı

Eğitimin, empati, anlayış ve barış için umut yaratma gücü olduğuna inanıyoruz. Dünyanın her köşesinde barış görmek en içten dileğimizdir.

Zirvenin açılışında konuşan Türkiye Maarif Vakfı Başkanı Prof. Dr. Birol Akgün, zirvenin ana temasının eğitim, adalet, eşitlik, merhamet ve küresel barışı teşvik etmek için güçlü bir araç olabileceğini ifade etti.

Gazze’de yaşanan soykırıma işaret eden Akgün, derin üzüntü duyduklarını ve insanlığa eğitim yoluyla fayda sağlama misyonuna sahip bir kurum olarak, yapılan şiddeti ve adaletsizliği kınadıklarını aktardı.

Akgün, “Özellikle çocuklar ve en savunmasız gruplara yönelik şiddeti ve adaletsizliği kesin bir şekilde kınıyoruz. Eğitimin, empati, anlayış ve barış için umut yaratma gücü olduğuna inanıyoruz. Dünyanın her köşesinde barış görmek en içten dileğimizdir.” dedi.

Zirvenin, eğitimdeki sorunları ele almak için bir platform sağladığını belirten Akgün, zirveyi 2021’de “Eğitimde Yeni Trendler ve Dönüşüm”, 2022’de “Okulların Geleceği: Pandemi Sonrası Eğitim İhtiyaçları”, geçen yıl ise “Eğitimde Değişimi Yönetmek”

temasıyla düzenlediklerini, bu yıl eğitimin nasıl adil ve sürdürülebilir toplumlar inşa etmenin temel taşlarından biri olabileceğine odaklandıklarını anlattı.

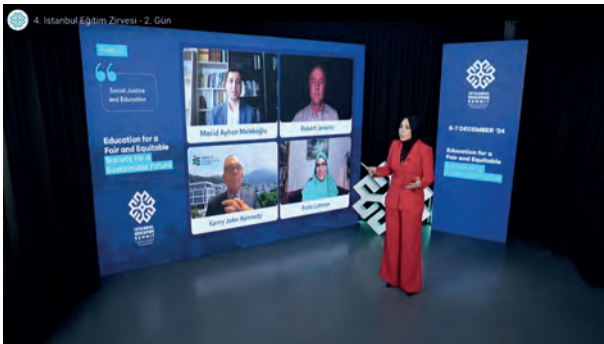
Akgün, yeniliğin öncüsü olan Maarif Vakfının 7 okulunda öğrencilere yapay zekâ dersleri verildiğini, öğrencilerinin dijitalleşen dünyada başarılı olmaları için gereken becerilerle donatıldığını belirterek "Dünya hızla değişiyor. Teknolojik devrimlerden çevresel krizlere ve artan eşitsizliklere kadar, eğitim bu zorluklarla başa çıkabilmek için adapte olmalıdır. Ancak yenilik yaparken, merhamet, empati ve kolektif erdemini eğitim çabalarımızın kalbinde kalmasını sağlamalıyız." değerlendirmesini yaptı.

"OKULLARIMIZDA TÜRKÇE ÖĞRETMEKLE GURUR DUYUYORUZ"

Akgün, Türkiye Maarif Vakfının amacından bahsederek, şunları kaydetti:

"50'den fazla ülkede 450'den fazla okulumuzla akademik mükemmeliyet ve ahlaki bütünlüğü temsil eden bireyler yetiştirmeyi amaçlıyoruz. Hem 21. yüzyıl becerilerine sahip hem de daha barışçıl, adil ve daha bilge bir dünya kurma konusunda kararlı gençler yetiştirmeyi hedefliyoruz. Okullarımızda Türkçe öğretmekle gurur duyuyoruz. Bunu etki sağlamak amacıyla değil, kültürel anlayış ve diyalog için bir köprü olarak görüyoruz. Türkçe öğretimi aracılığıyla küreselleşen dünyada karşılıklı saygıyı, dostluğu ve kültürel çeşitliliğe değer vermeyi teşvik etmeyi amaçlıyoruz."

Akgün, 4. İstanbul Eğitim Zirvesinin dünya çapında bir etki yaratacağını vurgulayarak, "Bu zirvede yapılacak dinamik tartışmalar ve oturumlarla dünya çapında etki yaratacak pratik çözümler geliştirmeyi hedefliyoruz. Devletin eğitimdeki rolünü ele almak, sosyal adaleti keşfetmek veya okul kültürlerini yeniden düşünmek için bu zirve, anlamlı değişimler oluşturma fırsatı sunuyor." diye konuştu.

Prof. Dr. Vesna Janevska

Kuzey Makedonya
Eğitim ve Bilim Bakanı

Eşit erişim ve eğitime adil katılabilmek herkesin hakkıdır.

Anadolu Ajansının (AA) Global İletişim Ortağı olduğu zirvenin panelinde konuşan Kuzey Makedonya Eğitim ve Bilim Bakanı Prof. Dr. Vesna Janevska, ülkesinde eğitim altyapısını geliştirerek gerekli araçları optimize etmek istediklerini belirterek sözlerine yeni ekipmanların alınmasıyla hem eğitim sürecinin daha etkili olmasını hem de enerji tüketiminde iyileştirme sağlamayı hedeflediklerini ekledi.

Makedonya'da eğitimle ilgili yeni gelişmelere dikkati çeken Janevska, "Burada, eşit erişim ve eğitime adil katılabilmek herkesin hakkıdır. Makedonya'nın farklı bölgelerinden ve farklı etnik gruplardan gelen öğrencilerin bilgi birikimindeki farklılıklar, ailelerin sosyal statüsüne de bağlı olarak ortaya çıkıyor. Şuna inanıyoruz ki, okul alanını doğru bir şekilde kurarak bu sorunu çözebileceğimizi düşünüyoruz." şeklinde konuştu.

Öğrenciler arasında ayrımcılığı engellemeye gayret ettiklerini dile getiren Janevska, şunları kaydetti: "Buradaki deneyimlerimizde tabii ki yalnız değiliz. Uluslararası alanda birçok kurumdan destek alıyoruz. Hem Amerika Birleşik Devletleri'nden hem Avrupa Birliği'nden ve aynı zamanda Türkiye'den destek alıyoruz. Bu noktada TİKA'ya da teşekkür etmek istiyoruz; çünkü yıllar içerisinde Makedonya'nın eğitim kurumlarına en çok desteği veren kurumlardan biri oldu. Bizi mutlu eden bir şey ise eğitimle ilgili atılımlar yapan ülkelerin, diğer ülkelere de yardımcı olarak onlarda da bu gelişmelerin sağlanabilmesi için çaba göstermesidir. Bu başarı ancak birlikte çalışırsak mümkün olabilir. Bu vesileyle sizleri inovasyonla birlikte eğitimi toplu bir şekilde ilerletebilmek adına bir araya gelmeye ve iş birliğine davet ediyorum."

Abdul Mu'ti

Endonezya
İlköğretim ve Ortaöğretim Bakanı

Gençliğimizin karakterini geliştirmek bizim için büyük önem taşıyor.

Mu'ti, Endonezya'nın yaklaşık 200 milyon nüfusu ve çeşitliliğiyle çocukların ekonomik durumları ile kimlikleri fark etmeksizin başarılı olabilmeleri için ellerinden geleni yaptıklarını belirterek, "Gençliğimizin karakterini geliştirmek bizim için büyük önem taşıyor. Güçlü bir toplum, güçlü bireyler sayesinde başarılı olabilir. Bu nedenle, özellikle danışmanlık noktasında, karakter gelişimine önem veriyoruz. Hem Endonezya hem de küresel bağlamda sürekli büyüyen ve birbirine bağlı dünyaya katkıda bulunmaya çalışıyoruz. Bu ulusal öncelikler, eğitim politikalarımızın temel taşlarıdır. Şunu önemsiyoruz ki eğitim, izole edilmiş bir çaba değildir; küresel bir hareketin gelişimi adına oldukça önemlidir. Ancak bu hedefe ulaşmak için iş birliği ve sorumluluk bilinci gerekmektedir." değerlendirmesinde bulundu.

Mu'ti, sözlerine şöyle devam etti: "Şuna inanıyorum ki fikirlerimizi paylaşarak, en iyi uygulamalarımızı ortaya koyarak ve aynı zamanda bu zirvede birbirimizi destekleyerek daha adil, daha eşit bir küresel toplum oluşturmayı başarabiliriz. Sınırlar olmadan, kültürleri ve sektörleri aşarak bir eğitim sistemi yaratmamız gerekiyor ki her çocuğun, her gencin daha sade bir gelecek oluşturabilmesi için yeterli araçlara sahip olmasını sağlayabilelim. Bu zirve içerisinde bahsettiğimiz gibi, daha eşit ve adil bir toplum oluşturma hedefi ve daha kısa sürede bir gelecek inşa etme vizyonu sadece bir slogan değil, bu aynı zamanda bir görev çağrısıdır. Bu görevi kabul ederek, ortak sorumluluklarımızı üstlenmeli ve çocuklarımızın geleceği için çalışmalıyız."

Dr. Jarso Maley Jallah

Liberya Eğitim Bakanı

Öğrencileri sadece geleceğe hazırlamıyoruz, biz geleceğin kendisini de şekillendiriyoruz.

Dr. Jarso Maley Jallah konuşmalarında eğitimin her zaman insanlığın ilerlemesinde hem mantıklı düşünmeyi geliştiren hem de inovasyonu sağlayan bir unsur olduğunu ifade etti.

İstanbul Eğitim Zirvesi'nin bir parçası olmanın büyük bir gurur kaynağı olduğunu dile getiren Jallah, "Zirve geçen yıllar içerisinde eğitim alanında hem fikirlerin hem de çözümlerin paylaşılabilmesi için çok önemli bir platform. Zirvede 50'den fazla ülkenin temsil edilmesi ve liderlerin katılımıyla birlikte çok özel fırsatlar sunuluyor. Bu fırsat, eğitimin sosyal değişimi nasıl sağlayabileceği ve Birleşmiş Milletlerin ortaya koyduğu küresel hedefler doğrultusunda nasıl ilerleme kaydedebileceğimiz konusunda büyük bir önem taşımaktadır." diye konuştu.

Özellikle yoksul bölgelerde insanların dijital okuryazarlığı öğretmek bu araçları kullanabilecek ve dünyaya katkı sağlayabilecek noktaya getirilmesi gerektiğini kaydeden Jallah, sözlerini şöyle tamamladı:

"Sürdürülebilir bir gelecek sadece eğitimle sağlanabilecek bir şey değildir ama eğitim olmadığı zaman sürdürülebilir bir gelecek mümkün değildir. Bu zirve, bu anlamda atılacak adımlar için önemli bir fırsat. Burada yapacağım çağrı şudur ki, özellikle de ihtiyaç duyulan veya yoksul bölge için eğitime yatırım artırılmalıdır. Toplum içerisinde de eğitime verilen önemin artırılmasıyla birlikte 'eğitim sadece okulda bitmez' anlayışının da yerleşmesi gerekir.

Eğitimin etkilerinin önemli bir unsuru ise hem bireyleri hem de toplumu değiştirebilme gücüdür. Eğitim sistemimizin içerisindeki eşitlik ve sürdürülebilirlikle birlikte öğrencileri sadece geleceğe hazırlamıyoruz, biz geleceğin kendisini de şekillendiriyoruz."

PROF. AMITA CHUDGAR

Eşitlikçi Bir Toplum Düzeni İçin Devlet ve Eğitim İlişkileri

Panelimizin konusu “Devlet-Eğitim İlişkilerinin Yeniden Düşünülmesi” olarak belirlenmiş. Ben konuyu, konferansın genel teması olan “Sürdürülebilir Bir Gelecek, Adil ve Eşitlikçi Bir Toplum İçin Eğitim” temasını dikkate alarak ele almak istiyorum. Ekonomistlerin dilinde “fayda”, kamusal veya özel fayda olarak değerlendirilebilir. Bir şeyin kamusal veya özel fayda olarak sınıflandırılması gerektiğini anlamak için kullanılacak bazı temel kriterler vardır. Bir şeyin kamu yararına olduğu belirtiliyorsa, devletin bu faydayı topluma sağlamada rol oynaması için güçlü bir neden vardır. Örneğin sokak lambaları, temiz hava ve su sağlanması gibi çoğu kişi eğitimin de kamusal faydaya dair bir hizmet olduğunu ve devletin bu alanda rol alması gerektiğini savunur.

Devletin eğitim alanında bir rol üstlenmesine çoğu kişinin itirazı olmaz, fakat devletin eğitim alanındaki rolünün doğası ve kapsamı konusunda esaslı bir tartışma vardır. Bu konuya üç farklı yaklaşım getirebiliriz:

İlkin, devletin farklı eğitim düzeylerindeki rolüne odaklanabiliriz. Örneğin, temel okuryazarlık ve sayısal becerileri ele alalım. Devletin tüm vatandaşlarına okuryazarlık ve sayısal becerileri kazandırmada önemli bir rol oynaması gerektiğini iddia etmek makul olur mu? Yüksek öğrenim veya erken çocukluk eğitiminde devletin rolü hakkında ne söylersiniz? Erken çocukluk eğitimi göz önüne alındığında, güvenilir ve ulaşılabilir erken çocukluk eğitiminin özellikle kadınların iş gücüne katılımındaki katkısını ve çocuklara erken yatırım yapmanın önemini gösteren azımsanmayacak bir literatür var. Peki yüksek öğretimde devlet katkısı hakkında ne düşünüyorsunuz? Dünya Bankası'nın çok önce-

den yaptığı bir araştırma, yüksek öğrenime yapılan yatırımın kamusal faydadan ziyade bireysel faydaya yönelik olduğunu göstermektedir. Ancak dikkate alınması gereken konu yalnızca bu mu? Dünya çapında mühendisler ve bilim insanları yetiştirmeye çalışan bir ulus için, yüksek öğretimde devletin rolü ne olmalıdır? Gördüğümüz gibi, eğitim düzeyine bağlı olarak, devlet ile eğitim arasındaki ilişkinin sarıh bir şekilde ortaya konulması gerekiyor.

Başka bir yaklaşım, devletin rolünü finansal bir perspektiften ele alan yaklaşımdır. Devletin ulusal eğitim sistemini desteklemede finansal taahhüt düzeyi ne olmalıdır? Özel fonlara, ebeveynlere veya diğer özel kuruluşlara ne bırakılmalıdır. Bu aynı zamanda hükümetin çocukların seçtikleri okula gitmeleri için “okul senetleri” gibi mekanizmalar aracılığıyla fon sağlaması gerektiğini savunan pek çok kişinin olduğu Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde yoğun tartışmalara yol açan bir konudur.

Daha geniş açıdan, küresel bir bağlamda meseleye baktığımızda, **GEM (Global Entrepreneurship Monitor)** raporu; evrensel temel eğitim, yani okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde 2030 hedefine ulaşmak için düşük ve orta gelirli ülkelerin yılda 461 milyar ABD doları harcaması gerektiğini öngörüyor. Dolayısıyla bu durumda devlet finansmanının rolü gerçekten önemli hale geliyor. Ancak, orta gelirli ülkelerde haneler eğitim maliyetinin dörtte birini karşılayabiliyor. Aslında, düşük-orta gelirli ülkelerde aileler (%44) yüksek gelirli ülkelere (%20) göre çok daha büyük bir eğitim faturası ödüyorlar. Bu veriler bize, 2022 yılında dünya çapında eğitime harcanan 5,8 trilyon ABD dolarının yalnızca %0,45’inin düşük gelirli ülkelere harcandığı, %64’ünün ise yüksek gelirli ülkelere harcandığını gösteriyor. İki grupta da okul çağındaki çocuk sayısı hemen hemen eşit olmasına rağmen,

DEVLETİN EĞİTİMDEKİ ROLÜ ÇOĞU KİŞİNİN İTİRAZ EDECEĞİ BİR KONU DEĞİLSE DE DEVLETİN EĞİTİM ALANINDAKİ ROLÜNÜN DOĞASI VE KAPSAMI KONUSUNDA ESASLI BİR TARTIŞMA VARDIR.

men, devletin eğitim finansmanındaki rolü hakkında -çok önemli bir rol oynadığını söyleyebilirim- ek bir bakış açısı sağlıyor.

2030 Eğitim Eylem Planı, hükümetler için iki temel finans ölçütü belirlemiştir. Eylem planı hükümetlerden şunları talep etmektedir:

- GSYİH’nin en az %4 ila %6’sı eğitime ayrılmalı.
- Kamu harcamalarının en az %15 ila %20’si eğitime ayrılmalı.

Küresel olarak hükümetler bu normlardan çok uzaklaşmamıştır. Eğitime hükümetlerin ayırdığı pay, GSYİH’nin %4’ü ve toplam kamu harcamasının %12,6’sıdır. Ancak son verilere göre üç ülkeden biri bu oranların hiçbirini karşılayamamıştır. Gördüğümüz gibi finans alanında, devlet ile eğitim arasındaki ilişki önemli olduğu kadar karmaşık bir ilişkidir. Devletin eğitim için neyi, ne kadar finanse ettiği soruları burada merkezi olmaya devam etmektedir.

Devletin rolü konusunda üçüncü yaklaşım, eğitim ve kaynak seviyesi ile ilgili değildir. Burada

devletin görevi, politikalar ve düzenlemeler yoluyla kontrol sağlamaktır. Bu karmaşık bir alandır. Çünkü, devlet politikalarının ve düzenlemelerinin olumlu ve olumsuz etkilerini gözlemlemek her zaman kolay değildir ve birçok durumda flu bir alandır. Katı merkezi politikaların yerel ihtiyaçlar ve endişeleri karşılama yetersizliğini gözlemlemek kolaydır. Politikaların elinin yerel yenilikleri ve çözümleri sınırlayacak kadar ağır olabileceğini de öngörmek mümkündür. Dünya çapında ulusal müfredatın da hükümetin tercih edebileceği belirli bir bakış açısını teşvik etmek için bu şekilde kullanıldığını biliyoruz. Dolayısıyla, hükümet düzenlemelerinin aşırılığıyla ilgili endişeler açık olsa da tüm çocuklarımızın kaliteli bir temel eğitim imkanlarından faydalanmasını umduğumuz bir eğitimden bahsetmek gerektiğinde hükümet denetimini tamamen kaldırmak akıllıca olur mu? Örneğin, Hindistan’da bu alanda yapılan düzenlemeler, özel öğretmen eğitim enstitülerinin çoğalmasıyla sonuçlanmıştır. Ancak eğitici eğitimi sektörünün düzenlenmesi zor olmuştur. Eğitici eğitimi enstitüleri için akreditasyon sürecini elden geçirmeye yönelik son çabaların ardından, Ulusal Öğretmen Eğitimi Konseyi (NCTE) web sitesi,

istekli bir öğretmenin meşru bir eğitim programına kaydolduğunu ve büyük miktarlarda ücret ödediğini teyit etmesi için değerli bir kaynak olabilecek, eyalet bazında ‘tanınmış’ enstitüler listesi oluşturdu. Ancak gerçekte, bu ‘tanınmış’ enstitüleri belirlemek o kadar kafa karıştırıcı hale geldi ki, Youtube’da geleceğin öğretmenlerine öğretmen yetiştirme enstitüsü seçerken sahte ve pahalı enstitülerden kaçınmaları konusunda tavsiyelerde bulunan uzmanların paylaşımlarına yer veren bir endüstri ortaya çıktı. Burada gördüğümüz gibi, devlet politikaları ve düzenlemeleri aracılığıyla uygulanan ilişki karmaşıktır ve kaliteli eğitimi destekleyen ve besleyen düzenlemeler ile bu tür çabaları engelleyebilecek düzenlemeler arasındaki ayrımın ortaya konulması gerektiği açıktır.

Son araştırmalarımızdan üç örnekle devlet ile eğitim arasındaki ilişkiyi ele almak ve üç sorun alanını dikkatlerinize sunmak istiyorum.

Yakın zamanda çalıştığımız bir ülkede, birçok ülkede olduğu gibi, öğrencilerin 10. sınıfın sonunda (ortaokulun sonunda) girmeleri gereken yüksek riskli bir sınav var. Birçok öğrenci için bu sınav, onların sıradan kariyer fırsatlarına başvurup başvuramayacaklarını belirleyecek son akademik dönüm noktası olabilir. Bilgi ve donanım açısından değil ama bazı fırsatlara erişim açısından insanları umutlandıran, devletin koyduğu ve zorunlu olan bu sınav bariyeri, az kaynağa sahip öğrenciler üzerinde yoğun bir baskı yaratmaktadır. Araştırmamızı yürüttüğümüz düşük kaynaklı okullarda ortaokul düzeyinde ders veren öğretmenlerin, nispeten zayıf bir eğitim deneyiminden geçen ortaokul öğrencilerini desteklemek için yeterli kaynaklarının olmaması, en büyük zorluk olarak karşımıza çıktı.

Peki öğretmenler hükümetin şart koştuğu sınav zorunluluğunu aşmak için nasıl bir tutum sergiliyorlar? Yerel ihtiyaçları göz önüne alan bir çözümü hayata geçiriyorlar. Buna yenilikçi, rasyonel bir çözüm de diyebilirsiniz ama kesinlikle yerel özel-

likler gösteren bir yöntemi ima ediyor. Bu yöntemde işin esası 9. sınıftaki öğrencilerin görmezden gelinmesi, sınırlı enerji ve kaynakların tamamının 10. sınıf öğrencilerine yönlendirilerek onlara resmi düzenlemeler ve beklentiler sisteminin dayattığı sınav ölçekli “başarı” için son bir hamleyle şans verilmesidir.

Artık ilk sorunu belirleyebiliriz: Yüksek riskli sınavlarda devlet yetkisi ile yerel kaynakların eksikliği arasında denge kurma zorluğunu aşmak için yerel yenilikler ve çözümler teşvik edilmeli mi?

Dünyanın pek çok ülkesinde eğitim sistemleri bütün branşlarda nitelikli öğretmen bulmakta zorlanıyor. Bu zorluk, merkezden uzak veya kaynak yetersizliği çeken bölgelerde çok daha ciddi boyutlarda yaşanıyor. Öğretmen maaşları da her eğitim sisteminde oldukça büyük bir yük getiriyor. Afrika ve Asya’daki birçok ülkede “sözleşmeli öğretim” olarak adlandırılan bir uygulamanın meslektaşlarımla birlikte oldukça yaygın olduğunu gözlemledik. Bu öğretmenler genellikle öğretmenlik mesleği için ulusal düzeyde beklentileri karşılayacak bir eğitim sürecinden geçmemişlerdir. Ayrıca ulusal politikalarda öğretmenlere tahsis edilen standart tazminat ve özlük haklarından da mahrumdurlar. Yine de genellikle topluluklardan gelen bu öğretmenler, eğitim verdikleri çocuklara kültürel, dilsel ve sosyal açılardan daha yakındırlar ve bu nedenle nispeten düşük

DÜNYANIN PEK ÇOK
ÜLKESİNDE EĞİTİM
SİSTEMLERİ BÜTÜN
BRANŞLARDA NİTELİKLİ
ÖĞRETMEN BULMAKTA
ZORLANIYOR.

bir ekonomik maliyetle bu yaklaşım çok sayıda çocuğu eğitime imkânı sunar. Aslında, böyle bir uygulama topluluklar tarafından benzer nedenlerle uygulamaya sokulabilir. Burada da karşımıza ikinci sorun olarak şöyle bir zorluk çıkmaktadır: **Niteliksiz ancak kolay erişilebilir toplum temelli öğretmenleri işe almak ile tüm okulları benzer şekilde eğitmek ve kad-**

rolamak için kamu kaynakları bulmak arasındaki dengeyi sağlama zorluğu.

Bir ulusun öğretmenlerinin büyük bir kısmı hizmet öncesi öğretmen eğitimi almamıştır. Bu ihtiyacın karşılanması gerektiği kabul edilmektedir ancak devletin bu ihtiyacı doğrudan ve büyük ölçekte karşılayacak ne kapasitesi ne de fonu vardır. Bu durumda devlet, bu projeyi desteklemek

için uluslararası yardıma, iki taraflı yabancı bir kuruluşa yaslanmaya karar verebilir. Devlet, ihtiyaç duyduğu şeylerin şartlarını belirler ancak fonlar ve teknik bilgi yabancı kuruluşlardan gelir. Burada da üçüncü sorun olarak şöyle bir zorluk karşımıza çıkar: **Özellikle fonlamayı kontrol eden dış kuruluşların rolüyle devletin rolü arasındaki dengeyi sağlama zorluğu.**

AMITA CHUDGAR

*Michigan Eyalet Üniversitesi
Eğitim Politikası Profesörü*

Amita Chudgar eğitim politikası profesörüdür. Aynı zamanda uluslararası çalışmalardan sorumlu geçici dekan yardımcısı ve Eğitimde Uluslararası Çalışmalar Ofisinin direktörüdür. Çalışmaları, kaynakların kısıtlı olduğu ortamlarda çocukların eğitime erişimi ve başarısı üzerinde ev, okul ve toplum bağlamlarının etkisini incelemektedir. Çeşitli, büyük ölçekli, ulusal, bölgesel ve uluslararası veri kümelerinin analizi yoluyla, dezavantajlı çocuklar için eşit eğitim fırsatları sağlamada politika ile ilgili değişkenlerin rolünü incelemektedir. Uzun vadeli ilgi alanları, kaynakları kısıtlı ortamlardaki çocukların ve yetişkinlerin, geçmişlerine bakılmaksızın yüksek kaliteli öğrenme fırsatlarına eşit erişime sahip olmalarını sağlamaya odaklanmaktadır.

DR. CLAIRE ALKOUATLI

Eğitimde Sürdürülebilirliğin Merkezinde Eğitimci-öğrenen İlişkisi

Eğitim ve kültür bağlamında eğitimci-öğrenci ilişkisinin doğası nedir? Bu ilişkinin doğası, içinde yer aldığı bağlamla, insanın kim olduğuna dair benzersiz bakış açıları ile yakından ilişkili olduğundan, biz eğitimcilerin bu soruyu bireysel olarak ve sosyal ortamlarımızda ele almamız gerekir.

Müfredat veya pedagoji konusuna geçmeden önce, eğitimin tam kalbinde yer alan temel bir ilişkinin yani Eğitimci-öğrenen ilişkisinin mahiyetini açıklığa kavuşturmamız gerekiyor. Bu ilişki sağlamsa, sürdürülebilir bir eğitime kaynak teşkil edebilir. Bu ilişki durumunu şu soruyla ifade edebiliriz: Biricik kültürel ve eğitimsel bağlamımızda eğitimci-öğrenci ilişkisinin doğası nedir? Bu ilişkinin doğası, içinde yer aldığı bağlamla (insanın kim olduğuna dair benzersiz bakış açıları ile) yakından ilişkili olduğundan, biz eğitimcilerin her birinin bu soruyu bireysel olarak ve sosyal gruplarımız içinde ele alması, bu noktada üç temel sorunun cevabını araması gerekir. Bu sorular:

- Eğitilmesi ve geliştirilmesi amaçlanan insani boyutlarımızı nasıl tanımlıyoruz?
- Gençleri hangi amaç doğrultusunda eğitiyoruz?
- Eğitimci bu gelişimi nasıl hızlandırabilir?

Sunumum, bu sorular üzerine birlikte düşünmek amacıyla hazırlanmıştır. Çünkü bu sorulara sizin özel eğitim ve kültürel kodlarınızla ilişkili değerli çözümlerinizin olabileceğine inanıyorum.

Konuşmamda yararlandığım 4 ana kaynak bulunmaktadır:

- Kanadalı 32 eğitimciyle yaptığım doktora araştırmam.
- Müslüman psikologların kavramsal-ilaştırılmaları.
- Vygotsky'nin sosyokültürel teorisi.
- Kişisel öğrenme yolculuğumda merak ettiğim konularda topladığım eğitime dair veriler.

Soru 1. Eğitmeyi ve geliştirmeyi amaçladığımız insani boyutlarımızdan ne anlıyoruz?

Burada, öncelikle Müslüman psikologların, İslami geleneğin merkezinde yer alan insan gelişim alanlarını belirlemek için yaptıkları kavramsallaştırmalara bakmak gerekiyor. Bu bağlamda öne çıkan başlıca kavramlar şunlardır:

Fıtrat: Gerçeğe, güzelliğe ve iyiliğe karşılık gelen saf insan doğası,

Nefs: İnsan benliğinin, egoya benzeyen en düşük seviyesinden (Nefs-i Emmare), disiplinli, rafine, arınmış, gelişmiş ve mutmain olmuş en yüksek seviyeye (Nefs-i Mutmainne) kadar çeşitli katmanları.

Akl: Akıl (bilis veya zekâ) ve kalbin (duygu veya kalp) birliği

Kalp: Duygu veya kalp: Her ikisi de 'manevi bir öz'ü imler.

Ruh: Büyümeye eğilimli, insanın saf, bireysel olmayan yönü: "Doğası gereği ezeli, ilahi bir bilince bağlı olan bilincin merkezi"

Bu tanımlamaları ortaya koymalıyız ki insanda hangi hususiyetleri besleyip geliştirmemiz gerektiğini anlayalım. Araştırmamız esnasında bizimle çalışan, Kanadalı gençlik eğitimcisi Abid'in dediği gibi: "Bir şeyi anladığımızda, onunla başa çıkmak için daha iyi bir konumda olursunuz."

Eğitimci-öğrenen ilişkisi, kim olduğumuzu, ontolojik konumumuzu anlamakla başlar.

Ancak önce hedefimizin ne olduğu üzerine düşünmemiz gerekir.

LEV VYGOTSKY, SEVGİYİ İNSAN GELİŞİMİNİN BİR KATALİZÖRÜ OLARAK TANIMLAYARAK ŞÖYLE DEMİŞTİR: "ETKİ, TÜM ZİHİNSEL GELİŞİMİN ALFA VE OMEGA'SI, İLK VE SON HALKASI, ÖNSÖZÜ VE SONSÖZÜDÜR". BU İFADENİN SÜRDÜRÜLEBİLİR EĞİTİMİN MERKEZİNDEKİ EĞİTİMCI-ÖĞRENEN İLİŞKİSİNDE BÜYÜK ETKİLERİ VARDIR.

Soru 2. Gençleri hangi amaç doğrultusunda eğitiyoruz?

Bu soruya cevap vermeden amacımıza ulaşamayacağımız anlaşılmaktadır. Bu cevaplarla eğitim yaklaşımlarımızı amaçlarımıza göre yeniden tanımlamak ve bu amaçlara ulaşmak mümkündür.

Ve bu nedenle, şu soruları sormak önemlidir:

Eğitimin sonucunda hedeflenen ideal insan ne tür niteliklere sahip olmalıdır?

Bu insan;

- Ülkenizi dünyada temsil edebilir mi?
- Senin yoldaşın olabilir mi?
- Torunlarını büyütebilir mi?
- Yaşlandığında seninle ilgilenebilir mi?
- Dünyaya ve yaratılmış olan her şeye güzellik katabilir mi?

**SEVGİ, SADAKAT VE
TUTARLILIK; ÖĞRETİM
YÖNTEMLERİNDEN
DAHA ÖNEMLİ
GÖRÜNMEKTEDİR."
VE BU YÜZDEN,
EĞİTİMCİ İLE ÖĞRENER
ARASINDAKİ
DUYGUSAL AÇIDAN
SICAK BİR İLİŞKİYE
DAYANAN ETKİLEŞİM
SÜRDÜRÜLEBİLİR
EĞİTİMİN
MERKEZİNDEDİR.**

Soru 3. Eğitimci bu gelişimi nasıl hızlandırabilir?

Burada sorulan üç soru eğitimin merkezindeki ilişkiselliği desteklemeyi amaçlarken, ilk ikisi bunu niyeti ve vizyonu, neyi ve nedeni açıklığa kavuşturmayı amaçlayan yollarla yapar. Üçüncü soru nasıl'ı ele alır. Nasıl'ın iki yönüne odaklanmak gerekir: Sevgi ve nihai biçimler...

Lev Vygotsky, sevgiyi insan gelişiminin bir katalizörü olarak tanımlayarak şöyle demiştir: "Etki, tüm zihinsel gelişimin alfa ve omega'sı, ilk ve son halkası, önsöz ve

sonsözüdür". Bu ifadenin sürdürülebilir eğitimin merkezindeki eğitimci-öğrenen ilişkisinde büyük etkileri vardır. Sonraki gelişim psikologları bu cesur ifadeyi doğrulamaktadır. Sosyal-duygusal teorisyen Schonert-Reichl, çocukların en az bir yetişkinle iyi bir ilişkiye sahip olduklarında okulda daha iyi performans gösterdiklerini ve sadece bir arkadaşları varsa zorbalığa karşı daha dirençli olduklarını bulmuştur. Ünlü gelişim psikoloğu Bronfenbrenner (2006), "Çocukların kendilerine düşkün olan en az bir kişiye ihtiyaçları vardır." demiştir. Bu bir ebeveyn, bir akraba veya bir öğretmen olabilir. Hymel şu sonuca varmıştır: "Sevgi, sadakat ve tutarlılık, öğretim yöntemlerinden daha önemli görünmektedir." Bu yüzden, eğitimci ile öğrenen arasındaki duygusal açıdan sıcak bir ilişkiye dayanan etkileşim sürdürülebilir eğitimin merkezindedir. Ancak nasıl'ın ikinci boyutu olan nihai biçimler ek bir yol sağlar. Vygotsky (1994), yine çocuk gelişiminin benzersiz bir özelliğinin "çocuk gelişiminin ideal, nihai biçimlerinin en başından itibaren çevreyle birlikte olması gerektiğini belirtmiştir. Çocuklar bu nihai biçimlerle etkileşime girer ve en başından itibaren tepki verirler. Bir çocuk gevezelik ederek konuşur, yetişkin dilin nihai biçimiyle cevap verir.

Bütünsel öğrenme ve çocuk gelişimi açısından bu örnekler biz eğitimcilere ne

DR. CLAIRE ALKOUATLI
Güney Avustralya Üniversitesi
Öğretim Üyesi

Dr. Claire Alkouatli Kanada'daki University of British Columbia'da İnsan gelişimi, öğrenme ve Kültür alanında doktora derecesine sahiptir. Sosyal ve duygusal gelişim alanında yüksek lisans; ölçme, değerlendirme ve araştırma metodolojisi alanında doktora yapmıştır (<https://orcid.org/0000-0001-9717-9614>). Halen University of South Australia'daki İslami Düşünce ve Eğitim Merkezi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmakta ve İslami pedagoji üzerine lisansüstü düzeyde bir ders vermektedir. Ayrıca, Cambridge Muslim College'de Müslüman gençlerin gelişimini inceleyen bir araştırma görevlisi ve Suudi Arabistan'ın Riyad kentindeki Prince Sultan University'de doçent olarak görev yapmaktadır. Halen İslami araştırma paradigmaları üzerine bir kavramsal çalışmaya öncülük etmektedir. Bir öğretmen eğitimcisi olarak Dr. Alkouatli'nin uzmanlığı, öğretmenleri çağın gereksinimlerine uygun, kanıt dayalı ve kültüre özgü eğitim yaklaşımlarını entegre etmeleri için desteklemeyi; öğretmenin kendi kendini dönüştürmesini ve hem öğretmenler hem de öğrenciler için öğrenme ve gelişim katalizörleri olarak pedagojileri içermektedir. Avustralya, Kanada ve Suudi Arabistan'da ilkokullar, yaratıcı topluluk oyun grupları, gençlik geliştirme programları ve öğretmen eğitimi programları için müfredat tasarlanmasına katkıda bulunmuştur.

söylüyor? Kendini geliştirmiş bir yetişkin, çocuğun gelişiminde bir katalizördür. Çünkü sahip olmadığımız şeyi veremeyiz, sahip olduklarımızı geliştirmemiz gerekir. Bu nedenle, devam eden eğitimci gelişimi ışığında bu unsurlar, sürdürülebilir eğitimin kalbindeki eğitimci-öğrenen ilişkisinin sırrıdır.

PROF. KERRY KENNEDY

Çeşitlilik, Eşitlik ve Kapsayıcılık Bağlamları:

Adil ve Eşit Muamele İçin
Potansiyel Kurumlar Olarak
Asya Üniversiteleri

Arka Plan ve Perspektifler

Asya bağlamlarında DEI (Diversity Equity and Inclusion/Çeşitlilik Eşitlik ve Kapsayıcılık)'nin ABD'de daha önce olduğu kadar telaffuz edilmemesine rağmen öğrencilere adil ve eşitlikçi muamele konusunda açık taahhütlerinin bulunduğunu ileri sürebiliriz.

America First Policy Initiative'deki Yüksek Öğrenim Reformu Girişimi Direktörü Jonathan Pidluzny, Çeşitlilik Eşitlik ve Kapsayıcılığı Diversity Equity and Inclusion/ (DEI) kritik ırk teorisine bağlamıştı. Daha sonra, “yüksek öğrenimin uyanıklar (Woke) tarafından ele geçirilmesini tersine çevirme” umuduyla ABD kampüslerinde DEI'yi ortadan kaldıracak bir dizi seçenek sundu. ABD siyasetinin aşırı sağından gelen bu korku, DEI ofislerini yasaklayan eya-

let yasalarında görülebilir. Bu yasaklayıcı tavır ABD Yüksek Mahkemesi'nden de daha büyük bir destek aldı. Students for Fair Admissions, University of North Carolina, Students for Fair Admissions ve Harvard, kabul için bir değerlendirme olarak ırk temelli yaklaşımı yasakladı. Ortaya çıkan söylem, ABD üniversitelerindeki DEI girişimlerini riske attı. Bu, üniversitelerde uzun yıllar DEI'ye yapısal ve sistematik bağlılık olmasına rağmen böyle olmaya devam ediyor.

DEI ofislerinin ve yapılarının varlığı, birçok ABD kurumunun geçmiş tarihini yansıtsa da küresel bir olgu değildir. Örneğin Borgos, Schueller, Lane, Kinser ve Zipf, ABD üniversitelerinin yurt dışı şube kampüslerinin bile ana kurumlarının DEI değerlerini her zaman yansıtmadığını gösterdi. İleri sürülen nedenler, yerel değerlerin ve kültürlerin genellikle ABD'dekilerle tutarlı olmamasıydı. Yine de Asya bağlamlarında DEI'nin ABD'de daha önce olduğu kadar telaffuz edilmemesine rağmen öğrencilere adil ve eşitlikçi muamele konusunda açık taahhütlerinin bulunduğunu ileri sürebiliriz.

Bu çalışmada, resmi DEI yapıları dışında gerçekleşen DEI'ye yönelik Asyalı yaklaşımlar olarak adlandırılacak konuları araştırıyoruz. Buradaki amaç, Borgos ve diğerlerinin ABD bağlamları dışındaki DEI incelemesini temel almak ve bir diğeri de DEI değerlerine bağlılığın Asya bağlamlarında ne ölçüde yaygınlaştığını vurgulamaktır.

HEDEFLER

Bu çalışma başlıca şu hedeflere odaklanmıştır:

1. Asya yüksek öğrenimindeki DEI girişimlerini sorgulamak için bir çerçeve geliştirmek.
2. Seçilmiş Asya üniversitelerindeki DEI girişimlerini incelemek.
3. Bu girişimlerin gerekçesini belirlemek.

YÖNTEM

Literatür taraması ve belge analizi bu çalışmada kullanılan başlıca araştırma araçlarıdır. Bu çalışma için, EBSCOhost, ERIC, Google Scholar ve ProQuest olmak üzere dört veritabanında yayınlanan dergi makalelerini belirledik.

Web siteleri de dahil olmak üzere belge analizi, DEI ve yüksek öğrenim üzerine yapılan araştırmalarda kullanılan başlıca bir yöntem olmuştur. İçerik analizi, DEI ile ilgili temel temaları ve kavramsal anlayışları belirlemeye odaklanarak aynı zamanda literatürü analiz etmek için kullanıldı.

SONUÇLAR

Asya yükseköğreniminde DEI (Diversity Equity and Inclusion/Çeşitlilik Eşitlik ve Kapsayıcılık) girişimlerini sorgulamak için bir çerçeve

Borgos ve arkadaşları DEI'nin farklı şekillerde düşünülebileceğine dikkat çekmiştir. Bunlardan ilki; adil, misafirperver ve sosyal olarak uyumlu kampüsler yaratmak için birlikte çalışan bütünleşmiş bir fikir seti. Asya üniversitelerinde entegre yapılar tespit etmedik ancak ülkeler arasında çeşitliliğe yönelik kamu taahhütlerinin; Örneğin, Kore Üniversitesi (Korea University Diversity Council), Tokyo Üniversitesi ve Singapur'un Nanyang Teknoloji Üniversitesi'nde farklı şekillerde ortaya çıktığını gözlemledik. Manning ve Yuen, Hong Kong üniversitelerinde Eşit Fırsatlar Ofisleri olduğunu tespit etti. Ancak bunlar DEI ofisleriyle bir değildi. Borgos ve diğerlerinin belirttiği gibi, DEI her zaman entegre bir bütün değildir ancak çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılık olarak belirtilen ayrı bileşenleri dikkate alın-

arak da anlaşılabilir. Bu çalışmada bunları bu anlamlarıyla kullandık.

Bu terimlerin UNESCO tarafından belirlenen tanımlarını benimsedik:

- **Eşitlik:** Tüm öğrencilerin eğitiminin eşit öneme sahip olduğu anlayışıyla adalet konusunda endişe duyulması.
- **Kapsayıcılık:** Öğrencilerin varlığını, katılımını ve başarısını sınırlayan engellerin üstesinden gelmeye yardımcı olan bir süreç.
- **Çeşitlilik:** İnsanların ırk, etnik köken, cinsiyet, dil, kültür, zihinsel ve fiziksel yetenek, sınıf ve göçmenlik durumuyla ilgili olabilecek farklılıkları.

UNESCO'nun çeşitlilik tanımını, Sanger'in "Asya yüksek öğrenim ortamını etkileyen önemli eğilimlerin öğrenme için çeşitliliği kullanma yönünde yeni beklentiler ve zorunluluklar yarattığı" yönündeki perspektifiyle destekledik. Bu, öğretmenin egemen olduğu stratejiler ve ezberci öğrenme olarak nitelenen Asya bağlamlarında özellikle önemli bir perspektiftir.

**ASYA
ÜNİVERSİTELERİNDE
ENTEĞRE YAPILAR
TESPİT ETMEDİK ANCAK
ÜLKELER ARASINDA
ÇEŞİTLİLİĞE YÖNELİK
KAMU TAAHHÜTLERİNİN;
ÖRNEĞİN, KORE
ÜNİVERSİTESİ,
TOKYO ÜNİVERSİTESİ
VE SİNGAPUR'UN
NANYANG TEKNOLOJİ
ÜNİVERSİTESİ'NDE FARKLI
ŞEKİLLERDE ORTAYA
ÇIKTIĞINI GÖZLEMLEDİK.**

KATILIM

Üniversiteye giren öğrenciler için başka bir zorluk daha var: Çevre, üniversite topluluğunun bir parçası olarak öğrencilerin katılımını destekliyor mu? Öğrencileri üniversiteye kabul etmek ve böylece çeşitliliği artırmak başka, gerçek ve anlamlı bir katılım sağlayarak üniversite topluluğunun bir parçası hissetmelerine yardımcı olmak başka bir şeydir.

Olson-Strom ve Tao, Asya üniversitelerindeki kadınlar açısından, böyle bir kayıt için belirli bir engel olmasa bile, hala kayıtların küçük bir yüzdesini temsil ettikleri akademik alanlar olduğunu belirtmişlerdir. Asya'daki geleneksel üniversiteye bir yanıt, 'kadın üniversitelerinin' kurulması olmuştur. Bangladeş'te Asya Kadınlar Üniversitesi, Japonya'da Nara Kadın Üniversitesi ve Endonezya'da Universitas Negeri Jakarta üniversitesi buna örnek verilebilir. Güney Kore, Çin ve Hindistan'da da benzer kurumlar bulunmaktadır. Renn, geleneksel kurumlarda erişim açıksa kadın üniversitelerinin neden gerekli olduğu sorusunu ortaya atmıştır? Buna verilen cevap, "cinsiyet güçlendirmesi biçiminde katılım" olmuştur.

Özel gereksinimli öğrenciler (ÖGÖ) (**Student with Special Needs / SSN**), hem erişim hem de destek açısından dikkat çeken bir diğer öğrenci kategorisi veya grubudur. Bir kez daha belirtmek isteriz ki bu DEI konularının hiçbiri ayrıntılı politika formülasyonuna tabi değildir. Örneğin Hong Kong'da, Ortak Üniversite Programları Kabul Sistemi, ÖGÖ öğrencilerinin girişini kolaylaştırmak ve üniversiteler uygun gördükleri şekilde kabul almakta özgürdür. Zaki ve İsmail, Malezya'da ÖGÖ öğrencilerini desteklemek için çoğu üniversitede Engelli Destek Ofisleri bulunduğunu ancak "kapsayıcı eğitime doğru yüksek öğrenime yardımcı olmak için politikaların, stratejilerin, süreçlerin ve eylemlerin iyileştirilmesi" gerektiği konusunda uyardıklarını bildirdiler. Selvaratnam, Keat ve Tham, ırksal gerginliklerin 2009'dan sonra da devam ettiği savaş sonrası Sri Lanka üniversitelerinde azınlıklar için

Bu geniş çerçeveyi kullanarak, Asya üniversitelerindeki DEI girişimlerini araştırdık.

SEÇİLMİŞ ASYA ÜNİVERSİTELERİNDE DEI GİRİŞİMLERİ

EŞİTLİK

Üniversitelerin kabul prosedürleri açısından eşitliği öne çıkaran bir tavır gösterdiklerine dair bir bulguya ulaşamadık. Bu tür bir eşitliğin genellikle hükümet politikasının bir parçası olduğunu tespit ettik. Tran, dezavantajlı grupların yüksek öğrenime girişini kolaylaştırmak için Vietnam hükümetinin aldığı belirli önlemleri şu şekilde vurguladı: "Büyük şehirler, banliyöler, kasabalar ile kırsal ve dağlık alanları içeren dört bölgesel kategori için farklı kabul puanları koyan bir kabul politikası belirlenmiş. Şehir ve gazi çocukları ile etnik azınlıklara mensup öğrencilerin genel notlarına bölgesel kabul puanlarıyla karşılaştırılmadan ekleyebilirler." Wang, Çin'in etnik azınlıklarının üniversitelere girişini kolaylaştıran

tercihli politikaları tanımladı. Sen ve Basant, üniversite yerlerinin %27'sinin "Diğer Geri Kalmış Sınıflar (OBC)" için ayrıldığı Hindistan bağlamını analiz etti. Bu farklı durumları bölge ölçeğinde genelleştirmek doğru olmayabilir ancak üniversite kabulüyle ilgili eşitliğin bir öncelik haline gelmesinin hükümet politikalarıyla alakalı olduğunu gösterirler. Bu politika, liberal demokrasinin sınırlı bir etkiye sahip olduğu Asya'daki 'güçlü devlet' fikriyle tutarlıdır. Devlet tarafından zorunlu kılınan eşitlik, çeşitli gruplar için önemlidir ancak zorluk, ilgili toplumlar içindeki temel eşitlik gruplarını belirlemektir. Bu, genellikle genellemeleri zorlaştıran Asya'nın çeşitliliğinin önemli sorununu vurgulamaktadır. Örneğin Olson-Strom ve Rao, Asya'daki eğitime katılan kadınların sayısının Batı'dakilere yakın hatta bazı durumlarda Asya üniversitelerinde kadınların sayısının erkeklerden daha fazla olduğunu belirtti. Ancak bu, tüm gruplar için geçerli değildir ve bu nedenle gelecekte bir zorluk teşkil etmektedir.

ÇEŞİTLİLİK EŞİTLİK KAPSAYICILIK AİDİYET

Üniversitelerin kabul prosedürleri açısından eşitliği öne çıkaran bir tavır gösterdiklerine dair bir bulguya ulaşamadık. Bu tür bir eşitliğin genellikle hükümet politikasının bir parçası olduğunu tespit ettik.

katılımın önemini gösterdiler. Misafirperver bir ortam yaratmada dilin, faaliyetlerin ve kültürel ifade özgürlüğünün önemini vurguladılar. Uzun yıllar süren çatışmaların ardından etnik gerginliklerin devam ettiği bir siyasi bağlamda kapsayıcı eğitimin başarısını sağlayacak politikanın önemini savundular.

ÇEŞİTLİLİK

Çeşitli öğrenciler farklı öğrenme modellerine ihtiyaç duyar. Bu hem müfredatı hem de çeşitliliğin nasıl temsil edildiğini ve öğrencilerin farklı ihtiyaçlarını tanıyan öğrenme stratejilerini içerir.

Bu alandaki literatür kısıtlıdır ve ana referanslar çevrimiçi öğrenme ve yapay zekâda gösterilen potansiyele yöneliktir. Her iki durumda da bu teknolojiler öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını tanımanın, grup çalışmasını kolaylaştırmanın ve birbirleriyle etkileşime girmelerine olanak sağlamanın bir yolunu sunar. Asya'daki bu tür girişimler her zaman tek tek öğrencilerin ihtiyaçlarından kaynaklanmaz, genellikle uluslararası iş birliğini ve bilgi akışını teşvik etme ihtiyacından ve üniversite sıralamasında yükselme isteğinden kaynaklanır. Çevrimiçi eğitimin olumlu öğrenme ortamlarını desteklediği ve çok kültürlü bağlamlara odaklanarak öğrencileri daha fazla meşgul ettiği gösterilmiştir. Ayrıca çok kültürlü iletişimi ve kültürler arası yeterliliğin gelişimini kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte, çevrimiçi öğrenme stillerinin bölgesel olarak nasıl farklılık gösterebileceğini daha iyi anlamak gerekir. Yine de Asya üniversitelerinde COVID salgını sırasında çevrimiçi öğrenmenin zorunlu olarak ortaya çıkması göz önüne alındığında, kalite ve devamlılık motivasyonları sorunları hakkında süregelen bir tartışma vardır.

Yapay zekâ da öğrenme üzerinde bir miktar etki yaratmaktadır. Gupta ve Chen, Chatbot'ların farklı öğrenci tipleri için öğrenmeye yardımcı olma fırsatı sunduğunu düşünmüştür. Yine de bu konuda bir değerlendirmenin erken olacağı kanaatindeyim. Asya üniversiteleri yapay zekânın öğrenci öğrenmesine olan katkısını önemserken, kurumlar arası değerlendirme politikaları ve öğretim kadrosunun tutumlarındaki farklılıkların (ve metin üretimi ve bütünlük sorunlarına odaklanma) şu anda yapay zekânın potansiyelini sınırlama olasılığı yüksektir. Bu, daha fazla araştırma yapılması gereken önemli bir alandır.

DEI GİRİŞİMLERİNİN GEREKÇESİ.

Asya bağlamlarında DEI'nin önemini vurgulayan iki temel konu vardı. Birincisi, küreselleşme ve ulusların daha dışa dönük olma ihtiyacıyla aynı zamana denk gelen yüksek öğrenimin kitleleşmesiydi. Bu, Asya'da 1990'lardan itibaren gerçekleşti -Batı bağlamlarından biraz daha sonra. Üniversiteler artık seçkin kurumlar olarak görülmediğinde, vatandaşlarının becerilerini geliştirmek ve ekonomilerini iyileştirmek isteyen politikacıların odak noktası

haline geldiler. Kitleleşme doğal olarak ikinci etkiye yol açtı. Eğitim, inovasyon ve ekonomik büyümenin bağlantılı olduğundan yola çıkan neo-liberal görüş, inovasyona ulaşmak için eğitilmiş bir nüfusa ihtiyaç olduğu düşüncesiyle üniversitelerin önemini vurguladı. Asya bağlamlarında yüksek öğrenime erişimin bir insan hakkı olarak değil, ekonomik bir zorunluluk olarak görüldüğünü belirtmek önemlidir. Asya bağlamlarında DEI'nin yükselişinin nedeni demokrasi değil neo-liberalizmdir.

BİLİMSSEL VEYA AKADEMİK ÖNEM

DEI, eğitimde her düzeyde ve her yerde önemli bir değerdir. Bu çalışma, seçilmiş Asya üniversitelerinde DEI'ye yönelik kamu taahhüdünün, entegre bir politika yapısı olmaktan çok farklı biçimler alan bir uygulama olarak kanıtlandığını göstermiştir. Bazı ülkelerde marjinal grupların erişimini mümkün kılan, ancak tüm grupların erişimine sunmayan, devlet tarafından zorunlu kılınan eylemler belli bir düzeyde bulunmaktadır. Kapsayıcılık iyi anlaşılabilir ve daha önce savaşın harap ettiği bir ülkede yapılanlar da dahil olmak üzere çeşitli çabalar tespit edilmiştir. Çeşitlilik, bazen uluslararasılaşma tarafından körüklenen bölgenin birçok yerinde bir değerdir. Öğretim buna yanıt vermiştir ancak yenilik türleri ve bunların etkileri hakkında kanıtlar sınırlıdır. Çalışma, politika geliştirme konusunda daha koordineli çabalar ve DEI'nin önemi hakkında daha kararlı kamu onayları olsaydı, Asya üniversitelerindeki mevcut çabaların nasıl daha etkili olabileceği sorununu gündeme getirmektedir. Asya birçok çeşitliliği içinde barındıran bir bölgedir. Öğrenciler ancak bu çeşitlilikler fark edilip ve çeşitliliğe değer verildiğinde bundan faydalanabilirler.

KAYNAKLAR

Borgos, J., Schueller, J., Lane, J. Kinser, K., & Zipf, S. (2023). The intersection of internationalization efforts and diversity, equity, and inclusion: The case of U.S.-based international branch campuses. *Journal of Diversity in Higher Education*. Advance online publication. <https://dx.doi.org/10.1037/dhe0000519>

PROF. KERRY KENNEDY

Hong Kong Eğitim Üniversitesi

Profesör Kerry Kennedy, şu anda Hong Kong Eğitim Üniversitesinde Müfredat ve Öğretim Bölümü'nde başkan ve akademik gelişim danışmanı olarak görev yapmaktadır. Aynı zamanda Johannesburg Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Müfredat Çalışmaları alanında Misafir Profesördür. Springer'in Discover Education dergisinin baş editörü, Routledge yayınevinin Schools and Schooling in Asia, Asia-Europe Education Dialogue ve Perspectives on Education in Africa serilerinin editörü olan Profesör Kennedy, ayrıca Springer'in Citizenship Education for the 21st Century ve Governance and Citizenship in Asia serilerinin de editörüdür.

Profesör Kennedy, Avustralya Eğitimciler Koleji üyesi ve Avustralya Müfredat Çalışmaları Derneği'nin ömür boyu üyesidir. 2012 yılında, Uluslararası Eğitim Başarısını Değerlendirme Derneği (IEA) tarafından verilen Richard Wolf Anma Ödülü'nü eğitim araştırmaları alanında ortak kazananlardan biri olmuştur. 2019 yılında, Avrupa Vatandaşlık Kimliği ve Vatandaşlık Eğitimi Derneği tarafından Üstün Başarı Ödülü'ne layık görülmüş ve aynı yıl yayımlanan Civic and Citizenship Education in Volatile Times - Preparing Students for Citizenship in the 21st Century adlı kitabı, 2019'un En İyi Yayını olarak seçilmiştir. 2024 yılında, Stanford Üniversitesi/Elsevier tarafından hazırlanan ve dünyadaki en çok atıf alan eğitim araştırmacılarının yer aldığı %2'lik listeye dahil edilmiştir.

College of Science. (2024). Diversity, equity, inclusion. Retrieved on 31 July 2024 from <https://www.ntu.edu.sg/sbs/about-us/dei>

Dai, Y., Lai, S. C., Lim, C. P., & Liu, A. (forthcoming). A scoping review of university policies on generative AI in Asia: Promising practices, gaps, and future directions. *Journal of Asian Public Policy*. <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.21783.38563>

Ely, E. (2021). Diversity, equity and inclusion statements on academic library websites. *Information Technology and Libraries*, 40(4). <https://doi.org/10.6017/ital.v40i4.13353>

Feder, T. (2024). State anti-DEI laws sow uncertainty in public colleges and universities. *Physics Today*, 77(4), 22-25 <https://doi.org/10.1063/pt.xkjp.fvsv>

Gupta, S., & Chen, Y. (2022). Supporting inclusive learning using chatbots? A chatbot-led interview study. *Journal of Information Systems Education*, 33(1), 98-108.

IncluDE, (2024). Who are we? Retrieved on July 31, 2024 from <https://include.u-tokyo.ac.jp/en/whoware/>

Korea University Diversity Council. (2019). Diversity, diverse views. Retrieved on July 31, 2024 from https://diversity.korea.edu/diverse_en/index.do#none

Krippendorff, K. (2019). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4th Ed.). Sage.

Lang, A. & Lee, J. (2024). Centering our humanity: Responding to anti-DEI efforts across higher education. *Journal of College Student Development*, 65(1) 113-116.

10.1353/csd.2024.a919356

Manning, K. & Yuen, CYM. (2023): Inclusivity of the Hong Kong higher education system: A critical policy analysis, *Asia Pacific Journal of Education*. First on-line DOI: 10.1080/02188791.2023.2251709

Rudolph, J., Tan, S., Crawford, J. & Butler-Henderson, K. (2023). *Educational Research for Policy and Practice*, 22, 171-191.

Sanger, C. (2020). Diversity, inclusion, and context in Asian higher education. In C. Sanger, & N. Gleason (Eds.). *Diversity and inclusion in global higher education - Lessons from across Asia* (1-30). Palgrave Macmillan.

Snyder, H. (2023). Designing the literature review for a strong contribution. *Journal of Decision Systems*. First On-Line: <https://doi.org/10.1080/12460125.2023.2197704>

Basant, R. & Sen, G. (2019): Quota-based affirmative action in higher education: Impact on other backward classes in India. *The Journal of Development Studies*, 56(2), 336-360 | <https://doi.org/10.1080/00220388.2019.1573987>

Fukuyama, F. (2008). The end of history? In S. Seidman & J. Alexander (Eds.). *The New Social Theory Reader* (2nd Ed. (298-304). Routledge.

Ho, K. C., Sidhu, R., & Yeoh, B. S. A. (2023). Internationalization and education-related mobility in Asia-Pacific universities. In D. Kapur, D. M. Malone, & L. Kong (Eds.), *The Oxford handbook of higher education in the Asia-Pacific region* (pp. 115-132). Oxford University Press.

Olson-Strom, S. & Rao, N. (2020). Higher Education for Women in Asia. In C. Sanger & N. Gleason (Eds.). *Diversity and inclusion in global higher - Lessons from across Asia* (263-284), Palgrave Macmillan.

Pidluzny, JK. (2023, 25 August). Reversing the woke takeover of higher education: Strategies to dismantle campus DEI. America First Policy Institute - Higher education reform initiative. Retrieved on July 31, 2024 from <https://americafirstpolicy.com/issues/research-report-reversing-the-woke-takeover-of-higher-education-strategies-to-dismantle-campus-dei>

Renn, K. (2014). Women's colleges and universities in a global context. John Hopkins University Press.

Selvaratnam, N., Keat, OB. & Tham, J. (2024). Cohesion via diversity and inclusion: The role of Sri Lankan state universities in post-war reconciliation. *Migration Letters Volume*, 21(1),711-731.

Shih, YCD., Liu, Y. & Sanchez, C. (2013). Online learning style preferences: An analysis on Taiwanese and USA learners. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 12(4), 140-152.

Tharp, D. (2017). Imagining flipped workshops: Considerations for designing online modules for social justice education workshops. *Multicultural Perspectives*, 19(3), 178-184.

Tran, TT. (2019). Access and equity in Vietnamese higher education In CH. Nguyen &

M. Shah (Eds.). *Quality Assurance in Vietnamese higher education: Policy and practice in the 21st century* (163-182), Palgrave Macmillan.

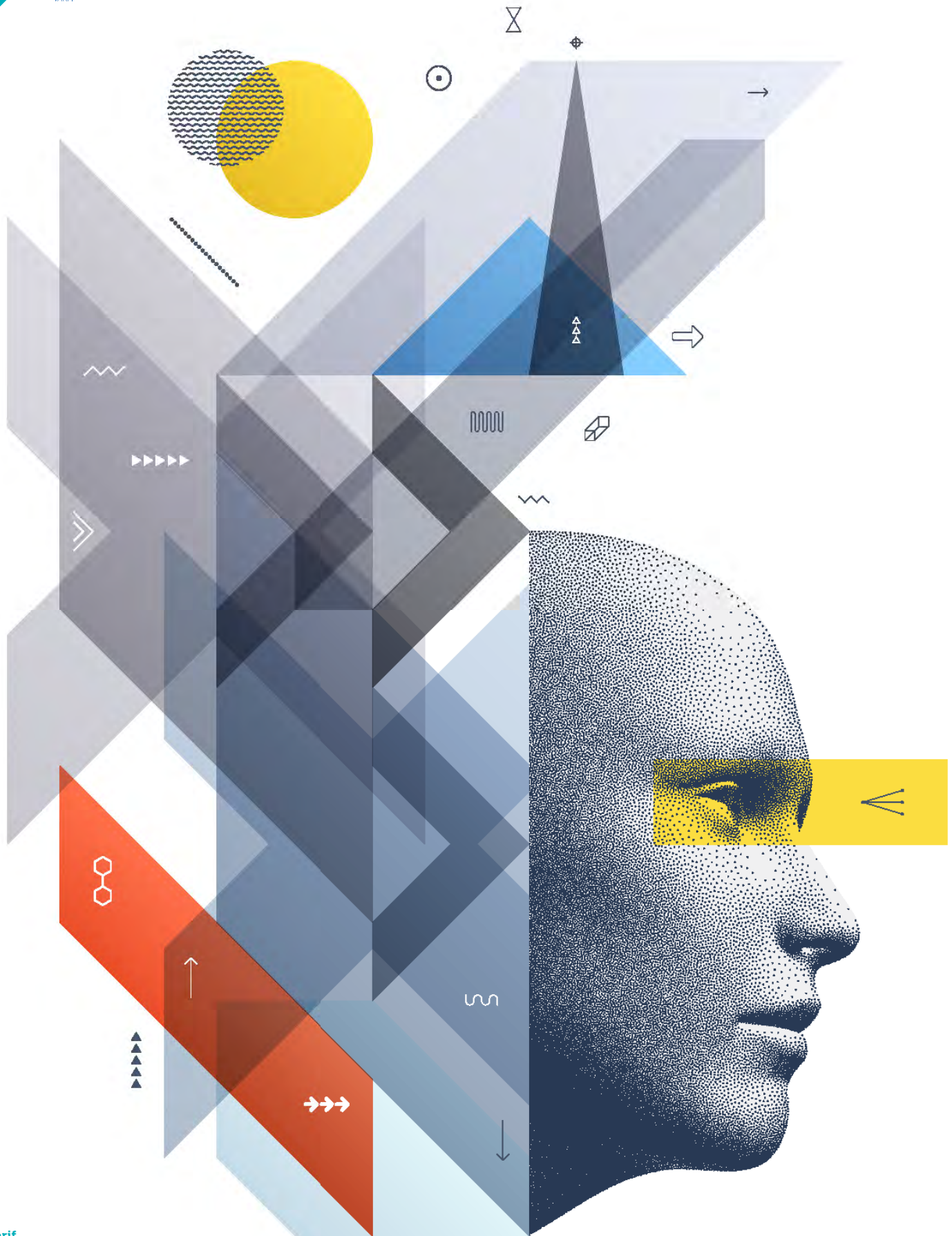
Thi, HP., Tran, QN., La, LG, Doan, HM&Vu, TD. (2023). Factors motivating students' intention to accept online learning in emerging countries: the case study of Vietnam. *Journal of Applied Research in Higher Education*. 15(2), 324-341. [doi/10.1108/JARHE-05-2021-0191](https://doi.org/10.1108/JARHE-05-2021-0191)

Thi Thu Le, H., Le Minh, C., Tran, T., Thi Nghiem, T., Thanh Nguyen, H., Duc La, M., & Ngoc Nguyen, T. (2024). Internationalization of higher education in Asia: a bibliometric analysis based on Scopus database from 2003 to 2022. *Cogent Education*, 11(1), 2322892. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2322892>

Wang, T. (2009). Preferential policies for minority college admission in China: Recent developments, necessity, and impact. In: Zhou, M., Hill, A.M. (eds) Affirmative Action in China and the U.S.. International and Development Education. Palgrave Macmillan, New York. https://doi.org/10.1057/9780230100923_4

Xu, Y., & Flambard, V. (2022). Introducing multicultural experiences through virtual partnerships. *Journal of Education for Business*, 97(4), 261-269.

Zaki, H. & Ismail, Z. (2021). Towards inclusive education for special need students in higher education from the perspective of faculty members: A systematic literature review. *Asian Journal of University Education*, 17(4). DOI: <https://doi.org/10.24191/ajue.v17i4.16189>

PROF. DR. MUTLU ÇUKUROVA

**Sürdürülebilir
Bir Gelecek İnşasında
Öğretmenlik Mesleği
Yapay Zekâ Otomasyon
Sistemleriyle
Barışacak mı?**

İçinde bulunduğumuz dönem; bilim insanları, uygulayıcılar ve politika yapımcılar olarak toplumsal değerlerimizle uyumlu geleceğin eğitim sistemini tasavvur etmek ve bu vizyona ulaşmak için yapay zekânın kullanımında sorumluluk almamızı gerektiriyor.

Bildiğimiz gibi, son yıllarda yapay zekâ, üretken önceden eğitilmiş dönüştürücüler (generative pre-trained transformers/ GPT'ler) ve bunların büyük dil modellerinde kullanımı konusunda önemli gelişmeler yaşandı. Bunlar, dikkat mekanizmaları ve çok katmanlı algılayıcılar kullanılarak web'de gezinen bilgilerin çok büyük ölçekli bir veri kümesi üzerinde önceden eğitilmiş, daha sonra belirli kullanım durumları için insan geri bildirim ile takviyeli öğrenme gibi yaklaşımlarla daha da hassas bir şekilde ayarlanan modellerdir. Bu modeller içerik oluşturmadaki performansları açısından oldukça etkileyicidir; ses ve görüntü gibi birden fazla veri biçimini kullanarak doğal dil aracılığıyla insanlarla etkileşime girebilirler.

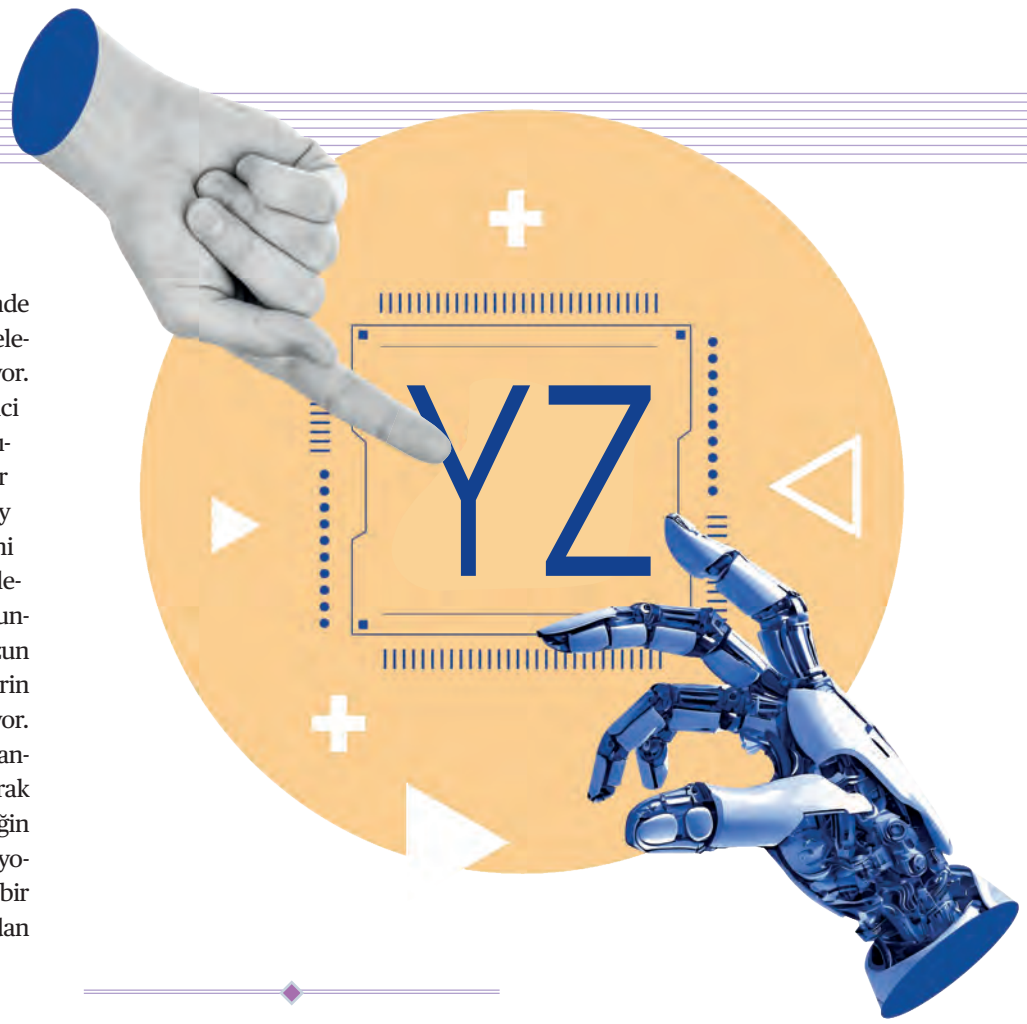
Bu hızlı teknolojik gelişmeler sayesinde dünya genelindeki toplumlar, eğitimin geleceğiyle ilgili karmaşık sorunlarla boğuşuyor. Bir yandan, yapay zekâ çözümleri, öğrenci öğrenimini ve öğretmen uygulamalarını desteklemek için stratejik yatırımlar olarak kabul edilirken öte yandan, yapay zekânın eğitimde kullanımı insan yetkisini tehdit ediyor; öğretmenlerin ve öğrencilerin mahremiyetinin ve güvenliğinin korunmasını tehlikeye atıyor ve eğitimdeki uzun süredir devam eden sistematik eşitsizliklerin ve dışlanmanın bir kısmını derinleştiriyor. İçinde bulunduğumuz dönem; bilim insanları, uygulayıcılar ve politika yapıcılar olarak toplumsal değerlerimizle uyumlu geleceğin eğitim sistemini tasavvur etmek ve bu vizyona ulaşmak için yapay zekânın sorumlu bir şekilde kullanılmasını sağlamamız açısından çok önemli bir dönem gibi görünüyor.

PEKİ, NEREDEN BAŞLAYACAĞIZ?

Yapay zekânın getirdiği bu önemli değişikliklerin özü nedir ve sürekli olarak değişime yetişmeye çalışmak zorunda kalmadan, değişimin yönünü proaktif bir şekilde yönlendirerek bu gelişmeleri nasıl anlamlandırabiliriz?

Hızla gelişen teknoloji dünyasında gezinirken, yapay zekânın bir zamanlar yalnızca insanlara özgü olduğu düşünülen görevleri yerine getirdiğine tanık oluyoruz. Bu ilerleme bir yandan heyecan verici ama aynı zamanda sürekli bir murakabe yapmamızı zorunlu kılıyor. Çünkü yapay zekâyı geliştirmede ilerledikçe, daha önce insanlara özgü olan işleri ona tevdi ederek kendimizden ödün veriyoruz.

Bu ifade yalnızca bir gözlem değil, bir meydan okumadır; makinelerin giderek daha fazla yeteneklerimizi taklit ettiği bir dünyada insan olmanın ne anlama geldiğini yeniden düşünmeye bir çağrıdır. Artık kesip atamayacağımız “insani olanın” ve “insanlığın” özü nedir? Neil Lawrence’ın dediği gibi, atomik insan nedir? Eğitimde, bu düşünce daha da kritik hale geliyor, çünkü bu sorunun

YAPAY ZEKÂ, EĞİTİMDE İNSAN BİLİŞİNİ DIŞSALLAŞTIRMAK, İÇSELLEŞTİRMEK VEYA GENİŞLETMEK İÇİN KAVRAMSALLAŞTIRILABİLİR.

cevabı muhtemelen insanlara ne hakkında eğitim vermemiz gerektiği sorusunun da cevabıdır. Eğitimde adalet, eşitlik, demokrasi ve sürdürülebilirlik gibi büyük zorluklarla başa çıkmak için yapay zekâyı sistemimize entegre ederken, insanlığımızın özünü korumalıyız. Belirli öğretmen görevlerinin otomasyonunun ve öğrenciler için öğrenme süreçlerinin güçlendirilmesinin ötesinde, eğitimde yapay zekâ tartışmalarında dikkate alınması gereken daha önemli bir şey vardır: empati, etik ve ahlaki akıl yürütme ile insani ilişkiler alanındaki kapasitemiz. Bunlar bizi insan yapan ve eğitim sistemlerimizde güçlendirmemiz gereken unsurlardır.

YAPAY ZEKÂ BİR İNSAN GİBİ “DÜŞÜNMEZ.”

Peki, yapay zekâ ile insanlar arasındaki nasıl bir fark var? Yapay zekâ bir insan gibi “düşünmez”. Duyguları, ahlaki muhakemeyi veya bağlamı insan gibi işlemez. Bir metaforla ifade edecek olursak, nasıl ki arabalar daha hızlı atlar değildir, yapay zekâ araçları da daha akıllı insanlar değildir. Arabalar yeni bir paradigmayı temsil eder ve atların yerini tamamen almamışlardır. Bunun yerine, örneğin dünyanın sürdürülebilirliği üzerinde derin sosyal ve etik etkileri olan mesafe, seyahat ve bağlantı hakkındaki düşünce şeklimizi kökten değiştirmişlerdir. Benzer şekilde, yapay zekâ araçları insan zekâsını taklit etmekten çok, zekânın belirli bağlamlarda nasıl görünebileceğini yeniden tanımlarlar. Yapay zekâ, verileri işlemek, kalıpları belirlemek ve ayarlanabilir parametrelere dayalı çözümler üretmek için tasarlanmış bir üründür; tüm bunları ele aldığı sorunların ve önerdiği çözümlerin etkilerini içsel bir değerlendirmeye tabi tutmadan yapar.

Öte yandan insan zekâsı, milyonlarca yıllık evrimle şekillenen ve insanları benzersiz yetenekli varlıklar yapan çığır açıcı gelişmelerle oluşmuş bir zekâdır. Biyolojik organizmaların ilk atılımı, uyarınları iyi veya kötü olarak kategorize ederek çevrelerinde gezinmelerini, faydalı uyarınlara yaklaşım zararlılardan uzaklaşmalarını sağlayan iradeydi. Bunu, olumlu sonuçlara yol açan davranışların tekrarlandığı ve olumsuz sonuçlara yol açan davranışlardan kaçınıldığı pekiştirme izledi. Bu, deneme yanılma yoluyla öğrenmenin temeliydi.

Üçüncü büyük sıçrama, neokorteks tarafından etkinleştirilen ve gerçekliğin içsel zihinsel modellerine izin veren simülasyondur. Bu, memelilerin geçmiş olayları hayal etmelerini, planlamalarını ve tekrar etmelerini, alternatif seçimleri göz önünde bulundurarak karşılaştırma yapabilmelerini ve olgusal olarak öğrenmelerini sağladı. Sonra zihinselleştirme veya kişinin kendi ve başkalarının zihinlerini modelleme yeteneği geldi ve bu, primatların gelecekteki ihtiyaçları tahmin etmelerini, niyetleri anlamalarını ve gözlemler yoluyla öğrenmelerini sağladı. Son olarak, konuşmanın gelişimi insanlığı dönüştürdü ve bireylerin düşünceleri adlandırmalarını, yapılandırılmalarını ve paylaşmalarını sağladı. Bu, bilgi ve bilgeliğin nesiller ve kültürler boyunca birikmesini sağlayarak insan ilerlemesini herhangi bir bireyin başarabileceğinin çok ötesine taşıdı. Bu ilerlemeler, insanları benzersiz yeteneklere sahip varlıklar haline getirmenin yanı sıra, "insanlık" özünü oluşturmak için sınırlarını ve zayıflıklarını şekillendirdi.

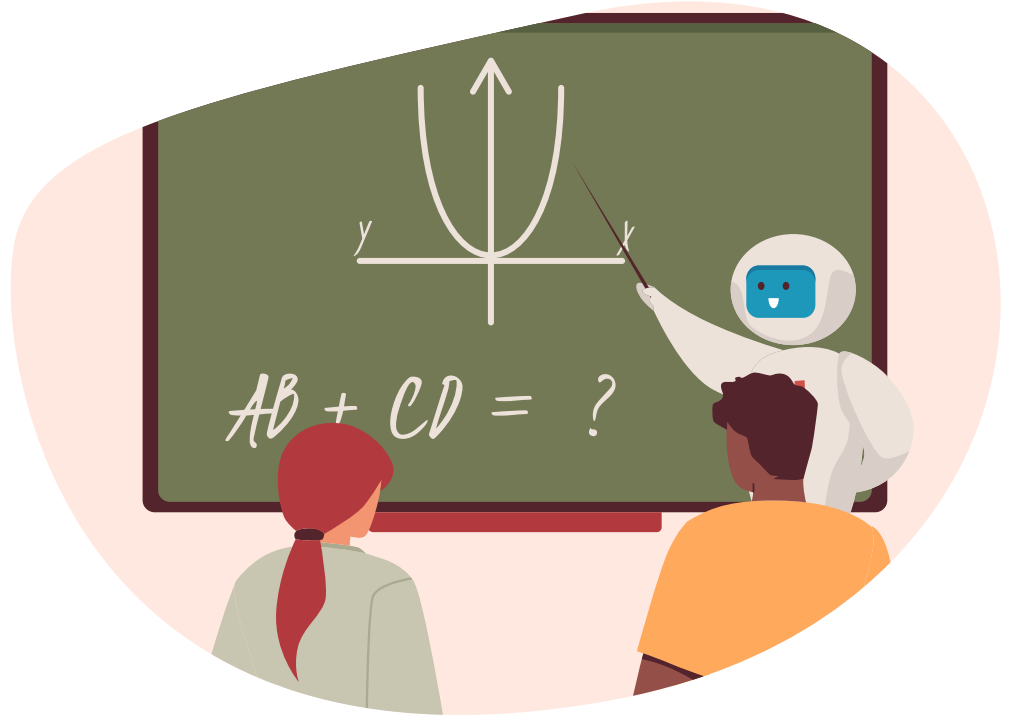
Şimdi, okurlardan birçoğu benim bir öğretmen veya eğitimci edasıyla neden bunları anlattığımı sorguluyor olabilir. Yapay zekânın nasıl çalıştığını ve insan zekâsından farklarını ayrıntılı olarak neden bilmemiz gerekiyor? Bunu bilmek önemlidir. Çünkü, yapay zekâ ve insan zekâsını daha derin terimlerle düşündüğümüzde, insan zekâsının yapay zekâdan farklı bir zekâ türü olduğu açıkça ortaya çıkıyor. Bu bir rekabet değildir. İnsan-

lar birçok alanda yapay zekâdan daha iyiler. Bazı alanlardaysa yapay zekâ insanlardan daha yetenekli. Ayrıca insanların makinelerden daha zeki olduğunu veya tam tersini iddia edemeyiz, bu ikisinin farklı yeteneklere sahip olduklarını söyleyebiliriz.

İnsan zekâsı ile yapay zekâ arasındaki bu farklar, eğitim bağlamında yapay zekâyı daha iyi kavramsallaştırmamıza yardımcı olabilir.

Yapay zekâ, eğitimde insan bilişini dışlaştırmak, içselleştirmek veya genişletmek

için kavramsallaştırılabilir. İlk kavramsallaştırmada olduğu gibi, bilişin dışsallaştırılmasında, belirli insan görevleri bir araç olarak yapay zekâ tarafından tanımlanır, modellenir ve değiştirilir. İkinci kavramsallaştırmada, yapay zekâ modelleri, bu modellerin içselleştirilmesi yoluyla insanların düşünce temsillerini değiştirmelerine yardımcı olmak için kullanılabilir. Son olarak, yapay zekâ modelleri, ortaya çıkan zekânın sinerjik olduğu, yani her bir etkenin zekâsının (insan ve yapay) toplamından daha fazla

**EĞİTİMDE ADALET,
EŞİTLİK, DEMOKRASİ VE
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GİBİ
BÜYÜK ZORLUKLARLA
BAŞA ÇIKMAK İÇİN YAPAY
ZEKÂYI SİSTEMİMİZE
ENTEĞRE EDERKEN,
İNSANLIĞIMIZIN ÖZÜNÜ
KORUMALIYIZ.**

olması beklenen sıkı bir şekilde birleştirilmiş insan ve yapay zekâ sistemlerinin bir parçası olarak insan bilişini genişletmek için kullanılabilir.

Bu kavramsallaştırmaları Schneiderman'ın insan kontrolü ve faaliyeti ile yapay zekâ aracılığıyla otomasyon arasındaki koordinatlarda eşleştirmeye çalışırsak belki de çoğu geleneksel eğitim teknolojisinin insan faaliyeti için düşük bir paya ve içlerinde dü-

şük otomasyona sahip olduğu düşünülebilir. Eğitimde yapay zekânın yaygınlaşmasıyla birlikte birçok araştırmacı, belirli ders verme davranışlarının otomasyon yoluyla insan eğitimciler gibi algılama kapasitesi olan sistemler yaratma ve bu pedagojik müdahaleleri yapay zekâ ile değiştirme gibi iddialı bir hedefe sahipti. Bu hedef, akıllı ders anlatma sistemlerinde önemli gelişmelere yol açtı ve benzer abartılar, bugün bizim için çeşitli insan görevlerini otomatikleştirme yeteneğine sahip temel modelleri tanımlamaktadır.

Öğretmenlerin “Hangi görevler potansiyel olarak yapay zekâ tarafından değiştirilmek üzere otomatikleştirilebilir?” sorusu üzerinde düşünmesi gerekir.

Örneğin öğretmenlerin uygulamalarında yapay zekâyı nasıl kullandıklarına bakarsak, genel olarak bu modeller öğretmenlere web araması yoluyla bilgi aramaktan ziyade sorularını doğrudan modele sorma fırsatı sunar. Ayrıca, öğretmenlere ders planları hazırlamak, örnekler ve uygulamalar oluşturmak ve sınıf içi tartışmaları, değerlendirmeleri, ders ipuçlarını veya öğrenme hedeflerini teşvik etmek için sorular oluşturma fırsatları sağlarlar. Ancak, çoğu öğretmenin genel olarak ders materyalleri oluşturmak için yapay zekâ modellerinin potansiyeli konusunda hemfikir olmasına rağmen, çok azının yapay zekânın geri bildirim veya ders planları oluşturmak için kullanıldığında öğrenci sonuçlarını iyileştirmelerine yardımcı olabileceğini düşünmesi ilginçtir. Bu nedenle öğretmenlerin “Hangi görevler potansiyel olarak yapay zekâ tarafından değiştirilmek üzere otomatikleştirilebilir?” sorusu üzerinde düşünmesi gerekir.

Çeşitli mesleklerde insanlar tarafından gerçekleştirilse bile doğası gereği zaten büyük ölçüde otomatikleştirilmiş olan belirli görevler vardır. Bu görevler genellikle

**YAPAY ZEKÂ,
ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNİN İFASINA
KET VURMUYOR; AKSİNE
EĞİTİMCİLERİ RUTİN,
MEKANİZE GÖREVLERDEN
KURTARARAK, ROLLERİNİ
GERÇEKTE TANIMLAYAN
ÖĞRETİM YÖNLERİNE,
YANI ÖĞRENCİLERİNE
REHBERLİK YAPMA,
İLHAM VERME VE
İNSANİ GELİŞMELERE
ODAKLANMALARINI
SAĞLIYOR.**

tekrarlanan, senaryolu ve oldukça yapılandırılmış etkileşimleri içerir ve yaratıcılık, kişiselleştirme veya anlamlı insan bağlantısı için çok az yer bırakır. Bu tür görevleri yapay zekâ ile otomatikleştirmek yalnızca tutarlılık ve verimliliği sağlamakla kalmaz, aynı zamanda bunları gerçekleştiren kişiler için daha insancıl bir çözüm de olabilir. Örneğin,

insan çağrı operatörlerini ele alalım. Onların rolü genellikle bir senaryoyu takip etmeyi, önceden tanımlanmış yanıtları iletmeyi ve belirli protokollere uymayı içerir. Özünde, bir makinenin hassasiyetini taklit eder, ancak monoton, duygusal olarak yorucu ve kişisel tatminden yoksun olabilir. Bu tür etkileşimleri yapay zekâ ile otomatikleştirmek, insan operatörleri bu tekrarlayan görevlerden kurtarabilir ve insanların insani ve mesleki olarak ödüllendirici nitelikler gerektiren rollere odaklanmalarını sağlayabilir.

Ancak profesyonel öğretmenlerin işinin çok az yönü bu alanda kategorize edilebilir. Örneğin, video tabanlı öğretim materyallerinin oluşturulması, genellikle kişilerarası bağlantıları teşvik etme, tartışmaları yönlendirme veya bireysel öğrenme ihtiyaçlarını karşılama gibi bir insan öğretmenin temel güçlü yönlerinden yararlanmaya gerek duyulmayan bir görevdir. Eğitim içeriği üretmek için yapay zekâ tarafından üretilen sentetik videoların kullanımını inceleyen deneysel araştırmamızda, kayıtlı bir insan dersinden öğrenen öğrenciler ile aynı içeriği doğrudan öğretimde sunan yapay zekâ tarafından üretilen sentetik medyadan öğrenenler arasında öğrenme kazanımları veya öğrenen deneyimi açısından önemli bir fark bulamadık. Bu, birincil odak noktası bilgi aktarımı olan içerik sunumu gibi görevler için yapay zekâ sentetik medyasının aynı performansı gösterebileceğini işaret etmektedir. Belki de bu çevrimiçi video oluşturma görevlerinin yapay zekâ ile otomasyonu, öğretmenlik mesleğinin ifasına ket vurmuyor; aksine eğitimcileri rutin, mekanize görevlerden kurtararak, rollerini gerçekten tanımlayan öğretim yönlerine, yani öğrencilerine rehberlik yapma, ilham verme ve insani gelişmelere odaklanmalarını sağlıyor.

Yapay zekâ araçlarının kullanımı, özellikle sürdürülebilir bir gelecek için adil ve eşitlikçi bir toplum yaratma bağlamında ele alındığında önemli sorunlara sahiptir.

Öğretmenlerin üretkenlik kazanımlarını iyileştirmek ve zamandan tasarruf etmek için az sayıda öğretmen görevini otomatikleştirebilmek bile, bu otomasyonu nasıl yaptığımız da son derece önemlidir. Şu anda bu tür otomasyonlar için kullanılan en erişilebilir araçlar büyük ölçekli ticari yapay zekâ araçları olsa da bu tür araçların kullanımı, özellikle sürdürülebilir bir gelecek için adil ve eşitlikçi bir toplum yaratma bağlamında ele alındığında önemli sorunlara sahiptir. Her şeyden önce, maliyet ve lisans ücretleri genellikle bu

araçları yetersiz fonlanan okullar ve marjinal topluluklar için erişilemez hale getirerek mevcut eşitsizlikleri daha da derinleştirir. Ayrıca, bu araçların çoğu genellikle yetersiz güvenlik önlemleriyle hassas öğrenci ve öğretmen verileri gerektirdiğinden gizlilik ve veri güvenliği endişeleri ortaya çıkar. Ticari YZ araçları belirli eğitim bağlamlarının benzersiz ihtiyaçlarından ziyade geniş pazarlara hizmet etmek üzere tasarlandığından, kurumlar, araştırmacılar ve uygulayıcılar sıklıkla kontrol ve özelleştirmeden yoksundur. Ek olarak, bu araçlar büyük ölçüde bağlantı kalitesinden etkilenir ve sınırlı veya güvenilir olmayan internet erişimi olan bölgelerdeki öğrenciler ve okullar için engeller ortaya çıkartır. Birçok yapay zekâ sisteminin karar alma süreçlerindeki

ölçekli dil modelleri üzerinde çalışıyoruz. Bu modeller, performans açısından büyük ticari modellerle karşılaştırılabilir, ancak kaynak açısından düşük bağlamlarda ve ülkelerde çalıştırılabilir ve bu teknik çalışma hattı, yapay zekâ araçlarının eğitimde eşitliği, adaleti ve sürdürülebilirliği engellemek yerine desteklemesini sağlamak için önemlidir.

Öte yandan, otomasyon kavramsallaştırmasına öğrencilerin bakış açısından bakarsak, üretkenlik kazanımlarının öğrencilerin bir öğrenme etkinliğine katılmasının birincil hedefi olmadığını hatırlamak önemlidir. Öğrenciler bir göreve katıldıklarında, görevin tamamlanmasından ziyade, etkinliğe katılma deneyiminden öğrenmek ana hedefidir. Örneğin, önde gelen bir AB üniversitesinin tüm

bölmelerindeki sınav sorularını yanıtlama konusunda GPT4'ün yeteneğini inceleyen bir çalışmanın sonuçlarını görebilirsiniz. Sonuçlar, üniversitenin sınav sorularının çoğunun GPT4 ile iyi bir şekilde yanıtlanabileceğini gösteriyor, bu nedenle bu araca erişimi olan herhangi bir öğrenci, neredeyse hiç çaba harcamadan üniversiteden iyi bir derece almak için sınav sorularının yanıtlarını doldurabilir. Öğrenciler yapay zekâ ile üretkenlik kazanabilirler de üniversitedeki deneyimlerinden hiçbir şey öğrenemezler.

Modern toplumlarda eğitim yoluyla insanların geliştirmesini beklediğimiz ve ilgilendığımız becerilerin ve yeterliliklerin çoğu süreç odaklı olmasına rağmen; çoğu zaman bunlar sürecin kendisinden ziyade yalnızca bu becerilerin çıktılarını üzerinden değerlendiriliyor. ChatGPT gibi yapay zekâ araçları öğrenciler tarafından yaygın olarak kullanılırken, yalnızca sonuç değerlendirmelerine bakmak yerine süreç değerlendirmelerini teşvik eden değerlendirme yapılarımızda yenilikler yapmamız gerekiyor. Deneme ödevi, çoğunlukla ortaya çıkan denemenin bizim için çok değerli olması nedeniyle değil, deneme yazma sürecinin öğrencilerimize önemli beceriler kazandıracığı düşüncesiyle verilir. Bir konuya katılmak için kendi davranışlarını düzenleme, bir konuyu araştırma, iddiaların doğruluğunu değerlendirme, bilgiyi sentezleme ve bunu açık, tutarlı ve ikna edici bir şekilde ifade etme gibi becerilerdir bunlar. Bu beceriler, özellikle yapay zekâ ile bu tür ürünleri yaratmanın kolaylığı düşünüldüğünde, yalnızca üretilen şeyin nihai durumu değil, değerlendirmenin odak noktası olmalıdır. Bu, yapay zekânın gerçek dünyada olumlu etki yaratması için eğitim sistemlerimizde ihtiyaç duyduğumuz türden bir yeniliğe örnektir.

Öte yandan, etkili bir makale yazma sürecinde onlara rehberlik etmek için bir öğretmen gibi davranan özel makale destek sistemlerini kullanırsak, bu aynı zamanda öğrencilerin bu yapay zekâ araçlarıyla etkileşimini analiz etme ve öğrencilere yapay zekâ ile etkileşimleri hakkında biçimlendirici

YAPAY ZEKÂYI KULLANMA KONUSUNDAKİ BİLGİ VE GÜVENİ, ÖĞRETMEN SAHİPLİĞİNİ ARTIRMAK, ETİK SORUNLARIN EN AZA İNDİRİLDİĞİNDEN EMİN OLMAK DA OKULLARDA YAPAY ZEKÂNIN BENİMSENMESİ İÇİN ÖNEMLİ.

geri bildirim sağlama fırsatları da sağlayabilir. UCL'deki kendi öğretimimde, ödev olarak makale gönderimleri de yapıyorum. Son birkaç yıldır, öğrencilerin yazılarıyla ilgili geleneksel içerik geri bildirimlerine ek olarak, Word veya Google Docs gibi çevrimiçi kelime işlem platformlarındaki yapay zekâ ile etkileşimlerinden elde ettikleri verileri kullanarak yazma etkileşim analizlerine yönelik öğrencilere kişiselleştirilmiş davranışsal geri bildirim sağlıyoruz. Öğrenciler platformla etkileşime girdiğinde zaman yönetimleri, içerik düzenlemeleri, yazılarını ne kadar aralıklı yazdıkları ve yazma etkileşimleri sırasında hedeflerini ne ölçüde izleyip düzenledikleri hakkında veri topluyoruz. Bunlara dayanarak öğrencilere etkileşimlerini ve performanslarını nasıl iyileştirebileceklerine dair önemli öneriler içeren bir geri bildirim e-postası gönderiyoruz. Böyle bir müdahale, zorlanan ve başlangıçta başarısız olacağı tahmin edilen öğrencilerin etkileşimini ve performansını önemli ölçüde artırıyor gibi görünüyor.

Elbette şu anda önde gelen yapay zekâ geliştiricilerinden, Google'ın LearnLM-Tutor'u gibi öğrencilerle yüz yüze gelen yapay zekâ öğretmenleri geliştirmeye yönelik büyük bir ilgi ve yatırım var. Örneğin, openAI'den Sam Altman'ın bu konudaki vizyonuna kulak verelim: "Şimdi, bu yöndeki çabaları çok takdir ediyorum, ancak bana göre Montessori için yapay zekâ öğretmeni yapmak üzere bir yaz projesi üzerinde çalışan iki kişinin, insanların bir şeyleri nasıl öğrendiğini yeniden keşfetmesi en iyi ihtimalle saflık, en kötü ihtimalle eğitimin geleceği için tehlikelidir."

Eğitimde yapay zekâ literatüründe, her öğrencinin bireysel ustalık düzeyine ve ihtiyaçlarına uyum sağlayan; içeriği, hızı ve geri bildirimini buna göre düzenleyen yapay zekâ araçlarına ilişkin birçok iyi örnek bulunmaktadır.

Bu tür öğretim sistemleri, uygun şekilde uygulandığında çeşitli alanlar ve bilgi edinme görevleri için oldukça iyi çalışıyor gibi görünüyor. Hem bireysel çalışmalar düzeyinde hem de meta-inceleme düzeyinde bu sistemlerin özellikle matematik, dil öğrenimi ve cebir konularında bilgi edinmede iyi sonuçlar verdiğine dair geçerli kanıtlar var. Bu sistemlerin ve etkinliklerine ilişkin kanıtların yeni olmadığı göz önüne alındığında, genel eğitimde neden yaygın olarak kullanılmadığı sorusu akla gelebilir.

Öncelikle, yapay zekânın eğitimde benimsenmesini ve kullanılmasını etkileyen, belirli yapay zekâ teknolojisinin kontrollü deneylerdeki etkinliğinden daha geniş kapsamlı çok sayıda faktör vardır. Bunlara politik ortam, kurumsal yönetim, pedagojik kültür, teknolojik altyapı ve öğretmenlere sağlanan

sosyal destek mekanizmaları dahildir, ancak bunlarla da sınırlı değildir. Yaklaşık 800 okul öğretmeniyle okullarda öğretmenlerin yapay zekâyı benimsemesini etkileyen faktörleri incelediğimiz son çalışmamızda, yapay zekâ araçlarının kullanımına etki eden faktörlerin önemine rağmen, bunların okullarda öğretmenlerin yapay zekâ ile etkileşimini etkileyen en önemli faktörler olmadığını gözlemledik. Ek iş yükü oluşturmamak, öğretmenlerin yapay zekâyı kullanma konusundaki bilgi ve güveni, öğretmen sahipliğini artırmak, gerektiğinde yardım için destek mekanizmaları oluşturmak ve etik sorunların en aza indirildiğinden emin olmak da okullarda yapay zekânın benimsenmesi için önemliydi. Bu nedenle, üzerinde çalıştığımız araçların yalnızca kapalı mühendislik sistemleri olmadığını, aynı zamanda büyük bir sosyo-teknik ekosistemin parçası olduğunu ve gerçek dünyada benimsenmelerini ve etkinliklerini etkileyecek birçok faktörün olduğunu asla unutmamalıyız.

İkinci olarak, araştırma çalışmalarında gözlemlenen etki kanıtları, teknolojinin kolaylaştırılması ve düzenlenmesi uzman araştırmacılar tarafından kolaylaştırılmak yerine gerçek dünyadaki öğretmenlerin ellerine bırakıldığında ortadan kalkma eğilimindedir. Bu sonuçlar, gerçek dünyadaki etkiyi göstermek için herhangi bir yapay zekâ müdahalesi için öğretmenlerin yeterliliklerini ve yapay zekâ kullanımına olan güvenlerini geliştirmenin önemini vurgulamaktadır. Yapay zekâ ile geleneksel bilgi teknolojileri araçları arasındaki temel ayrımlar, öğretmenler için belirli bir yeterlilik kümesinin tanımlanmasını gerektirir. Bu, öğretim ve öğrenmede insan-yapay zekâ etkileşimlerinde insan faaliyeti, etik

hususlar, eleştirel düşünme ve insan merkezli pedagojik tasarımla ilgili yeterliliklere daha fazla vurgu yapılmasını gerektirir. Bu, yalnızca öğretmenlerin belirli bir yapay zekâ aracını nasıl kullanacaklarına dair temel bilgi ve uygulama becerileriyle ilgili değildir.

Üçüncüsü, bazen “bir kişi için pedagoji” yaklaşımıyla yapay zekâ ile eğitimin, potansiyel olarak eğitimi ve öğrenmeyi insani olmaktan çıkardığı ileri sürülür. Eğitimde yapay zekâ, dar anlamda, yapay zekâ sistemiyle bireysel olarak çalışan öğrencilerin, gerçek dünyadaki zengin deneyimlerden gelen örtülü bilgi ve bilgelik yerine bilgi toplama ve bildirimsel bilgi edinmeye öncelik vermesine yol açabilir. Özellikle, bu sistemler insanların birbirleriyle ve gerçek dünyayla etkileşimlerinin yerini alacak şekilde ele alınırsa, deneyim ve somut bir becerinin pratik edinimi yoluyla gelen bilgi, gerçek yapıdan çok uzak temsillerin simgeleriyle değiştirilebilir. Öğrenme yalnızca bilgiyi özümsemekle ilgili değildir ve eğitim yalnızca öğrenmekle ilgili değildir. Öte yandan, bu teknolojiler öğrencilerin okullarda yetişkinlerle ve birbirleriyle etkileşimlerini artırmak için fırsatlar da sunabilir. Dünyanın bazı zengin bölgelerinde, öğrenciler bir öğretmeni dinleyerek 8 saat harcamak yerine, günlerinin 2 saatini bir yapay zekâ öğretmeniyle çalışarak ve okul günlerinin geri kalanını gerçek dünyadaki akranları ve yetişkin mentorleriyle etkileşime geçme yoluyla yaşam boyu öğrenme becerilerini geliştirerek geçirebilirler. Yani, yapay zekânın eğitimdeki ba-

şarısı yalnızca yapay zekâ aracının kendisine değil, aynı zamanda bunların yerleştirildiği özel öğrenme tasarımına ve öğretim tasarımına da bağlıdır.

Ancak böyle bir yaklaşım, değerlendirme süreçlerimiz dahil eğitim sistemlerimize önemli yenilikler gerektirecektir. Bahsettiğim durumda olduğu gibi, öğrenciler zamanlarının 6 saatini yaşam boyu öğrenme becerilerini geliştirmeye harcıyorsa, bu becerilerin değerlendirilmesine ve desteklenmesine odaklanmalıyız. Yapay zekâ uygulamaları, mevcut eğitim sistemlerinin kötü uygulamalarını otomatikleştirmek için kullanılırsa çok zararlı olabilir. Ne yazık ki, İngiltere’deki öğrenciler ve öğretmenlerle konuştuğumuzda, birçoğunun yapay zekânın mevcut değerlendirme gereksinimlerini otomatikleştirmesini beklediğini gözlemliyoruz. Bu nedenle, distopik bir gelecekte, öğrencilerin makalelerini yazmak için öğretmenlerin de bu gönderileri değerlendirmek için yapay zekâyı kullandığı; yoğun kullanımına rağmen, kimsenin gerçekten öğrenmediği ve kimsenin bir başkasının gelişimine katkı sunmanın tatminini yaşayamadığı bir durumla karşılaşabiliriz.

Dünyanın varlıklı bölgeleri, yapay zekâ okullara entegre edildikten sonra bile anlamlı insan etkileşimini artıran öğretim stratejilerini benimsemek için kaynaklara sahip olabilirken, aynı şey, kaynakları yetersiz olan birçok okul ve ülke için söylenemez. Bu okullardaki finansal ve lojistik kısıtlamalar, onları öncelikle zamandan tasarruf etmek ve maliyetleri düşürmek için yapay zekâyı tercihe itebilir ve bu da genellikle zayıf öğretim uygulamalarının otomasyonu sonucudur. Bu tür kararlar, zengin okulların yapay zekâyı pedagojik yaklaşımları, iş birliği ve eleştirel düşünme gibi becerileri geliştirmek için kullanmalarına imkân sağlarken, daha az ayrıcalıklı okulları yapay zekâyı kalite yerine verimliliğe odaklı bir şekilde kullanmaya zorlayabilir. Bu nedenle eğitim sistemlerindeki eşitsizlikleri daha da kötüleştirme riski taşır. Bu eşitsizlik, yapay zekânın sosyo-ekonomik

**YAPAY ZEKÂ
UYGULAMALARI, MEVCUT
EĞİTİM SİSTEMLERİNİN
KÖTÜ UYGULAMALARINI
OTOMATİKLEŞTİRMEK
İÇİN KULLANILIRSA ÇOK
ZARARLI OLABİLİR.**

bağlamlarından bağımsız olarak tüm öğrenicilere yalnızca içerik edinimine değil aynı zamanda anlamlı ve zenginleştirici eğitim deneyimleri edinmeye de teşvik ederek fayda sağlamasını garantilemek için eşitlik odaklı politikaların ve küresel girişimlerin önemini vurgular.

Ayrıca, eğitimde yapay zekânın kullanımına yönelik sosyo-psikolojik engelleri değerlendirmek için de fazla araştırmaya ihtiyaç var.

Öğrencilerin ilk etapta yapay zekâ araçlarıyla etkileşime girmek için yeterince motive olmaları gerekir, ancak bunların yalnızca %5'i istatistiksel olarak anlamlı faydalar elde etmek için benzer eğitim etkileşimlerine bireysel olarak yeterli zamanı ayırmayı başarıyor. Ayrıca, öğretmenler genellikle önyargılı ve yapay zekâdan gerçekçi olmayan beklentilere sahip olma eğilimindedir. Birkaç yıl önce yaptığımız bir araştırmada, insanlara yapay zekâ ürünü bir içerik sunduk. Öğretmenler eğitim psikolojisi veya nörobilim alanındaki benzer içerikle karşılaştırdıklarında yapay zekânın ürettiği içeriği daha az inandırıcı ve güvenilir bulduklarını söylemişlerdi. Benzer sonuçlara şimdi de ulaşabiliyoruz. Öğrencilere yapay zekâ tarafından üretilen içerik veya geri bildirim sunulduğunda, nitelik açısından bu ürüne şüpheyle yaklaşıyorlar ve yapay zekâ tarafından üretildiğini biliyorlarsa daha az güveniyorlar. Öğrencileri eğitimde yapay zekâ konusunda nasıl motive edeceğimize ve öğretmenlerin ve öğrencilerin güvenini nasıl kazanacağımıza odaklanan yeni çalışmalar var, ancak son kullanıcıların yapay zekâyâ olan güvenini optimize etmek için bu alanda fazla araştırmaya ihtiyaç var.

Eğitimde yapay zekâ üzerine onlarca yıllık araştırmalardan edinilen derslere dayanarak, yapay zekâ araçlarının -tek başına- eğitimin büyük zorluklarını ele alma olasılığının çok düşük olduğunu iddia ediyorum. Eğitim sistemlerindeki değişimin kademeli olarak gerçekleşmesi muhtemeldir ve bizler, kilit paydaşlar olarak belki de bunu kasıtlı, kanıt dayalı ve insan merkezli bir yöne yönlendirebiliriz.

YAPAY ZEKÂ ARAÇLARININ KONTROL VE KARAR VERME OTORİTESİNİ ÖĞRETMENLERDEN VE ÖĞRENCİLERDEN ALARAK ONLARIN ÖĞRENME SÜRECİNDEKİ ÖZERKLİĞİNE ZARAR VERME İHTİMALİ EN KRİTİK SORUNDUR.

Şimdiye kadar, esas olarak yapay zekânın belirli görevlerin otomasyonu için bir araç olarak kavramsallaştırılmasından bahsettim. Ancak eğitimde yapay zekâ, insanların düşünce temsillerini içselleştirmeleri ve değiştirmeleri için karmaşık öğrenme fenomenlerinin hesaplamalı modelleri olarak da kavramsallaştırılabilir. Bunlar, yüksek insan faaliyeti ve kontrolüne izin veren nispeten düşük otomasyon sistemlerine yol açar. Bu nedenle, öğrenenler öğrenme durumuna dair başarının neye benzediğini kendi zihinsel modeli ve kendileri hakkında sahip oldukları modellerle açıklasa da verileri, hesaplamalı

yaklaşımlarla başarının neye benzediğine dair modellemek ve bu modelleri insanlara geri sunmak ve zihinsel modellerini geliştirmelerini tetiklemek için kullanılabiliriz.

Bu kavramsallaştırma, açık uçlu yapılandırmacı öğrenme etkinliklerinin desteklenmesi için özellikle değerli olabilir. Yapılandırmacı öğrenme ortamlarında, yapay zekâ müdahaleleri genellikle gerçekçi olmayan beklentilerle karşı karşıya kalır, özellikle de insan etkileşimlerinin derinliğini ve karmaşıklığını kopyalamaya gelince. Bu konuşmada daha önce tartışıldığı gibi, insan zekâsı yapay zekâdan temelde farklıdır. İki insan etkileşime girdiğinde, iletişimleri zihin teorilerinde derinden kök salmıştır. Bu nedenle, birinci kişi yanıtını diğer kişinin düşüncelerini, duygularını ve niyetlerini anlayarak oluşturur. Bu arada, ikinci kişi yalnızca birinci kişinin zihinsel modeliyle değil, aynı zamanda ek bir katmanla da yanıt verir: Birinci kişinin onlar hakkında ne düşünebileceğine dair algısı. “Zihin teorisi” tarafından yönlendirilen bu karmaşık etkileşim, insan bağlantılarının altında yatan paylaşılan değerleri, deneyimleri ve kültürel bağlamları yansıtır. Ancak, bir yapay zekâ aracı etkileşime girdiğinde, temelde bu yeteneklerden yoksundur. Yapay zekâ bir zihin teorisine

PROF. DR.

MUTLU ÇUKUROVA

University College London

Prof. Dr. Mutlu Çukurova, University College London'da Öğrenme ve Yapay Zekâ Profesörü olarak görev yapmaktadır. Prof. Çukurova, eğitimde insan-yapay zekâ tamamlayıcılığını araştırmakta ve birçok eğitim sistemi ile geleneksel otomasyon yaklaşımlarının öncelik verdiği rutin bilişsel becerilerin ötesinde, insanları yapay zekâ sistemleriyle dolu bir geleceğe hazırlama gibi önemli bir sosyo-eğitimsel sorunu ele almayı hedeflemektedir.

UCLAIT ekibinin direktörlüğünü yapan Çukurova UCL'de "Yapay Zekânın Eğitimde Tasarımı ve Kullanımı" dersini yürütmekte ayrıca UNESCO, IAEA ve AB dış uzman grupları gibi kurumlarda dış uzman olarak politika yapım faaliyetlerine katkıda bulunmaktadır. Yazar, UNESCO Öğretmenler için Yapay Zekâ Yeterlik Çerçevesi'nin ortak yazarları arasında yer almaktadır. Stanford'un En İyi Bilim İnsanları Listesi'nde %2'lik dilimde yer alan Çukurova; 2020 Uluslararası Eğitimde Yapay Zekâ Konferansı'nın program eş başkanı olmuş, UCL'nin Dönüştürücü Teknolojilerle İlgili Büyük Zorluklar çalışma grubunun bir parçası olarak görev yapmıştır. Ayrıca British Journal of Educational Technology dergisinin baş editörlüğünü ve International Journal of Child-Computer Interaction dergisinin yardımcı editörlüğünü yürütmektedir.

veya insanlarla paylaşılan değer sistemleri kurma yeteneğine sahip değildir. Bunun yerine, yanıtları önceden eğitilmiş dönüştürücülere dayanarak üretilir. Sonuç olarak, etkileşim tamamen farklı bir değer sistemi üzerine kuruludur. Bu farklılık, yapılandırıcı ortamların elde etmeyi amaçladığı zengin, işbirlikçi öğrenme deneyimlerini teşvik etmede yapay zekânın sınırlılıklarını vurgular ve bu tür pedagojik yaklaşımlarda yapay zekânın dikkatli bir şekilde entegre edilmesinin gerekliliğini vurgular.

Yapılandırıcı öğrenme ortamlarında öğretim ve öğrenmeye doğrudan müdahale eden yapay zekâ kullanımı önemli zorlukları beraberinde getirir.

Yapay zekâ araçlarının kontrol ve karar verme otoritesini öğretmenlerden ve öğrencilerden alarak onların öğrenme sürecindeki özerkliğine zarar verme ihtimali en kritik sorundur. Bu açıdan insan faaliyetine yönelik potansiyel bir tehdittir. Ek olarak, yapay zekâ genellikle öğrenme ortamlarında insan etkileşimlerinin karmaşık, dinamik ve ilişkisel doğasını yorumlamakta zorlandığı için sosyal bağlamlarda verdiği bilgilerin doğruluğu haklı olarak sorgulanmaktadır. Bir diğer önemli zorluk ise, yapay zekânın evrensel standartlara meydan okuyan bağlam-öзgü değerler ve hedefler içeren çok yönlü bir sosyal öğrenme durumunda neyin doğası gereği iyi veya kötü olduğuna karar verme kapasitesinden yoksun olduğu normatiflik sorunudur. Bu zorluklar, yapay zekâ sistemlerinin önyargılı eğitim verilerine dayalı olarak eşitsizlikleri sürdürebileceği veya daha da kötüleştirebileceği kayda geçen endişelerle ortaya konmaktadır. Yapay zekânın karar alma süreçlerinde şeffaflığın olmayışı güveni zedelemektedir. Ayrıca, yapay zekâ araçlarının hesap verebilirlik kriterinden uzak oluşu, yapay zekâ odaklı müdahalelerin sonuçlarının sorumlusunun genellikle belirsiz oluşu da büyük bir sorundur. Bu zorlukların ele alınması, etik değerlendirmeleri önceleyen, insan iradesine saygı duyan ve eğitim bağlamlarında açık adalet, şeffaflık ve

hesap verebilirlik ilkeleriyle yönlendirilen yapay zekânın sorumlu bir şekilde entegre edilmesini gerektirir. Bu tür önemli sorular cevaplanmadan önce, belki de yapay zekâ, öğretim ve öğrenmenin tüm yönlerine doğrudan müdahale etmek için kullanılmamalı ve öğrencilerin duygusal, ahlaki ve sosyal gelişimine yönelik müdahaleleri insan öğretmenlere bırakmalıdır.

Öte yandan, yapay zekânın ikinci kavramsallaştırmasını, insanların içselleştirebileceği hesaplamalı modeller olarak ele alırsak; yapay zekâ modelleri karmaşık bir sosyal öğrenme sürecinde tahminlere dayalı olarak geleceğe yönelik eylemlerin tanımlanması gibi "potansiyel olarak imkânsız bir görevi" hedeflemek yerine, öğrenme süreçlerini daha kesin bir şekilde tanımlama fırsatları olarak değerlendirilebilirler. Seymour Papert'in (2005) belirttiği gibi "Bir şey hakkında düşünmeyi düşünmeden, düşünmeyi düşünemezsiniz." Bu anlamda, yapay zekâ modelleri insan öğrenmesi hakkında düşünmek için nesnelere olabirler.

Bu bizi yüksek otomasyon ve yüksek insan faaliyetinin kesiştiği noktaya getiriyor. İnsan bilişinin sınırları, sıkı bir şekilde bir araya gelen insan-yapay zekâ hibrit sistemlerinde yapay zekâ ile genişletiliyor. Bu sınırdan çok fazla bahsetmedim, bunun başlıca nedeni eğitimde yapay zekâ alanında yeterince çalışma olmadığını düşünmemdir. Daha yaygın olarak, herhangi bir iş ya da görevi bizim için tamamlaması için yetkimizi yapay zekâyâ bırakma eğilimindeyiz ve bunun da görev tamamlama performansını iyileştirmesini bekliyoruz. Yapay zekâyâ devrettiğimiz görevleri seçerken dikkatli olmalıyız. Çünkü eğitimin bu tür otomasyona yatkın çok az yönü vardır. Yapay zekâyâ aşırı güven ve bağımlılık uzun vadede kritik yeterliliklerin körelmesine yol açabilir.

Son olarak, sıkı bir şekilde birleştirilmiş insan-yapay zekâ hibrit zekâ sistemlerinde zekâ artırma için insan bilişini genişletmek, yapay zekânın insan zekâsının üstünde sinerjik bir üst yapı olmasını gerektirecektir. Böylece araçla etkileşim arttıkça, modellenen görevdeki insan yeterliliği de artacaktır. Şu anda yapay zekâ sistemleriyle yoğun bir etkileşim içerisindeyiz. Bu etkileşimin topluluklarımızı uzun vadede ne tür bir etkiye maruz bırakacağı konusunda yeterli düzeyde veriye sahip değiliz.

PROF. TAKAHARU TEZUKA

Okul Tasarımında Duvarları Yıkarak

*Bence yaklaşımımızı değiştirmemiz,
bilgiyi bilgeliğe dönüştürmemiz ve
böylece paylaşabilmemiz gerekiyor.
Her şey paylaşmakla ilgili. Bu türden
paylaşım imkân veren eğitim
mekânları bu açıdan gereklidir.*

Öncelikle belirtmeliyim ki, ben bir eğitimci değilim. Bir araştırmacı ve mimar olarak aynı zamanda eğitim binaları tasarlıyorum. Bugün Los Angeles'tayım ve okullardan bahsediyorum. Mimarlık, akademisyenlik ve eğitim konularında oldukça karmaşık bir kariyer geçmişine sahibim. Halen UCLA (University of California, Los Angeles)'da dersler veriyorum. Çalışmalarımın ağırlıklı noktasını "paylaşım okulu" adlı bir fikir etrafında şekillendiriyorum ve bu konuda dersler veriyorum. Bu açıdan bu konu benim için çok önemli.

Geçmişte okullar bilgi verdiğimiz yerlerdi. Ancak bilgi özel bir şeydi; onu inşa etmeniz gerekiyordu. Ancak, bu bilgi topluma hizmet edemezdi. Bence yaklaşımımızı değiştirmemiz, bilgiyi bilgeliğe dönüştürmemiz ve böylece paylaşabilmemiz gerekiyor. Her şey paylaşmakla ilgili. Bu türden paylaşım imkân veren eğitim mekânları bu açıdan gereklidir. Ben de bu konuda yaptıklarımı somut örnekler üzerinden sizinle paylaşmak istiyorum.

İlk olarak benim tasarımı olan Fuji Kindergarten örneğinden yola çıkarak mekân ve eğitim ilişkisine dair fikirlerimi paylaşmak istiyorum. Fuji Kindergarten'a şeklinden dolayı bazıları "donuts" da diyor. Tasarımda doğa ve mekân dengesi ön plandadır. Gördüğünüz gibi, sınıfın içinden bir ağaç çıkıyor ve çocuklar üstünde oynuyorlar.

SINIRI OLMAYAN MEKÂNLAR

Bu okul tasarımı ortaya attığımızda kimse bunun hayata geçirilebileceğine ihtimal vermedi. Yalnızca OECD, projenin eğitimde yeni bir açılım getirdiğinin farkına vardı. Sınıflar arasında duvarlar yoktu, bu yüzden her yaşta insan -genç ve yaşlı- bir arada bulunabiliyordu. Yaptığımız şey sınıf farkı olmadan çocukların bir arada bulunmasını

sağlamaktı. Çocukların etrafta koşuşturduğunu, sınıfın içinde, odalar arasında duvarlar olmadığını görebiliyordunuz. İnsanlar gürültüden endişe ediyorlardı. Fakat, çocuklar, özellikle sekiz yaşından önce arka plan gürültüsünü filtreleme konusunda oldukça başarılıdır. Aslında gelişim açısından sessizlik büyük bir sorundur ve arka plan gürültüsü onların farkında olmadan çok çeşitli etkileşime girmelerini sağlar ve bu açıdan yararlıdır. Bu konu hakkında

Harvard'da bir makale de yayınladım ama şimdi bu konu üzerinde durmayacağım.

Böyle bir projeyi hayata geçirdiğimizde, kötü hava koşullarında çocukların ıslanmasından ve olumsuz etkilenmesinden endişe ediliyordu. Ancak gerçek şu ki, çocuklar "su geçirmezdir". Sıra dışı bir şey yaptığımızın farkındaydık. Bu proje çocukların nasıl bireyler olmasıyla ve beklenen kazanımları edinebilmeleri için nasıl bir sınıf ortamı oluşturmak istediğimizle ilgiliydi. Sınıf orta-

**OKUL TASARIMLARIMDA
MEKÂNIN PAYLAŞIMINA
BÜYÜK ÖNEM
VERİYORUM. MEKÂN
HERKES İÇİNDİR. MEKÂNIN
SINIRLAR OLMADAN
ORTAK KULLANIMI,
ÇOCUKLARIN PAYLAŞMA
VE EMPATİ YETENEĞİNİ
GELİŞTİRİR. ONLARIN
TOPLUMDAKİ DİĞER
BİREYLERE KARŞI DAHA
MERHAMETLİ VE ŞEFKATLİ
OLMALARINI SAĞLAR.**

mını serbestçe oluşturabilmeleri için çocuklara ahşap kutular verdik. Sınıfı ve kutuları paylaşmaları ve kutularla gönüllerince kendi ortamlarını dizayn etmeleri için onlara fırsat sağladık. Bu projede, kendi sınıflarını oluşturmak için öğretmene yardım etmeleri gerekiyordu. Çocuklar edilgen olduğunda ve kendi başlarına bırakıldıklarında çevrelerini düzenlemek için asla harekete geçmezler. Biz bunu yapmalarını sağladık.

Bu okul konseptinde çocuklar hayatın doğal akışı içerisinde doğal ortamdan kopmadan yaşayarak bir şeyler öğreniyorlar. Kimi balık tutmaya çalışan bir maymunu taklit ediyor kimi çimlerde oturuyor.

Okul sürekli gün ışığından yararlanıyor. Çocuklar 9:10 ile 9:30 arasındaki 20 dakika boyunca okul içerisinde hareket ediyorlar. Öğle yemeği saatine kadar yaklaşık sekiz kilometre yol kat ediyorlar. Sınıfların sınırlandırıcı etkisine maruz kalmadan, okulun bütün fiziki alanlarını arkadaşlarıyla paylaşıyorlar. Ortalık yerde onları

engelleyebilecek hiçbir şey yok ve oldukça rahat etkileşim kurabiliyorlar. Son derece özgür bir ortamları var. Bazı profesörler bu alanı ziyaret ettiğinde, “Her biri farklı yönlerde hareket ediyorlar, birbirlerine çarptıklarında ne oluyor?” diye sordular. Okul müdürünün verdiği cevap biraz da mizah içeriyordu: “Henüz kimse ölmedi.”

Okulun sınıf düzeni hakkında da bir şeyler söylemek istiyorum. Bu okulda köşeler, kenarlar yok. Çocuklar etrafta gönüllerince dolaşabiliyorlar. İçerisi ile dışarı arasında bir sınırdan söz etmek mümkün değil. Bu tarz bir tasarımın temelinde yine bahsettiğim konsept var.

ÇOCUKLARA SEÇME ÖZGÜRLÜĞÜ VERMELİYİZ

Okulda öğrencilerin projelerini hayata geçirebilecekleri, özgürce istediklerini yapabilecekleri bir sanat galerisi veya müze de bulunuyor. Müzeyi ben yönetiyorum; müdürü ve başkanımı. Müzede öğrencilerin potansiyel-

lerini açığa çıkarmalarına yardım edecek etkinlikler yapıyoruz. Ama her öğrenci o anda ne istiyorsa onu yapabiliyor. Çocuklarla dua eden bir anne, müzik dersi alan öğrenciler, farklı etkinlikler yapan başka bir grubu aynı anda görebilirsiniz. Burada müzik dinletileri yapıyor bazen dünyaca ünlü bir orkestra olan Tokyo Orkestrası’ndan sanatçıları getiriyoruz. İnsanlar, çocukların klasik müzikten hoşlanmadığını düşünüyor ama bu doğru değil. Çocuklar sadece numaralandırılmış koltuklara oturmaktan nefret ediyorlar. Serbest bırakıldığında bir çocuğun müziği yakaladığını ve enstrümanla bağ kurduğunu görebiliyorsunuz. Asıl mesele çocuklara farklı alternatifler arasında seçim yapabilme özgürlüğü verebilmektir. Onlara emir vermiyoruz; çocuklar hür iradeleriyle yapmak istediklerini seçiyorlar.

DOĞA VE MİMARİ DENGE

Hindistan’da benzer bir konseptte göre inşa edilmiş başka bir okulu örnek göstermek

istiyorum. Bu okul konseptinde de bir tür daha etkileşimli bir eğitim ortamı oluşturmayı çalışmışlar. Okul konsepti doğayı ve genel çevreyi başkalarıyla nasıl paylaşabiliriz, düşüncesinden hareketle tasarlanmış. Yaklaşık 80.000 metrekare büyüklüğünde bir alana kurulu okul kompleksi doğayla iç içe, okul binası ağaçların arasında onlardan ayrı bir yapı izlenimi vermiyor. Doğanın içerisinde onun bir parçası gibi konumlandırılmış. Okulun en ilginç yönlerinden biri, sınıfların kare şeklinde ve bölümler halinde tasarlanmamış olması. Bütün bir okul alanını paylaşabiliyorsunuz. Duvarlar yok ve aynı anda açık alanla bir geçişkenlik söz konusu. Beş sınıf ortak bir alanı paylaşıyor. Canlı bir organizma gibi her şey paylaşmak üzerine kurulu ve bu da etkileşimi artırıyor. Binanın açıkça doğayı kucaklamak için tasarlandığını; nereye giderseniz gidin, okul alanlarının ve sınıfların doğayla iç içe olduğunu ve kampüsün tamamen yeşilliklerle çevrili olduğunu görebiliyorsunuz.

Okulun merkezinde “Ana Gemi / Mother Ship” adı verilen bina yer alıyor. Çevresini kuşatan açık alanlar aracılığıyla fikirleri paylaşmak için kurgulanmış bir yapı özelliği gösteriyor. Sınıflar olduğu gibi net sınırlardan yeşil alanlara açılıyor. Benim de üzerinde çalıştığım okul dizaynlarında olduğu gibi her şey organik bir uyum içerisinde paylaşılıyor.

Dubai’de neredeyse tamamlanmak üzere olan bir başka proje de benzer bir yaklaşımı yansıtıyor. 18 yaşına kadar eğitim verecek olan bu komplekste de sınırlar yok. Dubai’nin ortasında, büyük bir park olan

**PROF.
TAKAHARU TEZUKA**
Tokyo City Üniversitesi

Takaharu Tezuka, 1964 yılında Tokyo, Japonya’da doğdu. 1987’de Musashi Teknoloji Enstitüsünde Mimarlık lisansını, 1990’da ise Pennsylvania Üniversitesi’nde Mimarlık Yüksek Lisansını tamamladı. 1990-1994 yılları arasında Richard Rogers Partnership Ltd.’de çalıştı ve 1994’te Yui Tezuka ile Tezuka Architects’i kurdu. 1996-2008 yılları arasında Musashi Teknoloji Enstitüsü’nde doçent olarak görev yaptı ve 2009’dan beri Tokyo City Üniversitesi’nde profesör olarak çalışmaktadır.

Safari Park’ta hayata geçirilen projede geleneksel mimari öğelerden de yararlandım. Açık alanların büyüklüğü ile dikkat çeken kompleksin ortasında bir de vaha yer alıyor. Ayrıca Tokyo’da bir örneğini yaptığım ve yukarıda bahsettiğim müze/sanat galerisi anlayışını da burada hayata geçirmek istiyorum. Böylece öğrenciler kreatif yönlerini açığa çıkarabilirler. Bu tasarımda önem verdiğim konulardan biri sesi nasıl absorbe edebileceğidir.

Hindistan’da Himalaya dağlarının derinliklerinde hayata geçirilen bir başka önemli projeden de bahsetmek istiyorum. Projenin sahipleri şehirden 500 Km. uzaklıkta bir okul inşa etmek istediler. Söz konusu okul 19 yıldır eğitim veriyor ve öğrencilerin %95’i üniversitelere yerleşiyor. Bu okul Tibet Budizmi felsefesine göre eğitim veren bir okul. Şunyata denilen bir felsefenin takipçileri olarak eğitime yaklaşıyorlar. Okulda paylaşılan şey sadece bilgi değil, bunun ötesinde bilgeliği paylaşmak önemseniyor. Bilgiyi paylaşmak ve bunları sindirmek eğitim sisteminin esası. Dolayısıyla projede, okul dizaynının eğitim felsefesiyle uyumlu olması öncelikli bir konuydu. Bu yüzden yerel malzeme kullanımına ve yerel mimari özellikleri projede yansıtmaya özen gösterdim.

**ŞEFKAT DUYGUSU VE MEKÂNIN
PAYLAŞIMI**

Okul tasarımlarımda mekânın paylaşımına büyük önem veriyorum. Mekân herkes içindir. Mekânın sınırlar olmadan ortak kullanımını, çocukların paylaşma ve empati yeteneğini geliştirir. Onların toplumdaki diğer bireylere karşı daha merhametli ve şefkatli olmalarını sağlar. Sevgi ve şefkat arasında büyük bir fark vardır. Sevgi belirli bir şeydir ve nesnesi bellidir. Şefkat ise daha kapsayıcı bir

Bir mimar olarak, üzerinde çalıştığım şey duvarları olmayan okullar yaratmak. UCLA'da ders veriyorum ve öğrencilerin sınıf tasarlarken masa ve sandalye çizimlerine yer verdiklerini görüyorum. Onlara, "Eğitim ortamında masa ve sandalye istemiyoruz." demek benim için zor.

duygudur ve herkes içindir. Bu kavramların eğitimle ilişkisini şöyle açıklayabilirim: Çocuklar yeterince sosyal bağ kurabilirlerse bu onların sevgi ve şefkat duygularının gelişmesini de sağlayacaktır.

Günümüzde eğitimin en büyük sorunu rekabet odaklı olmasıdır. Özellikle Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri ve bazı gelişmiş ülkelerde bu büyük bir sorun. Herkes üniversiteye gitmek istiyor, kimse tarlalarda çalışmak istemiyor. Ancak bunun gelecekte ne tür toplumsal zararlarının olacağını ülkeler yeni yeni fark etmeye başladılar. Bu yüzden, eğitimi dönüştürmemiz ve bu konuda kafa yormamız gerekiyor. Belki de teste dayalı sistemden kurtulmanın yollarını aramalıyız. Öte yandan yapay zekânın birçok alanda köklü değişiklikler getireceğini bilmemiz gerekiyor. Bilgi artık bilgisayarlar aracılığıyla elde edilebiliyor, bu yüzden hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Büyük bir dönüşümün eşliğindeyiz ve bu yeni dünyada sevgi ve empati daha önemli hale gelecek.

Japon üniversiteleri ve UCLA'ya gelen öğrenciler de rekabete dayalı bir süreçten geçerek buralara geldiler. Önemli bir eşiği atladılar ve kendilerince çok iyi olduklarını düşünüyorlar. Ancak bu öğrencilerin çoğu bazen dünyada neler olup bittiğini dahi bilmiyorlar. Onlarla konuştuğunuzda analiz yeteneğinden mahrum olduklarını anlayabiliyorsunuz. Örneğin, "Bu kahve fincanında ne var?" diye sorduğumda, "Bu bir daire, bu düz bir çizgi, bu bir seramik." gibi yanıtlar veriyorlar. İçinde kahve olduğunu, sıcak bir şey olduğunu" söylemiyorlar. İlginç, değil mi? Benim onlara öğrettiğim ilk şey, gözlem ve ana-

lizini birlikte bizi neticeye ulaştıracaktır. Bütünsel olmamız gerekiyor. Özellikle doktora aşamasında öğrencilere bunu kazandırmaya çalışıyorum. Objektif olmalısınız, bu yüzden kanıt ihtiyacımız var.

BÜTÜNE ULAŞMAK

Yani, konuyu her zaman daraltmaya çalışıyoruz, ancak gerçekten anlamak, daha geniş bir perspektiften olaylara bakabilmek için bazen uzaklaşmak gerekiyor. Bu kapsayıcılıkla ilgili ve bunu bir makaleye çevirmek çok zor. Aslında eskiden nasıl çocuk yetiştirdiğimizi düşünürsek bazı soruların cevabını da bulabiliriz. Harvard'daki bir öğrenci bana, "Çocuklar hakkında nasıl bu kadar çok şey öğrenebiliyorsunuz?" diye sordu. Ben de bir bebek sahibi olduğunda ancak bazı şeyleri anlayabileceğini ve gerçek anlamda çocuklar hakkında bir fikri olabileceğini söyledim.

UCLA, MIT ve Harvard'daki bu zeki öğrenciler gözlem yapmayı ihmal ediyorlar. Karşı karşıya olduğumuz sorun bu. Bu anlı şanlı okullarda bazı profesörlerin bile işe yaramaz insanlar olduğuna tanık oldum.

1980'lerden beri makine diliyle programlar yazıyorum ve analizle ilgileniyordum. Sonrasında mimarlığa daha yakın olduğumu fark ettim. İkisinin arasında bir yerdedim ve bu sürede YZ (Yapay Zekâ) ile EI (Emotional Intelligence/Duygusal Zekâ) arasındaki sınırın çok bulanıklaştığını gördüm. Bu süreç, özellikle üst yüzeydeki korteks olmak üzere, orta beynin çalışma şekline benzer. Doğrusal bilgiyi getirirsiniz ve daha derinlemesine analiz edersiniz.

Değinmek istediğim asıl nokta, YZ, beynin bir parçası haline geldikçe, onu artık insanlardan ayıramayacağımızdır. Peki, ne olacak? Bence cevap vazgeçmek. Vazgeçmenin kötü olduğunu düşünebilirsiniz, ancak aslında iyidir. Vazgeçmek, değişimi kabul ettiğiniz anlamına gelir. Kabul etmezseniz, arkaik kalırsınız. Ancak önemli olan bu değişimi nasıl kabul ettiğinizdir. Geldiğimiz noktada bir sınıf bile ihtiyacınız yok. Çünkü herhangi bir

konuyu yapay zekâ yardımıyla, bilgisayarlar aracılığıyla çalışabiliyorsunuz.

Böyle bir durumu kızım da yaşadı. Ciddi bir öğrenme sorunu vardı. Sonra yapay zekâ ve bilgisayar destekli öğrenme yöntemlerine başvurduk. Altı ay içinde müthiş bir gelişme kaydetti ve zirveye çıktı. Burada yaşadığımız deneyim, kızımın internetten öğrenmeyi bir öğretmenden öğrenmeye kıyasla daha rahat bulmasıydı. Kızım bu süreçte, bir sınıfa hiç ihtiyaç duymadı.

Bir mimar olarak, üzerinde çalıştığım şey duvarları olmayan okullar yaratmak. UCLA'da ders veriyorum ve öğrencilerin sınıf tasarlarken masa ve sandalye çizimlerine yer verdiklerini görüyorum. Onlara, "Eğitim ortamında Masa ve sandalye istemiyoruz" demek benim için zor. Peki, o zaman dersler nasıl işlenecek? Sahada, açık alanda da bu eylemin gerçekleştirilebileceğini söylüyorum. Harvard'a, Harvard Green'e giderseniz, öğrencilerin çimenler üzerinde oturarak kuantum fiziği okuduklarını görebilirsiniz.

Bence yapay zekâ bizi özgürleştirecek, ama yine de çocukların sevgi ve şefkat için bize ihtiyacı var. Hindistan okulunda, programı başlatan rahip, çocuklara günde sekiz kez sarıldığımızda, şefkatlerini [de]aktif etmeye başladıklarını söyledi. Şaşırtıcı bir şekilde, Hindistan'da gençlerin yalnızca %10'u üniversiteye giderken bu çocukların %95'i üniversiteye gidiyor. Bu nasıl olabiliyor? Bölgedeki en iyi öğrencilerin onda dokuzu bu yetimhane. Yani, tüm bunlar birbirine bağlı.

Hindistan farklılıklarla dolu bir ülkedir. Ama bence yapay zekâ geldiğinde, Hindistan'da insanların hayatı değişmeye başladı. En fakir çocuklar bile bir tablet aldı. En fakir çocuk bile bilgiye erişebiliyor ve dünyayla bağlantı kuruyor. Ayrıca, farklılıkları kabul ediyorlar ama aynı zamanda hayatlarını nasıl değiştireceklerini de biliyorlar. Bence bu değişim Hindistan'dan geliyor, Avrupa'dan değil, Amerika Birleşik Devletleri'nden değil. Çünkü Avrupa ve Amerika hala geçen yüzyılın modası geçmiş eğitim kurumlarında ısrar ediyor.

PROF. RICHARD A. FALK

Kararan Göğün Altında Uyumlu Değişim İçin Eğitim

İlk bakışta, yeni bir eğitimin önceliğinin dijital çağa uygun beceri ve anlayışları öğretmek olacağı açıktır ancak toplumun yaklaşan fırtınaya dayanabilmesi için dijital okuryazarlıktan çok daha fazlası gerekir. En çok ihtiyaç duyulan şey, öğrencileri eğitimlerini tamamladıklarında, gelecekle ilgili sosyal angajmanları yoluyla daha iyi bir geleceğe katkıda bulunmaları için donatan öğrenme türleridir.

Zamanın karanlığıyla yüzleşirken, BM Tüzüğü'nde mevcut uluslararası normlar sisteminin yetersizliği ve önde gelen siyasi aktörlerin İsrail'in Gazze'deki soykırımını durdurmak için adım atmayı reddetmesi, hatta bu soykırımın azalmayan bir öfkeyle devam etmesini kolaylaştırmasıyla belirginleşen korkunç gerçekler göz önüne alındığında, umutsuzluğa kapılmak bizim için kolay bir seçenek olurdu. Bu kötülüğe teslim olmamak için direnmeliyiz. Bu küresel geçiş zamanını doğru yönetmek için yöntemler geliştirip bilgece davranabilirsek, harekete geçirilen hümanist potansiyelin gelecek nesillere, insanlığın tamamını içine alan; daha barışçıl, adil ve dayanıklı bir dünya bahşetmemiz mümkün olabilir.

Küresel çapta büyük bir meydan okuma, doğal yaşam alanımızın sürdürülebilirliğine kastediyor. Dünya tarihi boyunca

**SİZİ, DÜNYAMIZIN ŞU
HALİNİN GELECEK
NESİLLERİN REFAHINI,
ETİK VE EKOLOJİK
ZORLUKLARINA
UYUMUNU TEHLİKELİ
BİR ŞEKİLDE
ENGELLEDİĞİNE İKNA
ETMEYE ÇALIŞIYORUM.
ÖĞRENCİLERİMİZ, BU
KAYGILARA DUYARLI,
KENDİLERİNİN FAYDASINA
OLAN BİR HAYATI
YAŞAMAYI ÖĞRENMEYİ
HAK EDİYOR.**

insanlığın karşılaşmadığı kadar büyük, endişe verici bir tehditle karşı karşıyayız. Bu yeni koşullar, ekolojik açıdan dayanıklı ve etik olarak tatmin edici, birlikte yaşamak için yeni düşünce, yeni değerler ve uyarlanabilir vizyonlar gerektirir.

Mevcut eğitim çerçevesini, eşitlikçi bir toplumun değerlerine daha duyarlı, sürdürülebilirlikle ilgili hususların dikkate alındığı, her gencin eğitim almasının mümkün hale geldiği ayarlamalara ihtiyaç duyacak şekilde düzeltilmesi gereken bir çerçeve olarak ele almak da mümkündür. Bu konular üzerinde düşünmek için bu özel fırsattan yararlanarak, zirve temasının, içinde bulunduğumuz tarihsel ana özgü gezegeni tehdit eden tehlikelerle bağlantılı, daha temel zorluklar ortaya koyan sonuçlarını araştırmak niyetindeyim.

Gördüğüm kadarıyla, eğitimin en temel sorumluluğu, öğrencileri yıkıcı bir değişimle, geleneksel bilme, inanma ve hareket etme biçimlerini karşısına alan bir dünyanın derin sorunlarıyla yaşamaya hazırlamaktır.

İlk bakışta, yeni bir eğitimin önceliğinin dijital çağa uygun beceri ve anlayışları öğretmek olacağı açıktır, ancak toplumun yaklaşan fırtınaya dayanabilmesi için dijital okuryazarlıktan çok daha fazlası gerekir. En çok ihtiyaç duyulan şey, öğrencileri eğitimlerini tamamladıklarında, gelecekle ilgili sosyal angajmanları yoluyla daha iyi bir geleceğe olumlu katkıda bulunmaları için onları donatan öğrenme türleridir. Bu, etkileme kapasitelerinin veya değiştirme iradelerinin ötesinde olduğuna inandıkları bir dünyada pasif izleyiciler olmaktan memnun olmamak anlamına gelir. Şimdi geleceğin vatandaşlarının değişime uyum sağlamaları ve kendilerini adanmaları için daha yenilikçi pedagojilerin nasıl geliştirilip uygulanabileceğine dair birkaç fikirden kısaca bahsetmeme izin verin.

KÜRESEL BİR BAĞLAM.

Liseden itibaren bildiğim eğitim, matematik, fen, ekonomi, tarih ve edebiyat gibi ayrı bilgi siloları olan belirli alanlara yoğunlaşır. Bu tarz bir eğitim, öğrencilerin gelecekte iş bulabilmeleri ve hoşgörülü hümanist bir kültüre sahip olabilmeleri için farklı bilgi alanlarında derinleşmelerini sağlar. Genellikle bu alanlar ulusal bir nitelik taşıyor ve belli bir medeniyet perspektifini yansıtır.

Çoğu eğitim sistemi, insan faaliyetinin doğal düzenini, olduğu gibi, çeşitli ulusal toplulukların ve ticari girişimcilerin yararına sömürmek amacıyla kabul eder. Böyle bir yaklaşım, yakın zamana kadar modern dünyaya oldukça iyi hizmet etti. Parçalanmış bir gerçeklik ve bilgi algısı, bütüne dair çok az fikir sahibi olunarak bir parçaya hâkim olunabileceği konusunda bir bakış geliştirdi.

Bu bakış, toplumların, uzak çevresel zararları hesaba katmadan birkaç yüzyıldır bireysel ve kolektif yaşamın gelişmesine

izin veren doğal yaşam alanlarının sürdürülebilirliğinin tehlikede olduğu gerçeğine karşı duyarsızdı. Ayrıca bu, bütünün istikrarı ve hatta sürdürülebilirliği için sorumluluk hissetmeyen egemen devletler biçiminde parçalara bölünmüş küresel gerçekliği yansıtıyordu.

Teknik bilgi alanlarının ötesindeki öğrenme deneyimlerimiz, büyük ölçüde, içinde yaşadığımız egemen devletlere ulusal kimlikler veren farklı etnik kökenlerle birlikte; ülkeye, tarihine, kültürüne, diline olan sevgiyi besler. Gerçekliği parçalamanın bu yollarının ister politik ister toplumsal eğitime dair olsun, yaşama, yapma ve var olma deneyimimize pratikte uyduğunu ve hayatlarımızı şekillendiren ve koşullandıran kuşatmaları yansıttığını düşünüyorum.

**ÇOĞU EĞİTİM SİSTEMİ,
İNSAN FAALİYETİNİN
DOĞAL DÜZENİNİ,
OLDUĞU GİBİ, ÇEŞİTLİ
ULUSAL TOPLULUKLARIN
VE TİCARİ GİRİŞİMCİLERİN
YARARINA SÖMÜRMEK
AMACIYLA KABUL EDER.
BÖYLE BİR YAKLAŞIM,
YAKIN ZAMANA KADAR
MODERN DÜNYAYA
OLDUKÇA İYİ HİZMET
ETTİ. PARÇALANMIŞ BİR
GERÇEKLIK VE BİLGİ
ALGISI, BÜTÜNE DAİR
ÇOK AZ FİKİR SAHİBİ
OLUNARAK BİR PARÇAYA
HÂKİM OLUNABİLECEĞİ
KONUSUNDA BİR BAKIŞ
GELİŞTİRDİ.**

rum. Bu kuşatmalar kim olduğumuzun bir parçasıdır ve reddedilmemeli, aksine geliştirilmeli, birleştirilmeli ve uyarlanmalıdır. Bu, yüksek öğrenimin uzmanlaşmış ve parçalanmış bilgi aktarma rolü hakkındaki geleneksel fikirleri tamamlama ihtiyacını ifade eder. Bu yaklaşım, içinde yaşamaya alıştığımız dünyanın, bütünlük, etkileşim ve karşılıklı bağımlılığın yanı sıra farklılıklar konusunda daha kapsamlı bir farkındalık kazanmasını sağlayacaktır.

Bu, Zirve temasının öngördüğü türden bir gelecek için eğitimin kısmen yeniden düzenlenmesi gerektiği yönünde bir tavsiyedir. Bunun, şimdiki ve gelecek nesiller için daha tatmin edici bir hayat vadettiğine inanıyorum. Umarım aynı zamanda ortaya çıkan gerçeklikler ve zorluklarla uyumlu bir sosyal ve etik bilinç de yaratır. Eğitime yönelik bu uyarlanabilir yaklaşım ne kadar ikna edici görünürse görünsün, mevcut düzenin faydasını gören özel çıkar grupları ve değişime direnen yerleşik inançlar büyük zorluklar çıkaracaktır. Ekonomik elitler, ister karlılık ister ekonomik büyüme üzerindeki kısa vadeli olumsuz etkileri nedeniyle olsun, eşitlikçi ve ekolojik uyarlamalara sıklıkla direnirler. İster laik ister dindar olsun, milliyetçiler ve köktendinciler, bütünü parçaya tercih eden inançları koruma eğilimindedir. Ve bu nedenle, zirve için belirlenen temayı eğitim uyarlaması için kılavuz üretmek üzere bir tema olarak ciddiye alacaksak, sert bir muhalefet ve dirençle karşılaşacağız. Ancak gerçek, er ya da geç toplumsal bilince kendini dayatmanın bir yolunu bulur ve eğitim bunun nedenini açıklamaya yardımcı olur.

Gariptir, belki de zorlu bir gelecekle yüzleşmeyi öğrenmenin en iyi yolu geçmiş düşünmektir. Modernlik öncesi dünyadan, doğayla yaşamının, toplumsal kimliğin ve birlikte yaşamının daha eşitlikçi yollarını öğrenebiliriz. Modernist hukuk, siyaset ve etiğin dinin tiranlığından kurtarılması, milyonlarca insanı yoksulluktan, cehaletten, kısa yaşam beklentilerinden

kurtararak daha tatmin edici hayatlar yaşamalarını sağlayan teknolojik ve maddi ilerlemenin birçok kolaylığını beraberinde getirdi. Modernite, bilim ve bilgiye dayalı yeni bir düzenin ihtiyaçlarını ve inançlarını karşılamak için eğitim alanında uyarlamalara yol açtı. Benzer şekilde, dini rekabetin kısıtlayıcılığı ve medeni yayılcılıkla bağlantıları önce emperyal siyasete ve sömürgecilğe, sonra da milliyetçi özyönetim ve direniş hareketlerine yol açtı. Gerçek şu ki, şu içinde bulunduğumuz durum ve gelecek, hem radikal hem de içerik ve kapsam bakımından özgündür ve tarihin ritmik gelgitlerinin altında yatana ifade eder. Güncel zorluklar, geçmiş tarihsel benzerliklerin hassas tasvirleri ve çağdaş hikâye anlatıcılarının insan ilişkilerinde ve örgütlü toplumun daha geniş dinamiklerinde değişim ile gelenek arasındaki ikilemleri anlatma çabalarıyla yumuşatılırsa daha az tehdit edici hale getirilebilir.

Daha spesifik olarak, bu hiper-modern atmosferde artık şunu sorabiliriz: 'Bu, toplumu nereye götürüyor?' Gerekli değişim ile değişime karşı kişisel çıkarıcı direnç arasındaki gerilimi tasvir eden üç açıklama sunuyorum:

Bütünlük: Ulusal, etnik, dinsel, kültürel, sınıfsal ve cinsel kimliklere ek olarak artık 'bir insan kimliği' veya 'bir tür kimliği' olarak adlandırılabilir şeyi geliştirmeye ihtiyaç duyduğumuz duygusu; ilan edilen şey, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik, okyanus direnci ve küresel güvenlik sözcüğü olduğu karşılıklı bağımlılık koşuludur.

Bu soyut meseleyi kavramanın bir yolu, küresel güvenliğin askeri üstünlüğe güvenmekten, düşman devletler arasındaki en şiddetli çatışmalarda bile bağlı çıkarılara dönüştüğü somut bir örnek seçmektir. II. Dünya Savaşı'nın sonunda Japon şehirlerine atom bombalarının atılması, küresel güvenlik dinamiklerinde bir kırılmanın başlangıcıydı ve farklı tepkilere yol açtı: Nükleer silahsızlanma ve güçlü bir BM;

**EĞİTİM ZİHİNLERİ
ŞEKİLLENDİRİR,
TOPLUMLARI
DÖNÜŞTÜRÜR VE
SÜRDÜRÜLEBİLİR,
ADİL, BARIŞÇIL BİR
GELECEĞE GİDEN
YOLLARI KEŞFETMEYE VE
ARAŞTIRMAYA YARDIMCI
OLUR. EĞİTİMCİLER
OLARAK EĞİTİMİ
ADALET, EŞİTLİK VE
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İÇİN
BİR KATALİZÖR HALİNE
GETİRMEME KENDİMİZİ
ADAMALIMIZ.**

nükleer silahlanma yarışı; Soğuk Savaş "terör dengesi"; caydırıcılık ve Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması, nükleer silahlarla ilgili olarak küresel yönetişimin Büyük Güç yapısına dair iki görüntüsünü oluşturdu - biri, silahlara sahip olmayan devletlerin bu tür silahları geliştirme ve bulundurma hakkından vazgeçecekleri bir anlaşmayı dayattı. Buna karşılık, silahlara sahip olan devletler bunları aşamalı olarak teslim edecek ve ihlalleri tespit etmek için uluslararası denetime açık olup ulusal egemenliğin kısıtlanmasını kabul edeceklerdi. İkinci görüntü, işlevsel hale getirilmiş olan, nükleer olmayan devletlere nükleerin yayılma imkanının reddedilmesini ve nükleer devletlerin silahsızlanmayı kabul etmemesini içeriyordu. Jeopolitikanın önceliğini yansıtan gerçeklik, olumsuz bütünlükle yaşamak anlamına gelir. Ayrıca, hukuka ve ahlaka saygıya dayanan ve nükleer silahları elinde tutmanın, yüzyıllar boyunca inşa edilmiş her şeyi muhtemelen

yok edecek, her an meydana gelebilecek bir nükleer savaş tehdidiyle kalıcı olarak yaşamak anlamına geldiğini kabul eden olumlu bütünlük temelinde bir barış ve güvenlik sistemi kurma fırsatından vazgeçmek anlamına gelir.

Uygarlığı yok etme yeteneğini korumanın altında, nükleer silahlarla yapılacak büyük bir savaşın sadece savaşan devletleri yok etmekle kalmayacağı, aynı zamanda ölümcül etkisini tarafsız devletlere de yayarak tüm gezegendeki modern yaşamı riske atacağı yönündeki bütüncül farkındalık yatıyordu. Bu anlamda olası bir nükleer savaşın olumsuz bütünlüğü, olumlu bütünlük koşullarını oluşturmak için yeterli baskıyı üretemeyen kalıcı bir tehlike olmaya devam ediyor. Ve bu nedenle nükleer silahların gölgesinde yaşamın gerçekleşmeyi bekleyen bir felaket olduğu bilinciyle sonsuza dek yaşamaya mahkumuz. Böyle bir ihtimal, Ukrayna Savaşı'ndaki son tırmanışlarla korkutucu bir şekilde tehdit unsuru olarak kullanıldı. Ukrayna'ya uzun menzilli silahları Rus topraklarının derinliklerine ateşleme izni verilmesi ve Moskova'nın NATO silahları tedarik eden ülkeleri misilleme olarak nükleer silah kullanmakla tehdit etmesi buna örnek verilebilir.

Eğitimciler son 80 yılın bu tanımlayıcı gerçekliğini nasıl ele almalı? Yoksa böyle bir gerçeklik, gençlerin öğrenmesini istediğimiz şeyin dışında mı olmalı? Öğrencileri günümüz insanlık durumunun bu tür korkunç özelliklerinden korumak istiyor muyuz, yoksa bu tür korkunç tehditlerinin üstesinden gelmenin yollarını sunarak bu tehlikeleri açığa çıkarma cesaretine sahip miyiz?

Aynı mantık, zamanımızın ekolojik zorlukları, özellikle de iklim değişikliği için de geçerlidir. Küresel ısınma, gezegen genelinde sosyal refahı, hatta varlığımızı tehlikeye atıyor, ancak olumlu bütünlüğe güçlü bir dönüş ve fedakârlık ve bağlılık gerektiren işbirlikçi bir yaklaşım olmadan bu sorunun çözülmesi imkânsız.

Eşitlik: Ekolojik zorlukların ele alınmasında, küresel ısınmanın başlıca nedeni olan karbon emisyonlarının birikmesinden sorumlu olan büyük ölçüde eşitsiz devletler arasında iş birliğini teşvik etmek gerekir. Nükleer silahlarla ilgili durumun aksine, hükümetler arasında iklim değişikliğine olumlu bir uyumun, yalnızca adalet hâkim olursa ve daha zengin, daha erken sanayileşmiş ülkeler daha fakir olanlara yardım ederse ortaya çıkabilecek benzeri görülmemiş düzeyde bir iş birliği gerektirdiği konusunda bir fikir birliği vardır. Geç gelişenler, endüstriyel kalkınma ve fosil yakıtlara bağımlılık konusunda geç gelişen Küresel Güney'den çok daha az sorumludur. Etkili bir ekolojik uyum politikasında hayati bir eşitlik bileşeninin yaygın bir şekilde kabul edilmesi gerekir, ancak sübvansiyon düzeyinin ve miktarların tahsislerinin nasıl hesaplanacağı konusunda çok az fikir birliği vardır ve sağlanan fonların endüstriyel kalkınmayı hızlandırmak yerine karbon emisyonlarını azaltmak için kullanıldığından emin olmak için farklı düzeylerde denetim gereklidir.

Ekolojik zorluğun bir diğer boyutu, şu anda Brezilya ve diğer yerlerde olduğu gibi özel sektör tarafından tehdit edilen tropikal yağmur ormanlarını korumayı içerir. Bu yağmur ormanları karbonu emen hayati önemde biyolojik çeşitliliğe ev sahipliği yaparlar. Burada uyum sorunu, küresel kamu yararını desteklemek için bölgesel egemenlikten ödün vermeyi içerir. Uygulama eşitliğiyle birlikte bakış açısının bütünlüğünü içerir.

Ötekilik: Sosyal ve politik bilincin her düzeyindeki kimlik politikaları farklılıkları vurgular ve ayrılıkları belirginleştirir. Genellikle başkalarına şüphe, düşmanlık ve rekabet duygusuyla bakar. Dünya meselelerinde sıklıkla, uyumlu kimlikler ötekilikle yüzleşir. Düşmanca ötekiliğin nihai ifadeleri, ister uluslararası olarak karşıt ittifaklar olsun, ister iç mücadeleler veya düşman oluşumlar arasındaki iç çatışmalar olsun, savaş bağlamındadır ve genellikle devleti kontrol eden mevcut elite karşı toplumsal hareketlerin meydan okumaları biçimini alır.

Samuel Huntington Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle sonuçlanan Soğuk Savaş'ın ar-

dından gelen dünyayı barışçıl bir devam filmi olarak görmedi. 'Medeniyetler çatışması' olarak formüle ettiği doktrinle, Batı'nın enerji rezervlerine erişimini ve İsrail'in güvenliğini içeren bir stratejiyle Orta Doğu fay hatları boyunca konumlanan yükselen bir Küresel İslam'a karşı Küresel Batı'yı yerleştirdi. Tarihsel bağlam ayrıca, sömürgeci güç tarafından egemenlik ve yerli halkın boyunduruk altına alınmasını içeren bir ötekilik biçimi olan Avrupa sömürge sisteminin çöküşünü de gösterdi.

Güney Afrika'daki ırkçı Apartheid rejimi, siyah Afrikalı yerli çoğunluğun beyaz yerleşimci azınlık tarafından sömürü amacıyla öteki olarak kodlanması ve bastırılmasının tipik örneğidir. Sömürgeciliğin ve ırkçı ötekiliğin sona erdirilmesi, egemenlik hiyerarşilerinin efendi/köle veya beyaz/siyah şeklinde dikey olarak düzenlenmiş kötüye kullanılan ötekilik biçimlerinden mustarip birçok insanı özgürleştiren arzu edilir bir tarih akışı olarak yaygın olarak kabul edilmiştir.

Bu örüntü, yüzyıllar boyunca yabancı düşmanlığı gibi davranış örüntüleriyle ifade edilen sapkın yaşam tarzlarının düşmanca ötekileştirilmesiyle sergilendiği gibi toplumsal bağlamlarda da belirgindir.

En uç ötekilik biçimi, Nazi Soykırımı'ndan beri 'soykırım' olarak etiketlenen ve yasaklanan, ölüm kampları ve toplu katliamlar içeren, öldürücü etkisini etnik kökenin ötesinde çingenelere ve sol siyasi aktivistlere ve entelektüellere kadar genişleten, ötekinin tamamen insanlıktan çıkarılmasını içerir.

Şu anda İsrail'in Gazze Şeridi'nde yaşayan 2,3 milyon Filistinlinin tamamına karşı soykırım kampanyası yürüttüğü bir zamanda yaşıyoruz. Bu bana W. H. Auden'in bir şiir dizesini hatırlatıyor: "Kötülük yapılanlar, karşılığında kötülük yaparlar." Bu, İsrail liderleri tarafından tam bir insanlıktan çıkarma diliyle ilan edildi ve dijital çağın TV gazeteciliği aracılığıyla gerçek zamanlı olarak dünya halklarının gözlerine ve kulaklarına

saldıran korkunç vahşetlerin günlük gösterisiyle işlevselleştirildi ve buna rağmen farkındalık devam ediyor ve küresel vekil katılımcılarla bölgesel bir savaş tehdidinde bulunacak şekilde Gazze sınırlarının ötesine yayılıyor. BM ve Büyük Güçler bu soykırımı durdurmayı başaramadılar veya zaten bu yönde pek de istekli değillerdi. Amerika Birleşik Devletleri liderliğindeki Batı'nın liberal demokrasileri, utanmazca İsrail üzerinde baskı kurmayı reddettiler ve silah, mali yardım, diplomatik destek ve hatta askeri istihbarat sağlayarak Soykırım Sözleşmesi'nin doğrudan ihlaline ortak oldular. Medeniyet yöneliminin daha geniş ortamında görüldüğü gibi, İsrail destekçisi hükümetlerin hepsi Kuzey Amerika ve Avrupa'nın Küresel Batısı'ndandır ve Filistin direnişine en özverili destek Müslüman nüfusun yoğun olduğu devletlerden ve siyasi hareketlerden gelmektedir. Bu, medeniyet çatışmalarının tarihsel şimdiki zamanın bir parçası olduğunu, Myanmar ve Sudan gibi diğer ortamlarda soykırım örneklerine yol açtığını ve diğerinin insanlıktan çıkarılmasının genellikle toprak ve kaynaklarla ilgili daha maddi hırslarla iç içe geçmiş soykırım politikalarına yol açtığını hatırlatır.

Siz dinleyenler, bütünlük, eşitlik ve farklılık öncüllerine aykırı olan bu psiko-politik ve kurumsal kalıpların eğitimle aydınlanmış bir yaklaşımla ne ilgisi olduğunu merak ediyor olabilirsiniz. Sizi, dünyamızın şu halinin gelecek nesillerin refahını, etik ve ekolojik zorluklarına uyumunu tehlikeli bir şekilde engellediğine ikna etmeye çalışıyorum. Öğrencilerimiz, bu kaygılara duyarlı, kendilerinin faydasına olan bir hayatı yaşamayı öğrenmeyi hak ediyor. Bilgelik aşıl原因 bir halk deyişi vardır: "Bozulmamışsa tamir etme." Ancak küresel güvenlik ve istikrar ve sürdürülebilirlik beklentileriyle ilgili ikincil bir bilgelik daha vardır: "Kötü bir şekilde bozulmuşsa, tamir etmek için mümkün olan her şeyi yap." Çağdaş dünyanın karmaşıklıklarına ve zorluklarına dair sofistike bir görüş varsaymadan sınıflarda üzerinde düşünölmeye değer birçok tamir

**İDEAL OLARAK,
HER DÜZEYDEKİ
EĞİTİM, ÖĞRENCİLERİ
KAMU POLİTİKASINI
ŞEKİLLENDİRMEK İÇİN
ÖRGÜTLENEBİLME
BECERİSİNE SAHİP
KATILIMCILAR OLARAK
AKTİF TOPLUMSAL
ROLLE HAZIRLAMALI
VE GENÇLER
GELECEKLERİNİ TEHDİT
EDEN GELİŞMELER VE
ZORLUKLAR KARŞISINDA
PASİF SEYİRCİLER
OLMAMALIDIR.**

yaklaşımı olduğunu düşünüyorum. Eğitim fırsatının iki çizgisini ele almama izin verin.

Sivil Katılım: Hem hükümetlerin hem de şirketlerin mevcut liderliğinin, bütünlük, eşitlik ve farklılık konularını yaratıcı ve etik açıdan anlamlı yollarla ele almaya istekli olmadığı açıktır. Hükümetler, yönetim performanslarının kısa vadeli sonuçlar açısından yargılandığı ulusal çıkarların peşinde koşmakla meşguldür. En önemlisi, vatandaşların ekonomik ve politik yaşam kalitesinin iyileştiği yönündeki yaygın kabuldür. Bu tür yönetim tarzlarının baskın mantığı, bütünlüğü göz ardı etmek ve eşitliği halkın nasıl gördüğü üzerinden kavramaktır. Kendilerini doğal olarak ötekiden farklı derecelerde uzaklaştırmak, insan olma halinin doğal bir unsuru gibi ele alınır. Kreatif pedagoji, başkalarına karşı daha büyük bir takdiri, dünyada etkili bir şekilde yaşamak ve hareket etmekle bağlantılı olarak öğretecektir.

Bankalar ve finansla yakın teması olan kurumsal bakış açısı, paranın karlı bir şekilde manipüle edilmesi ve GSYİH büyümesinin maksimize edilmesiyle meşguldür. Adil dağıtımla veya sürdürülebilir bir varoluşu mümkün kılmak için tekinsiz bir çerçeveyi düzeltmekle ilgilenmez. Aslında hem kapitalist hem de sosyalist yönelimlerin hâkim ekonomik mantığı, bu modern verimlilik ve büyüme ethosunun ekolojik açıdan zararlarını inkâr ederek kâra ve ekonomik büyümeye müdahaleleri en aza indirmektir. Bu nedenle, modern ekonomik faaliyetin temeli, 'daha fazla ve daha büyük olanın daha iyi olduğu' inancına dayanır.

Eğitim fırsatı, hayırlı siyasi ve ekonomik yaşamın 'küçük güzeldir' görüşlerini sunmaktır. Kazan/kaybet sonucunu varsayan bir dünya görüşü yerine, tüm katılımcılar için kazan/kazan yaklaşımının uygulanabilir olduğu durumlar bulmak faydalı olacaktır. Kazan/kazan sonuçlarını aktaran oyunlar ve hikâyeler tarihten çıkarılabilir. Avrupa Birliği gibi bölgesel topluluklarda veya iş birliğinin ve karşılıklı yararın ödüllerinin kazananlar ve kaybedenler arasındaki tek taraflı sömürü kalıplarının yerini aldığı Çin'in Yol ve Kuşak Projesi'nde öncülük edilen türden bir işbirlikçi görüşe dayalı 'insan güvenliği' ve 'ortak güvenlik' fikirleri bu açıdan önemlidir. Mevcut uluslararası ilişkilerin maliyetli ve tehditkâr militarizminin, barış ve karşılıklı hoşgörü temelinde çok daha az maliyetli bir paradigmayla değiştirilmesi gerekiyor.

Benzer anlatılar, kaba kuvvet yerine hukukun üstünlüğünü desteklemek için geliştirilebilir. Uluslararası olarak, uluslararası hukukun kısıtlamalarına saygının, adalet ve eşitlik talepleriyle ilgili olarak yapıcı kullanımlar için kaynakları serbest bıraktığı ve ekolojik sürdürülebilirliğe daha fazla yatırım yapılmasını kolaylaştırdığı gösterilebilir. Bütünlük değilse bile, bölgesel olarak hareket eden devlet toplulukları, ortak güvenlik ve sürdürülebilirlik sorunlarını

çözebilir ve böylece daha iyi yaşamlar ve daha hayırlı bir yönetim çerçevesi sağlayabilir. ABD'nin dış politikasını uluslararası hukukun kurallarına uygun şekilde düzenlemiş olsaydı çok daha iyi durumda olacağını savundum. Trilyonlarca dolara mal olan, beyhude yasadışı müdahalelerde bulunmak yerine barışçıl politikalar, çok daha etkili ve masrafsız bir şekilde işleyecek ve uluslararası hukukun yönergelerine güvenerek sürdürülebilirlik ve daha iyi bir hayat için daha fazla fon imkânı sağlayacaktı. Çin'in son yarım yüzyıl boyunca fetih veya sömürüye dayanmadan, bazı eksikliklerine rağmen kayda değer yükselişi, son derece başarılı bir alternatif model sunmaktadır. Ayrıca, 21. yüzyılda rasyonel sürdürülebilirliğe giden yolda bu üç işaret levhasıyla ilgili olarak ABD ve Çin'in karşılaştırmalı bir

çalışması da öğretici olacaktır: Bütünlük, eşitlik, ötekilik. Yoksullara, savunmasızlara ve azınlıklara karşı iki farklı yaklaşım biçiminin bir karşılaştırması.

Son birkaç on yılın deneyimine bir göz atmak bu politika reformu çizgisini doğrulayacaktır. Henüz beklenen sonucu vermedi bu çabalar. Çünkü yerleşik düzen, elindeki tüm politika araçları ve beyin yıkama yöntemleriyle direniyor. Çıkar çevreleri, daha yüksek askeri bütçeler için ve kar/büyüme odaklı politikalar adına gece gündüz çalışan hükümet kurumlarının davranışları üzerindeki etkilerini artırıyor. Özellikle de güvenlik tehditlerini, çeşitli ideolojilerin tehlikelerini veya iklim değişikliğini umursamadan karbon yakıtlarının akmasını sağlamaya çalışan enerji devleri ve bu tehlikeleri abartı olarak niteleyen ve çıkarlarını gözetken silah üreticileri bu reformu engellemeye çalışıyorlar.

Eğitim zihinleri şekillendirir, toplumları dönüştürür ve sürdürülebilir, adil, barışçıl bir geleceğe giden yolları keşfetmeye ve araştırmaya yardımcı olur. Eğitimciler olarak eğitimi adalet, eşitlik ve sürdürülebilirlik için bir katalizör haline getirmeye kendimizi adanmışız. Bu süreçte bir bütünlük duygusu inşa etmek ve ötekiliğe karşı düşmanlığın üstesinden gelmek zorundayız.

Vatandaş Katılımı: Becerilerin ötesinde, 21. yüzyıl gerçeklerine uyumlu yaşamayı öğretebilecek aydınlatıcı yaklaşımların geniş bir yelpazesi vardır. Ailenin görüşler ve değerler üzerindeki etkilerinin, öğrencilerin evlerindeki ve mahallelerindeki medya alışkanlıklarının etkisi büyüktür. Bunların yanısıra, ulusal ve küresel boyutta eşitlik ve sürdürülebilirlik konusunda kendi fikirlerini ve anlayışlarını ortaya koymak için yeterli akademik özgürlük sağlandığında, karizmatik eğitimcilerin etkisi daha büyüktür. Devlet propagandasının, okul müfredatlarının ve kütüphanelerin gerici bir şekilde izlenmesinin, eğitim sektörünün kendi ülkelerinizdeki popüler ve kurumsal teşvikle olumlu uyarlanabilir roller

RICHARD A. FALK

Queen Mary Üniversitesi

Richard Falk, Princeton Üniversitesi'nde 40 yıl (1961-2001) aktif öğretim üyeliği yapmış olan, Uluslararası Hukuk alanında Albert G. Milbank Emeritus Profesörü'dür. Şu anda Londra'da Queen Mary Üniversitesi Küresel Hukuk Kürsüsü Başkanı ve Çevresel Adalet ve Suç Merkezi'nin eş direktörüdür. Ayrıca, California Üniversitesi Santa Barbara Kampüsündeki Orfaea Küresel Çalışmalar Merkezinde araştırmacı ve Tellus Enstitüsü'nde üyedir. 2008 ile 2014 yılları arasında, Falk, BM İşgal Altındaki Filistin'deki İnsan Hakları Özel Raportörü olarak görev yapmıştır. Anı kitabı "Public Intellectual: The Life of a Citizen Pilgrim" 2021'de Loyola Marymount Üniversitesi Küresel Politika Enstitüsü tarafından 'yılın en iyi kitabı' ödülüne layık görülmüştür. 2008'den bu yana birkaç kez Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterilmiştir. Şu anda Gaza Tribunal Projesi'nin Başkanlığı'nı yapmaktadır.

oynamasına izin verip vermeyeceğinden emin değilim. Bizler Amerika Birleşik Devletleri'nde, açık fikirliliğe karşı aşırı sağcı cenahtan güçlü bir tepki hissediyoruz.

İdeal olarak, her düzeydeki eğitim, öğrencileri kamu politikasını şekillendirmek için örgütlenebilme becerisine sahip katılımcılar olarak aktif toplumsal rollere hazırlamalı ve gençler geleceklelerini tehdit eden gelişmeler ve zorluklar karşısında pasif seyirciler olmalıdır. Tabandan gelen baskı, siyasi liderlerin ve medyanın, küresel bir yorumlama ve anlama biçimi öngören reform taleplerini dikkate almalarına neden olabilir.

Geçmişte, daha iyi bir gelecek için inanç temelinde arayış içinde olan hacılarından ilhamla, 'vatandaş hacılar' olarak etiketlediğim uyarlanabilir bir vatandaşlık biçimini savunmuştum. Vatandaş hacılar, insani değerlere ve uyarlanabilir zorunluluklara yanıt veren kolektif dönüşümü öngören kişisel bir yolculuğa çıkarlar. Dünyanın dört bir yanındaki eğitim sistemlerine, öğrencilere seçim politikalarının dar kalıplarını aşarak vatandaşlığın temel yükümlülüğü olan aktif yurttaşlık sorumluluğuna ilişkin bilgi ve etik bağlılığı vermek için yararlı beceriler konusunda

uzmanlaşmış eğitimin ötesine geçme misyonu yüklenebilir mi?

Teknolojik İnovasyon: Hem mesleki kariyere hazırlık hem de iyi niyetli vatandaş katılımına yönelik eğitimsel bir perspektiften bakıldığında, öğrencileri ufuktaki teknolojik yeniliklere hazırlamak önemli görünmektedir. Yapay zekânın gelecekteki yaşamın tüm aşamalarında özgürleştirici yollarla ve eğitimciler açısından birçok soruna neden olabilecek kalıpların artan bir etki yaratacağı açıktır. Eğitim sürecinde, yazılı ödevlerin ve testlerin değerini azaltan bilgiye anında

erişimin yönetimi, yapay zekânın hızlı ve sürekli bir iyileştirme yörüngesinde olması nedeniyle daha karmaşık hale gelecek temel sorunları ortaya çıkarır. Robotik, ilerleme ve istihdam seçimleri ve fırsatları açısından da önemlidir. Bu durumda, iş piyasalarını ve değişen toplumsal öncelikleri hesaba katan dersleri ve çalışma programlarını geliştirmeye ihtiyaç vardır.

Eğitimcilerin düşünmesi gereken şey, öğrencilerin doğrudan bu tür dönüştürücü teknolojilerle ilgili bir kariyer aramaya meyilli olmasalar bile dijital okuryazarlık becerisi kazanmalarını sağlayacak derslerin nasıl oluşturulacağıdır. Bu, mevcut toplumsal adalet ve eşitlik fikirlerini zorlayacaktır. Bunun ötesinde, güvenliği tehlikeye atan veya devletler içinde ve arasında siber güvenliği bozmak için kışkırtıcı kapasitelere sahip yenilikçi teknolojinin toplumsal düzenlemesi vardır. Başka bir deyişle, yeni teknolojiler birçok çalışma biçimini geçersiz kılarak toplumsal barışı da tehlikeye atabilir. Aynı zamanda, mevcut güvenlik modellerini zayıflatabilecek, saldırı dronları gibi gizli ve uzaktan kontrol edilebilen silah türlerini tanıtarak uluslararası ilişkilerde hasara neden olabilir. Nükleer silahların aksine, dronların yayılmasını kontrol etmenin bir yolu yoktur.

20 yıldan fazla bir süre önce, Bill Joy adlı bir teknoloji uzmanı "Geleceğin Bize İhtiyacı Var mı?" başlıklı kışkırtıcı bir makale yazdı. Başka bir deyişle, insan yaratıcılığı, öğrenilen becerilerin ve dolayısıyla işlerin çoğunu gereksiz kılarak çatışmaya hizmet eden, kontrol edilemeyen tehlikeler mi yaratıyor? Teknolojilerle aynı hızda ilerlemek için yaratıcı ve etik yeniliklerin aynı derecede yenilikçi olması, beden ve zihin için yeni roller icat edilmesi gerekecek gibi görünüyor.

Politik Gerçekçilik: Yenilikçi eğitimin önündeki engeller arasında, toplumsal seçkinler arasında, uyum sağlayıcı, adil ve sürdürülebilir şimdiki ve gelecekteki yaşam deneyimlerinin ön koşullarına direnç

**İNSANIN KENDİ
ELİYLE GELİŞTİRDİĞİ
TEKNOLOJİLER,
ÖĞRENİLEN BECERİLERİN
VE DOLAYISIYLA İŞLERİN
ÇOĞUNU GEREKSİZ
KILARKEN ÇATIŞMAYA
HİZMET EDEN, KONTROL
EDİLEMİYEN TEHLİKELER
Mİ YARATIYOR?
TEKNOLOJİLERLE AYNI
HIZDA İLERLEMENİN
İÇİN YARATICI VE ETİK
YENİLİKLERİN AYNI
DERECEDE YENİLİKÇİ
OLMASI, BEDEN VE ZİHİN
İÇİN YENİ ROLLER İCAT
EDİLMESİ GEREKECEK GİBİ
GÖRÜNÜYOR.**

gösteren fikir ve değerlerin bilinçsizce kabul görmesi yer almaktadır. Eğitimciler, sürdürülebilirlik için çabalayan farklı halkların barışçıl, adil, dünya çapında bir arada yaşamasına dair hayali vizyonları içeren dersler ve okumalar tasarlayabilir. Dünya Sosyal Forumu'nun ifadesiyle, 'baş-

ka bir dünya mümkün'. Bu çağda eğitimin iddialı hedefi, öğrencilere gerçekçiliğin farklı versiyonlarının, karar alma süreçlerinin tüm düzeylerinde davranışlara rehberlik etmesi gerektiği konusunda güven vermektir. Sadece bu bile 'mümkün' olanı 'ulaşılabilir' hale getirecektir.

Sonuçlar: Vurgulandığı üzere, eğitim çabalarına her yerde, ancak kültürel normlar, siyasi yapılar, ekonomik uygulamalar ve manevi özlemleri içeren çeşitli koşullar altında meydan okunmaktadır. Elbette, ulusal ve medeniyet sınırları içinde ve uygun yanıtların farklı algılandığı bölgesel ve küresel insan faaliyet alanlarında deneyim çeşitliliği bulunmaktadır. Bu durum, İstanbul Eğitim Zirvesi'nin temasıyla uyumlu olmayan, şaşırtıcı çeşitlilikte yanıtlar üretecektir. Umarım bazıları bunu yapar ve diğerlerini de cesaretlendirir.

Aşırı kimlik parçalanmaları, teknolojik yenilik, maddi faydaların ve kariyer fırsatlarının adaletsiz dağılımı, sürdürülemez ekonomik kalkınma kalıpları, güncel olmayan politik inançlar ve uygulamalarla ilişkili mevcut ve gelecekteki endişeler, eğitimin misyonlarına meydan okuyor. Bu atmosfer eğitimi yeniden yorumlamayı, diyalog ve tecrübe paylaşımını zorunlu kılıyor. Daha fazla öğrenci insanlığın karşı karşıya olduğu acil durumlara odaklanırsa geleceğe yönelik hayırlı yolların izlenmesi mümkün hale gelecektir. Öğrenme deneyimi silolarının yerini kültürlerarası diyaloglar almalı. Öğrenciler ile öğretim görevlileri için değişim fırsatları artırılmalı ki dünya ve sorunları ana vatandan uzakta da deneyimlenebilsin.

Sık sık olduğu gibi, büyük adamların ve kadınların içgörülere, bu mayalanma saatinde eğitimci olmayı seçen bizler için verimli kaynaklardır. Çalkantılı zamanlara rağmen Gandhi tüm insanlık için bir rehber olmaya devam ediyor. Bir keresinde şöyle demişti:

"Sonsuza kadar yaşayacakmış gibi öğren; yarın ölecekmiş gibi yaşa."

Hasan Aycın:

BEN KENDİ HAKİKATİMİN PEŞİNDEYİM

Hasan Aycın, geçmişi ve içinde bulunduğumuz anı kuşatan bir derinliği, çizgisiyle somutlaştıran bir sanatçı.

Onun, hayatın anlamı ve var olmaya dair düşünceleri ve sanat anlayışı öteden beri hep ilgimizi çekmiştir.

Uzunca bir süredir kendisiyle bir söyleşi yapmak arzusundaydık.

Balıkesir'in Altıeylül ilçesinde mütevazı bir köy evinde bizi ağırlayan Hasan Aycın'la hayat, insan, varlık gayesi ve sanat hakkında bazı konuları yeniden düşünmemizi sağlayan, bize yeni ufuklar açan bir sohbet gerçekleştirdik.

Bekir Bilgili

Siz çizgileriyle, eserleriyle birçok insana ilham vermiş değerli bir sanatçımızsınız. Söyleşimize sanat hakkında düşüncelerinizi sorarak başlamak uygun olur diye düşünüyorum. Sizce sanat nedir? Sanatın bir gayesi olmalı mıdır? Eğer varsa size göre nedir bu gaye?

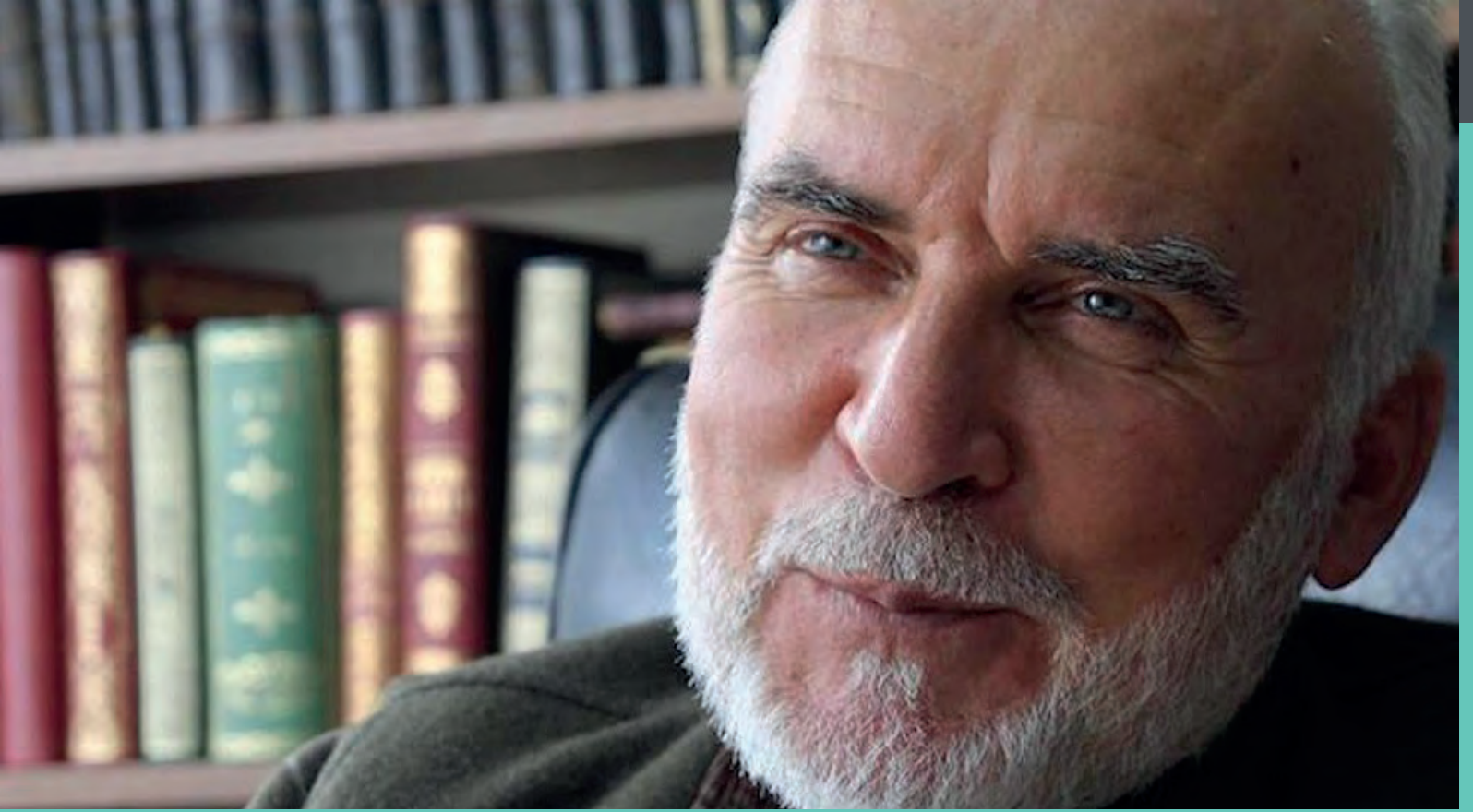
Sanat insanın kendi varoluşu ile ilgili arayışına verdiği bir cevaptır. Ben kimim, burası neresi, hangi zamanda yaşıyorum? İçinde bulunduğum hâl ya da yaşadıklarım ne anlama geliyor, neye tekabül ediyor? Bütün bunlar, bu olanlar ne için? Bu sorulara bir cevap arayışıdır sanat.

Benim eserlerime aşına olanlar bilirler. Eserlerimde çok yalın bir üslup kullandım. Çok yalın ve sade simge

ve sembollerden yararlanırım. Genelde de doğadan hareketle bu sembolleri meydana getiririm. Toprak, kuş, yaprak, su gibi öğeler sıklıkla bu sembolik anlatıma kaynaklık eder. Soyut anlamları somutlaştırmakta bu öğelere sıklıkla başvururum.

Neden bu somutlaştırmalara başvuruyorsunuz? Ne anlatmak istiyorsunuz?

Ben kendi hakikatimin peşindeyim. Bütün bu herçümerç, bütün bu varoluş hikâyesinde benim ne işim var? Bana bir irade, yetenek ve derman verilmişse, neden verilmiş? Ben bunların hiçbirini tıpkı diğer insanlar gibi sipariş etmedim. Ben bütün insanlığı kendi hikâyem-

den bilirim. Öyledir de... Olup biten, olmuş bitmiş ve olacak olan ne ise, ben bunun derdinde, bunu anlama çabasında olmayacaksam neyin peşinde koşacağım? Tasavvuf büyüklerinden biri, “Allah’ın yanında nasıl bir yerin olacağını merak ediyorsan sen bugün ona nasıl muamele ediyorsun ona bak!” diyor. Yani yaptığım işlerin neticesini göreceğim. Bunun için istikametinin doğru; hâlinizin, kalınınız ve fiilinizin bir istikamet üzere birbiriyle mutabık olması lazım. Mekteplerde, formal eğitim süreçlerinde size bu öz bilgi verilmez. Ama bizim içimizde bu öz var. Bu bizim çıkış noktamızdır. Hiçbirimiz ısmarlama bir dünyada, coğrafyada, ailede veya toplumsal düzende dünyaya gelmedik. Yok iken irademiz var mı ki bir istekte bulunabilelim, arzumuz doğrultusunda bir hayatı sipariş edebilelim?

Buradaysam, öncelikle kendimin ve kendi sınırlarımın farkına varmalı, kendimi keşfetmeliyim. Ayna bana beni yansıttığı için değerlidir. Eğer aynada kendimi değil de bir başkasını görüyorsam muhal bir durumdan söz ediyorum demektir. Biz sınırlarımızla kaimiz ve kendimizi de öyle biliriz. Bizi bilenler de kendi sınırlarımızla bilirler. Zaman, mekân ve beden sınırları içerisinde kendimizi bulup bir çaba ve hakikat arayışından söz edebiliriz. Sanat dediğimiz de bir eylem ve dışavurumdur netice itibarıyla. İçinizde ne varsa dışını-

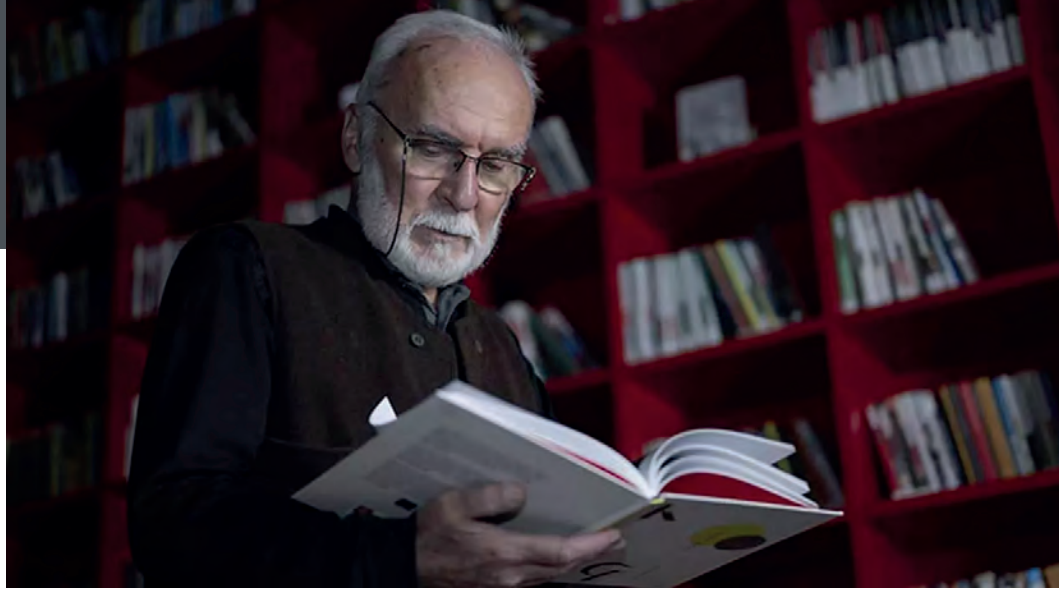
za yansıyan da odur. Küp içindekini sızdırır. Peki bizim içimizde ne var? Yaşadığımız zaman ve geçmiş zamanların terekesidir bizim içimizde olan. Olup bitenlerdir. Bunlar sizin havuzunuzda yeniden mayalanır. Tüm bunların dışavurumu da sanat eserleriyle somutlaşır.

Kendi varoluşunun anlamı üzerine düşünmek ve bahsettiğiniz anlam arayışı sanki günümüz dünyasında ve eğitim sistemlerinde görmezden geliniyor. İnsanın kendi anlam arayışına yönelik bir merak bu arayışı yönlendirecek kabiliyet nasıl ortaya çıkaca? Kişisel tecrübelerinize de dayanarak bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

Bir televizyon röportajında sunucu; “Neyin hakikatini arıyorsunuz?” diye bir soru sormuştu. Bu soruya öncelikle, “İnsanın kendi hakikatini!” diye cevap verebilirim. Bununla bugün kavradığım şeyi kastediyorum. Bugün neyi kavırıyorsam bu doğrultuda bir hakikat tanımı yapabilirim. On yıl sonra bu soruya vereceğim cevap belki farklı olacaktır. Yani durağan bir hakikat algısından söz etmiyorum. Ama bugün için ulaştığım hakikatini ifade etmek zorundayım. Belli bir tecrübeden sonra bu durum gerçekleşir. Ben yazar veya karikatürist olarak doğmadım. Kimse de böyle doğmadı. Bu iddiada bulunan biri, ironi yapıyordu.

Hayatımda öyle kırılma anları var ki, bu kırılmalardır beni şu an olduğum kişi yapan. İlkokulu doğru dürüst okuma yazma öğrenmeden tamamlamışım. Yazıyı öğrenmeden çizmeye başlamışım. Dokunduğum ilk kâğıdı hala hatırlarım. Babam dağıttığı sütün hesabını tuttuğu defterden bir yaprak koparıp bana vermişti. Hayatımda bana ait diyebileceğim ilk kâğıt odur. Kâğıt benim çocukluğumda kolay bulunan bir şey değildi. Elektriğin, sobanın olmadığı, sade bir hayatın sürdürüldüğü o köy evinde rahmetli annem ve babamla ocak başında oturup konuşulanları dinlerdim. Babam oyalanayım diye elime de bir kalem vermişti. Beş yaşındaydım ve ilk defa elime kâğıt kalem alıyorum. Bir yarım insan figürü çizdim. Babam yaptığım figüre bakıp sevincini ifade etti. “Ben bile böyle güzel çizmem.” dedi. Fakat annem endişelendi. Babamın tavrında bir teşvik, annemin tavrında ise bir uyarı vardı. Annem, “Oğlum ahirette şu yaptığına can ver denildiğinde ne yapacaksın?” diye sordu.

Bu dersi bana hangi akademi verebilir? Önce anne şefkati taşınması lazım bu hocaların. Hiç resim hocam olmadı. İmam hatip okulunda okurken de orta kısımda resim dersi olmasına rağmen resim öğretmenini yoktu. Resimle ilgilenen insanların olduğu bir çevrem de yoktu. Üniversite eğitimim de bu alanla ilgili değildi. Beşiktaş Fındıklı’daki güzel sanatlar akademisine girmek istedim ama imam Hatip mezunu olduğum için almadılar. Geriye dönüp baktığımda bazen şunu düşünüyorum. Belki üniversite eğitimimi sanatımla ilgili bir alanda alsam, belli kalıplara göre hareket etmem istenecek, kurallar dayatılacaktı bana. Ben de kendimi belki o kalıplara uydurmak isteyecektim. Çünkü akademinin doğası budur. Piyasada, daha öğrencilik yıllarımda çizmeye başlamak benim sanatımı da şekillendirdi. İlk çizimlerim Yenidevir gazetesinde yayınlanmaya başladıktan birkaç ay sonra İsmet Özel beni bir konuda uyardı. İsmet Özel’le de sayfa arkadaşınız bu arada. İsmet Abi, “İmgesel çiziyordun, artık simgesel çizmeye başladın. Çizgilerinle zihnimizde yeni

**BEN KENDİ
HAKİKATİMİN
PEŞİNDEYİM. BÜTÜN
BU HERCÜMERÇ,
BÜTÜN BU VAROLUŞ
HİKÂYESİNDE BENİM
NE İŞİM VAR? BANA BİR
İRÂDE, YETENEK VE
DERMAN VERİLMİŞSE,
NEDEN VERİLMİŞ? BEN
BUNLARIN HİÇBİRİNİ
TIPKI DİĞER İNSANLAR
GİBİ SİPARİŞ ETMEDİM.
BEN BÜTÜN İNSANLIĞI
KENDİ HİKÂYEMDEN
BİLİRİM.**

ufuklar açılıyordu, şimdi bundan mahrum kaldık. Bana kalırsa gazetede boşluk olmasın endişesiyle acele ediyorsun. Bırak gazeteyi patron düşünsün, sen kendi çizgini çiz.” dedi. Çizgi hayatımın başlarında İsmet Abi’yle bu karşılaşmayı yaşamayı muhtemelen benim sanatım bu günlere gelmez, gündemin peşinde savrulur gider ve bir yerlerde tikanırdı. Onlarca çizer vardı benimle aynı dönemde. Bu günlere gelemediler.

Eğer siz ele aldığınız meseleye kuşak çatışması veya dönemsel şartları dikkate alarak bakıyorsanız, bu çatışmalar veya şartlar zamanın dışına düştüğünde sizin eserlerinizin de bir değeri kalmaz. Benzer şekilde sınıf çatışmalarını dikkate alan bir sanat anlayışınız varsa sınıf çatışmaları anlamını yitirdiğinde yine benzer bir sonuçla karşılaşsınız. Zamanla kayıtlı olmayan bir müşkülün, bir meselenin peşindeyseniz, belki hakikatten kastım da odur, sizin zamanınız geçmez. Bu yaklaşım aynı zamanda sizi disipline eder ve hizaya sokar. Artık savruk olamaz, lüzumsuz ayrıntılardan kaçınır, vermek istediğiniz mesajı odaklanırsınız. Benim çizgilerim yalındır. Mümkünse, cinsiyetten rütbeden arınmış yalın insan figürleri görürsünüz. Dolayısıyla herkes benim çizgilerimdeki karakterlerle özdeşlik kurabilir. Bu şekilde aracı ve tercüme ihtiyacı olmadan bütün insanlığa evrensel bir dille ulaşabiliyorum.

Evrensellik iddiasındaki eserler bu yalınlığa sahip olmalı değil mi?

Bu konuda başka sanatlardan da misaller verilebilir. Sahne sanatlarından yola çıkacak olursak, örneğin bir tiyatro oyununda aktörlerden biri bir el hareketi yapıyorsa, bu hare-

ketin oyunun bütününde bir karşılığı olmalıdır. Görsel bir sanat olan karikatürde de aynı durum geçerlidir. Lüzumsuz bir ayrıntı odağın dağılmasına neden olur. Karşılığı olmayan her detay çizginin gücünü zayıflatır.

Sürelî yayınlar çizirin tezgahıdır. Okuyucu dergi veya gazeteyi eline aldığı anda sizi orada bulabilmelidir. Siz her sayıda orada olmak, tıpkı bir tiyatro sanatçısı gibi oyun sahneldiği sürece sahnedeki yerinizi almak durumundasınız. İnsanlar sizi eserleriniz vasıtasıyla takip ederler, yoksa sizi aramak zorunda değildir.

Bu noktada sürelî yayımların gündemini takip etmek önemli hâl gelmiyor mu?

Ancak yine dediğim kriterler göz önüne alınmalıdır. Elbette sürelî yayınların bir gündemi olabilir, siz de bu gündemi yakalayan eserler çizmelisiniz ki, insanlar zamanı veya dünya gündemini meşgul eden meseleler hakkında sizin eserlerinizden ilhamla farklı bir açılım geliştirebilsinler.

Sohbetimizin başında annenizin size yaptığı uyarıya tekrar dönmek istiyorum. “Mahşer gününde senden yaptığın resme can vermen istenirse ne yapacaksın?” Bu uyarının insanları sanattan, resimden uzaklaştırmak gibi olumsuz neticeleri de olabilir. Sizin sanat merakınızın gelişmesi sürecinde bu telkin kaygı veren bir etki oluşturmadı mı?

Tam tersine beni yüreklendiren bir uyarıydı bu ve sanata yön veren bir anlayış geliştir-meme yol açtı.

Nasıl bir yorumla aştınız bu uyarının ağırlığını?

Aşmadım. Bilakis bu uyarının daima gündemde kalması gerektiğini düşünüyorum. Sanat hayatımda beni koruyan bir etkisi olmuştur bu sözün. Sorumluluk bilinciyle hareket etmemi, her eserimi bir sorumluluk bilinciyle çizmemi sağlamıştır.

Başka bir boyuta taşımak istiyorum meseleyi. Geçmiş neden vardır? Bu soruya tek bir kelimeyle cevap vermem gerekirse şöyle

derim: Çünkü, geçmemiştir. Geçmişte olup bitenlerden biz haberdar isek, bize ışık tutuyorsa geçmiş geçmemiştir. Bu geçmişin ışığıyla bugün ben ne yapıyorum? Mesele budur. O yüzden geçmiş ve geçmişte oluşan insanlık birikimi benim için önemlidir. Geçmişten günümüze aktarılan haberler arasında acabasız, yalanlanamayan hakikatler vardır. Bu tespitim turnak çerisinde “inanırlar” içindir. Bu haberler arasında Allah’ın Kur’an’da zikrettiği, insana dair haberler ve peygamberlerin hikâyeleri vardır. O hikâyeler Kur’an’da neden anlatılır? Sekiz milyar insanın hepsi bu hikâyelerden haberdar değil. Ben haberdar olmuşsam bunun anlamı nedir? Örneğin Hz. Musa bir dağın tepesinde, karanlığın içerisinde müthiş bir tecrübe yaşıyor. Şu soruyu kendimize soralım: Bir dağın tepesinde zifiri karanlığın içinde “Ben Allah’ım!” diye bir ses duyup da arkasına bakmadan kaçmayacak kaç kişi vardır? Hz. Musa sestem korkup kaçmıyor. Asasını yere atmasını istediğinde ses, asasını atıyor Musa, ama asanın dönüştüğü şeyden korkuyor. Elindeki sopadan kaçıyor. Elini koynuna sokup çıkarmasını söylüyor ses, bu sefer elinden korkuyor. Allah orada ona Allahlık taslayan, yeryüzünün o zamanki en güçlü figürü olan Firavun’a gidip tebliğ etme vazifesini veriyor.

Allah Musa’yı Firavun’a gönderirken şöyle diyor: “Elindekiden başka sana bir şey yok, ne varsa elinde olandır. Kendi elinden başka el de yok sana.” Hz. Musa konuşma becerisi eksik bir peygamber. Burada tebliğ dili olarak elle yapılan bir vurgu var. Burada benim anladığım mesaj, en fasih dilin sanatın dili olduğudur. Buna sahip olmak ve sanat alanında ilerlemek durumundasınız. Elinizden başka imkân aramayın derken Allah, kendi elinizde olanın kıymetini bilin diyor.

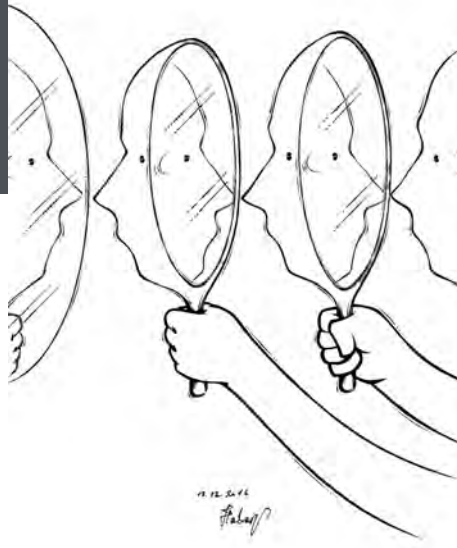
Şimdi şöyle bir soru geliyor aklıma. Bu soruyu dünyadaki bütün sanatçılara soruyorum. Elinde olandan elinden çıkandan korkan var mı? Neden korkmuyoruz? Eğer bu korku varsa yanlış yapmazsınız.

Yani annenizin uyarısı sizde bu yönde bir duyarlılık geliştirdi ve sanatınızı icra ederken bu farkındalık içerisinde bulunmanıza yardım etti.

Elbette...

Anladığım kadarıyla zaten doğuştan gelen bir yatınlık ve süreç içerisinde bu yönünü-nüzü keşfetmenize vesile olan karşılaşmalar yaşamışsınız. Sizi bu konuda yönlendiren insanlar olmadı mı?

Yönlendirme meselesine ben başka türlü inanıyorum. Yönlendirme anne karnında başlar. Bulduğunuz aile ortamında da bazı şeyler görürsünüz. Dedem mesela medrese tahsili görmüş ilim irfan sahibi bir adamdı. Hayatı mücadeleyle geçmiş. 92 yaşında vefat ettiği güne kadar hala bir şeyler öğrenme ve öğretme telaşında bir insandı. Balkan savaşlarından kurtuluş savaşına kadar birçok savaşın içinde yer almış. Bir meslekle onu tanımlayamıyorum. İmamlık da yapmış, çiftçilik de. Hayatı meslek zaten. Benim ilk hocam da dedemdir aslında. Çocuklarına, kendilerine kadar gelen kadim insanlık tecrübesini aktaramamış son kuşak onlar. Babamlar cumhuriyetin ilk kuşağı, bu neslin çoğu ilkököl eğitimi bile almamış. Doğru dürüst mektep yok zaten.

Bir gün Çağaloğlu'nda bir belgesel için benimle röportaja geldiler. Kendi branşlarında çalışmayan meşhur insanlarla röportajlar yapıyorlarmış. Mülakatı yapan kişi bana, iktisat okuduğum halde neden grafikerlik ve çizerlik yaptığımı sordur. İzah ediyorum ama sürekli konuyu bir yerlere çekmeye çalışıyor. En sonunda “Devlet size bu kadar yatırım yapmış, okumuşsunuz, iktisat okuyup grafikerlik yapmak doğru mu değil mi?” diye sordu.

“Bak kardeşim” dedim, “benim hayatımda iktisattan sonra grafikerlik yanıştı, benim hayatımda iktisat da yanıştı. Çünkü ben güzel sanatlara gitmek istiyordum, İmam hatip mezunu olduğum için almadılar.

Benim babam 1965 sonlarında Almanya'ya gitti. Atadan dededen kalan, dökülen evlerimizi elden geçirdi ayağa kaldırdı. Bunları yaparken 5000 TL borçlandı. Bu borcu ödemek için bir çıkar yol bulamayınca Almanya'ya gitti. Ben beşinci sınıftaydım. Şubat tatiliydi. Babam, “Oğlum ben gidiyorum sen de okulunu bitireceksin. Ben 5000 TL için gurbete gidiyorum, sen ne yap et en azından bir orta mektep bitir, devlet kapısında hiç değilse kâtip filan olursun. Yoksa benden sana kazma kürekten başka bir şey kalmayacak.” dedi. Babamın çok ağırına gitmişti, gurbete çalışmaya gitmek. Giderken de İmam Hatibe gitmem doğrultusunda tembihte bulundu. Okul hayatım boyunca başarılı bir öğrenci olmadım. Yedi yıllık İmam Hatibi sekiz yılda bitirdim. Hep bütünlemelerle geçtim. Dört yıllık Bursa Ticari İlimler Akademisini de altı yılda zar zor bitirdim. Tembel olduğumu kabul etmiyorum sadece başka meraklarım vardı.

Bu çizimler bir yerlerde yayımlanıyor muydu?

Ticari ilimlerde okurken Yenidevir Gazetesi'ne çizimlerimi göndermeye başladım. İlk çizimim 3 Şubat 1978'de yayımlandı. Arkasından Maver'a başta olmak üzere birçok dergide çizimlerim yayınlanmaya başladı.

SANAT DEDİĞİMİZ DE BİR EYLEM VE DİŞAVURUMDUR NETİCE İTİBARIYLA. İÇİNİZDE NE VARSA DİŞİNİZE YANSIYAN DA ODUR. KÜP, İÇİNDEKİNİ SIZDIRIR. PEKİ BİZİM İÇİMİZDE NE VAR? YAŞADIĞIMIZ ZAMAN VE GEÇMİŞ ZAMANLARIN TEREKESİDİR BİZİM İÇİMİZDE OLAN. OLUP BİTENLERDİR. BUNLAR SİZİN HAVUZUNUZDA YENİDEN MAYALANIR. TÜM BUNLARIN DİŞAVURUMU DA SANAT ESERLERİYLE SOMUTLAŞIR.

O hâlde formal eğitimin dışında farklı arayışları olan bir öğrenci olduğunuzu söyleyebiliriz sanırım?

Eleştirel bir zaviyeden her şey benim dikkatimi çekiyordu. Artık hayatımıza bir istikamet vermek zorundasınız. Hele ki layüs'el sayılan sanat alanında var olmak istiyorsanız bu istikametinizi nasıl belirleyeceksiniz? Benim için Yenidevir gibi bir gazetede başlamak bu açıdan yararlı oldu. Yenidevir o yıllarda entelektüel ağırlığı olan bir gazeteydi. Aslında gazete formatında bir dergi olduğunu söylemek abartılı olmaz. Edebiyat, kültür ve sanat ağırlıklı dergilerde bu-

lunma fırsatım oldu. Yazar, çizer, şair arkadaşlarım ve büyüklerimle aynı ortamlarda bulunmak benim sanatımın istikamet üzere devam etmesine yardımcı oldu. Onların teşvikleri beni yüreklendirdi. Maver'a'da yayınlanan bir çizim dolayısıyla Cahit Zarfıoğlu arayıp tebrik etmişti mesela. Hatta müşterek bir kitap çalışması teklifinde bulunmuştu. Hikâyeleri o yazacak ben de çizimlerimle destek verecektim.

İçinde bulunduğu çevre insanın hayatında belirleyicidir. Benim kuşağım bugün hakkını teslim etmekte bile zorlandığımız Necip Fazıl'dan tevarüs ettiği fikirlerle bir istikamet tutturmuştur. Sezai Bey bize bambaşka bir ufuk verdi. Vahiy Medeniyetinden bahsetti. Anlam dünyamızı zenginleştiren önemli şahsiyetlerin başında gelen Sezai Karakoç olmasaydı bu derinliği yakalayabilir miydik? İnsanlığın cennetle başlayan kadim hikâyesine çaktı dikkatlerimizi. Bu nazarla baktığımızda sonra çıkan “izm”ler gözünüzde küçülüyor. Fakat derin okumalar yapmak zorundasınız.

Günümüze geldiğimizde geçmişin tabularından daha büyük tabular olduğunu söyleyebilirim. Bugün icat edilen tabular geçmişin tabularına rahmet okutur. Bazı konularda ağzınızı açamazsınız. Etrafımız kerameti kendinden menkul kutsallarla, dokunulmaz alanlarla çevrili. Oysa dünyanın neresinde olursa olsun insan kendiyile baş başa kaldığında varlığına ilişkin deli sorular onu yakalar. İnsanların cesaretle bu soruların peşine düşüp düşmemesi kendi bileceği bir şey.

Bu deli soruların kaynağı nedir?

Eğer bulduğunuzla yetinmeniz size telkin ediliyorsa, cevapları bulamadığınızda ne yapacaksınız? Peki ya bütün cevaplar yetersizse!.. Zaten yaşıyorsanız yetersiz olmak zorunda, aramanız lazım. Güvenilir limanlara ihtiyaç duyar insan. Sonuç itibarıyla varsınız ve sizin hiçbir dahliniz yok varoluşunuza. Buradasınız, olup biteni anlamak zorundasınız. Kendinizi anlamazsanız da hiçbir şeyi anlamanız mümkün olmaz.

hepimiz aynı hakikate muhatabızdır. Çok basit bir olayı son derece karmaşık süslü bir tarzda ifade edebilirsiniz. Bunun adı olsa olsa hünerdir. Bana kalırsa bu sanat değildir. Sanattaki hüner ise çok çetrefilli bir meseleyi basit bir dille anlatmaktır. Yunus o yüzden büyüktür. Benim çizgilerim de gücünü yalnlığımdan alır.

Peygamberin “Allah’ım bana eşyanın hakikatini öğret.” diye bir duası vardır. Eşyanın hakikati nedir? Biz şeyleri isimlendirerek anlam dünyamıza katıyoruz. İnsan eşyaya isim verebilme yeteneğine sahipse eylemleriyle, duruşuyla, yükümlülükleriyle diğer varlıklardan farklıysa ve farklı bir konumdaysa bunun üzerine düşünmek gerekmez mi? Özellikle sanatçıların, insanın diğer varlıklardan farklı olan bu yönü üzerine düşünmeleri gerekmez mi?

Allah; Âdem’e, meleklerle ve diğer varlıklara öğretmediklerini öğretmiştir. Ayriyeten Âdem’e eşyayı tanımlama ve isimlendirme kudreti vermiştir. Bu yeti Âdem’e verilmeseydi, yeryüzünde ilimden, bilimden söz edilemez, eşyanın hakikatine vukufiyet çabası da olamazdı.

Ayetler, kevni ve tenzili (indirilen) ayetler olarak ikiye ayrılır. Kevni ayetler İsmet Özel’in “Kainat Mektubu” dediği, bütün varlığı işaret eden ayetlerdir. Vahiy yoluyla insanlığa indirilen tenzili ayetler işte bu kevni ayetlerin anlaşılması için kılavuz ayetlerdir. Vahiysiz mevcudat ve olup biten hakkında doğru bir anlayışa ulaşamayız. Mükevvenatı kendi hakikati ile anlamak vahyin ışığında gerçekleşir.

Bütün çalışmalarımın, romanlarımın ve albümlerimin ilk sayfası besmeleyle başlar. Bu bir meydan okuma filan değil bir yükümlülüktür. Yükümlülüklerimizin bizi ezdiği zamanlarda yaşıyoruz. Bu yükümlülüğün ağırlığını bir tek ben bilirim. Bu sanatla ilgilenip de bu yükü hafifletecek biri varsa gelsin benim içimi rahatlatınsın.

Kendinizi, içerisinde bulunduğunuz ve parçası olduğunuz evreni nasıl anlayacaksınız? Şeyh Galip’in ulaştığı hakikate kulak vermek lazım: “*Hoşça bak zatına kim zübde-i âlemsin sen. Merdum-i dîde-i ekvân olan Âdemsin sen.*” Bu nasıl bir kavrayıştır?

İlk çizimlerimden biri, bir odada birbirine bağlı bir mikrofon ve hoparlör olan bir karikatürdü. Bu ikisi arasında bir ses nasıl olmuşsa olmuş oraya girmişti ve ikisi arasında dolaşıp duruyordu. Varoluş arayışının yok sayılmasına bir tepkidir bu çizim. Camus ve Sartre gibi varoluşçu filozofların gençlerin kafalarını allak bullak ettiği yıllardı. Bunları durup dururken çizmiyorsunuz, siz de bu sorunları yaşıyorsunuz.

Dünya çapında çok az sayıda çizer böyle şeylere kafa yoruyordu. Çok az çizer kalıcı oldu. Cumhuriyet çizerlerinden Ali Ulvi zamanının en önde gelen çizerlerinden biriydi. Sanat hayatının 40. yılı münasebetiyle bir mülakat vermişti. O mülakatta, 40 yıldır çizdiği hâlde neden bir albüm yapmadığına dair de bir soru sorulmuştu. Cevaben hiçbir çizgisinin yarına kalmadığını söylemişti. Keşke İsmet Özel gibi biri etrafında olsaydı da kendisini uyarıyordu.

Öncelikle kendinizi keşfettikten sonra hayatı yorumlamak için sağlam bir zemine basmamız gerektiğini söylüyorsunuz anlamadığım kadarıyla.

Mesele ne tür bir çaba içerisinde olduğunuzdur. Hayatın kendisi çok yalındır. Aslında

**SİZ ZAMANLA
KAYITLI OLMAYAN
BİR MÜŞKÜLÜN,
BİR MESELENİN
PEŞİNDEYSENİZ,
BELKİ HAKİKATTEN
KASTIM DA ODUR,
SİZİN ZAMANINIZ
GEÇMEZ. BU YAKLAŞIM
AYNI ZAMANDA SİZİ
DİSİPLİNE EDER VE
HİZAYA SOKAR.**

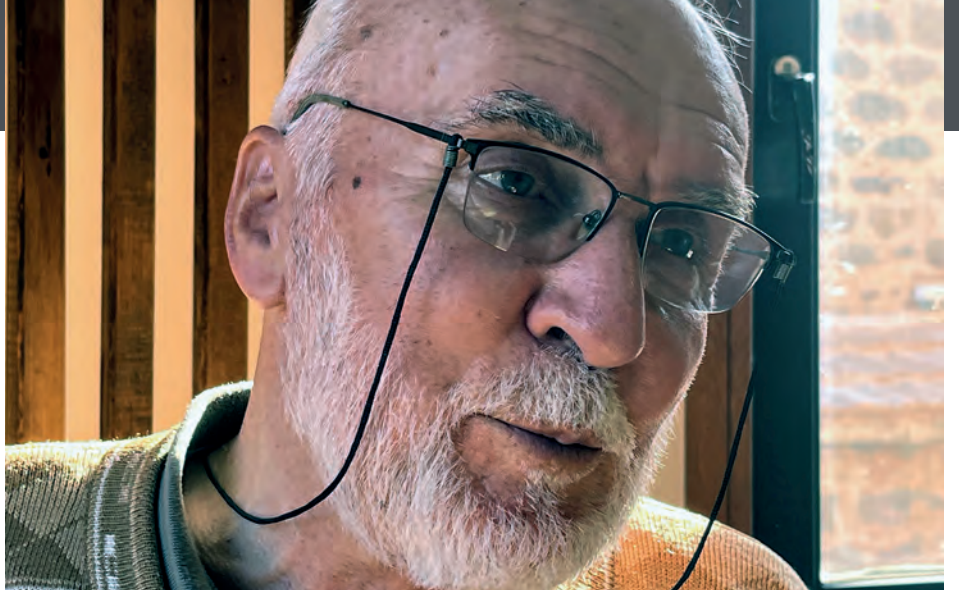

2010 yılında bir sergime yabancı dil öğretmeni bir anne ve oğlu ellerinde bir dosya dolusu karikatürle gelmişlerdi. Benden karikatürlerini incelememi ve çocuğun sanatının gelişmesi için tavsiyelerde bulunmamı istediler.

Ben anneye, çocuğunuzu bu işten vazgeçirin tavsiyesinde bulundum. Çünkü karikatürlerin neredeyse tamamı argo ve küfür içeriyordu. Çocuğa, annesiyle bu dille konuşup konuşmadığını sordum, Annesi, “estağfirullah” diye cevap verdi. Çocuğa dua edip etmediğini sordum, sakız çiğnemeye devam ederken ağzı açık kaldı. Çocuğa; “Evladım dua et, dua insanın Allah’la konuşmasıdır. Latif ve zarif bir eylemdir. Böyle müptezel bir dil değildir.” dedim. Anneye çocuğun çizgileri çok başarılı olduğu hâlde evladını bu işten vazgeçirmesini salık verdim. Akranlar arasında çok yetenekli olduğuna eminim ama kullandığı dil o çocuğa ait olamaz. Ele aldığı meseleler bu çocuğun meseleleri değil. Bir taraftan arkadaşları oyunla eğlenmeye meşgul olurken bu çocuk çizgiyle hemhal oluyor. Ona, “Sen 85 yıl yaşasan ve 85 yıl bu tarz karikatürler çizsen ömrünün sonunda kendini bir ömür başkasının ağızıyla yemek yemiş biri gibi hissedeceksin.” dedim.

Kadın, “Biz sizin serginizi görene kadar karikatürün bu tarz bir şey olduğunu sanıyorduk.” dedi. Kadına; burada benim çizgilerimin %1’i bile bulunmuyor, 50 resimlik bir sergi ama her bir çizginin arka planında derin insanlık acıları var. Eğer oğlunuz bu yolda ilerleyecekse buna değerlidir.” dedim.

İnsan eylemini Hz. Musa örneğinde olduğu gibi eliyle, elinde olanla yapar. Ayağıyla eylemini icra edeceği yere gider, ayağı onun bineğidir. Onun için Yusuf Hamedanî, “Beden gazinin atı gibidir.” diyor. Bu nedenle insan bedenine iyi bakmalı. Çünkü eylemlerini bu beden sayesinde yapar. Sanat elimizle, dilimizle yaptıklarımızın bir sonucudur. Bunu hiç göz önünde bulundurmayacak mıyız? Elimizden, dilimizden sadır olana dikkat etmeyecek miyiz? Diğer bedensel aktivitelerden farklı olarak sanatı yüceltmenin anlamı nedir? Sanat bir gayeye matuf olursa anlamlı

Sonuç itibarıyla varsınız ve sizin hiçbir dahliniz yok varoluşunuza. Buradasınız, olup biteni anlamak zorundasınız. Kendinizi anlamazsanız da hiçbir şeyi anlamanız mümkün olmaz.

dır. Mânâ yoksa bedenın ya da insanın maddi boyutunun ne anlamı olabilir?

Karikatür, tıpkı roman gibi Batı kaynaklı bir sanat dalıdır. Ama ben bu aracı kullanırken bir batılı gibi davranmam.

Yani önemli olan vasıtaları nasıl kullandığımız?

Yani vasıta nasıl bir başkasına ait olabilir ki? Allah, Doğunun da Batının da kendisinin olduğunu söylemiyor mu? Ben çağdaş değil miyim? Ben de bu çağda yaşamıyor muyum? Benim ürünlerim sonuç itibarıyla bu çağın ürünleri. Geçmişte yaşayanlar kendi zamanlarının mirasını bıraktılar bize. Ben de geçmişten tevarüs ettiğim mirasla günümüzü yorumlayıp insanlığa bir şeyler söylüyorum.

Sizin gibi sanatçıların sonraki nesillere yol göstermek açısından bir hocalık rolü olmalı değil mi? Sizin özellikle sanat alanında katı eğitim modellerine karşı olduğunuzu biliyorum. Ama yol göstermek babından bahsettiğim öğreticilik rolü nasıl tezahür eder? Bu anlamda gençlere bir şey söylemek isteseyiz neler söylerdiniz?

Öncelikle yetenek, sonra gayret ve sabır gereklidir. En önemlisi de gerçek anlamda sanata yönelen kişi, sanatı bir maişet kapısı olarak görmemelidir. Sanat geçim kapısı haline gelirse zanaatlaşır. Ben yıllarca ma-

işetimi çıkarmak için grafikerlik yaptım, para karşılığı işler de ürettim ama bunlara sanat eseri nazarıyla bakmadım. Bir taraftan da beklentisiz, kendi çizgilerimi çizmeye devam ettim. Aycan Grafik benim eklemek tekmedi.

Yetenek varsa bir yerde o yeteneğin gelişmesine yardım etmek gerekir. Benim düşünceme göre ustalık yardımcı olmaktır. Bu yardım birebir ilişkiyle gerçekleşir. Bu anlamda yetenekli olana fırsat vermek gerekir. Ben deneye yanıla öğrendim. Hiç hocam olmadı. Bir nevi kendi kendimin hocası oldum diyebilirim. Tıkandığın yerde yardım isteyebilirsin. Ama ben kimseye bir kalıp önermiyorum. Bunlar benim kalıplarım çünkü. Ben kendi tecrübemi aktarıyorum, insanlar kendi yetenekleri neye el veriyorsa onu yaparlar.

Farzedelim ki karşımızda bahsettiğiniz yetenekleri haiz öğrenciler var. Onlara ilk tavsiyeniz ne olurdu? Onların kendilerini kültürel ve entelektüel açıdan geliştirmeleri için okunacak kitaplardan tutun, sanat anlayışına kadar neler söylerdiniz?

Onlara ilk önce kültürel olarak kendilerini yönlendirecek kitaplardan uzak durmalarını tavsiye ederdim. Öncelikle bir insan, insan olarak bu evrende neye tekabül ettiğinin derdinde olmalı. Pergel metaforundaki gibi bir ayağını sabit bir noktaya basmalı. Ondan sonra diğer ayağıyla dünyaları

dolaşsın. Ben bir Müslümanım. Bana hangi kitapları okumalıyız, diye bir soru yöneltildiğinde Kur'an'ı oku diye cevap veririm. Kur'an'ı ihmal etmeden ne istiyorsan oku. Kültür işin rengi, motiftir. Önemli olan o sabit ayağın nerede durduğudur.

Günümüzde insanlar doğadan kopuk bir hayat yaşıyor. Özellikle teknoloji çağında, modern kent hayatında bahsettiğiniz kevnî ayetlerin anlamlar dünyasıyla irtibat kuramaz halde-ler. Bu anlamda özellikle yeni neslin içinde bulunduğu durum hakkında neler söylersiniz? Gelecek adına kaygılanmalı mıyız?

Öncelikle ben bir başkasını değil kendimi kurtaracak cümleler kurma derdindeyim. Dolayısıyla ağızdan çıkan her söz, yaptığım her eylem öncelikle kendim içindir. Bunları önce kendi süzgecimden, kendi üstümden geçirerek bir anlamda bütün insanlığa sesleniyorum. Ama yapıp ettiklerimin ilk muhatabı benim. Bugün biz sanatı yanlış değerlendiriyoruz. Bilgiyi yanlış ölçüyoruz. Öncelikle ürettiğiniz bir bilgi sizin işinize yaramalı, size fayda sağlamalıdır. Başkasının menfaatleri ve amaçları düşünülerek üretilen bilgi veya sanat kimseye fayda sağlamaz.

En büyük endişem benden sadır olan bir sözün veya eserin bir gruba mal edilmesidir. Benim eserlerim öncelikle bana mal edilmelidir. Eserlerim beni yansıtır ve bu benim. Akidem de benim akidem, kimseyi töhmet altında bırakacak bir akide değil. Ama beni belirleyen kadim değerlere, beni ben yapan, bizi biz yapan değerlere yoğun bir saldırı varken ben bu saldırıda bulunanların ekmeğine yağ süreceğim bir tarzı ve konforu benimseyemem. Benim bütün albümlerim besmeleyle başlar. Benim yaptıklarımın bunun dışında bir çerçeve aramayın.

Yine eğitim boyutundan yaklaşırsak, kari-katür yarışmalarının özellikle gençlerin bu

sanata ilgisini çekmek bakımından bir yarışı olduğunu düşünüyor musunuz?

Ülkemizde pek çok karikatür yarışması düzenlendi. Simavi karikatür yarışması, Nasrettin Hoca karikatür yarışması gibi. Uluslararası düzeyde de pek çok yarışma yapılıyor. Birçok yarışmada jüri üyesi olarak da bulundum. Bu tür yarışmaların çok önemli oldu-

ğuna inanmıyorum. Baştan insanları yarıştırmak fikri bana çok doğru gelmiyor. Ancak teşvik etmek bakımından bir yararı olabilir.

Yarışmalarda en büyük sakınca, yarışmaya katılan eserlerdeki çaba ve birikimi kısa sürede değerlendirme zorunluluğudur. Bazı eserler arkasında beş-on yıllık bir ilgi ve meşguliyetin olduğunu size söylüyorlar. Ama siz o anda bunu göz ardı edip eserleri kendi kıstasınıza göre derecelendiriyorsunuz. Diğer jüri üyelerinin de her biri kendi ölçütlerine göre bir değerlendirmede bulunuyor. Neticede oylama ve puanlamayla bir karara varıyorsunuz. Binlerce eseri bu şekilde değerlendirmenin bazı sakıncaları

var. Bazı yarışmaların çok masum niyetleri de olmayabiliyor. Ben hayatım boyunca hiç yarışmaya katılmadım. İdeolojik tutumların belirleyici olduğu yarışmalar da var. Bir karikatürist arkadaşım yıllarca kendi ismiyle katıldığı bir yarışmada ödül alamazken, müstear isimle katıldığında ödül alabildi. Yarışma jürisi arkadaşımın, senin olduğunu bilseydik bu ödülü vermezdik, diye bilmiştir. Kimse de işin bu tarafını sorgulamıyor.

Söyleşimizi bir başka alana taşımak istiyorum. Siz yıllardır Gazze ve Filistin davasında duyarlılık gösteren sanatçılarımızdan birisiniz. Son yaşananlar ışığında bu konuda hissiyatınızı öğrenebilir miyiz?

Özelde Filistin ama genelde insanlığın davası olan bu meselede çizgilerimin bir ucu bir yönüyle hep buraya çıkar. Filistin konusuna sanatın diliyle dikkatimizi çeken ve bu konuda en çok eser veren sanatçı Naci El Ali'dir. Hanzala'yı herkes bilir. Sanırım Naci El Ali'den sonra bu konuda en çok eser veren çizir benimdir. Sadece bu meseleyle dair bir de albümüm var. Naci El Ali bir Filistinli olarak tablonun içinden bakar hadiselerine. Onun çizgilerindeki esas kahraman Hanzala, arkası dünyaya dönük bir çocuktur. Ben Hanzala'nın yüzünü zaman zaman dünyaya çevirdim. Çünkü ben tablonun dışındayım.

Son yaşananlarla birlikte Gazze özelinde bütün insanlık bir imtihandan geçiyor. Öyle görünüyor ki bir çağ kapanıyor. Gecenin sonuna doğru karanlığın arttığı bir devredeyiz. Gazze tıpkı 68 kuşağı hareketlerinde olduğu gibi tüm dünyada yeni bir dalganın fitilini ateşlemiştir. Dünyanın önemli şehirlerinde büyük meydanlarda, sokaklarda, üniversitelerde büyük protestolara şahit olduk. İnsanlık vicdanında bir deprem yaşandı. Bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Kurulacak yeni düzende Gazzeli müslümanlar bu düzenin ilham kaynağı olacaklardır.

Medeniyetin Doğduğu Topraklar Irak

Tarihinin her döneminde çeşitli kùltür ve etnik kökenden insanların bir arada yaşadığı Irak, bu çeşitlilik üzerine kurgulanan çatışmaları belli dönemlerde yoğun olarak yaşamış bir ülkedir.

Ahmet E. Bilgili *

Ülkeler ve Kültürler

Irak toprakları geçmişten günümüze birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, her dönemde dünyanın en büyük ilim, kültür ve sanat merkezlerinden biri olmuştur. Abbasilerden sonra uzun yıllar Türk idaresinde kalan bölge 1258 Moğol istilası sırasında çok büyük tahribata uğramıştır. Irak bölgesi 1515 yılında Osmanlı hakimiyetine geçmişse de Kanuni'nin düzenlediği Irakeyn Seferi ile gerçek anlamda Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bölge Osmanlı hakimiyetinde uzun yıllar bulunmuş, I. Dünya Savaşı'nın ardından Osmanlı idari sisteminde Musul, Basra ve Bağdat vilayetleri olarak ayrılan eyaletler birleştirilerek Irak devleti kurulmuştur. Tarihinin her döneminde çeşitli dinden, mezhepten ve etnik kökenden insanların bir arada yaşadığı Irak, bu çeşitliliğin getirdiği ayrışmaları da belli dönemlerde yoğun olarak yaşamış bir ülkedir. Çoğunluğunu Şii Müslümanların oluşturduğu bir ülkedir. Büyük ölçüde

Arapların oluşturduğu demografik dağılımda, Kürtler %20'lik bir oranla ülkede yaşayan ikinci büyük etnisitedir. Başta Musul ve Kerkük olmak üzere ülkenin kuzeyinde hatırı sayılır bir Türkmen nüfus hala bu ülkede varlığını sürdürmektedir.

Başkent Bağdat aynı zamanda ülkenin en büyük kenti ve jeopolitik merkezidir. Bağdat'ın ilk çağ Mezopotomya uygarlıklarından beri önemli bir merkez olması tarihin her döneminde insanları buraya çekmiştir.

Irak, idari olarak 18 eyalete ayrılmış federal bir Cumhuriyettir. Bu eyaletler; Bağdat,

Selahattin, Diyala, Vasit, Meysan, Basra, Diyar, Mutanna, Kadisiye, Babil, Kerbela, Necef, Anbar, Nineva, Dohuk, Erbil, Kerkük, Süleymaniye'dir. İl Valileri, yerel seçimle belirlenen 'il genel meclisi' üyeleri arasından seçilmektedir. Belediyeler ise seçimle değil, Valilikler bünyesinde bir 'daire başkanlığı' şeklinde bürokratik bir birim olarak faaliyet göstermektedir. Sadece Bağdat'ta müstakil belediye başkanlığı bulunmakta ve Bağdat Büyükşehir Belediye Başkanı, Başbakan tarafından Parlamento'nun uygun görüşü alınarak atanmaktadır.

Bağdat

Irak Cumhuriyeti
Başkent: Bağdat
Yüzölçümü: 438.318 km²

Nüfus: 46,5 Milyon
Resmi Dil: Arapça, Kürtçe

Basra evleri

Irak'ın etnik ve dini bölünmüşlüğü siyasal yaklaşımlar ve uygulamalarda da kendini hissettiriyor. Siyasetin, iktidar olmanın avantajlarını bütün taraflar sonuna kadar kullanma eğiliminde. Bu durum genel sosyolojide rahatsızlık ve uzun vadeli problem üretme potansiyelini beslemekte ve tahrik ediyor.

Diğer taraftan İran ile Irak arasında tarihi temelleri de olan nedenlerden dolayı temkinli bir ilişki söz konusu. İran'da iyice siyasallaşan İran Şiası ile daha çok dini yaşama geleneğine dayanan Irak Şiası arasındaki anlayış farkları iki ülke halklarını birbirlerine karşı ihtiyatlı bir tutum almaya zorluyor. Öte yandan bir güvenlik sorununa yol açmadığı veya siyaset tarafından kullanılmadığı sürece halk gündelik hayatına bu türden ayrışmaları sokmak niyetinde görünmüyor. Çünkü toplumsal hayatın gerekliliği ve irili ufaklı tüm ticari ilişkiler bunu zorunlu kılıyor. Ayrıca birlikte yaşama kültürünün varlığı ve halkın güçlü gelenekleri,

akrabalık, aşiret, cemaat bağları insanların bir arada yaşama iradesini güçlendiriyor. Bu da hayatın devamlılığı açısından elzem görünüyor. Hayatı birbirine bağlayan koşulların varlığı sürdürülebilirlik noktasında en büyük avantaj. Bu sürdürülebilirliğin görünür hale geldiği saha, çarşı-pazar ve diğer sosyal mekânlar. Buradaki dini ve kültürel bağları ve farklılıkları bir çatışma unsuru değil uzlaşma yönünde değerlendirmek mümkün ve olması gereken de bu.

BASRA'YA SELAM VEYA 'BA'DE HARÂBİ'L-BASRA'

Irak seyahatimizin ilk durağı olan Basra'ya gitmek için THY uçağı ile İstanbul'dan havalanıyoruz. Normalde 2,5 saat sürmesi gereken yolculuğumuz, İsrail'in Ortadoğu'da uyguladığı terör siyasetinin Irak hava sahasını tehdit etmesi ve bunun sonucunda THY'nin daha güvenli bir rota izlemesi nedeniyle 4,5 saate uzuyor.

Basra, Bağdat'ın 420 km. güneydoğusunda, Dicle ile Fırat nehirlerinin birleştiği noktanın 50 km. güneybatısında yer alıyor. İklimi oldukça sert olan Basra'da, kış mevsimi oldukça soğuk geçiyor; yaz aylarında ise şehirde kavurucu bir sıcaklık hüküm sürüyor.

Uçak Basra'ya yaklaşınca aşağıda kesif bir toz bulutunun arasında şehri seçebiliyorsunuz. Yeşillikten de eser görünmüyor. Etrafı büyük oranda çöllerle kaplı Basra havalimanına inince şehri daha detaylı görebiliyoruz. Ev sahibimizin gayretleri ile çıkış işlemimizi hızlı bir şekilde bitirip araçlarımıza bindikten sonra menzilimize doğru yol alıyoruz. Yol boyu yapılan peyzaj ve ağaçlandırma çalışmaları içimizi rahatlatıyor.

Türkiye'nin çabalarıyla hayata geçirilecek olan *Kalkınma Yolu* Projesinde Basra başlangıç noktasını oluşturuyor. Basra Limanı'ndan başlayarak Ovaköy'den Türkiye'ye giriş yapan projenin Batı Avrupa'ya

Basra (1891)

kadar uzanması planlanıyor. Kalkınma Yolu, uzun soluklu takvimi olan beş ayaklı bir proje olup Basra'da inşa edilen Büyük Fav Limanı proje açısından hayati önem taşıyor. Yüzde 90'ı tamamlanan limana ilk geminin 2025 sonunda yanaşması bekleniyor. 54 kilometre uzunluğuyla liman, Orta Doğu'nun en büyüğü olma iddiasında ve 14 kilometreyi aşan dalgakıran boyuyla Guinness Rekorlar Kitabına girmiş. Türkiye sınırına kadar demiryolu hattının fizibilitesi tamamlanan projenin otoyolu da Irak içindeki on vilayetten geçerek Kapıkule'ye uzanacak. Mersin ve İskenderun limanlarının projeye entegre edilmesiyle Kalkınma Yolu projesinin önemli bir ticari ve ekonomik potansiyele ulaşması öngörülüyor.

Basra, Hz. Ömer döneminde Utbe b. Gazvân tarafından geçici bir askeri üs olarak kurulmuş. Kanûnî Sultan Süleyman'ın 1534 yılında Bağdat'ı almasıyla Osmanlı idaresine girmiş, bu tarihten sonra zamanla sivil yerleşime açılmış ve hızla gelişerek Irak'ın en büyük şehirlerinden biri haline

TÜRKİYE'NİN ÇABALARIYLA HAYATA GEÇİRİLECEK OLAN KALKINMA YOLU PROJESİNDE BASRA BAŞLANGIÇ NOKTASINI OLUŞTURUYOR. BASRA LİMANI'NDAN BAŞLAYARAK OVAKÖY'DEN TÜRKİYE'YE GİRİŞ YAPAN PROJENİN BATI AVRUPA'YA KADAR UZANMASI PLANLANIYOR.

gelmiş. Basra'nın bu hızlı gelişiminde en önemli faktör, körfeze yakın olması ve ticaret yolları üzerinde yer alması. Hindistan ve Uzak Doğu başta olmak üzere birçok bölgeden şehre gelen tüccarlar, şehri sadece eko-

nomik olarak değil aynı zamanda kültür, medeniyet ve ilim açısından da etkilemiş. Bunlar, şehirde birçok ilmi ekolün ortaya çıkmasına ortam hazırlamış. Basra ve çevresinde tarıma elverişli verimli toprakların bulunması ve özellikle kaliteli hurma üretimi şehrin gelişmesinde etkili olmuş.

Şehir; ekonomik, sosyal, dini açıdan kozmopolit bir yapı arz etmesi ve stratejik konumundan dolayı, tarihi boyunca sık sık isyanlar ve iç savaşlar yaşamıştır. Hatta şehrin harap olmasıyla 'ba'de harâbi'l-Basra' sözü darbimesel haline gelmiştir. Bunların ilki halifeler döneminde yaşanan ve İslam tarihinde derin izler bırakan, birçok itikadi ve siyasi ayrışmanın ortaya çıkmasına neden olan Cemel Vakası'dır. Emeviler döneminde şehir ve yakın çevresi Haricilerin çıkardığı kanlı isyanlara sahne olmuştur. Basra'nın hac yollarının geçiş güzergâhında bulunması, Osmanlı'nın güvenlik açısından bu şehre ayrı bir önem vermesine, Basra'yı elde tutmak için sıkı tedbirler almasına neden olmuştur.

İbn Bâttuta şehrin biri suyu tatlı diğeri tuzlu olan iki nehrin birleştiği yerde (Şattülrap) kurulduğunu ve bölgenin en önemli şehri olduğundan bahisle Basra'da yetişen hurmanın dünyanın hiçbir yerinde yetişmediğini anlatır. Evliya Çelebi, şehrin dünyaca ünlü çarşı ve pazarlarını uzun uzun eserinde tasvir eder. Bu minvalde; Buğday, Müşrak, Seymer, Sayf, Haffaflar, Pilâv, Kumar ve Keten Pazarlarını zikreder. Bunun dışında 1000 adet bedesten dükkânının olduğunu, şehrin ortasında bedesten dükkânları gibi örtülü Attarlar Pazarı olduğunu bildirir.

Basra, petrol rezervi açısından oldukça zengin kaynaklara sahip. Başlıca ihracat kalemleri; ham petrol, petrol ürünleri, mineral yakıtlar ve damıtma ürünlerdir.

Basra'da bir de Türkiye'nin Başkonsolosluğu bulunuyor. Başkonsolosumuz Seyit Apak'ı hem Basra hakkında son bilgiler almak hem de Türkiye Maarif Vakfı'nın Basra'daki faaliyetleri hakkında istişarelerde bulunmak üzere makamında ziyaret ediyoruz. Ziyaretimiz esnasında Basra Valisi ile görüşmenin buradaki çalışmalarımız açısından önemli olduğu konusunda mutabakata varıyoruz. Basra Valisi Asaad Al-Eidani randevu

talebimizi hemen kabul ediyor ve heyetimizi konutunda karşılıyor. Bu sıcak karşılamayı, Vali Bey'in Türkiye ile ilişkilere önem verdiğinin bir göstergesi olarak değerlendiriyoruz. Vali Bey'in tavsiyesi üzerine şehrin yeni gelişen yerleşim merkezlerini gezerek burada yeni yapılan bir okulu ziyaret ediyoruz. Bu ziyaret bize, burada yapacağımız okulun öncelikleri konusunda değerlendirme fırsatı veriyor.

Akşam Basra'daki yatırım ortağımız bizi, evine davet ediyor. Ortak tarih ve kültür vurgusunun yapıldığı hoş sohbetin ardından yemek ikramına geçiliyor. Basra insanının kültürel hassasiyetini yansıtır şekilde donatılan muhteşem bir sofrayı bizi bekliyor. Eleştirilmesi gereken bir nokta varsa o da bu kadar fazla yiyeceğin insan takatinin üstünde bir yük olduğudur.

Basra'da işlerimizi yoluna koyup Bağdat'a gitmek üzere harekete geçiyoruz. Yaklaşık beş saatlik bir yolumuz var. İçinde bulunduğumuz mevsim yol için gayet uygun. Klimaya ihtiyaç duymadan yol alabiliyoruz. Basra'yı Bağdat'a bağlayan duble yolda dümdüz bir hatta ilerliyoruz. Otoyolda tırlar ve petrol taşıyan kamyonlar dikkatimizi çekiyor. Petrol kuyularından bir meşale gibi gökyüzüne yükselen alevler yol boyunca bize eşlik ediyor. Dümdüz bir hatta, biteviye çöl manzarasında ilerlemek bir süre sonra yolculuğu sıkıcı bir hale getiriyor. Yol boyunca bizdeki kadar olmasa da ihtiyaçlar için tesisler bulunuyor.

İmam Rıza Camii,
Basra

ANA GİBİ YÂR BAĞDAT GİBİ DİYÂR OLMAZ

Bağdat'a yaklaşık yüz km yolumuz kalınca etraf yeşillenmeye başlıyor. Özellikle hurma bahçeleri iyice kendini gösteriyor. Deve sürülerini de bu güzergahta görmeye başlıyoruz. Bağdat, bilindiği üzere Türkiye'den doğan Fırat ve Dicle nehirlerinin birbirine iyice yaklaştığı bir noktada kurulmuş. Bu iki nehrin bereketi ve güzelliği Bağdat'a hayat vermiş ve Bağdat tarih boyunca masallara, şiirlere ilham veren efsane bir şehir olmuş. Atalarımızın Bağdat'la ilgili şu sözlerini hepimiz hatırlarız: *Ana gibi yâr Bağdat gibi diyâr olmaz ve sora sora Bağdat bulunur.* Bağdat pek çok medeniyetin buluşma noktası olması hasebiyle özellikle Abbasiler döneminde dünyanın en önemli ilim, kültür ve irfan merkezi olmuş. İlim adamları için Bağdat'ta bulunmak itibar meselesi haline gelmiş. Bağdat o günlerini kesinlikle arıyor olmalı.

Irak'ın yakın tarihine damga vuran isimlerden biri de kuşkusuz Saddam Hüseyin. Adeta onun anısını toprağa gömmek istercesine Saddam Hüseyin zamanında yapımına başlanan ama tamamlanmasına kimsenin yanaşmadığı yarım kalmış devasa yapılar görüyoruz. Kaba inşaatı bitmiş bir caminin inşa faaliyetine nasıl olmuşsa yenden başlanmış. Bağdat, bütün ülkede merkez olma özelliğini devam ettirmek istiyor, yani gücünü çok paylaşmak niyetinde değil. Bunu her vesileyle aleni hale getiriyor. Petrol fiyatlarından, finansal meseleler ve memur maaşlarına kadar her konuda merkezi kararların geçerli olmasını istiyor.

Bağdat'da güvenlik önlemleri gündelik hayatın bir parçası haline gelmiş. Bir otele, AVM'ye ya da üst düzey bir yeme-içme mekânına girişte, yoğun güvenlik tedbirleri ile karşılaşıyorsunuz ve bunu normal hatta olumlu bir durum gibi görüyorsunuz.

Bağdat'ta da diğer Ortadoğu şehirlerinde olduğu gibi restoranlarda et ağırlıklı bir yemek kültürü var. Halep'ten başlayan mutfak kültürü tüm bölgeye yayılmış görünüyor. Bize tavsiye edilen yemek ise bizdeki gibi pirinç ve kıyma ile içi hazırlanmış, etrafında

BAĞDAT, BİLİNDİĞİ ÜZERE TÜRKİYE'DEN DOĞAN FIRAT VE DICLE NEHİRLERİNİN BİRBİRİNE İYİCE YAKLAŞTIĞI BİR NOKTADA KURULMUŞ. BU İKİ NEHRİN BEREKETİ VE GÜZELLİĞİ BAĞDAT'A HAYAT VERMİŞ VE BAĞDAT TARİH BOYUNCA MASALLARA, ŞİİRLERE İLHAM VEREN EFSANE BİR ŞEHİR OLMUŞ.

Bağdat Mustansiriye Medresesi
(üstte)

Basra-Bağdat yolu üzerinde alevleri
göğe yükselen petrol kuyuları

kemikli etlerin de bulunduğu salçalı bir dolma. Sanki karışık dolmalı güveç gibi. Oldukça lezzetli buluyoruz bu yemeği. Bir de Dicle ve Fırat nehirlerinde yetişen kocaman bir balık türü var. İçi açılarak bütün olarak fırında pişiriliyor. Farklı ve güzel bir lezzeti var. Bağdat'a yolunuz düşerse denemenizi öneririz. Özellikle ağır olmaması açısından akşam öğünü için tercih edilebilir.

Toplu taşımının yeterli olmaması, üstüne bir de araç sayısının fazlalığı Bağdat trafiğini tam bir karmaşaya dönüştürüyor. Yakıt derdi olmadığından en kısa mesafelere bile insanlar özel araçlarıyla gidiyorlar. Akşam geç saatlere kadar da şehir trafiğinin yoğunluğu hiç azalmıyor. Hatta gündüzleri çok sıcak olduğundan şehirdeki canlılık gece saatlerinde daha da artıyor. Bu da trafik karmaşasını geceye taşıyor.

Bağdat'ta Büyükelçimiz Anıl Bora İnan ile buluşup Irak ve bölge üzerine uzun bir soh-bete koyuluyoruz. Görüşmemizde, Irak'taki yapılanmamız üzerine değerlendirmelerde bulunuyor nelere dikkat etmemiz gerektiğini, bölgenin geleceğini ve eğitim üzerinden neleri başarabileceğimizin müzakeresini yapıyoruz.

Musul Büyük Cami

Günümüzde geniş bahçesinde düzenlenen çeşitli etkinliklerle bugün Bağdat'ta önemli bir buluşma noktası konumunda.

Gece saat 22:00 civarında burasını görmeye gittik, içerisine giremedik ama cadde ve sokaklarında dolaştık. İnsanlar kalabalıklar halinde burasını meraklı bakışlarla inceleyip fotoğraf çekiyorlar. Irak şartlarında başarılı bir restorasyonla bina yenilenmiş. İnsanlar tarihten, geçmişten kopmak değil, aksine iç içe olmak istiyorlar, bundan dolayı da tarihi mekânlara ilgi giderek artıyor.

MUSUL VİLAYETİ

Musul yakın dönemde İşid güçleri ile olan çatışmada yoğun ve acımasız tahribata uğrayan bir şehir. Kültürel miras açısından da çok zengin. Fakat birçok eser tahrip olmuş durumda. Şehir içine taşınan çatışmalar ve İşid'i yok etmek üzere Amerikanın yaptığı hava bombardımanları nedeniyle birçok tarihi eser de ağır hasar almış. Bu eserlerin en önemlilerinden biri olan Musul'un 12. yüzyıldan kalma El-Nuri Camii ve bitişiğindeki El-Hadba ya da "kambur" olarak adlandırılan eğik minare, çatışmalarda yıkılmıştı. Yakın zamanda Musul'daki bu minare ve Camii'nin UNESCO tarafından restorasyonuna başlanmış. Sivil Toplum gönüllüsü genç bir grup bölgede takdir edilesi bir süreç başlatmışlar ve bu ölü mekâna hayat vermişler.

Musul'un Osmanlı'nın önem verdiği bir vilayet merkezi olduğunu biliyoruz. Yerli bir aile olan Celili ailesini burayı yönetmek üzere görevlendirmiş ve şehrin valisini bu aileden seçmiş. Yaşayan aile üyelerini evlerinde ziyaret ettiğinizde, geçmişten miras aldıkları kültürel zenginliği ve entelektüel derinliği hala hissedebiliyorsunuz. Bu aile üzerine siyasal ve kültürel bir sözlü tarih çalışması yapmanın son derece öğretici olabileceğini düşünüyorum. Kim bilir belki bir gün böyle bir çalışma için fırsat oluşturabiliriz.

Bağdat'ta nehir kıyısında çok sayıda restoran, kafe ve nargile mekânları bulunuyor. Buraların ışıklandırılması güzel yapılmış, güvenliğe de dikkat ediliyor. Tam bir sohbet muhabbet alanına dönüşmüş, nargile çok yaygın. Belirli bir kesim, özellikle gençler bu türden yerlere takılıyor. Bununla birlikte klasik çarşılar ve kapalı yerlerde ciddi kalabalık var. Hem alışveriş hem de oturup sohbet etmek için uygun mekânlar nehir kıyısı boyunca sıralanıyor.

Amerika işgali Bağdat'ta büyük tahribata neden olsa da Bağdat'ta ciddi de bir kültürel miras var ve çoğu bütün canlılığıyla hala ayakta. İşgal sırasında müzelerde bulunan birçok nadide eser ne yazık ki yağmalanmış. Bilindiği üzere tarihi eserler sürekli olarak konservasyon, restorasyon içerisinde olması gerekir. Başka türlü kendi kaderine terk etmek olur. Ülke çapında bir ölçüde bu durum var. Ama Osmanlı Irak'ının vilayet merkezi olan Bağdat'ta gerçekleştirdiği imar faaliyetlerinden; piyade kışlası, saray/hükümet konağı, vali evi, askeri idadi mektep, Kotah Köprüsü ve kışla meydanındaki saat kulesinden oluşan yapılar topluluğu şehre hala değer katmaya devam ediyor. Şehrin Rusafa bölgesinde

Dicle Nehri'nin sol kıyısında yer alan arazideki bu yapılar; kışlalar, hükümet konakları, sanayi yapıları, sanayi mektepleri, okullar (askeri ve sivil rüştiye ve idadiler, jandarma mektebi, hukuk mektebi, müallim mektebi, polis mektebi), gümrük binaları, karakol, telgrafhane bu yapı türlerinden bazıları. Bu kamusal binalar, zaman zaman Dicle Nehri'nin taşması gibi doğal afetler sonucu, zaman zaman da ihtiyaç duyulan yeni birimlerin eklenmesi ile çeşitli değişimler geçirerek günümüze ulaşmış. Bu yapılar topluluğu, Bağdat'ın kültürel mirasında önemli yer tutuyor. Bağdat Valisi Namık Paşa tarafından 1861'de yapımına başlanan kışla, bir sonraki Vali Mithat Paşa zamanında, 1870'te tamamlanmış.

Basra'da nehirde avlanan bir balıkçı

Pazar önünde taze hurma satan dükkanlar

Musul'un bir başka özelliği ise günümüz sosyolojisinde tüm Irak'ın bir minyatürü olmasıdır. Şehir nüfusu büyük oranda Araplar'dan oluşmakla birlikte hatırısayılır bir oranda Türkmen ve Arap nüfusa da ev sahipliği yapmaktadır. Mabetler açısından da öyle. Şehrin bu kültürel ve dini kimliğine verdikleri önemden olsa gerek Papa ve Fransız Cumhurbaşkanı şehri ziyaret edenler arasında. Musullu dostlarımız bize Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı ısrarla beklediklerini ifade ediyorlar.

YOLCULUK KERKÜK VE ERBİL'E

Bağdat'tan İstanbul'a hava yolu üzerinden gitmek yine güvenli olmadığından karayolu ile Kerkük'e uğrayıp Erbil üzerinden dönmeye karar veriyoruz. Yine yaklaşık beş saatlik bir yol bizi bekliyor. Güzel bir yolculuk yapıyoruz. Yol üzerinde çok sayıda bulunan, taze hurma satan tezgahlardan hurma almak için duruyoruz.

KERKÜK TARİH BOYUNCA FARKLI KÜLTÜR VE MEDENİYETLERİ BÜNYESİNDE HARMANLAMIŞ BİR ŞEHİR. BU ZENGİN MİRASA BUGÜNDE TANIKLIK ETMEK MÜMKÜN.

Kerkük'te kısa bir mola verip şehirde kısa bir tur atıyoruz.

Kerkük tarih boyunca farklı kültür ve medeniyetleri bünyesinde harmanlamış bir şehir. bu zengin mirasa bugünde tanıklık etmek mümkün. Kerkük'teki en önemli tarihi miraslardan kalenin durumu hakika-

ten içler acısı. Restore edilmeyi bekleyen kaleyi gezerken içimiz acıyor. Kerkük'ün kimliğini korumak için öncelikle burada yaşayan Türkmenlerin dayanışma içerisinde hareket etmesi gerekiyor.

Okulumuzu ziyaret edip öğretmenlerimizle buluşma gerçekleştirip ardından diğer ziyaretlerimizi de tamamlayıp yolumuza devam ediyoruz. Maarif okullarına burada talep çok fazla bu nedenle önümüzdeki süreçte hızlı bir şekilde buradaki okulumuzun kapasitesini artırmamız elzem.

Kerkük'ten Erbil'e doğru yol alıyoruz. Erbil İKYB'nin merkezi olduğu için girişte pasaportlarımız kontrol ediliyor. Kuzey Irak'ın en önemli şehri Erbil, coğrafi özellikleri ve bitki örtüsüyle Türkiye'ye daha çok benziyor. Türkiye sınırına da oldukça yakın olan Erbil'de nüfus; Kürtler, Türkmenler, Araplar ve Süryani Hristiyanlardan oluşuyor.

Erbil'in tarihi kent merkezi Erbil kalesinin olduğu bölge. Kaleyi merkez alan bir yerleşim ve ticari döngü var. Kale 2014 yılından bu yana Dünya Kültür Miras Listesi'ne girmiş. Şehrin yeni genişleme modeli de bu merkez üzerine kurulmuş. Erbil, aynı zamanda Kürt bölgesel yönetiminin başkenti. Kendine bağlı şehirler var. Kürt dili ve aidiyeti önemsleniyor. Erbilli Esad Efendi gibi birçok Türkmen kökenli ünlü şahsiyet burada yetişmiş. Erbil'de Sünni İslam ağırlıkta. Tasavvufi gelenek açısından Nakşiliğin etkisi altında. Tarihte bir Türkmen şehri olarak varlığını sürdürdüğü halde günümüzde demografik açıdan Kürt ve Türkmenlerin yoğun olduğu bir yapıya bürünmüş. Dil kullanımını açısından Kürtçe daha baskın. Türkmenler, Irak'ın bölünmesinden sonraki süreçte daha geri planda kalmış görünüyorlar.

Irak'taki ilk eğitim kampüsünü burada açan Maarif Vakfı Erbil'i bir merkez olarak önemsiyor. Bu topraklarda aidiyeti bulunan rahmetli İhsan Doğramacı Hoca'nın büyük bir öngörü ile yaptırmış olduğu mükemmel bir kampüs, Maarif okulu olarak hizmet vermeye devam ediyor. Önümüzdeki süreçte ikinci bir kampüs açmak Türkiye Maarif Vakfı'nın planları dahilinde.

KAYNAKLAR

Yakup Ercan, İslam Tarihi Kaynakları ve Seyahatnamelerde Basra, KSÜ Siyer-i Nebi Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi SAMER Yayınları, Kahramanmaraş, 2021.

Abdulhalik Bakır, Basra maddesi, Dia.

Yusuf Halaçoğlu, Basra maddesi Osmanlı Dönemi, Dia.

Joyce N. Wiley, Irak Şiileri,

19. Yüzyıl'da Bağdat'ta Bir Osmanlı Yerleşkesi: Rusafa Bölgesi Piyade Kışlası/Merkez Kışla Ve Hükümet Binaları

Büşra Nur Güleç, Demirel; Nuran Kara (2024). PİLEHVARİAN, s.17, ss. 281-308.

<https://www.aa.com.tr/tr/analiz/kalkinma-yolu-projesi-umut-veriyor/3317669>

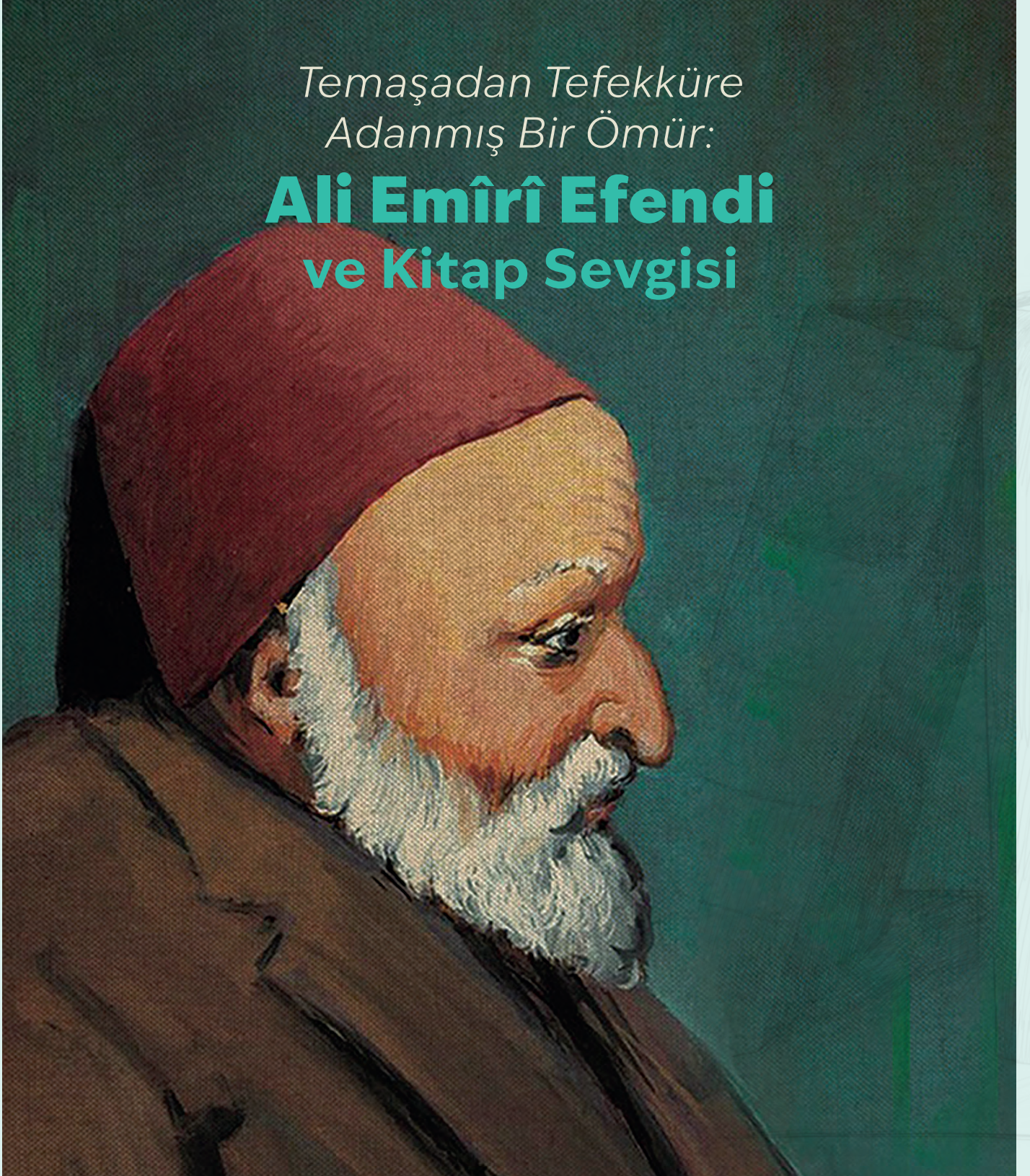
* Türkiye Maarif Vakfı Başkan Vekili

*Temaşadan Tefekküre
Adanmış Bir Ömür:*

Ali Emîrî Efendi ve Kitap Sevgisi

Sena Kardaş *

Ali Emîrî Efendi, Osmanlı kayıtlarında muhtelif yazı, hat türlerini, kayıt tekniklerini kavrayan ilk paleografya ve diplomatika uzmanı sayılmaktadır.

Reşat Ekrem Koçu'nun İstanbul Ansiklopedi'sine Ali Emîrî Efendi maddesini yazan Muzaffer Esen, Ali Emîrî Efendi'yi "Âlim kelimesinin şark âleminde takarrür eden manâsıyla Osmanlı tarihi ve Osmanlı edebiyatı tarihi âlimi. Bir ömrün kazancını ve bütün ihtirasını kitap almağa ve okumağa hasreden kitap meraklısı. İçlerinden pek çoğu tek nüsha yazma olduğu için büyük bir servet teşkil eden on dört bin ciltten fazla kitabını millî bir kütüphane olarak memleket irfanına vakfeden büyük hayır sahibi." diyerek tanıtmıştır. Gerçekten de adının geçtiği her mecrada kitap ve kütüphane ile anılan kitap âşığı Ali Emîrî Efendi, kendisinin *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmîd* adlı biyografik eserinde yer alan tercümeihâlinde haber verdiğine göre hicrî 1274 (M.1858) senesinde Diyarbakır'da dünyaya gelmiştir. Diyarbakır'ın kültür hayatında önemli bir yere sahip olan "Emîrizadeler" ailesine mensuptur. Ailesinin son çocuğu olarak dünyaya gelen Ali

Emîrî Efendi, eğitimine çok erken yaşlarda başlamıştır. Bir süre hocası Feyzî Efendi'den ve diğer birçok müderristen ders almış, Sülûkiyye Mescidi Mektebi'nde *Kur'ân-ı Kerîm* ve *ilmihâlden* sonra *Emsile*, *Bina* ve *Maksûd* kitaplarını okumuştur. Okumaya ve öğrenmeye hayli meraklı bir çocuk olan Ali Emîrî, gördüğü eski binaların üzerindeki her türlü yazıyı merak ettiğini ve bu merakının, bir yerde bir yazı gördüğünde okumadan yanından geçemediği bir dereceye vardığını ifade etmiştir. Sekiz on yaşlarında iken amcası Kâmî Efendi'nin kendisine Mısır basması bir kitap hediye etmesinden sonraki sevinci, onun kitap merakının da küçük yaşlarda başladığını kanıtlar niteliktedir. Tercümeihâlinde bu anısını şöyle dile getirmiştir:

"Henüz sekiz on yaşında iken mebânî-i kadîme üzerindeki yazılara merak ederek bunların halline pek çok çalışırdım. Bir derece ki bir yerde mahkûk bir şey gördüm mü onu hall etmeksizin geçmek pek müşkil idi.

Ebyâta da evvelâ 'Âşık 'Ömer'den ve sonra da Sünbül-zâde Vehbî Dîvânî'ndan başladım. Henüz dokuz yaşında iken büyük amucamız âti'tterceme Kâmî Efendi hazretleri bendenize Mısır basması bir Nevâdirü'l-âsâr verdi. Ne kadar sevindiğimi ta'rif edemem."

Tezkiresinin bir başka bölümünde de kitap merakının kendisinde dokuz yaşındayken nasıl olduğunu ve bu merak ve sevgi ile bir kütüphane kurmayı daha çocuk yaşlarda hayal ettiğini ifade etmiştir:

Bende kitâb merâkı dokuz yaşında hâsıl olmuştur. Bugün tâm altmış senedir ne gecem gece ne gündüzüm gündüzdür. 'Ömrüm kâmilen bu merâk arkasında koşmuştur. Şöyle ki Diyârbekr'de bulunan beş yüz-altı yüz sene evvel tamâm 1.040.000 (bir milyon kırk bin) cildi hâvî bir kütübhâne bulunduğunu pedirim ve akrabâlarım bana hikâye ederlerdi. Çocukluk bu ya, böyle milyonluk bir kütübhâne meydâna getiremezsem bile, karınca kararınca hiç olmazsa on beş bin-yirmi bin cildlik bir kütübhâne meydâna getirebilirim ya, diyerek dokuz yaşından şimdiye kadar -tam altmış sene oluyor- elime ne kadar para geçerse kâmilen kitâb almaya hasr ve tahsîs etmeye Cenâb-ı Hak ile ahd-ı misâk eyledim. İşte o târîhden beri kitâb almaya başladım.

Küçük yaşlarda başladığı tahsiline belâgat, gramer, meânî, mantık gibi ilm-i âlet derslerini öğrenerek devam etmiş ve hat dersleri almıştır. Bu dönemde ilim tahsiline devam etmekle beraber şiirle de meşgul olmaya başlamış, henüz on beş yaşında Türk edebiyatında hikemî şiirin önemli temsilcilerinden olan Koca Râgıp Paşa'ya nazireler yazmıştır. On yedi yaşına geldiğinde ise dönemin padişahı Sultan Abdülaziz Han için bir kaside kaleme alan Ali Emîrî Efendi, kasideinin fahriye bölümünde ilim ve kitap sevgisini anlatmıştır.

On yedi yaşında bir tıf-ı sebak-hânım henüz Nerde ben nerde mu'allâ zâtını medh ü senâ Henüz on yedi yaşında bir talebe çocuğum. Nerede ben, nerede senin yüce zâtını methetmek?

Geldiğim günden beri dünyâya dikkat eyledim
Kimseye etmez vefâ bildim cihân-ı bî-vefâ

*Dünyaya geldiğim günden beri dikkat ettim
ve vefa-sız dünyanın, kimseye vefa etmediğini
anladım.*

Gördüm ammâ muhterem 'ilm ü hüner ashâbını
Anladım 'ilm ü hünerdir iftihâr-ı mâsivâ

*Yalnızca ilim ve hüner sahiplerini saygıya
değer gördüm. Anladım ki dünyadaki tek
iftihar sebebi ilim ve hünerdir.*

Etmedim dünyâda artık başka şey'e i'tibâr
Başladım 'ilm ü hüner tahsiline ben dâ'imâ

*Bundan sonra dünyada başka bir şeye itibar
etmedim. Daima ilim ve hüner tahsil etmeye
başladım.*

Oı kadar tahsîl-i 'ilme sa'y-i tâm etmekdeyim
Etmemiş bir kimse hiçbir şey'e böyle i'tinâ

*İlim tahsili için o kadar çabalıyorum ki hiç
kimse hiçbir şey için böyle itinâ göstermemiştir.*

Gülşene gitsem de yanımda berâberdir kitâb
Uykuya varsam da dersim gösterür rü'yâ bana

*Gül bahçesine gitsem de kitap benimle
beraberdır. Uykuya varsam da rüya bana
dersimi gösterir.*

Lu'b ile zevk ü safâ etmekdedir etfâl-i şehîr
Ben ise tahsîl ile etmekdeyim zevk ü safâ

*Şehrin çocukları, oyun ile zevk ve sefa
etmektedir. Ben ise tahsil ile zevk ü sefa
etmekteyim.*

'İlm ü 'irfân dürleri memlû imiş sûk-i cihân
'İlm ile etmekdeyim dünyâda ben bey' u şîrâ

*Dünya çarşısı, ilim ve irfan incileri ile doluymuş.
Ben de dünyada ilim ile alış-veriş etmekteyim.*

Etmemişse kim ki taksîl-i hüner gördüm zelîl
Tutmamışsa kim ki fermâ-ı peder buldum gedâ

*Kim hüner tahsil etmemişse zelil olduğunu
gördüm. Kim babasının sözünü tutmamışsa
düşkün olarak buldum.*

'Avn-i Hak'la inşa'allâh eyleyem tekmi'l-i 'ilm
Tâ ki olsun iki dünyâda medâr-ı i'tilâ

*Hakk'ın yardımı ve izniyle ilmimi
tamamlayayım. Böylece ilim benim için iki
dünyaya da bir yükselme vesilesi olsun.*

**17 Nisan 1916 tarihinde kurulan
kütüphaneye çoğu nadir eserlerden
oluşan yaklaşık on bin kitap
bağışlamış ve kurulan kütüphaneye
"Millet Kütüphanesi" adını vermiştir.**

Eğitim hayatı Diyarbakır ve Mardin'de geçen Ali Emîrî Efendi, ilk tahsilini Sülûkiyye Medresesi'nde yaptıktan sonra amcası Fethullah Feyzi Efendi'den Farsça dersleri almıştır. Sair müderrislerden üç yıl kadar çeşitli dersler alarak kısa zamanda Arapça ve Farsçasını ilerletmiştir. Aldığı eğitimlerden sonra memuriyet hayatına adım atmış, Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde memuriyetlerde bulunmuştur. Memuriyet hayatı boyunca gösterdiği üstün gayretleri, çalışkanlığı ve alicenaplığı sebebiyle Osmanlı Devleti tarafından çeşitli nişan ve taltiflerle ödüllendirilmiştir.

Azimli ve vatansever bir ilim adamı olan Ali Emîrî Efendi'nin hamiyetli ve çalışkan olmaya verdiği önem pek çok şiirine yansımıştır. Onun nezdinde güzel ahlak sahibi olmayan, devletinin büyümesi için çaba sarf etmeyen, ilim ve irfan kesbetmeyen ya da ilmiyle amelde bulunmayan kişiler vicdanı karanlık, kötü insanlardır.

MİLLET KÜTÜPHANESİ

II. Meşrutiyet'in ilanının ardından çok sevdiği kitaplarına daha çok zaman ayırmak için cüzi bir emekli maaşı ile kifayet ederek memuriyetten emekli olan Ali Emîrî Efendi, bu tarihten sonra sayısı on bini bulan kitaplarını milletine hediye etmenin yollarını aramaya başlamıştır. Şüphesiz bu arzusu, evinin etrafında bulunan ahşap yapıların varlığıyla herhangi bir yangında kitaplarına zarar geleceği korkusu etkili olmuştur. Evde dostlarıyla kitaplarını nasıl bağışlayabileceğini mütalaa ettiği demlerde Evkâf Nâzırı Şeyhülislâm Hayrî Efendi'den aldığı bir mektup ile Evkâf Nezareti'nin kıymetli kitaplarını umumun istifadesine sunmak maksadıyla muhafaza etmeye hazır olduğunu öğrenmiştir. Bu sayede 17 Nisan 1916 tarihinde kurulan kütüphaneye çoğu nadir eserlerden oluşan yaklaşık on bin kitap bağışlamış ve kurulan kütüphaneye "Millet Kütüphanesi" adını vermiştir. Ali Emîrî

Efendi'nin kurduğu kütüphaneye "Millet" adını vermesinin onun millet kelimesine yüklediği mana ve millete yüklediği misyon açısından hayli önemli olduğunu söylememiz mümkündür. *Dîvân*'ında yer alan "millet" redifli gazeli, bu manayı ve misyonu ifade eder niteliktedir. O, kütüphaneye "Millet" adını vererek yeni bir asrın kapısında bekleyen devletini ancak milletin ileriye taşıyabileceğini ifade etmiştir. Ali Emîrî Efendi'ye göre ise bu, ancak milletin vatan sevgisi ile çalışması ile gerçekleşecektir:

**Ali Emîrî Efendi,
farklı yerlere
dağılmış pek çok
yazmayı topladı
ve bunların önemli
kısını çürümekten
kurtardı.**

Hünerverler yetişsin san'at icâd eylesin millet
Hamiyyetle çalışsın mülkü âbâd eylesin millet
*Hünerli insanlar yetişsin. Millet yeni sanatlar
icat etsin. Millet, vatan sevgisi ile çalışarak
memleketi abad eylesin.*

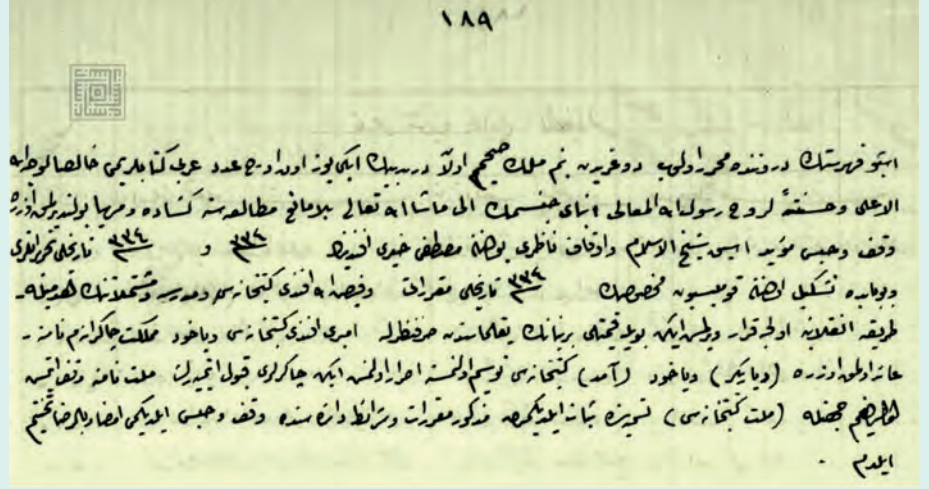
Çıkar seyr et ne İbni Rüşdlerle İbni Sînâlar
Hele bir kerre 'azm-i râh-ı ecdâd eylesin millet
*Seyret! Millet bir kez ecdadın yoluna
azmettiğinde ne İbn Rüşdler ne İbn Sînâlar
çıkarsın.*

Ömrünün geri kalanını müdürlüğüne atandığı Millet Kütüphanesi'nde geçiren Ali Emîrî Efendi, kütüphanesini zenginleştirmek için pek çok meşakkate katlanarak nadir eserlerin peşinden diyar diyar koşmuştur. Kendisinin verdiği bilgiye göre zaman içerisinde kütüphanenin kitap sayısı yirmi bini bulmuştur. Ali Emîrî Efendi'nin çabası ile Millet Kütüphanesi; meşhur divan şairlerinin ve Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Kanûnî Sultan Süleymân gibi Osmanlı padişahlarının divanlarını, muhtelif tarihî vesikaları, haritaları, tezhip ve minyatür sa-

natının önemli örneklerini ihtiva eden eserleri, Batı edebiyatına ait kıymetli el yazmalarını, Jean Jacques Rousseau ve Moliere'in el yazıları, Emile Zola'ya ait bir mektubu ve kıymetli bir hat koleksiyonu gibi daha pek çok nadir eseri bünyesinde barındıran ve başka hiçbir kütüphanede bulunmayan eserlerle zengin bir koleksiyon sahip olmuştur. Ali Emîri Efendi, kütüphanenin kurulmasının akabinde bu nadir eserleri, ilim âlemiyle paylaşan çalışmalar da yapmıştır. Bu çalışmalarından en önemlisi Fatih Sultan Mehmet'in kütüphanesinde bulunan kitapları tanıttığı yazılarıdır.

DİVÂNÜ LUGATİ'T-TÜRK

Millet Kütüphanesi müdürlüğü süresince kıymetli kitapları toplamaya ve kütüphane koleksiyonuna dahil etmeye devam eden Ali Emîri Efendi, 1910 yılına kadar yalnızca adından haberdar olunan kıymetli bir eserin ilim âlemine tanıtılmasına da vesile olmuştur. Kaşgarlı Mahmûd tarafından 1072-1074 yılları arasında kaleme alınan *Dîvânu Lugati't-Türk* adlı bu meçhul eseri satın alarak Türk dili, kültürü ve edebiyatına büyük bir katkı sağlamıştır.

Ali Emîri Efendi'nin millet kütüphanesine vakfettiği dört bin iki yüz on üç adet Arabî kitabı kayıt altına alan kendi el yazısı

Ali Emîri Efendi'nin eseri satın alma hikâyesi, onun kitaplar konusundaki hassasiyetini ve heyecanını ifade eden en güzel örneklerden biridir. Bu hikâye, kendisi tarafından kaleme alınan "Millet Kütüphanesi Nasıl Teşekkül Etti?" adlı yazıda detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Hikâyeye göre, eski Mâliye Nâzırı Vanizâde Nazif Paşa'nın mülkiyetinde bulunan bu değerli kitap, satılması için Burhaneddin Efendi isminde bir kitap sarrafına teslim edilir. Kitabın, eski Meclis-i Ayân Reisi Mustafa Âsım Efendi tarafından incelenmesi üzerine yaklaşık dokuz yüz yıllık nadir bir eser olduğu anlaşılır. Mustafa Âsım Efendi, kitabın ivedilikle Maârif Nâzırı Emrullah Efendi'ye götürülmesi gerektiğini ifade etse de Burhan Efendi, Emrullah Efendi'yi Maarif Nezareti'nde bulamaz. Bunun üzerine Burhan Efendi, Ali Emîri Efendi'nin kapısını çalar. Ona kitabın hikâyesini anlatır ancak Ali Emîri, kitabın gerçek olmasına ihtimal vermez. Ertesi gün Burhan Efendi, kitabı Ali Emîri Efendi'ye getirir. Ali Emîri Efendi, inceleyip gerçekten de *Dîvânu Lugati't-Türk* olduğunu andığı andaki sevincini şu şekilde dile getirmiştir.

Dîvânu Lugati't-Türk'te bulunan Türkün çizdiği ilk dünya haritası (Yazma Eserler Kurumu)

“Bir de bakayım Türk lisâna, Türk eşârına, Türk durûb-ı emsâline, Türk illerinin kürevî haritasına, Türk bayraklarının resmine, Türk kadîm yazısına dâ’ir Hulefâ-i ‘Abbâsiyye zamânında yazılmış bir kitâb. Ve hattâ Amerika’nun keşfinden dört-beş yüz sene kadar evvel te’lif olındığı halde Cebelika nâmıyla Amerika da mevcûd. Sevincimdenâdeta çıldıracağım.”

Bunun üzerine Burhan Efendi, kitapçıların kendisine eser için tavsiye ettikleri yirmi liranın uygun olup olmadığını sorar. Ali Emîrî Efendi ise yirmi liranın gayet uygun olduğunu ancak kitap satılmazsa onu doğrudan kendisine getirdiği takdirde üzerine üç lira da ikramiye vererek kitabı satın alacağını söyler. Burhan Efendi, kuraathaneden ayrıldıktan sonra Ali Emîrî Efendi için gecesini gündüzü belirsiz bir bekleyiş başlar. Bekleyişinin dördüncü gününde kitabı satamayan ve Ali Emîrî’nin sözünü hatırlayan Burhan Efendi, eseri alarak Ali Emîrî Efendi’nin yanına gider. Ali Emîrî Efendi’nin otuz üç altın ödeyerek Dîvânı Lugatî’t-Türk’ü satın almasından sonra gerek Maarif Nezâreti gerek Macar İlimler Akademisi tarafından eser için kendisine yüksek miktarda altın teklif edilmişse de o, bu tekliflerin hiçbirini kabul etmemiştir. Kendisine yapılan para tekliflerine “Lutfunuza, kadirşnashğımıza müteşekkirim. Çünkü vatanî, millî bir ufacak hizmet mukabilince para almış olacağım. Bu ise vicdanıma ağır gelen bir şeydir. Siz parayı yardımca muhtaç olan birkaç namuslu aileye dağıtırsınız. Bu sadakanın adı da Dîvânı Lugatî’t-Türk sadakası olsun.” diyerek karşılık vermiştir.

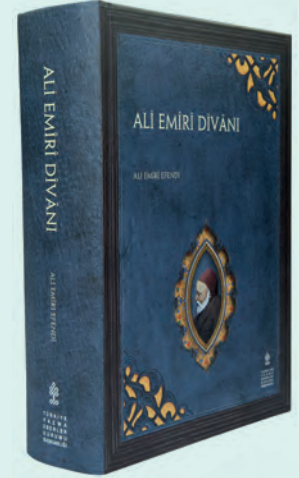
Ömrünün geri kalanını Millet Kütüphanesi’nin ihyasına vakfeden, var gücüyle Türk vakf geleneğinin devamına çalışan, hayırsever bir kitap âşığı ve Osmanlı âlimi

Ali Emîrî Efendi'nin bir portresi.
(Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver arşivi)

Ali Emîrî Efendi'nin kabri

Ali Emîrî, Ali Emîrî Dîvânı, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları

olan Ali Emîrî Efendi; 23 Ocak 1924 tarihinde Şişli’deki Fransız Hastanesi’nde hayata gözlerini yummuştur. Yahya Kemâl’in kendisi için yazdığı methiyede ifade ettiği şekliyle Ali Emîrî Efendi’den bugüne kalan emanet bıraktığı *Dîvânı Lugatî’t-Türk* ile ömrünün tek serveti Millet Kütüphanesi’dir.

*Yekpâre nûr olan bu kütübhâne-i nefis
Yekpâre servetiydi bu âlemde kendinin*

*Ecdâd-ı pâkimiz gibi vakfetti millete
Hayrânı halk eser-i bî-menendinin*

KAYNAKÇA

Ali Emîrî, *Ali Emîrî Dîvânı*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2020.

Ali Emiri, “Millet Kütüphanesi Ne Suretle Teşkil Etti?”, *TEM*, sy. 3, 1338/1919.

Muzaffer Esen, “Ali Emîrî”, İstanbul Ansiklopedisi, c. 2, sy. 659-662.

Ali Emîrî-i Âmidî, “Tezkire-i Şu’arâ-yı Âmid”, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2018.

Müjgân Cumbur, “Ali Emîrî Efendi, Kütüphanesi ve Çıkarıldığı Mecmua”, Erdem, 1990, c.6, s.16, sy. 239-252.

* Türkiye Maarif Vakfı Türkçe Öğretmeni

UYGARLIKLARIN İZİNDE:

Pantokrator Manastırı'ndan Molla Zeyrek Camii'ne Bakış

Dik yokuşları, çarpık yerleşme düzeniyle pejmürde; zamana meydan okuyan kâgir yapılarıyla yorgun; farklı dinleri bir araya getiren ibadethaneleri ve şahsiyetleriyle mistik, kadim ve katmanlı bir semtte, Zeyrek'teyiz. Eski İstanbulluların görgüsü, bilgisi eksik kimseler için kullandığı "Serçeden başka kuş, Zeyrek'ten başka yokuş bilmez." deyiminde yapısal durumunu ifşa eden bu kadim semt; Haliç'i izlemek üzere İstanbul'un 4. tepesine yayılmış durumda. Bizans'a anıt ve dini yapılarıyla Osmanlı'ya ise ahşap konutlarıyla hayat veren bu yerleşim yeri, altındaki ve üstündeki gizli hazineleri ile İstanbul'daki Dünya Mirası alanı içerisinde yer alan 4 bölgeden biri.

Firdevs Kapusizoğlu

ZEYREK CAMİİ, GUSTAVE SCHLUMBERGER, 1890. GRAVÜRLERLE İSTANBUL

Anıtsal yapıların yanında ahşap Türk mimarisinin en güzel örneklerini sergileyen Zeyrek, geçirdiği büyük deprem ve yangınlara rağmen günümüze kadar ayakta kalmayı başarabilmiş bir yerleşim alanı. Haliç'e hâkim bir tepede konumlanan ve Bizans döneminde "manastırlar bölgesi" olarak ifade edilen alanın merkezinde Pantokrator Manastırı, nam-ı diğer Molla Zeyrek Camii yer alıyor. "Evrenin Hâkimi" anlamını taşıyan bu ihtişamlı yapı, Hristiyanlık ve İslam dinine inananlar için ibadethane olmakla kalmıyor, aynı zamanda hastane ve medrese olarak sosyal hayatın da nabzını tutuyor.

Zeyrek bölgesine dair ilk akademik çalışmalar 1968 yılında başlıyor, 1975 yılında ise bölge koruma altına alınıyor. 1979-1980 döneminde koruma alanı sınırlarını genişletse de yeterli koruma çalışmaları ancak 2000'li yıllarda hız kazanarak Zeyrek miras alanında çok sayıda çalışmanın başlatılmasını sağlıyor.

Haliç'e hakim bir tepede konumlanan ve Bizans döneminde "manastırlar bölgesi" olarak ifade edilen alanın merkezinde Pantokrator Manastırı, nam-ı diğer Molla Zeyrek Camii yer alıyor.

BİZANS UYGARLIĞINI SÜSLEYEN PANTOKRATOR MANASTIRI

Yan yana dizilmiş üç adet yapıdan oluşan Manastır, Orta Çağ Bizans mimarisinin klasik bir örneğini sergiliyor. İmparator II. İoannes Comnenos'un (118-1143) eşi ve aynı zamanda Macar Kralı Laszlo'nun kızı olan İmparato-

riçe Eirene tarafından bir manastır olarak yaptırılan ibadethane, Hz. İsa'ya atfedilmiş. İki ayrı kilise ve bir mezar şapelinden oluşan yapının güneyindeki Saviour Pantokrator'a adanan kilisesi, kapalı Yunan haçı planında ve tek narteksli olarak inşa edilirken; kuzeyde yer alan ve Eleusia Meryem'e (Tanrı anası Şevkatli Meryem) adanan Kuzey Kilise de aynı planda ve yine tek narteksli olarak inşa edilmiş. Ayios Polyeuktos Manastırı'na bağlı kilise harabe haline geldiğinden, kilisedeki bazı mimari unsurların devşirme olarak Pantokrator'da kullanıldığı biliniyor. İki kilisenin arasında yer alan ve bağlayıcı vazife gören şapel ise Başmelek Mikhael'e adanmak suretiyle inşa edilmiş.

Manastırın bânisi Eirene ölünce, buraya gömülmüş. Bizans İmparator ailesindeki geleneğin devamı olarak, Havarium'dan sonra en çok gömü yapılan dini yapı Pantokrator Kilisesi olmuş ve pek çok imparator aile üyeleriyle buraya gömülmüş. 1143'te ölen II. İoannes; 1158'de ölen Eirene (Bertha von Sulzbach) ve 1180'de ölen I. Manuel Manastıra defnedilen Comnenos sülalesine ait fertlerden diğerleri. Bu geleneği kimin başlattığını merak ettiğimizde İmparator

Büyük Konstantinos'un oğlu, İmparator Konstantius ile karşılaşyoruz ve imparatorların eşleriyle birlikte gömülmesi hakkında kanun çıkardığını tespit ediyoruz.

Ayasofya'dan sonra İstanbul'daki en büyük ve en eski ibadethane olan Pantokrator Manastırı, hastaneye sahip olmuş iki manastırdan biri. Bunlardan diğeri ise bugün Fenari İsa Camii olarak bilinen yapı. Pantokrator Manastırı'nın kuruluş ve işleyiş belgesi olan tipikonu, aslından kopya edilmiş haliyle günümüze kadar geliyor. Tipikon'un Fransızca ve İngilizceye çevirileri de yapılmış. Bütün manastır yapılarının ve haliyle hastanenin işleyiş şekli ve şartlarını belirleyen tipikondan öğrenildiğine göre, hastanenin kapasitesi 50 kişilik ve kadınlar-erkekler bölümü olarak iki kısma ayrılmış. Fenari İsa Camii'nin hastane kapasitesinin çok daha sınırlı olduğunu biliyoruz. 5 ayrı bölümü bulunan hastanede her bölüm farklı bir hastalık için ayrılmış. Hastanenin, tipikonda anlatılan bölümlerinin mimarisini ortaya koymak

amaçlı bazı çalışmalar yapılırsa da bu çalışmaların geçerliliği yoktur. A. Orlandos'un yaptığı çalışmada hastane yapısı, manastırın kuzeyine yerleştirilmiş. Mekânların ebatları, yatak sayısına göre oluşturulmuş ve ortaya çıkan iki bölümlü hastane, revaklı bir iç avlu etrafındaki hücrelerden oluşturulmuş. Manastırda ihtiyar bakımevi, eczane ve hamam da bulunuyormuş. Hamamın, manastırın hastanesine ait olduğu bilinse de mahalli konusunda net bir bilginin olmadığını öğreniyoruz. Bütün bu yapı topluluğunun, kilisenin batısı ile yamaçta inşa edildiği düşünülüyor. Bu yapıların yerleri bugün meçhul olup, kilise çevresindeki bazı kalıntıların, manastır kompleksine ait olduğu sanılıyor. Manastır kompleksine bağlı bir elyazma atölyesinin olduğu, Avrupa'da bulunan ve manastır kökenli olduğu sanılan elyazmalarından anlaşılıyor.

1204'teki Latin İstilasası sırasında Venediklilerin denetlediği yapıda İmparatorun bir süre konakladığı ileri sürülüyor. Şehir geri

alınırken Venediklilerle husumeti olan Cenevizliler tarafından yapı hasara uğramış. Kilisenin çok değerli bazı koleksiyonları, Latin İşgali sırasında San Marco'ya kaçırılmış.

Günümüze ulaşan dış narteksin iç duvar sol alt kısmındaki Geç Roma dönemine ait mermer tabula ancata, önemli bir devşirme malzeme olarak dikkat çekiyor. Apsis duvarının sağ iç kısmındaki mermerlerden birinin üzerine kazınan Latince bir yazıda "Niccolo buradaydı." yazıyor. Niccolo'nun kim olduğu ise meçhul. Belki bir asker, belki bir doktor ya da belki de hastalardan biriydi, kim bilir...

MANASTIR İSTANBUL'UN İLK MEDRESESİ OLUYOR

Pantokrator Manastırı'nda yetişmiş Genadios, Fatih döneminin ilk Patriği olarak dikkatleri çekerken Manastır, İstanbul'un fethinden sonra şehir halkının ihtiyaçlarına cevap verebilmek gayesiyle medrese olarak hizmete açılıyor. İstanbul Üniversitesi'nin

Eğitim Tarihi

amblesindeki 1453 tarihinin, geleneksel bir yaklaşımla İstanbul'un ilk medresesi olan Zeyrek Medresesine gönderme yaptığı düşünülebilir. 1470 yılına kadar medrese olarak kullanılan yapının bir ara bedesten olarak kullanıldığı da öne sürülüyor. Yapıya ait geniş hücrelerinin medresede eğitim gören öğrencilerin konaklamaları için tahsis edildiği sanılıyor. Kilise, Fatih Sultan Mehmed'in vakfına bağlı olarak camiye çevrildiğinde medresenin ilk müderrisi olan Molla Mehmed Zeyrek Efendi'nin adıyla anılmaya başlıyor. Camii'ye dönüştürülen yapıya hünkâr mahfili, mihrap, taşıyıcı ayaklar Sultan III. Mustafa devrinde, XVIII. yüzyıl-

**Ayasofya'dan sonra
İstanbul'daki en büyük ve
en eski ibadethane olan
Pantokrator Manastırı,
içerisinde hastanesi olan
iki manastırdan biri.**

da eklendiği biliniyor. Mehmed Efendi'nin fetihten yirmi yıl sonra vefat ettiği biliniyor. Zeyrek, Hacı Bayram-ı Veli tarafından Mehmed Efendi'ye verilmiş uyanık, zeki anlamında bir lakap.

Muhitin diğer önemli yapıları arasında Şeyh Süleyman Mescidi, Zeyrek Sarnıcı, Eski İmaret Camii bulunuyor. Fatih Camii ve medreseleri inşa edildikten sonra Zeyrek Medresesi'nin faaliyeti sona eriyor.

Uzunca bir süre onarılmayan Molla Zeyrek Camii, 1950'lere gelindiğinde harap bir vaziyette görünüyor. Dönemin Vakıflar Umum Müdürlüğü himayesinde Yüksek Mimar Ali Saim Ülgen'in denetiminde bir restorasyon çalışması gerçekleştiriliyor. Özellikle güneydeki büyük yapının çatısı ile dış narteksin batı cephesi elden geçiriliyor. 1953 yılında Güney Yapı'nın zeminindeki ahşap döşeme kaldırıldığında, antikçağ özelliğini taklit eden mitolojik figürler ve burçları yansıtan opus sectile mozaikleri ortaya çıkıyor. 1954 yılında Amerikan Bizans Enstitüsü döşeme mozaikleriyle ilgili bir çalışma yürüterek, gerekli koruma tedbirlerini alıyor. Bu çalışmalar 1963 yılına kadar devam ediyor ve çalışmalar 1956-1963 yılları arasında yayımlanıyor. Güney Yapı içindeki molozlar arasından Bizans dönemine ait vitray parçaları ortaya çıkarılıyor. Aynı dönemde Kariye Camii'nde bulunan minber Molla Zeyrek Camii'nin orta mekânına getirilerek, bu bölümde namaz kılınmaya başlanıyor. Kuzey Yapı'da Yüksek Mimar Fikret Çuhadaroğlu yönetimindeki restorasyon çalışmaları 1966-1967 yıllarında gerçekleştiriliyor. Yapının tamamı, özellikle batı cephesi el-

İstanbul Üniversitesi'nin amblemindeki 1453 tarihinin, geleneksel bir yaklaşımla İstanbul'un ilk medresesi olan Zeyrek Medresesine gönderme yaptığı düşünülebilir.

den geçiriliyor. Yapının önünde bulunan yeşil breş taşından lahit, Ayasofya'ya naklediliyor. 1985 yılında ise Zeyrek Camii ve çevresini içinde barındıran alan, Unesco Dünya Mirası listesine alınıyor. 1994-2006 yılları arasında Prof. Dr. Zeynep-Metin Ahunbay ve Prof. Dr. Robert Ousterhout tarafından değişik dö-

nem aralıklarıyla Kuzey ve Orta Yapılar'da kısmi restorasyon çalışmaları yürütülüyor. 2009-2015 yıllarında ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Vakıflar Genel Müdürlüğü ile yaptığı protokol dahilinde bütün yapı kompleksinde geniş kapsamlı bir restorasyon çalışması yapılıyor. Bu çalışma XVIII. yüzyıldaki müdahaleler sonrası yapılan ilk büyük restorasyon çalışması olarak kayıtlara geçiyor.

Günümüzde avluda yer alan kagir binada Fatih Belediyesi bünyesinde, İstanbul'un somut ve somut olmayan kültürel mirasını tanıtmak ve akademik eğitimler için öğrencilere bir muhit oluşturmak gayesiyle kurulan Zeyrek Akademi yer alıyor. Burada Suriçi İstanbul'unun tarihine, mimarisine, planlamasına, sanat tarihine, arkeolojisine, kültür sanatına, sosyal yaşamına ve somut olmayan kültür mirasına dair eğitim ve etkinlikler düzenleniyor. Etkinlik başvuruları web sayfası üzerinden yapılabiliyor. Yine avluda belediye tarafından işletilen sosyal tesis, terasında yudumlama çağınız bir fincan kahve eşliğinde Vefa'dan Süleymaniye'ye uzanan ve Haliç'in de eşlik ettiği eşsiz bir manzara sunuyor. Doğrusu Zeyrek; kültürel ve mistik dokusu, entelektüel sermayesi, mayhoş bozası, kırk yıl hatırlı kahvesiyle İstanbulseverlerin rotasında ilk sırada olmayı hak ediyor.

Pierre Bourdieu'ye Göre Okulun Toplumsal İşlevi: Toplumsal Tahakkümün Yeniden-retimi

Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'nün bütün çalışmaları gibi eğitimle ilgili çalışmaları da öncelikle toplumdaki sınıfsal yapının kendine göre bir tasvirini ve teorisini yapar. Sosyolojisi içerisinde ele aldığı diğer bütün alanlar gibi eğitim sürecinin de toplumdaki eşitsizliği ve tabakalaşmayı nasıl ürettiği ve yeniden-ürettiğini anlamaya çalışır.

Prof. Dr. Ahmet Zeki NAL*

Tarihsel örnekleri kölelik, kast sistemi ya da soylular-köylüler ayırımına dayanan stand (zümreler) türü tabakalaşmaların günümüzde artık olmadığından hareketle bazı sosyologlar modern toplumların tabakasız, eşitlikçi ve sınıfların görece öneminin kalmadığı toplumlar oldukları fikrini paylaşmaktadırlar. Ancak bu betimleme doğru olmaktan oldukça uzaktır. Sınıfların etkisi Marx'ın düşündüğünden daha az olabilir, fakat toplum yaşamında sınıf farklılıklarının etkilemediği çok az alan vardır. Hatta fiziksel farklılıklar bile sınıf üyeliğiyle yakından ilişkili görülebilir. Yalnızca sağlık açısından değil, aynı zamanda bu tabakaları oluşturan kişilerin ve kümelerin yerleşme bölgesi ve konutlarında, sosyal etkileşme türlerinde, tüketim alan ve biçimlerinde, boş zaman etkinliklerinde, duygularında, düşüncelerinde, tutumları ve eğilimlerinde, değerlerinde, inançlarında, zevkleri ve dünya görüşlerinde de tabaka farklılıkları kendilerini açığa vururlar. Tüm bu özellikleriyle her biri kendi başına bir alt-kültür çevresi oluşturan tabakaların kendilerine özgü ve göreceli olarak birbirinden ayrılan yaşam şansları ve tarzları bulunmaktadır.

Bu nedenle Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'nün bütün çalışmaları gibi eğitimle ilgili çalışmaları da öncelikle toplumdaki sınıfsal yapının kendine göre bir tasvirini ve teorisini yapar. Sosyolojisi içerisinde ele aldığı diğer bütün alanlar gibi eğitim sürecinin de toplumdaki eşitsizliği ve tabakalaşmayı nasıl ürettiği ve yeniden-ürettiğini anlamaya çalışır. Eğitim kurumları onun ilgi merkezini oluştursa da eleştirel analizleri çok daha kapsamlıdır. Ona göre bütün modern kurumlar, kapitalist piyasa ve bizzat devlet dahil, verebileceklerinden daha fazlasını vaat etme eğilimindedir. Onlar, kendilerini halkın ortak iyiliği için çalışıyor gibi sunsalar da gerçekte toplumsal eşitsizlikleri yeniden-üretirler. Daha zengin, daha özgür bir yaşantı isteyenlere ilham kaynağı olur, fakat dayattıkları sınırlılıklar ve baş vurdukları simgesel şiddetle onları hayal kırıklığına uğratar. Çünkü toplumda ekonomik sermaye gibi kültürel sermaye de vardır. Ekonomik sermayenin paylaşımına dayalı sınıfsal yapı, bu ser-

Eğitim, hâkim kültürün kodlarını içermekte ve bu kodları alt sınıflardan gelen öğrencilerin çözmesi genellikle kolay olmamaktadır.

mayenin paylaşımında yer yer karmaşıklılaşsa da genellikle paralel biçimde işleyecek şekilde sınıfsal farkları yansıtır, yeniden-üretir ve meşrulaştırır. Toplumda var olan kültürel sermaye, tıpkı ekonomik sermaye gibi kıt, her ne kadar kültürel unsurların paylaşılması onların değerlerini artırsa da kültürel sermaye bir sınıfsal eleme mekanizması olarak ancak belli bazı kültürel unsurların mümkün ölçüde belirli ellerde toplanması yoluyla değerini koruyabilir.

KÜLTÜREL SERMAYE VE HABİTUS

Bourdieu'ye göre kültürel sermaye geniş anlamıyla eğitim -başka bir deyişle sosyalleşme sürecinde elde edilen birikimin toplamına gönderme yapan bir kavramdır. Bourdieu kültürel sermayeyi formal eğitimle kazanılan ve diplomalarla objektif bir görünüm

kazandırılan "okul sermayesi" ile aileden kaynaklanan ve doğal bir biçimde, aile hayatı içerisinde kazanılan nitelikleri ifade eden "tevarüs eden kültür sermayesi" olmak üzere ikiye ayırarak ele alır. İster okul sistemi yoluyla elde edilmiş olsun, ister aileden devralınmış olsun, entelektüel niteliklerin toplamına karşılık gelir. Bu sermaye üç durum altında var olabilir: Kalıcı eğilim olarak bedene bağlı -örneğin başkaları karşısında rahat konuşma- durumda; kültürel meta olarak -tablo ve eserlere sahip olmak gibi- nesnel durumda; kurumsallaştırılmış, yani kurumlar tarafından -okul unvanları gibi- toplumsal olarak onaylanmış durumda.

Bourdieu'nün çalışmalarının neredeyse tamamında kültürel sermayenin üretilme biçimine egemen olan süreçleri anlama çabasını görürüz. Bu amaçla ürettiği alet kutusunun en önemli kavramı olan habitus'un ne olduğuna değinelim. Habitus algıladığımız, değerlendirdiğimiz ve içinde hareket ettiğimiz dünya aracılığıyla oluşan kalıcı ve aktarılabilen bir yatkınlıklar sistemini anlatır. Bu bilinçsiz şemalar sürekli özel toplumsal koşullar ve koşullanmalara maruz kalınarak, dışsal kısıtlamalar ve imkanlar içselleştirilerek kazanılır. Her birey ortak matrisin kendine özgü bir biçimine sahip olsa da bu durum onların benzer deneyimler yaşayan insanlar tarafından paylaşılması anlamına gelir. Yani belli bir durumda yapılması gerekli olan şeye ilişkin tam da bu pratiklik duygusundan başka bir şey değildir. Bourdieu bunu yer yer spordaki "oyunu okumak" tabiriyle de karşılıyor.

Habitusun ayırt edici özelliği, sahip olduğu (ekonomik, kültürel, sosyal ve simgesel) sermayenin miktarı ve yapısıyla belirginleşir. Her bireyin kendine özgü bir habitusu vardır, buna ek olarak Bourdieu sınıf habitusunun varlığını ileri sürer ki bu, bireyin bulunduğu yerin dayattığı ekonomik, sosyal ve kültürel varoluş koşullarında ve üretim tarzında bireyin bulunduğu yer tarafından verili olması durumudur. Bu nesnel durum, bireyin içselleştirdiği ve bütün hayatı boyunca bilinç-dışı bir şekilde yavaş yavaş somutlaştırdığı bir algılama, zevk ve düşünme bütünüdür doğuracaktır.

HABİTUS VE TAHAKKÜM

Bourdieu habitus kavramını toplumun bütünü düzeyinde pratiklerin açıklayıcı bir faktörü olarak kullanarak üç toplumsal sınıfa karşılık gelen üç yaşam tarzını ayırt etmektedir. Üst sınıfın -Bourdieu'ye göre tahakküm eden- üyeleri, ayırım kavramı üzerine kurulu bir habitusla donanmışlardır; orta sınıfın -Bourdieu'ye göre küçük burjuvazi diyor- üyelerinin habitusunu ise üst sınıfa geçme yani sosyal yükselme arzuları şekillendirir. Alt sınıflar -Bourdieu'ye göre halk sınıfları- ise güçlü biçimde zorunluluğun ve bu zorunluluğa adapte olmanın anlamıyla belirlenmiş, dolayısıyla fizik gücünün değerlendirilmesiyle belirlenmiş bir habitusa sahiptirler.

Tahakküm ilişkileri bir simgesel şiddet formu kazanır, yani tahakküm eden sınıf, kendine özgü sosyal değerleri, kendi dünya görüşünü ve kendi kültürünü tahakküm altındaki sınıflara dayatmaya çalışmaktadır. Bu anlamda, hâkim kültür tahakküm eden sınıfın kültürüdür. Tahakkümün sosyal yeniden-üretim gibi bir amacı vardır, yani hâkim kültür her zaman meşru olmak zorundadır ve asla tartışma konusu olmamalıdır. Bu nedenle “renkler ve zevkler tartışılmaz”dır.

KÜLTÜREL SERMAYE VE EŞİTSİZLİĞİN KÖKENİ

Bourdieu'ye göre, toplumda var olan bu eşitsizliğin ve toplumsal tabakalaşmanın yeniden-üretiminde eğitim kurumunun özel bir yeri bulunmaktadır. Bu tahakküm ilişkisine okul kurumunun katkısını bir benzetme yoluyla anlaşılır kılmaya çalıştığını görüyoruz:

“Okula ilişkin yeniden üretim mekanizmalarının işlerliği konusunda bütüncül bir görüntü sunabilmek için, ... fizikçi Maxwell'in ikinci termodinamik yasasını ... anlatmak için kullandığı imgeye değinebiliriz: Maxwell, az ya da çok sıcak, yani az ya da çok hareketli tanecikler arasında bir cin olduğunu hayal eder; bu iblis tanecik-

Bourdieu kültürel sermayeyi “okul sermayesi” ile “tevarüs eden kültür sermayesi” olmak üzere ikiye ayırarak ele alır.

leri ayırır, en hızlılarını ısıyı artıran bir kaba, en yavaşlarını da ısıyı azaltan kaba atar. Bunu yaparken de başka türlü yapıldığında ortadan kalkacak olan farklılığı, düzeni korumuş olur. Okul sistemi de Maxwell'in cini gibi çalışır: Ayıklama işlemi için gereken enerji harcaması pahasına, eskiden mevcut olan düzeni, yani birbirine eşit olmayan kültürel sermayeyle donanmış öğrenciler arasındaki farkı korur. Daha kesin bir biçimde söylemek gerekirse, bir dizi ayıklama işlemi aracılığıyla, miras yoluyla kültürel sermayeye sahip olanları, bu sermayeden yoksun olanlardan ayırır. Yetenek farkları ise, miras alınan kültürel sermayeye göre oluşan toplumsal farklılıklardan ayıramayacağından, böylece eskiden var olan toplumsal farklılıkları ayakta tutar.” (Bourdieu, 1995: 40-41)

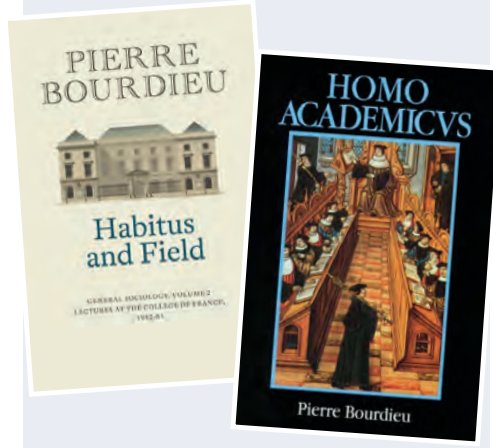
1789 Fransız Devriminden beridir eşitlikçiliğe özel önem veren bir toplum olmasına karşın Fransa'da herkesin eğitilmesiyle bile eşitliğin sağlanmış olmadığını vurgular Bourdieu. Mezun olunan okullar arasındaki kalite ve prestij farkları bu eşitsizliğin devamını sağladığı gibi aynı okul içinde okurken tevarüs edilmiş olan kültürel sermaye vasıtasıyla eğitimde başarı farkları da bunu durumu besler.

Okulların farklı kültürel kökenlere ait insanları birbirinden ayırma konusunda izlediği ince yollar vardır. Bourdieu bu yolun her şeyden önce okullarda verilen eğitimin hâkim kültürün ideolojisini ve kültürel kodlarını içermesiyle açıldığına dikkat çeker. Eğitim, hâkim kültürün kodlarını içermekte ve bu kodları alt sınıflardan gelen öğrencilerin çözmesi genellikle kolay olmamaktadır. Bourdieu bu konuda dayandığı bulgularını formüle eden bir önerme ileri sürer: Bütün okul eğitimi başarısı temelde hayatın en erken döneminde önceden belli becerilere ve bilgilere dayanır. Hâkim sınıfa mensup çocuklar, bu becerileri ve bilgiyi okul öncesi yıllardan itibaren içselleştirmişlerdir. Bu yüzden onlar sınıfta aktarılan mesajların şifresini çözecek anahtarlar sahiptirler. Daha açık ifadeyle onlar mesajın şifresine sahiptirler. Dolayısıyla toplumsal grupların eğitimsel başarıları doğrudan doğruya sahip oldukları kültürel sermayenin miktarına bağlıdır. Bu yüzden orta sınıfa mensup öğrenciler

işçi sınıfına mensup öğrencilerden daha yüksek bir başarı seviyesine sahip olurlar, çünkü orta sınıf alt-kültürü hâkim kültüre daha yakındır.

Bourdieu Fransız eğitim sistemi üzerinde yaptığı gözlemlerde, öğretmenlerin öğrencileri notlandırmada bile tarafsız davranmalarının mümkün olmadığını ve büyük ölçüde hâkim sınıfın değerlerini ve stillerini öncelikle kaydeder. Bir öğrencinin kolayca görülemeyen nüanslarda gösterdiği fark, onun notlandırılmasında bir adım önde olmasını sağlıyor. Alt sınıflardan gelen öğrenciler genellikle hâkim sınıfların tarzını benimseyen öğretmenlerin gramer, aksan, ses tonu ve konuşma tarzında içkin anlamları kavramaktan acizdirler. Oysa diğerlerinde bunun anlam şifreleri önceden mevcuttur. Bu yüzden Bourdieu'ye göre eğitimin modern toplumdaki esas amacı, bütün eşitlikçilik iddialarına rağmen, aslında bir "eleme işlevi"ni yerine getirmektir. Bu da alt sınıf-Bourdieu'ye göre işçi sınıfı- insanlarını eğitimin daha üst düzeylerinden bertaraf etmek anlamına geliyor.

Bourdieu'nün toplumsal ortamdan toplayıp verdiği bu örnekler yine de farklı sınıfsal kökenlerden gelenlerin aynı sınıf ortamında eğitim gördükleri durumlarla ilgilidir. Doğrusu ulusal eğitim sisteminin bütün insanlara eşit eğitim ve fırsatlar sağlama konusundaki vaatlerine sadık kalma adına izlenen politikalar, bir zamanlar böyle istisnai durumların ortaya çıkmasına yol açmış olabilir. Ancak zamanla eğitim alanlarının gittikçe ekonomik durumlara göre ayrışması gibi bir gelişme de göz önünde bulundurulmalıdır. Bourdieu, bu tür durumlar üzerinde de duruyor. Nitekim eğitim kurumlarının daha başından itibaren belli ekonomik sermaye seviyelerine göre ayrışması günden güne daha başat bir model olmaktadır. Fakir çocuklar zaten zenginlerin okudukları okullara gidememektedir. Eşitlikçiliğin bir şekilde gözetildiği devlet okullarında genellikle kurumun yerleşik olduğu mahalleden do-

Bourdieu'ye göre, toplumda var olan bu eşitsizliğin ve toplumsal tabakalaşmanın yeniden üretiminde eğitim kurumunun özel bir yeri bulunmaktadır.

layı fakirlerin erişimine kapalı olması kendiliğinden sağlanmaktadır.

Öte yandan Bourdieu eğitim sisteminin eşitsizliklerin yeniden üretimini sağladığı başka mekanizmalar olarak zekaya dayalı ölçme değerlendirme ve seçme sistemlerine dikkat çekiyor. Matematik'in hegemonik bir bilgi alanını oluşturduğu eğitim sisteminde seçkin mesleklerin matematikteki başarıyla hiyerarşik bir sıraya dizilmesi sonucunda, önemli meslekler ile önemsiz meslekler arasında da paralel olarak kaçınılmaz bir sıralama meydana gelmektedir. Dolayısıyla Maxwell'in cini görevini üstle-

nen okul sistemi öğrencileri "yeteneklerine göre" ölçüp seçmekte ve sonuçta alt toplumsal sınıflardan gelen öğrencileri tıp, mühendislik gibi uygulamalı bilimler alanına yönlendirirken üst toplumsal sınıfa mensup öğrencilerin önünü işletme, ekonomi, siyaset bilimi gibi yönetim bilimleri alanlarında açmaktadır. Böylece eskiden ve şimdi var olan toplumsal farklılıkları her durumda ayakta tutar ve süregiden düzenin devamlılığını sağlamış olur.

KAYNAKÇA

- Bourdieu, P. (1995) *Pratik Nedenler*, İstanbul: Kesit.
- Bourdieu, P. (1997) *Toplumbilim Sorunları*, İstanbul: Kesit.
- Bourdieu, P. (2015) *Ayırım -Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi-*, Ankara: Heretik.
- Bourdieu, P., J.-C. Passeron, (2015) *Varisler -Öğrenciler ve Kültür-*, Ankara: Heretik.
- Bourdieu, P., J.-C. Passeron, (2015) *Yeniden Üretim -Eğitim Sistemine İlişkin Bir Teorinin İlkeleri-*, Ankara: Heretik.
- Çeğin, G., E. Göçer, A. Arlı, Ü. Tatlıcan, (Derl.) (2007) *Ocak ve Zanaat -Pierre Bourdieu Derlemesi-*, İstanbul: İletişim.

* Bursa Teknik Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dekanı

Aykut Yıldırım*

Kültürel İletişimin Bir Aracı Olarak Türk Dizileri

Türk dizileri, sadece bir eğlence aracı olarak değil, aynı zamanda kültürel bir iletişim aracı olarak da önemli bir yere sahiptir. Bu diziler, Türk toplumunun değerlerini, değişimlerini ve kültürel mirasını geniş bir izleyici kitlesine aktarmakta ve farklı kültürler arasında bir köprü görevi görmektedir.

Türk dizileri, son yıllarda sadece Türkiye’de değil dünya ölçeğinde de büyük ilgi görmektedir. Türkiye bu alanda Amerika’dan sonra ikinci en büyük dizi/film ihracatçısı ülke konumuna gelmiştir. Bu sürecin önünü açan 2011 yılında Kazakistan’a ihraç edilen Deli Yürek dizisi olmuştur.

2020-2023 yılları arasında Türk dizilerine yönelik küresel talep, yüzde 184 artmış, bunun sonucunda Türkiye dünyanın en büyük dizi ihracatçılarından biri haline gelmiştir. En çok izlenen diziler arasında ilk üç sırada, Muhteşem Yüzyıl, Diriliş Ertuğrul ve Kurtlar Vadisi yer almaktadır. Çukur, Aşk-ı Memnu, Eşkya Dünyaya Hükümdar Olmaz, Sen Çal Kapımı, Yabancı Damat, İçerde ve Bir Zamanlar Çukurova gibi diziler de en çok izlenenler arasındadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre, dünyada yaklaşık 800 milyon kişi Türk dizisi izlemektedir. Türk dizileri halen 170 ülkeye ihraç edilmektedir. Özellikle Balkanlar, Ortadoğu ve Güney Amerika’da yoğun ilgi gören Türk dizileri milyonlarca ailenin Türk kültürüyle tanışmasına imkân sağlamaktadır. Uzmanlar, bu dizilerin izlenmesini tarihsel bağlar ve gelenek kültürüne bağlamaktadır. Hatta Northwestern Üniversitesi’nde “Küresel Türk Televizyon Dizileri” başlığıyla ders

olarak ele alınan diziler üzerinde doktora tezi hazırlayan öğrenciler de bulunmaktadır.

TÜRK DİZİLERİNİN TARİHÇESİ VE EVRİMİ

Türkiye’de televizyon dizilerinin tarihi, televizyonun hanelerde yaygınlaşmaya başladığı 1970’li yıllara kadar götürülebilir. 70’li ve 80’li yıllarda daha ziyade Aşk-ı Memnu, Çalığışu, 9. Hariciye Koğuşu gibi roman uyarlamalarının sinematografik bir üslupla ekrana yansıtılması şeklinde ilerleyen süreç, zamanla özgün senaryoların filme alındığı bir aşamaya evrilmiştir. Özel televizyonların kurulmasıyla birlikte dizi sektöründe büyük bir ivme yakalanmıştır. 2000’li senelerin başında “Asmalı Konak” dizisi, aile ve toplum değerlerini konu alarak izleyicilerle güçlü bir bağ kurmuş ve geniş bir kitleyi etkisi altına almayı başarmıştır. Bu yapımlarla birlikte, dramatik yapılar ve güçlü karakterler Türk dizilerinin temel öğeleri haline gelmiştir. 2000’li yılların ortalarına gelindiğinde, “Ezel” ve “Aşk-ı Memnu” gibi dizilerle birlikte dramatik öyküler daha da popüler hale gelmiştir. Bu dizilerdeki karakterlerin zenginliği, toplumsal sınıf farklılıkları, aşk ve ihanet temaları, Türk toplumunun kültürel ve sosyolojik dinamiklerini ekrana taşımıştır.

DÜNYA GENELİNDEKİ ETKİSİ VE TÜRK DİZİLERİNİN KÜLTÜREL İHRAÇLARI

Türk dizilerinin dünya çapındaki popülaritesindeki artış, özellikle Ortadoğu, Latin Amerika, Balkanlar ve Doğu Avrupa gibi bölgelerde kendini göstermektedir. Türkiye, Latin Amerika dizilerinin öncülüğündeki küresel “telenovela” (*telenovela Latin Amerika’da yayınlanan bir pembe dizi’dir. 1950’lerde ortaya çıktı ve bu ülkelerde televizyonda yaygın izlenen tür haline geldi.*) piyasasına bir alternatif sunarak, geniş bir coğrafyada televizyon kültürünü etkilemeyi başarmıştır. Bu bağlamda, Türk dizileri, yalnızca kültürel bir ürün olmanın dışında, aynı zamanda bir diplomasi aracı olarak da değerlendirilmiştir. Bu açıdan bakıldığında bu diziler siyaset üstü bir kamu diplomasisi aracı olarak bütün dünyada Türkiye’ye ilişkin olumlu algının yerleşmesine katkı sağlamıştır. Örneğin, “Muhteşem Yüzyıl” dizisi, Osmanlı İmparatorluğu’nun en güçlü dönemlerinden birini ekrana taşıyarak, Osmanlı tarihini dramatik bir şekilde anlatmış ve sadece Türkiye’de değil, birçok ülkede de büyük yankı uyandırmıştır. Bu dizinin başarısı, Türkiye’nin tarihi mirasını ve kültürel zenginliğini tanıtmaya açısından önemli bir adım olmuştur. Benzer şekilde, “Diriliş Ertuğrul” dizisi, İslam dünyasında büyük bir hayran kitlesi oluşturmuş ve Türk tarihini popüler bir şekilde yeniden gündeme getirmiş, kullanılan dil ve İslami vurgular İslam dünyasında Türk kültürü ve Türkiye’ye yönelik büyük bir sempatinin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır.

Bütün dünyada beğeniyle izlenen Türk dizilerine yalnızca bir eğlence aracı olarak bakmak yanlış olur. Bu diziler aracılığıyla Türkiye, Türk kültürünü, geleneklerini ve yaşam tarzını küresel izleyiciye etkileyici bir şekilde tanıtmaktadır. Ortadoğu ülkelerinde Türk dizilerine olan yoğun ilginin temelinde, kültürel yakınlık ve duygusal bağların yattığı söylenebilir. Bu diziler, aile bağlarını, toplumsal ilişkileri ve insani duyguları ele alırken, izleyicilerde güçlü bir empati

yaratmaktadır. Türkiye’nin kültürel olarak hem Doğu hem de Batı’dan etkiler taşıması bu yapımları farklı kültürlerden izleyicilerin ilgiyle takip edebilmesi için avantajlı hale getirmektedir.

DRAM VE ENTRİKA: AŞK VE AİLE DİZİLERİ

Türk dizilerinin büyük bir kısmı aşk, aile bağları ve entrika üzerine kuruludur. Bu türler, Türk toplumundaki aile yapısının ve ilişkilerin önemini vurgulamakta ve izleyiciye toplumsal normlar üzerinden mesajlar iletmektedir. Birçok dizi, modernleşme sürecinin sancuları, kadına yönelik şiddet, toplumsal ve siyasi olayları alt metne yerleştirirken toplumsal eleştirilerde de bulunmaktadır. Bu tür diziler hem Türkiye’de hem de yurt dışında izleyicilerin empati kurmasına ve farklı kültürel normlarla tanışmasına olanak tanımaktadır. “Kara Para Aşk” ve “Ezel” gibi diziler ise entrika, ihanet ve aşk üçgenleri ile izleyicileri ekrana kilitleyen yapımlar olmuştur. Özellikle Ezel gibi diziler, karmaşık olay örgüleri ve şaşırtıcı sonlarla izleyicide sürekli bir merak uyandırmakta, toplumsal değerleri sorgu-

Türk dizileri, yalnızca kültürel bir ürün olmanın dışında, aynı zamanda bir diplomasi aracı olarak da değerlendirilmiştir. Bu açıdan bakıldığında bu diziler siyaset üstü bir kamu diplomasisi aracı olarak bütün dünyada Türkiye’ye ilişkin olumlu algının yerleşmesine katkı sağlamıştır.

latmaktadır. Bu tür yapımlar, Türk dizilerinin sadece bir eğlence aracı olmadığını, aynı zamanda modern dünyada insan ilişkilerinin sorgulanmasına yol açan bir mecra haline geldiğini göstermektedir.

TOPLUMSAL DEĞİŞİMLERİN VE DEĞERLERİN YANSIMASI

Türk dizileri, toplumsal değişimleri ve değerlerin evrimini de yansıtan bir ayna gibidir. Özellikle son yıllarda, daha modern ve şehirli hayatların işlendiği diziler dikkat çekmektedir. “Medcezir” gibi diziler, gençlerin hayalleri, özgürlük arayışları ve modern Türkiye’nin farklı sosyo-ekonomik gruplar arasındaki etkileşimleri üzerine odaklanmıştır. Bu diziler, Türkiye’deki toplumsal değişimlere ve modernleşmeye dair önemli ipuçları sunmaktadır.

TÜRK DİZİLERİNİN YENİ DÖNEMİ: DİJİTAL PLATFORMLARIN YÜKSELİŞİ

Son yıllarda, dijital platformlar Türk dizilerinin üretiminde ve tüketiminde yeni bir dönem başlatmıştır. Uluslararası dijital platformların Türkiye pazarına girmesiyle, Türk dizileri daha küresel bir hale gelmiştir. “Atiye” ve “Aşk 101” gibi diziler, dijital platformlar sayesinde geniş bir uluslararası izleyici kitlesine ulaşmış ve Türkiye’deki hikâye anlatımının küresel arenada nasıl yer bulduğunu göstermiştir. Bu yeni dönem, daha cesur senaryoların üretilmesine olanak tanımaktadır. Dijital platformlarda reyting baskısının daha az hissedilmesi, Türk dizilerinin kreatif yönlerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, daha kısa sezonlar ve yüksek prodüksiyon kalitesi, Türk dizilerinin dünya genelindeki rekabet gücünü artırmaktadır.

SONUÇ: TÜRK DİZİLERİNİN KÜLTÜREL İLETİŞİMDEKİ GÜCÜ

Türk dizileri, sadece bir eğlence aracı olarak değil, aynı zamanda kültürel bir iletişim aracı olarak da önemli bir yere sahiptir. Bu diziler, Türk toplumunun değerlerini, değ-

şimlerini ve kültürel mirasını geniş bir izleyici kitlesine aktarmakta ve farklı kültürler arasında bir köprü görevi görmektedir. Aile bağları, toplumsal değerler, aşk ve entrika gibi evrensel temaları ele alarak, Türk dizileri izleyiciler üzerinde güçlü bir etki bırakmaktadır. Dizilerin evrimi, küresel alandaki etkisi ve dijital platformların sunduğu yeni imkanlarla birlikte, Türk dizilerinin kültürel iletişimdeki rolü daha da belirgin hale gelmiştir. Gelecekte de bu etki, Türkiye'nin kültürel zenginliğini daha geniş kitlelere tanıtmaya potansiyeline sahip bir araç olarak önemini koruyacaktır. Türk dizilerinin sunduğu bu kültürel çeşitlilik, küresel arenada Türkiye'yi daha görünür ve tanınır bir hale getirmektedir. Diziler, Türk toplumunun sosyo-kültürel dinamiklerini ve değişim süreçlerini yansıtarak, farklı kültürler arasında bir anlayış ve iletişim köprüsü kurmaktadır.

Ortadoğu ülkelerinde Türk dizilerine olan yoğun ilginin temelinde, kültürel yakınlık ve duygusal bağların yattığı söylenebilir. Bu diziler, aile bağlarını, toplumsal ilişkileri ve insani duyguları ele alırken, izleyicilerde güçlü bir empati yaratmaktadır.

Özellikle Kiralık Aşk, Muhteşem Yüzyıl, Diriliş Ertuğrul gibi uluslararası başarıya sahip yapımlar, Türk kültürünün evrensel temalar aracılığıyla dünyaya tanıtılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, Türk dizileri hem Türkiye'nin kültürel değerlerini tanıtmakta hem de dünya genelinde geniş bir izleyici kitlesine ulaşarak küresel medya kültüründe yerini sağlamlaştırmaktadır. Gelecekte, dijital platformların da etkisiyle Türk dizilerinin dünya çapında daha fazla yankı bulması ve yeni izleyici kitleleri ile buluşması beklenmektedir. Türk dizilerinin dünya çapındaki popülaritesi, ülkenin uluslararası imajının güçlenmesine katkı sağlamakta, Türkiye ve Türkçe'ye ilgiyi artırmakta, başta turizm olmak üzere ülkemizde bazı sektörlerin gelişimine hizmet etmektedir.

* Yönetmen

Eğitim ve Kültür Hayatımıza Entellektüel Bir Katkı:

TÜRK MAARİF ANSİKLOPEDİSİ

Prof. Dr. Ahmet
Emre Bilgili ve
Türkiye Bilimler
Akademisi
Başkanı Prof. Dr.
Muzaffer Şeker

Türkiye Maarif Vakfı ve Türkiye Bilimler Akademisi tarafından hazırlanan “TÜRK MAARİF ANSİKLOPEDİSİ” toplamda 6 cilt ve 3120 sahife olarak yayımlandı. Yaklaşık 700 yazarın telif ettiği 1300 maddeden oluşan Ansiklopedi, Türklerin tarih boyunca eğitim alanında ortaya koydukları birikimi bilimsel metotlarla inceleyerek günümüz dünyasının eğitim anlayışına katkıda bulunmayı hedefliyor.

Türkiye'nin eğitimde dünyaya açılan penceresi olan Türkiye Maarif Vakfı ve Türkiye'nin akademik birikiminin referans kaynağı olan Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından kadim eğitim geleneğimize kaynaklık teşkil etmesi bakımından önemli bir boşluğun doldurulması amacıyla uzman yazar ve akademisyenlerin telif ettiği maddelerden müteşekkil TÜRK MAARİF ANSİKLOPİDİSİ alanındaki ilk ve en kapsamlı yayın olma özelliğini taşıyor.

Türk Maarif Ansiklopedisi Bilim Kurulu Başkanlığı'nı Prof. Dr. Azmi Özcan, İcra Kurulu Başkanlığı'nı ise Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili yapıyor. Ansiklopedi'nin Bilim ve Danışma Kurullarında pek çok önemli isim yer alıyor.

Türk Maarif Ansiklopedisi Türkiye'nin uluslararası sahadaki eğitim markası "Türkiye Maarif Vakfı" ile ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel çalışmalar ve bilim diplomasisi ile temayüz eden Türkiye Bilimler Akademisi iş birliğinde hazırlandı. Türkiye Maarif Vakfı Başkanı

Prof. Dr. Birol AKGÜN ve Türkiye Bilimler Akademisi Başkanı **Prof. Dr. Muzaffer ŞEKER** Ansiklopedi'yi şu cümlelerle tanıtıyor:

"Türkiye Maarif Vakfı ve Türkiye Bilimler Akademisi tarafından hazırlanan Türk Maarif Ansiklopedisi, Türkler'in ve Türkiye'nin eğitime dair tarihin en eski devirlerinden günümüze kadar ortaya koydukları ve şu anda tatbik etmekte oldukları fikirleri, eserleri, kurumları, kavramları, tecrübeleri bütün boyutlarıyla ele alan içerik, üslup ve teknik hususlar bakımından en kapsamlı ve ilk toplu telif eser olma hüviyetini taşımaktadır.

Yoğun ve titiz bir gayretin mahsulü olan Türk Maarif Ansiklopedisi Türkiye Maarif Vakfı ve Türkiye Bilimler Akademisi'nin Cumhuriyetimizin 100. yılına armağanıdır. Mâziden âtiye, Türk eğitim, kültür ve irfanını tanımaya mütevazı bir davet ve başlangıç olan bu eserin okuyanlara yeni ufuklar açması ve yeni çalışmalara kaynaklık ve rehberlik etmesi dileğiyle."

Türk Maarif Ansiklopedisi Türkiye Maarif Vakfı ve Türkiye Bilimler Akademisi tarafından Cumhuriyet'in yüzüncü kuruluş yıl dönümüne armağan edilmek üzere planlandı. Geniş ve kapsamlı bir hazırlık aşamasından sonra 2021 yılında başlatılan proje, 2024 yılı Aralık ayında 6 cild ve 3120 sahife olarak tamamlandı. Farklı disiplinlerden, 700'e yakın araştırmacı ve akademisyenin katkı vermesiyle yaklaşık 1300 madde kaleme alındı. Yoğun ve titiz bir gayretin mahsulü olan **Türk Maarif Ansiklopedisi**, Türkler'in tarih boyunca, özellikle eğitim ve onunla ilgili temel alanlardaki

1300
700
3120

MADDE

YAZAR

SAYFA

birikimlerini ortaya koymaya çalıştı.

Eserde maddeler üç temel ilim dalı olarak; eğitim bilimleri, eğitim tarihi, kültür ve medeniyet alanlarında ele alındı.

Maddeler 5 ayrı kategoride toplandı. Kavramlar, eserler, kurumlar, kişiler, şehir, olay ve dönemler Ansiklopedi'nin ana çerçevesi oldu.

Kavramlar kategorisinde Dünya eğitim tarihinde derin etkisi olan Türklere ait kavramlar ortaya konuldu. Türk eğitim dünyasının, kendi geçmişinde yeni nesillere özgüven verecek çok sayıda özgün kavram üretebildiği gösterildi.

Eserler kategorisinde kültür ve medeniyetimizi oluşturan eğitim içerikli temel kaynaklarımıza yer verildi.

Kurumlar kategorisinde Türk kültür ve eğitim dünyasının tarihin bilinen en eski dönemlerinden XXI. yüzyıla kadar meydana getirdiği kurumlara yer verildi.

Kişiler kategorisinde eğitim tarihinin önde gelen şahsiyetleri tanıtıldı. Kendi kültürel çevresinin yanında insanlık tarihine hayatı ve eserleriyle numune olmuş isimler seçildi.

Şehir, olay ve dönemler kategorisinde ise Türk eğitim ve kültür tarihinin önemli şehirlerinin yanında, eğitimle ilgili önemli gelişmelere ve iz bırakan dönemler ele alındı.

Türk Maarif Ansiklopedisi www.turkmaarifansiklopedisi.org.tr adresinde yayına açıldı. Önümüzdeki dönemde dijital versiyonda maddeler güncellenmeye devam edecek.

Türk Maarif Ansiklopedisi Bilim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Azmi Özcan

ALTERNATİF EĞİTİM

Değerli okurlarımız,

Bu sayımızda Türkiye Maarif Vakfı ve Türkiye Bilimler Akademisi tarafından Cumhuriyet'in yüzüncü kuruluş yıl dönümüne armağan edilmek üzere hazırlanan Türk Maarif Ansiklopedisi'nden seçtiğimiz bazı maddeleri sizlerle paylaşmak istiyoruz. Sıradan bir eğitim tarihi ve eğitim bilimleri ansiklopedisi olmasının ötesinde, merkezi İstanbul ve Anadolu'da sabit, ucu yeryüzünün en uzak mesafelerine kadar genişleyen, yeni nesiller için fikri dayanak vazifesi görecek bir düşünce, değer ve zihni koordinat sistemi mesabesinde olan ansiklopedi; eğitimde önemli roller üstlenmiş kişileri, kurumları, kavramları, eserleri, olayları, dönemleri ve şehirleri detaylı bir şekilde ele alarak Türk eğitim tarihine ışık tutmaktadır.

Eğitim dünyasının önemli figürlerinden ve kurumlarından, eğitimle ilgili temel kavramlar ve eserlerden, geçmişten günümüze eğitimle ilgili dönüm noktalarına kadar pek çok konuya dair farkındalık ve bilgi edinmek isteyenler için bu seçki, değerli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Siz değerli okurlarımız dergimizin bu bölümüyle eğitimin tarihsel süreç içindeki birikimini keşfederken, toplumsal gelişimle olan bağlantısını daha iyi kavrayabileceksiniz. Maddelerin daha detaylı asıllarına ulaşmak isteyenler için <https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/> adresini önerir, keyifli okumalar dileriz.

Alternatif eğitim uygulamaları, kamusal eğitimde başarısız olan veya bu süreçte yer almayan öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ortaya çıkmıştır. Eleştirel pedagoji, modern eğitimi ve okulları eleştirerek, alternatif eğitim yöntemlerini savunmuştur. Bu pedagojik yaklaşımlar, toplumun farklı kesimlerini eğitime dahil etmeyi hedeflemiştir. Türkiye'de eğitim, modernleşme ve alternatif eğitim tartışmalarından etkilenmiştir. 2000'li yıllarda eğitimdeki özel sektörün etkisiyle alternatif eğitim uygulamaları artmıştır. Montessori, Waldorf, Reggio Emilia ve demokratik okullar gibi alternatif eğitim yaklaşımları ön plandadır. Montessori ve

Waldorf pedagojik yaklaşımları, Türkiye'de 2000'li yıllarda uygulanmaya başlanmıştır. Ayrıca, "Başka Bir Okul Mümkün" hareketi, demokratik okullar fikrini Türkiye'de yaymayı hedeflemiştir. Bu hareket, yerel kültürlerle özgü eğitim çözümleri üretmeye çalışmış ve çeşitli okullar kurmuştur. Son yıllarda, sosyal ve duygusal öğrenme becerileri temelli eğitimler, eğitim kalitesinin artmasına katkı sağlamaktadır.

Akif Pamuk, Türk Maarif Ansiklopedisi, Alternatif Eğitim Maddesi.

Devamı için: <https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/alternatif-egitim>

BECERİ

Türk Dil Kurumu'na göre beceri "kişinin, yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amacına uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet; elinden iş gelme ve vücudun yapılması güç alıştırmalara yatkın olması durumu" dur. Beceriler yetenekler gibi genetik olarak doğumla gelmez; öğrenme yoluyla kazanılır ve geliştirilir. Bu sebeple beceri kazandırma her yaşta ve her düzeydeki eğitimin öncelikli işlevlerinden biri olarak görülür. Kas-iskelet yapısının ve merkezi sinir sisteminin eşgüdüm içinde çalışmasıyla meydana gelen becerilerin kazandırılması planlı bir süreci gerektirir. Bu süreç genel olarak kazandırılacak becerinin tanımlanması ve beceri için gereken temel bilgilerin edinilmesi, becerinin davranış adımlarının belirlenmesi, eğitim ve öğrenme ortamlarının düzenlenmesi ve egzersizlerde bulunma, geri bildirimde

bulunarak besleme ve pekiştiricilerle destekleme gibi basamaklardan oluşur. Öğrenme ürünü olmaları becerilerin çeşitli alanlara aktarılabilir olmasını sağlar. Bir beceri başka becerilerin edinilmesini kolaylaştırabildiği gibi bir araya getirilen beceriler daha karmaşık becerilere de imkân verir. Becerilere dayalı eğitim ve meslek edindirme programları, Türk eğitim sisteminin farklı dönemlerinde önemli bir yer tutmuştur ve günümüzde de hâlâ devam etmektedir. Bu programlar, öğrencilere pratik beceriler kazandırmanın yanı sıra iş gücü piyasasına yetenekli bireyler yetiştirmeyi hedefler.

Mustafa Otrar, Türk Maarif Ansiklopedisi, Beceri Maddesi.

Devamı için: <https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/beceri>

Erdebil Şeyh Safi türbe ve Buk'ası (İran)

BUK'A

Buk'a, eski müslüman coğrafyacıların yazılarında "devlet, bölge ve arazi alanı"nın daha geniş bir anlamını bulmuştur. Buk'a "hankah, kabir" ve genel olarak dinî eğitim veya hayır amaçlı inşa edilen yapılara verilen isimdir. Kelimenin özellikle dinî yapılar için kullanılması, Kur'an'ın Kasas sûresinin 30. âyetindeki Hz. Mûsâ'nın vahiy aldığı yerin adı olarak verilen "fi'l-bukkati'l-mübâreke" (kutlu yer) ibaresinin tefsirine dayanmaktadır. Kur'an'daki "mübâreke yer" ifadesinden yola çıkılarak bazı dinî ve kutsal yerlerin bu terimle adlandırıldıkları görülmektedir.

Türk ve İran kültüründe buk'a kelimesi eğitim amaçlı yapıların yanı sıra tekke ve türbelerle, özellikle de tasavvuf şeyhlerinin türbeleriyle bağlantılı şekilde kullanılmıştır.

Selçuklular döneminde, özellikle kitabelerde, buk'a kelimesinin hankah, türbe ve genel olarak "din, eğitim veya hayır amaçlı yapı" anlamlarında kullanıldığı görülmektedir. 1157 tarihli Dânişmend Gazi'ye ait Niksar'daki Melik Gazi Buk'ası bunların bir örneğidir. Osmanlılar döneminde eğitim maksadıyla kullanılan buk'alara tayinler yapıldığı, arşiv kayıtlarında yer almaktadır.

Buk'alar başlangıcından günümüze kadar İslam tarihinde sosyal ve politik faaliyetlerin gerçekleştiği kültürel yapılar olmuştur. Özellikle bölgesel ve dinî törenlerin gerçekleştirildiği mekânlar olmaları sebebiyle, dinî hayatın bir parçası olarak tezahür ettiklerini, bu doğrultuda kültürel hayatın bir parçası haline geldiklerini de söylemek mümkündür. Ayrıca inşa eden mimar ve sanatçıların, anlam dünyalarına işaret eden mimari üslupları ve kullandıkları süsleme sanatları, buk'aların, kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasına vesile olmalarını da sağlamıştır. Kitabeleri ise buk'aların her birinin tarihî bir belge hüviyeti kazanmasına yol açmıştır.

Rıza Kurtuluş, Türk Maarif Ansiklopedisi, Buk'a Maddesi.

Devamı için: <https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/buka>

CEBİR

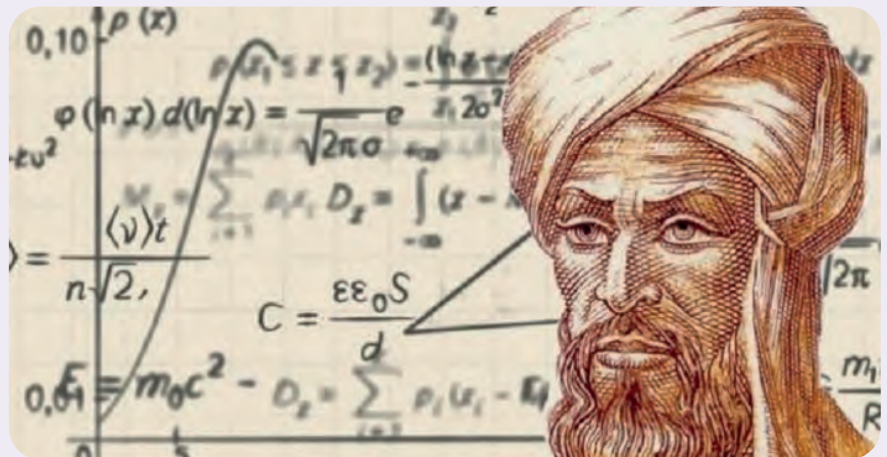
Cebir, aritmetiğin bir genellemesidir ve şu üç durum için kuralları koyar: Öncelikle günlük kelimelerin matematiğin sembolik biçimine çevrilmesi, bu sembolik biçimleri kullanarak matematiksel ifadelerin formüle edilmesi, oluşan ifadenin doğruluğunu sabit kılabilecek şekilde anlaşılabilirliğinin artırılması. Temel cebirin önemi, sayıların yerine değişkenleri koymasından kaynaklanır. Böylelikle problemler matematik sembolleri cinsinden ifade edilmiş ve bu sembollerin kullanımı için genel kurallar ortaya konulmuş olur. Temel cebirin daha ileri bir genellemesi olan, genellikle aritmetiğe çok az benzeyen ve soyut cebir adı verilen başka bir türü vardır. Soyut cebir elemanları bir veya daha fazla ikili işlem altında birleştirilebilen kümeler hakkında birkaç temel varsayım ile başlar ve ilk varsayımları karşılayan bütün kümeler için geçerli olan teoremler türetir. Bir üçüncü yaygın cebir türü de doğrusal (lineer) cebirdir. Doğrusal cebir, temel cebirden elde edilen tekniklerin doğrusal denklem sistemlerinin çözümüne kadar genişletilmesini içerir.

Tarihte ilk defa cebir kelimesini isminde barındıran Kitâbü'l-Muhtasar fî Hisâbî'l-Cebr ve'l-Mukâbele eseriyle cebir problemleri, geometrik ölçümler ve miras bölümlerine dayandığı altı cebir formülünü ortaya koyarak Hârizmî; kendisinden sonraki İslam ve Avrupa medeniyetlerindeki matematiğe bir temel sunar. Hârizmî'den sonraki dönemde Nişâbur'un yerlisi olan Ömer Hayyâm'ın (ö. 1132) kübik denklemleri çözmek için geometrik yöntemleri kullandığı kayıtlarda mevcuttur. Hârizmî, Karcî ve Ömer Hayyâm gibi matematikçiler ileride cebir öğretimi ve konusunda yetişecek kişilere temel oluşturacak bilgiler hazırlamışlardır.

Cebirsel gösterim (notasyon) XVI. yüzyılda Fransız François Viète'nin (1540-1603) Tours'da 1591 yılında yayımlanan In artem analyticam isagoge adlı çalışmasıyla matematiğe kazandırılmıştır. Bundan sonraki dönemlerde cebir artık matematik yapılarının ve farklı disiplinlerin teorilerini ifade eden bağımsız bir yapı haline alır. Günümüzde cebir matematiğin farklı araştırma alanları başta olmak üzere, fizikten kimyaya; mühendislikten ekonomiye pek çok farklı alanda etkin bir şekilde kullanılmaktadır.

Ahmet Şükrü Özdemir, Türk Maarif Ansiklopedisi, Cebir Maddesi.

Devamı için: <https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/cebir>

İLETİŞİM VE HESAP BİLGİLERİ

GENEL MERKEZ

Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay Caddesi No: 22
Altunizade Üsküdar / İSTANBUL

Telefon: +90 216 323 35 35

• iletisim@turkiyemaarif.org • www.turkiyemaarif.org

TÜRKİYE MAARİF VAKFI BAĞIŞ HESAP BİLGİLERİ

IBAN

VakıfBank

TL	TR61 0001 5001 5800 7306 0925 82
USD	TR84 0001 5001 5804 8018 0952 52
EUR	TR42 0001 5001 5804 8018 0810 70

Ziraat Bankası

TL	TR37 0001 0008 2481 9873 6050 01
USD	TR69 0001 0008 2481 9873 6050 07
EUR	TR42 0001 0008 2481 9873 6050 08

Halk Bank

TL	TR94 0001 2009 7530 0016 0000 38
USD	TR33 0001 2009 7530 0058 0003 90
EUR	TR60 0001 2009 7530 0058 0003 89

Türkiye Finans Katılım Bankası

TL	TR49 0020 6003 1903 6485 7400 01
USD	TR65 0020 6003 1903 6485 7401 01
EUR	TR38 0020 6003 1903 6485 7401 02

Albaraka Türk Katılım Bankası

TL	TR33 0020 3000 0398 8457 0000 01
USD	TR06 0020 3000 0398 8457 0000 02
EUR	TR76 0020 3000 0398 8457 0000 03

IBAN

Emlak Katılım Bankası

TL	TR49 0021 1000 0005 2211 0000 01
USD	TR65 0021 1000 0005 2211 0001 01
EUR	TR38 0021 1000 0005 2211 0001 02

Yapı Kredi Bankası

TL	TR84 0006 7010 0000 0052 5409 64
USD	TR62 0006 7010 0000 0052 5400 02
EUR	TR07 0006 7010 0000 0052 5400 22

Vakıf Katılım Bankası

TL	TR49 0021 0000 0000 8566 0000 01
USD	TR65 0021 0000 0000 8566 0001 01
EUR	TR38 0021 0000 0000 8566 0001 02

Ziraat Katılım Bankası

TL	TR10 0020 9000 0014 8794 0000 10
USD	TR32 0020 9000 0014 8794 0000 02
EUR	TR05 0020 9000 0014 8794 0000 03

Garanti Bankası

TL	TR82 0006 2000 4220 0006 2934 05
USD	TR92 0006 2000 4220 0009 0599 56
EUR	TR22 0006 2000 4220 0009 0599 55

Kuveyt Türk Katılım Bankası

TL	TR58 0020 5000 0948 1373 6000 02
USD	TR04 0020 5000 0948 1373 6001 01
EUR	TR74 0020 5000 0948 1373 6001 02

YENİ YOL ARKADAŞINIZ BİR TIK UZAĞINIZDA

Dilediğiniz Bajaj ve Kanuni modelini hızla, güvenle ve kolayca satın alın,
ekuralkan ayrıcalığıyla motosiklet sahibi olmanın keyfini çıkarın.

ekuralkan.com

ekuralkan.com

MİSAFİRPERVERLİKLE BULUŞUN.

Gülyüzlü kabin ekibimizden en iyi hizmeti alın

TURKISH AIRLINES

Ürün ve hizmetler, uçuşun süresine ve uçağın modeline göre değişiklik gösterebilir.